

Eulhaat Bnyaf

**DIMENSI
POLITIK
MELAYU
1980-1990**

**Antara Kepentingan dan
Wawasan Bangsa**

DIMENSI POLITIK MELAYU 1980-1990

**Antara Kepentingan dan
Wawasan Bangsa**

AHMAD ATORY HUSSAIN

Dewan Bahasa dan Pustaka
Kementerian Pendidikan Malaysia
Kuala Lumpur
1993

KK 320-6475 4101

Cetakan Pertama 1993
© Ahmad Atory Hussain 1993

Hak cipta terpelihara. Tidak dibenarkan mengeluarkan mana-mana bahagian artikel, ilustrasi, dan isi kandungan buku ini dalam apa jua bentuk dan dengan cara apa jua sama ada secara elektronik, fotokopi, mekanik, rakaman atau cara lain sebelum mendapat izin bertulis daripada Ketua Pengarah, Dewan Bahasa dan Pustaka, Peti Surat 10803, 50926 Kuala Lumpur, Malaysia. Perundingan tertakluk kepada perkiraan royalti atau honorarium.

Perpustakaan Negara Malaysia

Data Pengkatalogan-dalam-Penerbitan

Ahmad Atory Hussain

Dimensi politik Melayu 1980-1990/Ahmad Atory Hussain

Bibliografi: hlm. 211

ISBN 983-62-3721-6

1. UMNO 2. Malaysia - Politics and government.

I. Judul.

324 2595

Ditatur Huruf oleh Maamal Grafik

Muka Taip Teks: Times Roman

Saiz Taip Teks: 10/12 poin

M

324.2595

AHM

Dicetak oleh

Percetakan Dewan Bahasa dan Pustaka

Lot 1037, Mukim Perindustrian PKNS

Ampang/Hulu Kelang

Selangor Darul Ehsan

RM18.00

M

1041220

Hadiah

25 AUG 2001

PERPUSTAKAAN NEGARA
MALAYSIA

KANDUNGAN

SEKAPUR SIRIH	vii
PENGENALAN	ix
BAB 1 Perjuangan UMNO Sepintas Lalu	1
BAB 2 UMNO Zaman Kemerdekaan dan Malaysia	4
BAB 3 Pergolakan UMNO Semasa Dato' Hussein Onn	14
BAB 4 UMNO Semasa Era Dr. Mahathir Mohamad	20
BAB 5 Bibit Perpecahan UMNO dan Orang Melayu	26
BAB 6 Kemasukan Tokoh Baru: Harapan Kepemimpinan dan Wawasan Selepas Mahathir	31
BAB 7 Ribut Taufan: Pertandingan Pusingan Kedua	42
BAB 8 Di Ambang Perpecahan dalam UMNO	47
BAB 9 Menjelang Pemilihan 1987	50
BAB 10 Pemilihan 24 April 1987: Perlawanan Kalah Mati	73
BAB 11 Pengundian: Saat yang Penuh Debaran	97
BAB 12 Persoalan dan Polemik Team A dan B	108
BAB 13 Padah Menentang Pucuk Pimpinan	116
BAB 14 Krisis UMNO: Kes Saman ke Mahkamah	121
BAB 15 Analisis Proses Saman ke Mahkamah	127

BAB 16	Reaksi terhadap Keputusan Mahkamah	150
BAB 17	Usaha Memulihkan UMNO	161
BAB 18	UMNO Baru	169
BAB 19	Pemulihan UMNO 46 (Lama)	181
BAB 20	Beberapa Andaian dan Analisis Krisis Kepemimpinan UMNO	186
BAB 21	Penutup Tirai	204
	BIBLIOGRAFI	211
	SUMBER-SUMBER LAIN	213
	INDEKS	215

SEKAPUR SIRIH

Saya ingin merakamkan ucapan terima kasih kepada Profesor Madya Dr. Sanusi Osman yang memberi inspirasi kepada saya untuk membuat penyelidikan tentang peristiwa ini. Sesungguhnya kepekaan terhadap perkembangan politik semasa yang ditunjukkan oleh beliau selaku ketua jabatan telah mendorong saya membuat kajian ini, walaupun tidak semudah yang dijangkakan. Begitu juga dengan saudara Ali Kamaruddin, seorang rakan sejawat di Jabatan Sains Politik Universiti Kebangsaan Malaysia (UKM) yang turut memberikan buah fikiran dan sering mengajak saya mengasah fikiran dan memerah otak bagi membincangkan politik negara khususnya UMNO. Seorang lagi tokoh akademik yang saya sanjung tinggi iaitu saudara Morsin Parman dari Universiti Teknologi Malaysia yang banyak memberikan buah fikiran yang mendalam tentang UMNO. Begitu juga Profesor Madya Dr. Wan Hashim, seorang aktivis UMNO yang juga banyak membuahkan fikiran yang membina. Saudara Amirrudin Yusof dari Jabatan Psikologi turut memberi saranan dan buah fikiran yang bernas, objektif dan rasional.

Ucapan terima kasih juga ditujukan untuk saudara Hj. Salleh Yusof, Timbalan Pendaftar HEP, UKM. Beliau memberi banyak bahan untuk kajian ini. Minat beliau dalam politik negara sungguh mengagumkan. Beliau merupakan bekas aktivis pelajar awal tahun 1970-an di Universiti Malaya dahulu.

Antara tokoh politik pula, kerjasama yang diberi oleh Ustaz Hj. Ibrahim Azmi Hassan, bekas Ahli Parlimen Kuala Nerus sangat dihargai, kerana beliau yang bertanggungjawab menemukan saya dengan Kumpulan 11. Selain itu saudara Salleh Embong iaitu salah seorang AJK UMNO Bahagian Kuala Nerus juga banyak memberikan pendapat dalam penulisan buku ini. Kepada rakan yang lain, teman sekerja,

pekerja jabatan diucapkan berbanyak terima kasih kerana kerjasama mereka. Tanpa mereka tidak mungkin buku ini menjadi kenyataan.

Untuk makluman, peringkat permulaan buku ini telah disemak oleh editor Dewan Bahasa dan Pustaka iaitu saudara Abd. Rashid Muhamad, selaku Pegawai Penyelidik Bidang Sains Politik. Saya mengambil kesempatan ini untuk merakamkan terima kasih kerana susah usaha beliau menyemak dan menyokong buku ini untuk diterbitkan oleh DBP.

Saya juga ingin merakamkan ucapan terima kasih kerana kesudian Profesor Ismail Hussain, Presiden GAPENA merangkap Pengerusi Jawatankuasa Penerbitan DBP yang memberi penghargaan dan ulasan yang positif serta perangsang untuk DBP menerbitkan buku ini.

Ahmad Atory Hussain, P.P.T.

Jabatan Sains Politik,

UKM,

Jun 1991.

PENGENALAN

Tujuan penulis membuat kajian ini adalah untuk melihat kes saman UMNO yang antara lain meminta mahkamah membatalkan perhimpunan agung parti itu pada 24 April 1987. Selain itu, penulis juga ingin melihat bagaimana parti UMNO diharamkan daripada beroperasi akibat keputusan mahkamah yang memutuskan bahawa UMNO itu sendiri merupakan satu pertubuhan yang haram. Penulis cuba memberikan gambaran yang objektif serta rasional dan tidak melihat isu ini dari sudut puak tertentu.

Oleh sebab tajuk ini merupakan sesuatu yang serius, penulis akan mengenal pasti beberapa persoalan atau isu utama yang berbangkit dalam penulisan ini. Antaranya ialah:

1. Mengapa 11 orang ahli UMNO mengeluarkan saman terhadap Perhimpunan Agung UMNO pada 24 April 1987?
2. Faktor kegagalan pihak pucuk pimpinan menasihatkan 11 orang ahli UMNO daripada menggugurkan saman mereka.
3. Apakah asas tertentu yang membuatkan 11 orang ini begitu ber-sungguh-sungguh membawa perkara perhimpunan agung itu ke mahkamah.
4. Mengenal pasti cawangan yang tidak disahkan penubuhannya.
5. Mengenal pasti siapakah golongan yang membantu Kumpulan 11 ini?
6. Mengenal pasti benarkah Kumpulan 11 ini bertanggungjawab terhadap pengharaman UMNO.
7. Sehubungan dengan persoalan di atas (nombor 6), penulis ingin mengandaikan bahawa dalam soal pengharaman UMNO adalah kurang tepat menyalahkan Kumpulan 11 atau Team B sahaja, kerana

lebih munasabah jika kesalahan yang membawa kehancuran parti ini diletakkan kepada kedua-dua kumpulan iaitu Team A dan Team B. Selain itu, penulis juga cuba mencari jawapan siapakah atau golongan manakah yang bertanggungjawab dalam soal ini dan sejauhmana penulis dapat mencari maklumat yang terperinci dan objektif serta rasional tentang hal ini.

8. Apakah langkah-langkah yang diambil untuk menyelamatkan UMNO.

Metodologi Kajian

Kajian ini dibuat dalam tiga bentuk.

- (i) Pemerhatian.
- (ii) Kaedah kajian perpustakaan dan akhbar.
- (iii) Temu bual.

Dalam kaedah kajian perpustakaan dan akhbar penulis menggunakan keratan akhbar bagi memperoleh maklumat tentang UMNO dan krisis antara Team A dan Team B sehingga kepada timbulnya kes saman-menyaman ini. Kaedah temu bual dianggap paling sesuai dalam kajian ini kerana maklumat yang dikehendaki diperoleh terus daripada 11 orang yang terlibat dalam kes menyaman UMNO.

Ketika membuat penyelidikan ini, penulis cuba untuk tidak memihak kepada sebarang pihak sama ada Team A atau Team B. Apa yang dipentingkan adalah sejauhmanakah benarnya dakwaan kedua belah pihak ini supaya satu keputusan yang adil dapat dibuat. Penulis menghadiri majlis yang dianjurkan oleh kedua-dua pihak yang bersengketa untuk mendapatkan fakta dan data. Begitu juga dengan segala hujah yang dikeluarkan oleh kedua-dua pihak ini dianalisis secara ilmiah, bukan berasaskan kepentingan, perasaan takut dan sebagainya. Penulis juga sering berbicara dengan ahli UMNO bagi melihat pendapat mereka dalam perkara ini. Satu masalah yang dihadapi ialah terdapat beberapa orang daripada Kumpulan 11 yang enggan memberikan kerjasama dalam soal selidik yang dilakukan. Bagaimanapun keengganan tersebut tidak menjadi penghalang bagi penulisan ini.

Penulis juga berpeluang bertemu dengan tokoh Team A dan Team B. Antara tokoh Team B yang ditemui ialah Tengku Razaleigh, Ustaz Ibrahim Azmi Hj. Hassan, Y.B. Dato' Malek Ahmad; Speaker Negeri Perak, Y.B. Dato' Shahrir Abdul Samad, Dato' Paduka Rahmah Osman

dan lain-lain lagi. Bagi Team A pula, penulis berkesempatan menemui dan meninjau pendapat Dato' Ramli Ngah Talib, Dato' Megat Joned dan beberapa orang lagi. Walaupun kebanyakan pertemuan ini diadakan secara tidak formal, tetapi penulis dapat memerhati dan mengambil beberapa bahan untuk dianalisis.

Laporan penyelidikan ini ditulis berasaskan banyak sumber seperti akhbar tempatan, laporan mahkamah, surat yang diedarkan kepada orang ramai baik oleh Team A atau Team B, buku politik, ucapan Perdana Menteri; para menteri, pemimpin Team A dan Team B, surat daripada Tunku Abdul Rahman, temu bual dengan tokoh politik dan juga pengalaman penulis sendiri.

Penulis juga melihat buku politik yang ditulis oleh ramai penulis yang berwibawa. Pada keseluruhannya terdapat tiga kumpulan penulis buku politik terutama semasa kepemimpinan Dr. Mahathir Mohamad iaitu:

- (i) Kumpulan penulis yang menyokong kepemimpinan Dr. Mahathir dan menyetujui apa saja dasar yang dibuat oleh beliau. Antara penulis ini termasuklah S.H. Al-Attas yang menulis buku seperti *Tuah Nasib Pemimpin Malaysia, Challenger, Siapa Lawan Siapa, Musa Derhaka, Siapa Perdana Menteri Kelima* dan *Talqin untuk UMNO*. Seorang lagi penulis iaitu Rahman Mat menulis karya seperti *Dr. Mahathir: Antara Senyum dan Tangis, Benarkah Dr. Mahathir Pembela Bangsa Melayu* dan *Melayu Akan Hilang Di Dunia*. Rahman Shaari pula menulis buku *Zaman Mahathir*. Kebanyakan karya ini meletakkan kepemimpinan dan kewibawaan Dr. Mahathir paling istimewa dalam persejaraan negara, walaupun penulis berpendapat ada analogi yang tidak munasabah.
- (ii) Kumpulan penulis yang menentang Dr. Mahathir atau yang bersifat antagonistik. Seperti Yahya Ismail, Tunku Abdul Rahman dan Tan Chee Koon. Antara buku Yahya Ismail yang memaparkan sifat antagonistik ini ialah *Siapa Presiden UMNO, Mahathir-Tengku Razaleigh, Mengapa Mahathir Dicabar* dan *Politik UMNO: Melayu Tergugat*. Namun yang anehnya, Yahya Ismail tidak berparti, tetapi tidak bersetuju dengan dasar Dr. Mahathir. Selain itu, Tunku Abdul Rahman dan Tan Chee Koon juga sering menulis esei yang secara tidak langsung mengkritik kepemimpinan Dr. Mahathir Mo-

hamad. Esei Tunku banyak tersiar dalam akhbar *The Star*. Tan Chee Koon pula mengemukakan pandangannya dalam ruangan *Without Fear or Favour* (*Star*).

- (iii) Kumpulan penulis yang berfikiran moderate iaitu tidak menyokong atau tidak menentang dasar Dr. Mahathir, tetapi mempunyai pandangan berasaskan pertimbangan yang rasional dan objektif. Kebanyakan karya mereka lebih bersifat ilmiah serta mengetepikan emosi dan sentimen mereka. Buku-buku yang mengandungi idea sebegini ditulis oleh ahli akademik.

Untuk memberi pendapat dalam penulisan ini, penulis hanya mengkritik pendapat daripada buku politik yang tidak bersifat ilmiah yang kadang kala memberikan analogi yang tidak rasional.

Buku ini diharap dapat menjadi sebuah buku politik yang bersifat akademik dan dapat dijadikan bahan kajian oleh para pelajar universiti dan pembaca.

Oleh sebab, tajuk perbincangan ini agak serius maka penulis berasa perlu membicarakan latar belakang perjuangan parti UMNO dan peranan parti ini sebagai tulang belakang kerajaan dengan agak menyeluruh dalam bab awal. Perbincangan seterusnya akan menjurus kepada proses bagaimana parti UMNO tidak disahkan penubuhannya. Dalam hal ini, antara perkara yang disentuh ialah faktor pergeseran dalam UMNO, kepimpinan Dr. Mahathir, pertandingan dalam UMNO khususnya pada peringkat Majlis Tertinggi, perbicaraan kes saman terhadap UMNO dan kesan pengharaman UMNO.

Penulis mengandaikan isu pengharaman UMNO sebagai sebuah parti utama Barisan Nasional (BN) dan tulang belakang kerajaan merupakan satu tindakan yang serius dan mencemaskan seluruh rakyat di negara ini, khasnya golongan yang menyayangi parti UMNO. Selama ini, tidak semua golongan rakyat sedar bahawa krisis dalaman UMNO hanya diselesaikan ibarat membuang sampah di bawah tikar, tetapi kini jika krisis UMNO tidak diatasi, boleh menimbulkan keadaan kacau-bilau dalam negara. Penulis berharap hasil kajian ini akan menambahkan lagi pengetahuan tentang politik tanah air, selain dari menambah khazanah siri pengetahuan di Jabatan Sains Politik sendiri.

Pada hemat penulis, kajian seperti ini sangat diperlukan apatah lagi jika dibuat berlandaskan asas akademik, bukan daripada perspektif ke-wartawanan seperti yang sering kita temui atau andaian berasaskan sentimen puak tertentu.

Nota

- 1 Sila lihat rencana oleh Hameidi Mohd. Adnan, "Buku-buku Politik Berlambak kerana Dasar Liberal Dr. M" dlm. *Mingguan Kota*, 19/6/88, hlm. 24. Penulisan rencana ini menamai buku karya Chamil Wariya dalam *Politik Kompromi* dan *Siapa Kuasai UMNO* sebagai karya berunsur akademik. Begitu juga dengan karya Hambali Abdul Latif dalam *UMNO Milik Siapa?* Selain itu, karya Dr. Chandra Muzaffar seperti "Freedom in the Fetters", *Bruce Gale* dalam "Reading In Malaysia Politics", *Musa Hitam: A Political Biography, Politics and Public Enterprise In Malaysia and Politics and Business*. Penulis rencana itu menamai buku *Kepimpinan Masa Depan: Berakhirkan Dilema Melayu*, karya Ahmad Atory Hussain sebagai yang bersifat ilmiah.

BAB 1

PERJUANGAN UMNO SEPINTAS LALU

UMNO telah ditubuhkan oleh orang Melayu pada 11 Mei 1946. Pemimpin ulung Melayu ketika itu ialah Dato' Onn bin Ja'afar yang telah berjaya menyatupadukan bangsa Melayu di bawah satu payung. Tujuan utama UMNO ditubuhkan adalah untuk menentang penubuhan Malayan Union yang dibawa oleh penjajah British ketika itu dalam percubaan menjajah Tanah Melayu secara total. British amat terkejut melihat penentangan daripada orang Melayu sama ada lelaki atau perempuan yang tidak mempunyai harta benda, pangkat dan darjat yang begitu bersemangat menentang Malayan Union. Onn Ja'afar telah berjaya meletakkan UMNO dan perpaduan Melayu di atas segala kepentingan dan sekaligus mengukir sejarah perjuangan bangsa Melayu ke arah memerdekakan Malaya.

Ketika ditubuhkan UMNO menerima semua orang Melayu daripada pelbagai ideologi dan fahaman untuk sama-sama berjuang di bawah satu slogan "Hidup Melayu". Sebelum 11 Mei 1946, orang Melayu sudah mempunyai parti atau persatuan yang berselerak di seluruh negara dan tidak bersatu akibat dasar pecah perintah British. Pertubuhan Melayu Perak, Selangor, Johor, Kedah Seberkas, API, Insaf, Perkemam, KMM (yang diharamkan oleh Inggeris sebelum Jepun menduduki Malaya), dan berbagai-bagai lagi persatuan yang bersifat kenegerian atau kesukuan seperti Persatuan Anak Jawa, Anak Kalimantan, Sumatera dan sebagainya telah bertekad meleburkan identiti sempit mereka masing-masing dan seterusnya menyamakan identiti ini – duduk sama rendah dan berdiri sama tinggi di bawah payung UMNO. Begitulah hebatnya perjuangan UMNO ketika itu.

Antara kejayaan UMNO selain menubuhkan Malayan Union ialah mewujudkan Perlembagaan Persekutuan Tanah Melayu pada tahun

1948 yang menjadi asas Perlembagaan Tanah Melayu merdeka dan Malaysia, memulihkan kedaulatan raja-raja Melayu, raja melantik menteri besar masing-masing dan mengawal kerakyatan yang bebas kepada bukan Melayu di bawah Malayan Union. Begitulah serba ringkas perjuangan UMNO ketika di negara yang baru selesai menghadapi Perang Dunia Kedua dan terlepas daripada cengkaman penderitaan penduduk Jepun.

Ketika UMNO di ambang permulaan perjuangannya, masyarakat Melayu hidup dalam keadaan miskin, daif dan serba kekurangan. Ahli UMNO ketika itu hanya berbekalkan semangat waja dan tidak mempunyai sebarang kepentingan diri seperti jawatan, pangkat dan harta kekayaan. Perkara yang mereka miliki ialah cita-cita untuk menghalau penjajah dari negeri ini.

Dengan cogan kata "Hidup Melayu" Onn Ja'afar telah menghidupkan kembali maruah bangsa Melayu, yang hampir ditenggelamkan oleh arus rancangan Malayan Union. Dalam perjuangan seperti ini, sedikit sekali orang Melayu yang menyokong Malayan Union. Apa yang paling utama dikenang tentang jasa Onn Ja'afar ialah usaha beliau menyatupadukan bangsa Melayu pada saat genting dan kritikal dalam tahun 1946 dan 1947 itu.¹

Hasil jasa Allahyarham, bangsa Melayu tidak teragak menggelarkan beliau sebagai bapa perjuangan bangsa Melayu, pelopor bangsa Melayu dan pengasas UMNO yang dikenang zaman berzaman.²

Dalam bab ini secara ringkas dapat dikatakan peristiwa politik UMNO banyak dihubungkan dengan model elit. Tentunya corak kepemimpinan orang Melayu amnya dan UMNO khususnya banyak ditentukan oleh nilai keelitan pemimpin UMNO seperti Onn Ja'afar dan Tunku Abdul Rahman serta golongan elit bangsawan serta elit pentadbir Melayu. Tentunya juga segala bentuk atau corak kepemimpinan UMNO banyak disesuaikan dengan nilai dan kepentingan golongan elit Melayu tersebut. Rakyat umum yang menjadi kumpulan majoriti hanya bersikap apati dan menyerahkan untung nasib mereka kepada golongan elit kerana taraf ekonomi dan pendidikan sebahagian besar orang Melayu yang begitu rendah tidak mengizinkan mereka memberi pendapat secara terbuka. Harus dimaklum bahawa pada masa perjuangan UMNO di bawah pimpinan Onn Ja'afar, stratifikasi masyarakat Melayu terbahagi kepada dua golongan terbesar. Pertama ialah golongan yang memerintah – terdiri daripada golongan elit bangsawan, raja pentadbir-pentadbir Melayu. Manakala golongan yang diperintah ialah masyarakat Melayu yang terlibat dalam pertanian. Dalam golongan ini juga terdapat

kaum guru sekolah Melayu yang menjadi ejen penggerak parti UMNO dan meniupkan kesedaran kebangsaan di kalangan orang Melayu.

Justeru itu, tidak hairan jika struktur masyarakat Melayu yang ringkas ini telah memudahkan golongan elit Melayu mencorakkan kepemimpinan politik UMNO mengikut kesesuaian dan cita rasa mereka manakala golongan bawahan Melayu secara tradisinya patuh dan akur dengan kepemimpinan golongan elit tersebut. Trend seperti ini berterusan sehingga kepada kepemimpinan Tunku Abdul Rahman dan juga Tun Abdul Razak.

Nota

- 1 Petikan ucapan Tengku Razaleigh Hamzah "Menentang Kemungkaran Politik dan Ekonomi". Kuala Lumpur, 19.4.1987.
- 2 Sila rujuk Tan Sri Abdul Samad Idris 1982. *25 Tahun Merdeka*. Kuala Lumpur: Pustaka Budiman.

BAB 2

UMNO ZAMAN KEMERDEKAAN DAN MALAYSIA

Tunku Abdul Rahman telah meneruskan perjuangan UMNO yang diasaskan oleh Onn Ja'afar pada tahun 1946 setelah Onn Ja'afar meletakkan jawatan pada tahun 1951 kerana beliau tidak dapat memimpin UMNO lagi. Dasar Onn Ja'afar untuk membuka UMNO kepada kaum bukan Melayu tidak mendapat sambutan daripada orang Melayu. Beliau juga tidak begitu bersetuju Malaya mencapai kemerdekaan terlalu cepat. Oleh sebab Onn Ja'afar tidak dapat menjalankan dasarnya dalam UMNO, beliau terpaksa meletak jawatan. Pada masa dulu, ahli UMNO tidak mempunyai kepentingan diri. Jika prinsip seseorang pemimpin tidak diterima oleh ahli parti, maka dia akan meletak jawatan.

Selain mempunyai peribadi yang luhur, berprinsip jujur dan ikhlas, kebanyakan ahli UMNO dan orang Melayu ketika itu tidak mempunyai harta benda dan pangkat. Tidak seperti hari ini, ramai orang Melayu yang berjaya dalam bidang ekonomi.

Kepemimpinan Tunku Abdul Rahman agak sederhana terhadap penjajah. Akhirnya beliau dan UMNO ketika itu telah membawa Malaya mencapai kemerdekaan pada tahun 1957 dan serentak dengan itu telah berjaya mewujudkan persefahaman antara rakyat berbilang kaum melalui Parti Perikatan yang mengandungi UMNO, MCA dan MIC. Pada 16 September 1963, gagasan Malaysia telah ditubuhkan. Untuk mencantumkan negeri Sabah, Sarawak dan Singapura ke dalam Tanah Melayu yang melahirkan Persekutuan Malaysia. Walau bagaimanapun pada 6 September 1965 Singapura telah keluar dari Malaysia. Tunku Abdul Rahman menerima banyak tentangan sepanjang pentadbiran beliau termasuklah peristiwa penarikan Singapura dari Malaysia. Beliau juga dikatakan terlalu banyak memberi hak dan keistimewaan kepada bukan Melayu. Namun satu hakikat yang tidak dapat disangkal ialah

walaupun mendapat banyak tentangan beliau tetap digelar oleh rakyat sebagai Baba Kemerdekaan dan Bapak Malaysia. Dengan sebab itu, dalam sejarah kepemimpinan negara ini, kita tidak dapat lari daripada memperkatakan tentang peranan UMNO sebagai penggerak utama kepada kemajuan negara.

Pergolakan UMNO pada Zaman Tunku

Seperti yang dibicarakan dalam bab yang terdahulu, UMNO dan ahlinya telah mengharungi berbagai-bagai liku untuk memperjuangkan matlamat sosiopolitik dan ekonomi bangsa Melayu. Walaupun begitu, bukan bererti parti dan kepemimpinan UMNO tidak mengalami masalah dan pergeseran antara satu sama lain. Di samping memperjuangkan nasib orang Melayu dari segi ekonomi, sosial, pelajaran dan sebagainya, dalam masa yang sama UMNO juga menghadapi masalah dalaman. Tetapi kebanyakan masalah yang wujud dapat diselesaikan oleh pemimpin sejak dari zaman Onn Ja'afar lagi hingga semasa awal pemerintahan Dr. Mahathir.

Antara masalah dalaman UMNO ialah perletakkan jawatan Onn Ja'afar sebagai pemimpin parti, kemudian semasa era Tunku pula, wujud masalah penentangan yang dilakukan oleh Abdul Aziz Ishak, bekas menteri pertanian terhadap kepemimpinan beliau, perletakan jawatan Tan Sri Jaafar Albar, diikuti oleh tindakan Tun Dr. Ismail Abdul Rahman yang meletakkan jawatannya sebagai Menteri Dalam Negeri, pemisahan Singapura, masalah di Sarawak apabila Stephen Kalong Ningkan menyatakan keinginan untuk keluar dari Malaysia, peristiwa 13 Mei dan sebagainya. Namun begitu ahli UMNO tetap bersatu walaupun ramai antara mereka tidak bersetuju dengan gaya kepemimpinan Tunku yang dikatakan telah bersikap lembut terhadap kaum bukan Melayu. Semasa pemerintahan Tunku, boleh dikatakan taraf ekonomi orang Melayu sangat rendah dibandingkan dengan taraf hidup kaum bukan Melayu. Misalnya, pada awal tahun 1970-an taraf hidup orang Melayu dalam bentuk pendapatan perkapita adalah sebanyak RM33.00 sebulan, kaum Cina RM68.00 dan kaum India RM57.00. Daripada tiga etnik ini, 70 peratus ialah orang Melayu. Kemiskinan menurut isi rumah pula menunjukkan 74 peratus isi rumah miskin daripada orang Melayu, 17 peratus kaum Cina dan 8 peratus kaum India. Daripada keseluruhan isi rumah orang Melayu, 65 peratus adalah di bawah aras kemiskinan berbanding dengan 26 peratus kaum Cina, 45 peratus kaum India.¹

Walaupun Tunku kurang berjaya meninggikan taraf hidup orang

Melayu seperti yang terdapat pada hari ini, tetapi beliau telah berjaya mengasaskan beberapa sektor penting ekonomi dan sosial negara.

Pada zaman Tunku, orang Melayu yang menganggotai UMNO kurang berada serta kurang berpelajaran. Soal berlumba hendak menjadi wakil rakyat tidaklah seghairah seperti hari ini. Pada waktu beliau menjadi Perdana Menteri Malaysia, pendapatan wakil rakyat tidaklah selumayan sekarang. Kebanyakan mereka menerima RM500 hingga RM700 sebulan tanpa pencen. Pencen wakil rakyat hanya layak diterima setelah berkhidmat sebagai wakil rakyat selama dua penggal. Berbeza dengan keadaan sekarang, dalam tempoh tiga tahun menjadi wakil rakyat sudah melayakkan seseorang wakil mendapat pencen dan apabila beliau meninggal dunia, isterinya berhak menerima pencen tersebut.

Pendek kata, walaupun pergeseran berlaku dalam UMNO ketika Tunku menjadi Presiden UMNO dan Perdana Menteri Malaysia, namun kebanyakan ahli parti bersikap mengikut perintah sahaja. Tetapi Peristiwa 13 Mei 1969 telah membuka mata ahli UMNO dan orang Melayu. Tragedi ini menjadi kayu pengukur kepada sikap lebih agresif orang Melayu terhadap pemimpin mereka. Pernah dikatakan jika tidak berlaku Peristiwa 13 Mei, mungkin Tunku akan menjadi Perdana Menteri hingga ke akhir hayatnya. Pada saat akhir kepemimpinan Tunku, Dr. Mahathir Mohamad dan rakan-rakan beliau seperti Musa Hitam, Tun Syed Jaafar Albar, Syed Nasir Ismail, Dato' Harun Idris dan lain-lain telah menggerakkan satu semangat ke arah yang lebih radikal supaya kepemimpinan Tunku ditukar dan membolehkan Tun Abdul Razak mengambil alih kepemimpinan UMNO dan negara.

Pengunduran Tunku daripada gelanggang politik pada tahun 1970 menandakan bahawa nilai tahun 1950-an dalam politik Melayu telah berakhir. Pengunduran ini juga menandakan orang Melayu umumnya menyingkirkan kaedah tertutup atau tidak berterus terang berhubung dengan masalah dan kewujudan mereka.

Pergolakan UMNO di Bawah Tun Razak

Tun Abdul Razak mengambil alih jawatan Perdana Menteri pada 20 Januari 1970. Kepemimpinan UMNO di bawah beliau merupakan satu lagi dimensi baru dalam arena politik negara. Ketika ini rakyat telah digerakkan ke arah kemajuan yang lebih pesat. Dalam masa yang singkat (enam tahun) beliau telah melancarkan Dasar Ekonomi Baru dengan menggembungkan seluruh tenaga untuk memajukan bangsa Melayu khususnya. Kedudukan UMNO bertambah mantap. Pemerintahan Tun

Abdul Razak melaungkan slogan "Kurangkan Politik, Lebihkan Pembangunan" dan slogan seperti "Pemuda Tahan Lasak" di bawah kepimpinan Harun Idris telah membantu beliau menggerakkan jentera pembangunan. Selain itu, beliau juga menggerakkan slogan "Orientasi Bertindak" kepada pegawai kerajaan yang dianggap sebagai ejen perubahan kepada masyarakat dan negara.

Pada akhir pemerintahan Tunku, memang ada gerakan halus menyingkirkan beliau. Dr. Mahathir dengan terbuka mengkritik dasar Tunku. Dalam surat layang yang diedarkan kepada orang ramai, Dr. Mahathir telah menyebut bahawa Tunku tidak memelihara perpaduan orang Melayu dan mengabaikan tanggungjawab terhadap kemajuan orang Melayu.

Di samping itu, beberapa akhbar juga memainkan peranan mengapi-apikan agar Tunku disingkir. *Berita Harian* menyiarkan berita yang berupa sensasi seperti itu.

Satu perkara yang harus diperhatikan semasa Tunku menjadi Presiden UMNO dari tahun 1951 hingga tahun 1970, ialah Tunku tidak pernah mengadakan satu pakatan untuk menjatuhkan Tun Razak. Tidak ada ahli UMNO menentang Tun Razak sebagai Timbalan Presiden UMNO. Walaupun Dr. Ismail pernah bertanding merebut jawatan Timbalan Presiden pada masa sebelum merdeka lagi, tetapi tidak pernah disebut Tunku sebagai aktor yang mendalangi Dr. Ismail melawan Tun Razak. Selepas tahun 1957 hingga tahun 1970, Tunku tidak membuat rancangan mengurangkan pengaruh Tun Razak, walaupun dipercayai Tunku berasa iri hati dengan kebijaksanaan Tun Abdul Razak membangunkan orang Melayu melalui Kementerian Pembangunan Luar Bandarnya, tetapi Tunku tidak berasakan hal ini satu ancaman kepadanya, malah Tunku menganggap kejayaan Tun Abdul Razak bererti kejayaannya juga. Namun begitu hubungan akrab Tunku dengan Tun Abdul Razak tidak pula dilabelkan sebagai 2R (Rahman-Razak) seperti 2M (Mahathir-Musa) kerana rakyat sudah sedia maklum bahawa hubungan mereka berdua seperti anak dan ayah.²

Faktor seperti pelancaran Dasar Ekonomi Baru yang mempunyai serampang dua mata iaitu membasmi kemiskinan dan menyusun semula masyarakat, mengurangkan politik tetapi melebihkan pembangunan dan pembesaran konsep parti Perikatan kepada Barisan Nasional yang dianggotai oleh parti seperti Perikatan, PAS, PPP, Gerakan, USNO serta PB mungkin merupakan satu kejayaan orang Melayu khasnya dalam bidang ekonomi. Dari tahun permulaan pentadbiran Tun Abdul Razak hingga akhir hayatnya, taraf hidup orang Melayu amat menggalakkan

sama ada dalam bidang pelajaran, sektor luar bandar, sektor perniagaan dan perdagangan serta penubuhan badan berkanun untuk meninggikan taraf hidup rakyat.

Dalam politik UMNO, Tun Abdul Razak mengambil semula tokoh UMNO yang tidak begitu sehaluan dengan Tunku seperti Dr. Mahathir, Musa Hitam, Harun Idris dan Syed Jaafar Albar. Tokoh baru seperti Tengku Razaleigh Hamzah ialah seorang tokoh yang telah mendapat kepercayaan istimewa beliau. Tun Razak juga telah melantik Hussien Onn sebagai bakal peneraju UMNO dan negara. Perlantikan Hussien Onn adalah akibat kematian Dr. Ismail secara mengejut. Tun Abdul Razak tidak menunggu Perhimpunan Agung UMNO untuk melantik siapa yang akan menjadi Timbalan Perdana Menteri. Oleh sebab itu, tidak timbul pertandingan dan lobi-melobi untuk merebut jawatan Timbalan Presiden. Tidak ada ruang untuk ahli UMNO berebut sesama sendiri bagi mendapatkan jawatan tersebut. Apabila mesyuarat agung diadakan ahli parti hanya menyetujui sahaja pilihan Tun Abdul Razak.

Pada masa Tun Abdul Razak mentadbir negara, timbul beberapa peristiwa dalam parti apabila segolongan ahli UMNO mula sangsi dengan beberapa orang yang rapat dengan Tun Razak seperti Abdullah Ahmad yang dikatakan cuba memasukkan idealogi komunis ke dalam UMNO.³ Selain itu, peristiwa demonstrasi pelajar universiti juga merupakan detik permulaan kegiatan pelajar yang begitu bersemangat untuk terlibat dalam pembangunan negara.

Tun Abdul Razak, beliau telah menyisihkan ramai orang lama daripada tampuk kuasa seperti Senu Abdul Rahman, Khir Johari dan Sardon Jubir.⁴ Beliau telah menaikkan empat tokoh seperti Ghazali Shafiee, Ghaffar Baba, Dr. Mahathir Mohamad, Tengku Razaleigh Hamzah sebagai naib presiden. Antara tahun 1970 hingga tahun 1973, Tun Abdul Razak telah menggantikan Menteri Besar Perak, Perlis, Pahang, Terengganu dan juga Ketua Menteri Melaka. Bagaimanapun apabila sampai giliran Selangor, Harun Idris menerima tuduhan rasuah pula.

Namun begitu, walau apa pun masalah yang berlaku, ahli UMNO seluruh negara tidak berpecah belah. Terdapat juga pergeseran merebut jawatan ketua bahagian atau kejadian menjatuhkan pemimpin pada peringkat bahagian, tetapi tidak boleh dianggap sesuatu yang amat serius. Semasa Tun Razak mentadbir UMNO beliau sendiri pernah mengambil alih pentadbiran UMNO di beberapa bahagian dan negeri seperti di Perak, Hilir Perak (pada tahun 1960-an), Melaka, Pahang dan Terengganu. Namun begitu, tidak wujud penentangan secara terbuka terhadap kepimpinan beliau.⁵ Begitulah penghormatan yang diberi kepada Tun

Abdul Razak sehingga beliau digelar Bapa Pembangunan Negara.

Bagaimanapun, semasa Peristiwa 13 Mei 1969, selain Tunku Abdul Rahman, Tun Abdul Razak juga menerima beberapa surat layang yang mengancam beliau.⁶ Pada akhir pemerintahan Tun Abdul Razak, pendapatan perkapita rakyat telah bertambah sebanyak 2.8 peratus dari tahun 1970, meningkat kepada RM1166 pada tahun 1973. Pada masa itu, pendapatan perkapita Malaysia berada pada tingkat yang tertinggi di Asia selepas Jepun, Hong Kong dan Singapura.⁷

Kedudukan pendapatan isi rumah orang Melayu juga meningkat kepada RM71.6 pada tahun 1973, RM124 bagi kaum India dan RM154 bagi kaum Cina.⁸ Walaupun kedudukan ekonomi orang Melayu tidak setanding dengan orang bukan Melayu, tetapi menunjukkan peningkatan dari tahun 1970. Peningkatan yang ketara sekali ialah dalam bidang pelajaran. Pada tahun 1970 hingga tahun 1975 jumlah kemasukan pelajar dalam semua peringkat (rendah, menengah dan tinggi) telah meningkat. Misalnya, jumlah kemasukan pelajar Melayu ke universiti dan pusat pengajian tinggi ialah 54 peratus (8817), Cina 40.5 peratus (6617) dan India 5.5 peratus (804). Jumlah pelajar sekolah menengah atas pula meningkat kepada 60.7 peratus (101 486) berbanding dengan 32.4 peratus (54 095) kaum Cina dan 6.2 peratus (10 420) kaum India. Manakala jumlah pelajar di peringkat menengah rendah pula ialah 305 700 (54.5 peratus) Melayu, 198 493 (35.4 peratus) Cina dan 54 290 (9.7 peratus) India.⁹ Jumlah pelajar Melayu dalam bidang sains juga meningkat daripada 24 peratus tahun 1970 kepada 42 peratus pada tahun 1973.¹⁰ Ketika Tun Abdul Razak mentadbir didapati daripada seramai 31 500 pelajar di luar negara, jumlah pelajar Melayu ialah seramai 20 peratus, orang Cina 69 peratus, India 9.2 peratus dan kaum lain 1.8 peratus.¹¹ Beberapa institusi ekonomi juga ditubuhkan untuk membantu ekonomi bumiputera. Institusi Pengajian Tinggi turut bertambah. Dapat disimpulkan bahawa semasa Tun Razak menerajui negara, beberapa aspek pembangunan telah dibangunkan dan diteruskan pula oleh Hussien Onn kemudiannya, walaupun orang Melayu belum lagi mencapai tahap pencapaian 30 peratus dalam semua bidang ekonomi apalagi hendak menyamai pencapaian kaum Cina. Namun hakikat yang tidak boleh dinafikan ialah Tun Abdul Razak merupakan pengasas segala bentuk kemajuan dan pembangunan yang dicapai oleh orang Melayu pada hari ini.

Dari segi politik, tidak banyak pergolakan yang berlaku pada zaman Tun Abdul Razak. Barangkali Peristiwa 13 Mei yang bersejarah itu telah banyak mengajar rakyat dan ahli politik supaya menumpukan perhatian

kepada pembangunan atau politik pembangunan.

Jika terdapat perebutan jawatan dalam UMNO, hal ini dianggap sebagai perkara yang lumrah. Selain itu, terdapat juga isu yang digembar-gemburkan oleh mereka yang iri hati dengan ketokohan Harun Idris yang dianggap oleh orang Melayu sebagai hero mereka terutama semasa menghadapi peristiwa pahit 13 Mei. Bagaimanapun, ketokohan Harun Idris tidaklah sampai menggerhanakan ketokohan Tun Razak, walaupun terdapat golongan yang cuba meniupkan unsur tertentu untuk mengeruhkan suasana politik UMNO ketika itu dalam erti kata mempengaruhi Harun Idris mencabar kepimpinan Tun Abdul Razak.

Sementara itu, Harun Idris telah menghadapi satu kes rasuah yang melibatkan Hong Kong and Shanghai Bank. Orang yang tidak senang dengan pengaruh Harun Idris cuba mencari kesalahan beliau sampai ke lubang cacing sekalipun. Bagaimanapun, Tun Razak menasihatkan Harun Idris agar meletakkan jawatan Menteri Besar Selangor dan seterusnya menjawat jawatan Dubes Malaysia di Amerika Syarikat. Namun, Harun Idris enggan berbuat demikian dan ingin menyelesaikan kesnya di mahkamah. Kes beliau diteruskan semasa era Hussien Onn yang sedikit sebanyak menjejaskan kedudukan Hussien Onn dalam kerjaya politiknya. Seperti juga Tunku, sepanjang Tun Abdul Razak memegang jawatan sebagai Perdana Menteri dan Presiden UMNO tidak terdapat angkara untuk menjatuhkan Dr. Ismail sebagai Timbalan Presiden dan Timbalan Perdana Menteri, apalagi terhadap Hussien Onn selepas beliau menggantikan Dr. Ismail yang meninggal dunia pada tahun 1973 dulu.

Seperti yang disentuh pada para akhir bab pertama, aliran keelitan politik UMNO telah mula bergerak sehingga ke zaman Tunku Abdul Rahman. Pada ketika itu banyak dasar parti kerajaan serta ekonomi negara ditentukan oleh golongan elit UMNO dan dibantu oleh golongan elit pentadbir Melayu. Dalam politik UMNO aliran keelitan berjalan tanpa banyak rintangan, tetapi bibit ke arah politik kekelompokan telah mula menular pada akhir pemerintahan Tunku Abdul Rahman, apabila teori kelompok dapat dikaitkan berjalan seiringan dengan teori elit. Kelompok berkepentingan muncul menjelang Peristiwa 13 Mei 1969 apabila kepimpinan Dr. Mahathir dan Musa Hitam yang berslogankan order baru dalam UMNO mula terserlah dengan mengkritik gaya kepimpinan Tunku Abdul Rahman, yang dikatakan tidak membela ekonomi orang Melayu. Oleh sebab kelompok Dr. Mahathir tidak begitu kuat kerana tidak banyak golongan dalam UMNO, maka Tunku Abdul Rahman yang menggunakan pengaruh keelitannya berjaya menying-

kirkan Dr. Mahathir serta menguat kuasa Akta Keselamatan Dalam Negeri untuk mengelakkan ancaman terhadap kerajaan. Bagaimanapun kewujudan unsur kekelompokan dalam UMNO yang bermula daripada tentangan dan tuntutan keadilan oleh Dr. Mahathir tidak berakhir pada zaman Tunku sahaja, tetapi telah berterusan hingga ke zaman Tun Abdul Razak. Oleh sebab masih ramai orang Melayu yang miskin dan tidak berpelajaran, maka segala pendapat Dr. Mahathir tentang pembangunan Melayu dianggap negatif oleh ahli UMNO ketika itu. Tetapi masa berubah begitu cepat dan apabila sampai pada zaman Tun Abdul Razak, pendapat Dr. Mahathir mula difahami secara positif. Kelompok yang mengkritik kepemimpinan Tunku telah dapat digemblengkan tenaga mereka. Tun Abdul Razak berjaya mengadakan kompromi bukan sahaja dalam UMNO, tetapi juga di luar UMNO apabila beliau mengajak PAS bergabung dengan UMNO dalam Barisan Nasional. Pada ketika itu kestabilan politik dapat diwujudkan kerana perjuangan kelompok dalam UMNO dan di luar UMNO dapat diseimbangkan dengan mengadakan kompromi dan mengurangkan main politik di kalangan parti politik. Ekoran itu, Dr. Mahathir dan Musa Hitam telah dilantik menjadi rakan kabinet Tun Abdul Razak.

Jika terdapat tentangan dan bangkangan dalam tempoh pemerintahan Tun hanya daripada parti pembangkang seperti DAP yang menyebabkan pemerintah terpaksa menguatkuasakan undang-undang untuk mengelakkan berlakunya konflik kaum. Pelbagai akta telah dikuatkuasakan sesuai dengan model kelompok yang menekankan bahawa hanya dengan penguatkuasaan undang-undang sahaja dapat mewujudkan kestabilan dan mengelakkan konflik yang mengancam kestabilan kelompok majoriti rakyat. Akta yang dikuatkuasakan ialah seperti Akta Keselamatan Dalam Negeri, Akta Hasutan, Akta Bahasa Kebangsaan, Akta Universiti dan Kolej Universiti dan sebagainya. Tun Abdul Razak juga telah menggunakan pengaruhnya yang mewakili kelompok majoriti penduduk Melayu dengan memperkenalkan Dasar Ekonomi Baru untuk mempertingkatkan ekonomi orang Melayu dan menyusun semula masyarakat bagi mewujudkan keseimbangan antara kaum. Jelas didapati bahawa teori kelompok bukan sahaja dapat diaplikasikan dalam UMNO, tetapi juga di luar UMNO dengan mewujudkan keseimbangan antara orang Melayu dan bukan Melayu. Tuntutan orang Melayu diambil kira untuk mewujudkan perimbangan antara kelompok Melayu dan bukan Melayu yang mempunyai kepentingan masing-masing. Begitu juga dengan tuntutan daripada MCA telah ditunaikan seperti menjamin kedudukan ekonomi bukan Melayu, penggunaan bahasa Cina dan India,

penubuhan Kolej Tunku Abdul Rahman, kemasukan pelajar ke Universiti Sains Malaysia dan sebagainya.

Semenjak merdeka wujud satu superstruktur kelompok dalam masyarakat Malaysia yang menggambarkan juga masyarakat pelbagai kaum. Ertinya, kalau dalam UMNO wujud kelompok berkepentingan yang bersaing antara satu sama lain, maka antara orang Melayu dan bukan Melayu juga wujud kelompok yang mewakili kepentingan kaum seperti UMNO untuk orang Melayu dan kelompok MCA mewakili orang Cina dan kelompok MIC mewakili orang India yang bersama membuat tuntutan terhadap pemerintah. Tuntutan tersebut biasanya bersifat politik sehingga pemerintah terpaksa menyeimbangkan tuntutan mereka dengan mewujudkan kompromi. Pada titik kompromi inilah pemerintah berjaya mewujudkan kestabilan. Mengikut model kelompok, tuntutan daripada setiap kaum tidak boleh melanggar batasan dan kepentingan satu sama lain. Jika terjadi tuntutan yang mengancam kepentingan sesuatu kaum, konflik akan berlaku. Dengan demikian, penguatkuasaan undang-undang akan dikenakan oleh pemerintah untuk mewujudkan kestabilan. Aliran teori kelompok ini berterusan sehingga ke hari ini.

Nota

- 1 Rancangan Malaysia Ketiga 1975-1980, 1976. Kuala Lumpur: Percetakan Negara, hlm. 5.
- 2 Pengakuan Tun Razak semasa membalas ucapan terakhir Tunku sebagai Presiden UMNO pada tahun 1970.
- 3 Untuk keterangan lanjut, sila lihat Subky Latif dalam *Suka Duka Politik Tun Razak, Krisis Timbalan Perdana Menteri, Siapa Selepas Tun Razak*.
- 4 Sungguhpun kedua-dua tokoh ini pernah memegang jawatan Naib Presiden UMNO yang kanan, tetapi mereka tidak pula berebut jawatan Timbalan Presiden. Mereka seolah-olah menyerah untung nasib kepada ahli kerana sedar bahawa kedudukan paling tinggi yang layak mereka pegang ialah Naib Presiden. Lagipun Tunku atau Tun Abdul Razak tidak membuka ruang supaya diadakan pertandingan. Hal ini berbeza dengan apa yang dilakukan oleh Hussien Onn dan Dr. Mahathir. Lihat bab seterusnya.
- 5 Kecuali pernah digembar-gemburkan Dato' Harun Idris cuba menentang beliau. Lihat *WATAN* 25/5/1988.
- 6 Lihat rencana Sulaiman Alias dalam *Mingguan Malaysia* 17.4.1988.
- 7 *Mid-Term Review*, Rancangan Malaysia Kedua, dalam *Far Eastern Economic Review* 3 Disember 1973.
- 8 *Ibid.*

- 9 Rancangan Malaysia Ketiga 1970-1975. Kuala Lumpur: Percetakan Kerajaan hlm. 400.
- 10 Rancangan Malaysia Ketiga. *op. cit.* hlm. 399.
- 11 *Ibid.*

BAB 3

PERGOLAKAN UMNO SEMASA DATO' HUSSEIN ONN

Pada hemat penulis, pergolakan dan pergeseran ahli UMNO bermula atau bertunas semasa era Hussein Onn menjadi Perdana Menteri. Walaupun sebelum ini, memang ada perasaan tidak puas hati, tetapi ahli dan orang Melayu membenam perasaan tersebut buat seketika kerana menyedari bahawa perjuangan meningkatkan ekonomi dan taraf hidup lebih penting lagi. Selain itu, ketokohan Tun Abdul Razak tidak dapat dipertikaikan. Beliau yang terkenal sebagai jujur, ikhlas, tidak sombong, tegas, tidak berniaga dan tidak mempunyai kepentingan diri telah mendorong ahli UMNO untuk tidak membuat tentangan terhadap kepemimpinan beliau. Tun Abdul Razak jarang menukar sebarang keputusan yang telah dibuat. Beliau tegas dengan prinsipnya. Tetapi semasa Hussein Onn menjadi Presiden UMNO dan Perdana Menteri Malaysia, bibit perpecahan telah berlaku. Perkara ini kemungkinan besar disebabkan oleh ahli parti meragui ketokohan Hussein Onn, walaupun beliau ialah anak Onn Ja'afar, pengasas UMNO tetapi beliau telah lama meninggalkan UMNO kerana mengikut jejak langkah bapanya yang menganggotai parti negara. Oleh sebab beliau berbiras dengan Tun Abdul Razak, dikatakan jalur mobiliti beliau dalam UMNO begitu melonjak naik sehingga menjadi Perdana Menteri selepas kematian Tun Abdul Razak pada 14 Januari 1976.

Semasa era beliau banyak masalah yang dihadapi seperti keraguan di kalangan ahli kanan parti terhadap kepemimpinan beliau. Masalah seperti isu Harun Idris timbul apabila pengikut Harun Idris mendesak beliau campur tangan menyelamatkan Harun menjadi begitu tegang sekali sehingga menyebabkan keadaan politik UMNO berada dalam gawat. Hussein Onn tetap tidak mahu campur tangan dalam soal mahkamah, kerana menghormati kewibawaan mahkamah. Pada beliau

undang-undang tetap undang-undang. Soalnya ialah mengapa kes Harun Idris didakwa di mahkamah? Ramai lagi tokoh pada ketika itu yang terlibat dalam amalan rasuah, tetapi mengapa mereka tidak didakwa. Apa yang jelas dalam kes ini ialah Harun Idris merupakan seorang pemimpin Melayu yang sangat berpengaruh yang jika tidak dilibatkan dalam kes mahkamah boleh menggugat politik Hussein Onn. Akhirnya Harun Idris terpaksa meringkuk dalam penjara Pudu buat beberapa tahun. Selepas keluar dari penjara beliau telah muncul semula sebagai Naib Presiden UMNO.¹ Dikatakan Dr. Mahathir telah membantu beliau meringankan hukuman penjara dan seterusnya kembali aktif dalam UMNO sehingga menjadi salah seorang Naib Presiden UMNO (1981-84).

Bagaimanapun kes Harun Idris ini telah membawa satu peristiwa yang sukar dilupakan oleh ahli UMNO apabila Sulaiman Palestin, bekas Speaker Pulau Pinang telah mencabar Hussein Onn merebut jawatan Presiden pada bulan September 1978. Tindakan Sulaiman Palestin merebut jawatan tersebut adalah untuk menguji sejauh mana pengaruh Hussein Onn ekoran daripada cara beliau menyelesaikan kes Harun Idris.

Soal menentang Presiden UMNO juga begitu hebat diperkatakan ketika itu, mungkin ahli UMNO sudah lupa pada sejarah lampau. Ketika Onn Ja'afar telah dicabar oleh seorang ahli UMNO bernama Mahmood Mahyuddin di Mesyuarat Agung di Kuala Kangsar pada 11 Jun 1950.² Onn Ja'afar menang dengan 66 undi mengalahkan pencabarnya yang hanya mendapat tiga undi.³ Pertandingan merebut jawatan Yang Dipertua UMNO berlaku lagi pada 25 Ogos 1951 di Kuala Lumpur antara Tunku Abdul Rahman dengan Tuan Haji Ahmad Fuad bin Hassan. Selain itu, dua orang calon lagi turut bertanding iaitu C.M. Yusuff yang dicalonkan oleh Raja Ayub Raja Bot dengan Mustaffa Hussein, seorang tokoh Parti Kebangsaan Melayu Malaya. Akhirnya Tunku Abdul Rahman memenangi pertandingan ini, manakala Mustaffa Hussein menarik diri daripada bertanding.⁴

Nyatalah pertandingan tersebut tidak membawa sebarang kesan. Hanya Ahmad Fuad telah bertindak menubuhkan PAS, bukan kerana kalah tetapi prinsip perjuangannya lebih mirip kepada alasan al-Qur'an dan Hadis. Pertandingan merebut jawatan Timbalan Presiden (Timbalan Yang Dipertua) UMNO pernah berlaku antara Tun Abdul Razak dengan Tun Dr. Ismail. Tun Abdul Razak memenangi pertandingan tersebut. Namun Dr. Ismail tetap menjadi regu Tun Abdul Razak yang melantik Tun Dr. Ismail menjadi Timbalannya apabila beliau menjadi Perdana

Menteri. Abdul Aziz Ishak, bekas Menteri Pertanian pernah berura-ura merebut jawatan Timbalan Yang Dipertua UMNO menentang Tun Abdul Razak, tetapi kemudian telah menarik diri daripada bertanding. Pada ketika itu hubungan Tunku dengan Aziz Ishak memang rapat, tetapi Tunku mengetengahkan Tun Abdul Razak menjadi timbalannya.

Berbalik kepada soal tentangan terhadap kepemimpinan Hussein Onn, didapati Perlembagaan UMNO memang tidak menyekat seseorang ahli daripada merebut sebarang jawatan dalam parti hatta presiden sekalipun kerana UMNO mengamalkan demokrasi.

Namun seperti yang disebutkan di atas, dalam menghadapi pertandingan presiden, tidak ada usaha yang dibuat oleh Dr. Mahathir selaku Timbalan Presiden supaya Sulaiman Palestin tidak menentang Hussein Onn.⁵ Dr. Mahathir juga dikatakan bersikap dingin terhadap pertandingan tersebut. Diramalkan bahawa dengan adanya pertandingan, Dato' Hussein Onn berkemungkinan akan bersara, walaupun beliau menang atau kalah. Perkara ini memang menjadi tabiat orang Melayu, khususnya dalam parti UMNO, biasanya Presiden akan meletakkan jawatan jika ditentang kerana berasa maruahnyanya telah tercabar. Hasilnya sudah dapat saksikan apabila Hussein Onn meninggalkan rumah rasmi Perdana Menteri di Sri Taman tiga tahun selepas itu, walaupun beliau tidak perlu meletakkan jawatan, kerana tidak melakukan kesalahan besar, tidak menghadapi tuduh rasuah dan sebagainya.⁶ Namun pada Hussein Onn dalam menghadapi masalah kepemimpinan, soal benar atau tidak benar tidak timbul. Apa yang penting jika rakyat atau sebahagian ahli parti tidak bersetuju atau kurang memberikan kepercayaan, maka beliau perlu berundur.

Perhimpunan Agung kali ke-29 pada tahun 1978 merupakan satu peristiwa yang amat mendebarkan. Meskipun Sulaiman Palestin mendapat 250 undi berbanding dengan Dato' Hussein yang memperoleh 898 undi yang pasti kira-kira 20 bahagian UMNO menentang kepemimpinan Hussein Onn. Akibatnya Hussein Onn berasa yang beliau tidak lagi dikehendaki oleh sebilangan rakyat. Walaupun dalam demokrasi, kemenangan dengan satu undi pun membolehkan seseorang memegang jawatan Presiden, tetapi Hussein Onn beranggapan bahawa demokrasi harus diukur dari segi moral serta maruah dan tidak hanya dari sudut angka sahaja.

Kerusi Presiden UMNO merupakan satu kedudukan yang sangat mulia. Sesiapa yang memegang jawatan tersebut dianggap sebagai ketua masyarakat Melayu. Dalam masyarakat Melayu soal derhaka merupakan pantang larang yang amat besar.⁷ Bagaimanapun, masyarakat Me-

layu hari ini sudah mula cuba mengamalkan unsur demokrasi berasaskan pemikiran yang rasionaliti, objektif dan falsafah.

Biarpun terdapat beberapa isu yang berlaku semasa era Hussein Onn, namun orang Melayu masih terus mencapai kemajuan yang menggalakkan. Terdapat pendapat yang mengatakan, zaman Hussein Onn ialah zaman yang mewah. Harga barang komoditi meningkat dan gaji kakitangan kerajaan juga dapat ditingkatkan dalam semua kategori sebanyak 25 peratus. Jika pada zaman Tun Abdul Razak, gaji siswazah bermula dengan RM750 sebulan, maka pada zaman Hussein gaji mereka dinaikkan kepada RM1000 sebulan. Gaji kerani am pula bertambah daripada RM350 kepada RM375, manakala pendapatan wakil rakyat bertambah dengan banyaknya. Ketika era Tun Abdul Razak, gaji seorang ADUN ialah RM1000 tetapi menjadi RM2000 sebulan semasa Hussein Onn menerajui kerajaan. Gaji menteri besar dinaikkan daripada RM3500 kepada RM8500 sebulan dan gaji menteri daripada RM5000 kepada RM9000 sebulan. Jumlah ini tidak termasuk elaun yang mereka peroleh. Insentif seperti ini merupakan satu faktor utama menggalakkan ahli bergiat dalam parti yang akhirnya membawa unsur kejengkilan politik dan politik jatuh-menjatuh yang begitu ketara pada masa Dr. Mahathir menjadi Presiden UMNO dan Perdana Menteri. Selain gaji kakitangan kerajaan dan ahli politik, kemajuan lain juga telah dicapai dengan pesat seperti melancarkan Skim Amanah Saham Nasional dan menubuhkan kementerian baru seperti Kementerian Wilayah Persekutuan dan Kementerian Perusahaan Awam. Orang kaya baru Melayu hasil daripada Dasar Ekonomi Baru telah mula meningkat jumlahnya. Ramai pelajar Melayu dihantar ke luar negara untuk melanjutkan pelajaran dalam pelbagai bidang. Pada tahun 1978, jumlah pelajar Melayu di luar negara meningkat kepada 14 000 orang.

Ringkasnya pencapaian kemajuan ekonomi begitu menggalakkan sekali semasa era Hussein Onn. Keluaran Dalam Negara Kasar (KDNK) meningkat sekali ganda dari tahun 1975 hingga tahun 1980. Kadar pengangguran dapat dikurangkan daripada 7.3 peratus pada tahun 1970 kepada 5.3 peratus pada tahun 1980. Milik saham bumiputera dalam sektor korporat meningkat daripada 3.4 peratus pada tahun 1970 kepada 18.7 peratus pada tahun 1983. Kadar kemiskinan luar bandar yang meliputi 86 200 isi rumah turut berkurangan sebanyak 121 peratus.

Jika dikaji kemajuan yang dicapai, tidak ada sebab yang kukuh mengapa Hussein Onn perlu ditentang oleh Sulaiman Palestin atau mengapa perlu beliau meletakkan jawatan. Perkara ini merupakan satu persoalan yang perlu dianalisis. Jika berlandaskan dasar ekonomi atau

kerana dasar tindakan politik Hussein Onn, penulis berpendapat, beliau tidak perlu meletakkan jawatan. Tetapi seperti yang disebutkan sebelum ini, oleh sebab sikap iri hati sesetengah golongan dalam parti serta cara Hussein Onn menyelesaikan masalah politik khususnya dalam kes Harun Idris telah mendatangkan masalah kepadanya. Beliau juga terpaksa menahan beberapa orang yang disyaki menjadi tali barut komunis yang bergerak sejak dari zaman Tun Razak lagi seperti Abdullah Ahmad, Abdullah Majid dan Samad Ismail. Maka boleh dapat dilihat di sini terdapat satu pakatan yang dirancang secara halus supaya Hussein Onn mengundurkan diri dengan memeralatkan Sulaiman Palestin menentang beliau.

Seperkara lagi yang perlu diperhatikan ialah sikap Hussein Onn setelah meletakkan jawatan sebagai Perdana Menteri tidak pula berasa malu atau ingin mengekalkan jawatan bagi membalas dendam serta memperoleh kekayaan dan kemuliaan. Pada beliau tidak apa yang hendak dimalukan kerana jawatan Perdana Menteri dan Presiden UMNO bukan haknya, tetapi hak ahli-ahli dan rakyat. Jika ada yang beranggapan dengan meletakkan jawatan Hussein Onn akan malu, menyerah kalah atau sebagainya namun beliau berpendapat biarlah rakyat yang menghukumnya. Itulah pergorbanan seorang pemimpin tulen berhemah tinggi.³ Ternyata tindakan beliau telah dialu-alukan oleh sesetengah pihak, walaupun terdapat di kalangan ahli UMNO yang menganggap tindakan itu sebagai tidak wajar. Ahli UMNO yang menerima baik tindakannya ini berpendapat, perletakan jawatan oleh Hussein Onn dilakukan berasaskan pemikiran yang objektif, bermoral dan penuh falsafah bernegara yang luhur.

Nota

- 1 Sila lihat Mokhtar Shuib 1980, *Datuk Harun Di Persimpangan*. Kuala Lumpur: Pakar Print. Penulis telah menemu ramah Harun Idris pada 20 Oktober 1977 di rumahnya di Langgak Duta. Beliau tidak mengaku terlibat dalam kes rasuah seperti yang didakwa oleh musuh politiknya.
- 2 Hambali Abdul Latif 1988, *UMNO Milik Siapa*. Kuala Lumpur: Penerbitan Pena, hlm. 37.
- 3 *Ibid*, hlm. 31.
- 4 Tan Sri Abdul Samad Idris. *op. cit.*, hlm. 82.
- 5 Harun Idris yang ketika itu sedang menjalani hukuman penjara menasihatkan Sulaiman Palestin agar jangan menentang Hussein Onn. WATAN. Tetapi 24 Mei 1988 Harun tidak mengambil sebarang usaha untuk menghalang Tengku Razaleigh menentang Dr. Mahathir. Mengapa?

6. Senario politik Hussein Onn telah cuba diikuti oleh Musa Hitam dengan meletak jawatan sebagai Timbalan Perdana Menteri pada tahun 1985, tetapi kedudukan Dr. Mahathir tetap kukuh. Tindakan ini diikuti pula oleh langkah Tengku Razaleigh menentang Dr. Mahathir pada 24 April 1987 dengan harapan Dr. Mahathir meletakkan jawatan iaitu mengikut jejak Hussein Onn. Tetapi hal ini tidak berlaku. Dr. Mahathir tidak bertindak seperti Hussein Onn, malah berpendapat beliau tidak bersalah. Dr. Mahathir tidak setuju dengan pendapat Hussein Onn yang menganggap soal benar atau salah tidak timbul, kalau tidak disukai, seseorang pemimpin mesti berundur.
7. Pendapat ini diberi oleh Hambali Abdul Latif, *op. cit.*, hlm. 38. Bagaimanapun mengikut hemat penulis, dalam masyarakat moden sekarang, soal derhaka membabi buta tidak timbul. Tentulah segala bukti yang teliti telah dipertimbangkan sebelum Tengku Razaleigh merebut jawatan Presiden. Mengapa tidak ditimbulkan soal derhaka dalam pertandingan antara En. Mahayuddin dan C.M. Yusuff melawan Onn Ja'afar dan Tunku Abdul Rahman. Pada zaman sekarang, konsep derhaka terhadap Presiden atau Perdana Menteri kurang sesuai digunakan. Lebih elok disebut "menentang" kepemimpinan Perdana Menteri sahaja. Jika diertikan konsep derhaka secara membabi buta, dikhuatiri kita tidak lagi menggunakan pemikiran yang rasional, serta tidak berasaskan akademik dalam memperkatakan sesuatu perkara. Malah kita dianggap sebagai orang yang berfikir mengikut emosi dan sentimen. Sila lihat pendapat Suleiman Alias dalam *Mingguan Malaysia*, 17 April 1988 hlm. 9. Antara lain beliau menulis bahawa Raja Melayu sering menggunakan "Beta fikir dia derhaka". Atau pada masa sekarang ungkapan yang maksudnya sama ialah "Aku fikir dia musuhku". Daripada pandangan beliau penulis berpendapat, konsep derhaka yang telah digunakan adalah terlalu umum. Tidak bersetuju dengan seorang pemimpin, belum tentu boleh dilabel "derhaka". Mungkin derhaka boleh digunakan kepada kedua ibu bapa atau raja.
8. Semasa Hussein Onn hendak meletak jawatan Perdana Menteri, beliau memanggil Dr. Mahathir dan Tengku Razaleigh untuk memilih siapakah yang layak menjadi Perdana Menteri. Dikatakan Tengku Razaleigh mencadangkan Dr. Mahathir mengambil alih Perdana Menteri dengan harapan Dr. Mahathir akan memilih beliau sebagai timbalannya. Yahya Ismail 1987. *Siapa Presiden UMNO 1987*, *op. cit.*, hlm. 54.

BAB 4

UMNO SEMASA ERA DR. MAHATHIR MOHAMAD

Dalam bab ini penulis akan memaparkan beberapa perbincangan yang meliputi kepemimpinan Dr. Mahathir dan dasar beliau. Selepas itu satu tinjauan dan analisis kritikal pro dan kontra terhadap dasar beliau juga akan dibincangkan secara ilmiah. Selepas itu, dibicarakan tentang pergeseran yang berlaku dalam parti UMNO sehingga parti itu diharamkan. Hal ini diikuti oleh kes saman 11 orang ahli UMNO, faktor berlakunya saman tersebut serta kesan pengharaman parti itu.

Dr. Mahathir Mohamad ialah seorang aktivis politik yang dilahirkan kira-kira 65 tahun yang lalu di Kedah. Anak daripada keturunan Wan Mat Saman di sebelah ibunya iaitu pembina Empangan Wan Mat Saman yang terkenal itu. Keturunan daripada sebelah bapa beliau berasal dari negeri Kerala India. Bapa beliau dikatakan sangat mengambil berat tentang pendidikannya. Hal ini sudah menjadi lumrah kerana bapa beliau seorang guru besar yang ingin melihat anak bangsanya maju dalam bidang pelajaran. Dr. Mahathir bergiat dalam UMNO sejak tahun 1946 lagi semasa Malayan Union ditentang hebat oleh orang Melayu. Sejak tahun 1946 beliau telah menulis rencana politik di dalam akhbar berbahasa Inggeris di bawah nama samaran "C.H.E DET". Seorang pengarang politik, S.H. Al-Attas, menganggap Dr. Mahathir sebagai pengasas UMNO 46 kerana padanya Dr. Mahathir ibarat ibu kuih yang akhirnya menjelma sebagai pemimpin agung pada hari ini dan katanya UMNO tidak akan mati tetapi akan diteruskan oleh Dr. Mahathir Mohamad.¹ Sebagai seorang doktor, Dr. Mahathir sejak dulu lagi memang menaruh minat dalam politik dan perniagaan. Beliau bertanding sebagai calon parti Perikatan pada tahun 1964 dan menang sebagai ahli parlimen. Pada tahun 1969, beliau kalah dalam pilihan raya UMNO di tangan Hj. Yusuf Rawa seorang calon PAS.² Seterusnya

beliau menjadi begitu lantang menentang pucuk pimpinan Tunku Abdul Rahman melalui surat terbukanya kepada Tunku bertarikh 17 Jun 1969. Akhirnya beliau telah digugurkan daripada menjadi ahli Majlis Tertinggi UMNO pada 12 Julai 1969. Kemudian beliau dipecat dari UMNO pada 22 September 1969 dalam satu keputusan yang dibuat oleh Majlis Kerja Tertinggi UMNO yang bersidang khas untuk hal itu,³ tetapi Tunku tidak hadir dalam mesyuarat tersebut. Seramai 25 orang menyokong dan 5 orang menentang penyingkiran Dr. Mahathir. Antara yang menentang ialah Syed Jaafar Albar dan Syed Nasir Ismail. Peristiwa pahit ini telah banyak mendewasakan pemikiran politiknya pada masa mendatang. Selama 21 bulan tidak berparti telah mematangkan beliau tentang falsafah kepemimpinan politik dan UMNO serta pemodenan bangsa Melayu.

Beliau telah menulis sebuah buku yang kontroversi berjudul *The Malay Dilemma* yang diharamkan edarannya pada tahun 1970 tetapi disahkan semula edarannya pada masa beliau mengambil alih jawatan Perdana Menteri pada tahun 1981.

Pada 6 Februari 1972 Dr. Mahathir telah diterima memasuki semula UMNO berdasarkan surat beliau kepada Tun Abdul Razak yang menyatakan sebab beliau ingin menganggotai UMNO.⁴ Semenjak itu bintang Dr. Mahathir bersinar semula apabila dilantik menjadi Pengerusi Fima dan senator sebelum bertanding dan menang dalam pilihan raya umum 1974 di Kubang Pasu. Semasa menjadi Ahli Yang Berhormat, beliau dengan lantang menyuarakan pendapatnya di Parlimen tentang kemiskinan hidup orang Melayu dan membidas kaum bukan Melayu yang tidak mahu bertolak ansur untuk membantu orang Melayu dalam bidang ekonomi. Beliau digelar "Ultra Malay" oleh Perdana Menteri Singapura, Lee Kuan Yew kerana kelantangan dan kepetahan beliau berhujah di Parlimen bersama Syed Jaafar Albar. Pada 5 September 1974, Dr. Mahathir dilantik menjadi Menteri Pelajaran. Tidak banyak dasar yang bersifat drastik yang dibuat oleh beliau semasa menjadi Menteri Pelajaran. Cabaran yang agak menonjol dihadapinya ialah cara menyelesaikan krisis ITM dan penguatkuasaan Akta Universiti dan Kolej Universiti 1975 yang membendung kegiatan pelajar universiti khususnya dalam arus politik negara.⁵ Daripada situlah pemerhati politik mula meramalkan Dr. Mahathir akan dilantik ke jawatan yang lebih tinggi. Apabila Dato' Hussein Onn menjadi Perdana Menteri pada bulan Januari 1976, berikutan kematian mengejut Tun Abdul Razak pada 14 Januari 1976 beliau dilantik menjadi Timbalan Perdana Menteri. Perlantikan ini menimbulkan beberapa reaksi daripada ahli UMNO kerana

terdapat tokoh UMNO yang lebih kanan daripada beliau dalam jawatan Naib Presiden UMNO ketika itu. Beliau menduduki tangga ketiga dalam barisan naib presiden ketika pemilihan Majlis Kerja Tertinggi pada Jun 1975. Kedudukan pertama ialah Ghaffar Baba, kedua ialah Tengku Razaleigh Hamzah dan ketiga ialah beliau sendiri.

Semasa mengumumkan perlantikan Dr. Mahathir sebagai Timbalan Perdana Menteri, Hussein Onn sebanyak tiga kali menyebut "Saya harap pilihan saya adalah tepat".⁶

Semasa Dr. Mahathir menjadi Timbalan Perdana Menteri, beliau masih memegang jawatan Menteri Pelajaran di samping Menteri Perdagangan dan Perindustrian. Beliau sangat rajin mengadakan perjumpaan dengan pelajar universiti. Pengalaman penulis membawa pelajar Universiti Teknologi Malaysia bertemu dengan beliau pada 4 September 1977 sudah cukup membuktikan beliau memang sangat berminat dengan kegiatan pelajar dan akademik.

Oleh sebab Hussein Onn menjadi Perdana Menteri, maka tidak banyak dasar yang menonjol daripada Dr. Mahathir kerana dibayangi oleh kepemimpinan Hussein Onn.

Hussein Onn telah meletakkan jawatan sebagai Perdana Menteri pada tahun 1981 dan melantik Dr. Mahathir Mohamad untuk menerajui negara. Ada berita mengatakan bahawa pada mulanya Hussein Onn mahu memilih Ghazali Shafei sebagai Timbalan Perdana Menteri semasa beliau mengambil alih jawatan Perdana Menteri, tetapi Tengku Razaleigh memberikan pendapat yang positif terhadap Dr. Mahathir. Pada masa Hussein Onn meletakkan jawatan, beliau mengharapkan Mahathir melantik Tengku Razaleigh menjadi orang nombor dua. Namun, hal ini tidak berlaku seperti yang diharapkan. Kejadian ini merupakan peristiwa yang sungguh malang bagi Tengku Razaleigh, seorang yang dikatakan paling banyak berjasa dalam ekonomi negara.⁷

Apabila Dr. Mahathir mengambil alih jawatan Perdana Menteri, beliau telah melaksanakan beberapa dasar yang sungguh drastik. Buat pertama kali dalam sejarah, beliau telah menukar waktu Greenwich kepada waktu tempatan dengan melewati setengah jam untuk menyamakan waktu Sabah dan Sarawak. Perubahan waktu ini telah diikuti oleh Singapura yang mengikut waktu baru Malaysia.

Selain itu, beliau telah melancarkan beberapa dasar yang akan dibincangkan secara ringkas di bawah ini iaitu:

- (i) Bersih, Cekap dan Amanah.
- (ii) Dasar Pandang ke Timur.

- (iii) Dasar Penswastaan.
- (iv) Dasar Persyarikatan Malaysia.
- (v) "Buy British Last".
- (vi) Kepimpinan Melalui Teladan
- (vii) Dasar luar yang lebih bebas
Dasar Perindustrian Berat Negara
- (viii) Penerapan Nilai Islam dalam pentadbiran awam.

Bersih, Cekap dan Amanah telah dilancarkan oleh Dr. Mahathir untuk menjadi amalan pegawai kerajaan. Beliau berasa amalan rasuah telah meresap dalam kakitangan kerajaan dan merupakan punca kelemahan jentera kerajaan. Soalnya ialah sejauh manakah amalan ini dapat diamalkan. Ramai golongan yang mempersoalkan konsep ini kerana dikatakan semakin ramai golongan yang terlibat dengan amalan rasuah sama ada dalam sektor kerajaan ataupun perniagaan.

Begitu juga dengan Kepimpinan Melalui Teladan yang merupakan satu konsep yang sangat baik, tetapi sejauh manakah konsep ini dapat memberi kesan, belum ada lagi kajian tentangnya dibuat. Selain itu, Dr. Mahathir cuba meminda perlembagaan yang melibatkan Akta Darurat dan kuasa Yang di-Pertuan Agong. Bagaimanapun Akta Darurat 150-1 tidak dapat dipinda seperti yang dikehendaki oleh beliau. Akta ini tetap memberi kuasa kepada Yang di-Pertuan Agong untuk mengisytiharkan darurat, bukannya Perdana Menteri. Bagaimanapun, cadangan supaya meminda semua rang undang-undang (kecuali Rang Undang-Undang Hak Istimewa Raja-Raja) agar diluluskan oleh Yang di-Pertuan Agong dalam masa 30 hari tidak lagi enam bulan telah berjaya dilakukannya.

Satu perkara yang berlaku di luar jangkaan sama sekali ialah Dr. Mahathir tidak bertindak dengan cepat untuk melantik Timbalan Perdana Menteri sebaik sahaja beliau dilantik menjadi Perdana Menteri, sebaliknya menunggu selesai pertandingan merebut jawatan Timbalan Presiden UMNO antara Musa Hitam dengan Tengku Razaleigh Hamzah. Dengan membuka gelanggang bagi perebutan jawatan Timbalan Presiden tersebut ahli UMNO mula berkempen untuk mencalonkan Musa Hitam atau Tengku Razaleigh. Menurut penulis, jika sejak dari awal lagi Dr. Mahathir mengumumkan perlantikan Timbalan Perdana Menteri sebelum Perhimpunan Agung UMNO itu, tentu ahli UMNO secara tradisinya tidak berlumba berkempen mencalonkan Musa Hitam atau Tengku Razaleigh kerana mereka akan bersetuju dengan siapa sahaja yang menjadi pilihan Perdana Menteri sama ada Musa Hitam atau Tengku Razaleigh. Selepas kemenangan, Musa Hitam merebut jawatan

Timbalan Presiden UMNO, Dr. Mahathir melantiknya sebagai Timbalan Perdana Menteri. Perlantikan ini banyak meninggalkan kesan pahit bagi Tengku Razaleigh kerana Musa Hitam berkedudukan nombor tiga dalam barisan Naib Presiden sama seperti ketika Dr. Mahathir dilantik menjadi Naib Presiden oleh Hussein Onn dahulu.

Justeru itu, timbul persoalan, siapakah yang memecahkan tradisi? Dalam bab ini, begitu jelas kewujudan model kelompok yang menular semasa pemerintahan Hussein Onn. Dua kelompok utama iaitu kelompok yang menyokong Harun Idris dan kelompok Hussein Onn sendiri. Akhirnya Hussein Onn dapat mewujudkan kestabilan apabila Harun Idris didakwa dan dihukum penjara kerana kesalahan rasuah. Bagaimanapun konflik kelompok berlaku semula apabila Sulaiman Palestin menentang kepemimpinan Hussein Onn dengan mencabar jawatan presiden. Keadaan kembali pulih dengan perletakan jawatan beliau sebagai Perdana Menteri dan diganti dengan Dr. Mahathir Mohamad. Konflik kelompok berlaku seterusnya semasa pentadbiran Dr. Mahathir.

Nota

1. Lihat ulasan tulisan beliau "Talqin untuk UMNO" dlm. *WATAN* 12 Jun 1988, hlm. 10. Sila lihat juga Robin Ashead 1989 *Mahathir, Malaysia and States*.
2. Dikatakan kekalahan Dr. Mahathir pada tahun 1969 disebabkan oleh orang Cina tidak mengundi beliau kerana beliau berminat dalam bidang perniagaan.
3. Lihat Shafie Nor 1981, *Peristiwa di Rumah Rehat Alor Setar: Mahathir-Harun*. Kuala Lumpur: Percetakan Surat Sdn. Bhd., hlm. 9-10.
4. *Ibid.*, hlm. 43.
5. Pro dan kontra akta universiti ini berlarutan sehingga ke hari ini. Saudara Anwar Ibrahim sendiri tidak dapat menghapuskan akta ini.
6. Ucapan Hussein Onn melalui Radio dan TV Malaysia pada masa penyusunan kabinet baru beliau yang pertama. Beliau mengambil masa tiga bulan untuk melantik Dr. Mahathir sebagai Perdana Menteri. Hussein Onn tidak melantik Tengku Razaleigh Hamzah sebagai Timbalan Perdana Menteri juga begitu menarik dibincangkan, kerana Tengku Razaleigh berkedudukan nombor dua dalam barisan Naib Presiden. Kedudukan pertama ialah Ghaffar Baba. Sedangkan Dr. Mahathir hanya berada nombor tiga sahaja. Mungkin itulah tradisi UMNO, kedudukan nombor satu atau dua dalam barisan Naib Presiden belum menjamin seseorang untuk dilantik menjadi Timbalan Presiden dan Timbalan Perdana Menteri. Hussein Onn sebelum ini pun berkedudukan nombor tiga dalam barisan Naib Presiden. Namun, bintangnya tetap bersinar.

- 7 Pendapat ini diberikan oleh A. Ghani Ismail dlm. *Razaleigh lawan Musa*, IJS Communication Sdn. Bhd. 1984 hlm. 6. Pendapat ini juga diberikan oleh Yahya Ismail dlm. *Siapa Presiden UMNO 1987? 1987. Mahathir-Tengku Razaleigh* Kuala Lumpur: Dinamika Kreatif Sdn. Bhd., hlm. 54. Lihat juga Hambali Abdul Latif, *op. cit.*, hlm. 77. Kebanyakan ahli UMNO yang penulis temui mengakui kenyataan ini.

BAB 5

BIBIT PERPECAHAN UMNO DAN ORANG MELAYU

Bercakap soal perpecahan, hal ini lahir daripada dasar Dr. Mahathir seperti yang telah dibincangkan dalam bab yang lalu. UMNO yang menggubal dasar penting negara. Daripada UMNO lahir pemimpin kerajaan dan seterusnya daripada situ pula wujud dasar negara. Jika dasar yang digubal banyak menerima kritikan pro dan kontra serta tidak memberi faedah kepada ramai rakyat, maka perkara ini akan membabitkan kepemimpinan parti itu sendiri. Oleh sebab itu, dalam membincangkan bibit perpecahan parti UMNO dan orang Melayu tidak dapat lari daripada dasar yang dibuat kerana hubung kait yang sangat rapat antara parti, pemimpin dan dasar kerajaan. Apabila berlaku sesuatu terhadap dasar, orang ramai akan merujuk kembali ke pangkalnya iaitu parti itu sendiri. Manakah yang perlu diperbaiki – apakah pemimpin parti yang tidak betul, ahli yang tidak bersatu, dasarkah yang tidak betul atau ahli yang tidak faham akan dasar itu.

Sebelum melihat perpecahan dalam UMNO, adalah lebih baik melihat dahulu perpecahan parti di luar UMNO. Hal ini merupakan satu gejala bagi parti politik di negara ini.

Pengenalan kepada Perpecahan Parti Politik

Tidak dinafikan bahawa memang wujud pergeseran antara kaum di negara ini, hatta di kalangan parti dalam Barisan Nasional (BN) sendiri. Parti yang mengalami kemelut perpecahan boleh dikenal pasti seperti parti PAS yang telah pun mengalami perpecahan sesama mereka sehingga melahirkan Parti Berjasa yang ditubuhkan pada tahun 1977. HAMIM pula telah keluar sebagai anak kedua parti PAS yang dipimpin oleh Dato' Asri Hj. Muda. MCA juga melahirkan parti baru yang ke-

lihatan lebih bertenaga lagi seperti GERAKAN dan SDP. MIC telah melahirkan parti baru iaitu KIMA dan MIDP yang diketuai oleh Gopendaraj, sementara golongan India Muslim pula menganggotai KIMA yang dikatakan mendapat restu daripada pemimpin Barisan Nasional sendiri. Parti politik di Sabah juga mengalami perpecahan sebelum UMNO berpecah, apabila USNO yang menuntut kemerdekaan Sabah dalam Malaysia telah melahirkan Parti Berjaya yang dipimpin oleh Tun Fuad Stephen dan Haris Salleh. Berjaya pula telah melahirkan Parti Bersatu Sabah (PBS) pada tahun 1985 yang diketuai oleh Pairin Kitingan iaitu salah seorang bekas Naib Presiden Berjaya.

Parti DAP juga walaupun tidak menampakkan perpecahan dalam bentuk mewujudkan parti lain, tetapi dalam parti itu sendiri memang kedapatan percanggahan dan perbezaan pendapat, selain tidak dapat lari daripada mempunyai puak tertentu atau "faction". Bagaimanapun, apa yang jelas ialah kelahiran DAP pada tahun 1966 adalah berasal daripada parti PAP (People Action Party) di Singapura yang akhirnya telah melahirkan negara itu setelah berjaya memisahkan diri daripada Malaysia pada tahun 1965. Namun begitu, dilihat kepada perkembangan PAP di Singapura, didapati telah lahir pula sebuah parti iaitu parti Barisan Sosialis Singapura yang menjadi parti pembangkang sekarang ini.

Dalam kemelut perpecahan dan penjelmaan parti politik ini, UMNO nampaknya tidak terkecuali daripada mengalami perpecahan. Apakah ini merupakan natijah yang baik, masih diperlihatkan kesannya. Tetapi yang jelas ialah wujud puak atau Team A dan Team B dalam parti ini merupakan manifestasi daripada perbezaan pendapat serta pertandingan sengit merebut jawatan penting dalam UMNO.

Jika berdasarkan alasan bahawa perbezaan pendapat memang digalakkan malah Islam juga membenarkan ini demi kebaikan masyarakat, maka dirasakan gejala sebegini tidak begitu membimbangkan. Tetapi jika perbezaan pendapat telah melahirkan suasana yang kurang sihat yang memberikan kesan buruk kepada kestabilan politik dan perpaduan orang Melayu; maka hal ini perlu diambil iktibar dan perlu digembleng semula segala pendapat dan tenaga dalam parti itu. Segala pendapat yang mempunyai titik pertemuan perlu digarap dan segala pendapat yang berbeza dan merupakan punca asal kepada perpecahan perlu dibuangkan.

Pertandingan Pusingan Pertama (26 Jun 1981)

Seperti yang disebutkan, telah wujud tentangan dalam parti UMNO di

bawah kepemimpinan Dr. Mahathir Mohamad. Pertentangan bermula apabila Dr. Mahathir Mohamad memilih Musa Hitam sebagai Timbalan Perdana Menteri. Tengku Razaleigh yang terkilan kerana tidak dilantik sebagai Timbalan Perdana Menteri, telah merancang untuk merebut jawatan Timbalan Presiden. Beliau berasakan bahawa beliau tokoh yang paling lama dan terkanan sekali dalam hierarki UMNO selepas Dr. Mahathir, oleh itu beliau perlu bertanding merebut jawatan Timbalan Presiden UMNO. Jelas dilihat bahawa Dr. Mahathir tidak dapat berbuat sebarang tindakan untuk mengelakkan pertandingan ini daripada berlaku. Bermula daripada pertandingan inilah lahir dua puak dalam UMNO iaitu puak Tengku Razaleigh dan puak Musa Hitam yang dikatakan mendapat sokongan moral daripada Dr. Mahathir Mohamad. Manakala puak Tengku Razaleigh juga tidak kurang mendapat sokongan daripada ahli UMNO. Secara diam atau terbuka Tengku Razaleigh mendapat sokongan moral daripada beberapa orang bekas pemimpin termasuk Tunku Abdul Rahman, Senu Abdul Rahman serta sebahagian daripada menteri kabinet. Isu kempen pemilihan ini berkisar pada soal status peribadi kedua-dua calon. Tengku Razaleigh sebagai seorang yang masih bujang turut diperkatakan. Selain itu Tengku Razaleigh dikatakan kurang semangat nasionalisme, lebih memihak kepada orang Cina, konservatif, mengamalkan rasuah, sukar hendak berjumpa dan sebagainya. Pengikut Tengku Razaleigh turut membuat beberapa tuduhan terhadap peribadi Musa Hitam. Ringkasnya, persilatan politik UMNO ketika itu kelihatan seperti unggun api. Presiden PAS, Asri Hj. Muda berkata kepada *WATAN* (Julai 1981) "suatu pertarungan peribadi tetapi juga pertarungan aliran kecenderungan politik. Saya percaya apa yang berlaku dalam perhimpunan agung UMNO itu adalah titik permulaan rebutan kuasa."² Tan Sri Dato' Samad Idris pula menulis dalam *Mingguan Malaysia* (Julai 1981) "Saya belum pernah melihat lagi keadaan yang begitu tegang dan panas suasananya seperti yang berlaku dalam perhimpunan agung kali ini".

Walau bagaimanapun Tengku Razaleigh kalah dalam pertarungan ini dengan memperoleh 205 undi sahaja.³ Antara faktor kekalahan Tengku Razaleigh ialah ketiadaan sokongan Hussein Onn kerana beliau menyimpan dendam terhadap Tengku Razaleigh yang tidak memberikan sokongan kepadanya secara terbuka dalam kes Harun Idris. Begitu juga dalam ucapan perasmian Mesyuarat Agung UMNO, Dato' Hussein Onn tidak menunjukkan tanda menyebelahi Tengku Razaleigh.⁴ Selain itu, pihak Musa Hitam lebih awal daripada Tengku Razaleigh menanam pengaruh di Perak, Melaka, Pahang dan tindakan ini mengurangkan

pengaruh Tengku Razaleigh di negeri itu.

Selepas pertandingan tersebut selesai, ahli perwakilan dengan sebulat suara meminta para wakil bersatu padu dan melupakan segala perselisihan faham. Dr. Mahathir digesa melantik semula Tengku Razaleigh sebagai Menteri Kewangan, walaupun Musa Hitam kurang bersetuju dengan tindakan ini yang juga menjadikan persilatan politik UMNO reda buat sementara. Apa yang membingungkan para pengkaji politik UMNO ialah terdapat pendapat politik yang tidak tetap dalam pertandingan ini. Misalnya Hussein Onn sendiri tidak menasihatkan Musa Hitam dan Tengku Razaleigh supaya jangan bertanding tetapi mereka mengadakan kompromi. Dr. Mahathir dikatakan memberi saranan yang dianggap sekadar melepaskan batuk di tangga. Golongan lain pula berpendapat dalam demokrasi perlu ada pertandingan dan sebaiknya pertandingan itu biarlah sihat. Pihak yang kalah mesti akur dan mengakui pihak yang menang.

Tetapi yang menjadi tanda tanya ialah kalau benar ahli UMNO dan pemimpinya bersikap matang, mengapa sesudah Musa Hitam menang, Tengku Razaleigh dan puaknya menaruh perasaan serong dan kembali ke kem mereka masing-masing? Sepatutnya setelah bertanding, sama ada menang atau kalah masing-masing perlulah merobohkan kem mereka dan kembali bersatu. Apabila sudah memenangi pertandingan Musa Hitam pula mengambil kesempatan memusuhi pengikut Tengku Razaleigh, mencantas konco-konconya dan memburuk-burukkan Tengku Razaleigh.⁵ Sesungguhnya kewujudan kem seperti inilah yang menimbulkan keadaan bobrok dalam UMNO.

Dalam bab ini, perkara yang dibincang dapat dikaitkan dengan model kelompok berkepentingan iaitu kelompok yang berkepentingan akan berjuang untuk mendapatkan kuasa bagi memastikan kelompok masing-masing dapat dikekalkan. Meskipun kelompok Tengku Razaleigh gagal mendapatkan jawatan seperti yang diidamkan oleh mereka, tetapi konflik tersebut telah dapat diselesaikan apabila Tengku Razaleigh dilantik semula menjadi Menteri Kewangan. Kepemimpinan Dr. Mahathir telah dapat mengaplikasikan pendekatan ini untuk mengelakkan berlaku konflik yang lebih besar. Buat sementara waktu, telah wujud perimbangan pengaruh antara dua kelompok yang berkepentingan itu daripada terjerumus ke dalam kancah perebutan kuasa yang lebih sengit, seperti yang terdapat dalam model kelompok, keseimbangan dapat dicapai apabila pihak pemimpin tertinggi berjaya menguatkuasakan kompromi dan juga dasar politik yang mengekalkan pengaruh kedua-dua kelompok iaitu antara Tengku Razaleigh dan Musa

Hitam. Meskipun Dr. Mahathir berasakan kestabilan politik sudah diperoleh, tetapi pengaruh kedua-dua kelompok tetap wujud dalam komposisi Majlis Tertinggi UMNO kerana keahlian kedua-dua pengikut adalah seimbang dalam Majlis Tertinggi itu. Keadaan ini akan membawa konflik sekali lagi pada tahun 1984 apabila kedua-dua kelompok bertarung sekali lagi buat kali kedua.

Nota

- 1 Tuduhan bahawa Tengku Razaleigh tidak bersemangat kebangsaan adalah tidak berasas. Bagaimanakah dengan sumbangan beliau menubuhkan Bank Bumiputera, badan berkanun, Petronas dan lain lagi? Ada yang menuduh Tengku Razaleigh berat kepada Cina. Kalau begitu bagaimana pula pemimpin kanan negara yang lain? Mereka juga mempunyai orang kuat yang terdiri daripada orang Cina untuk menjalankan perniagaan mereka. Pada tahun 1977, Presiden Ford, Amerika Syarikat menghantar surat kepada Tengku Razaleigh memohon supaya Amerika mengambil saham terbesar untuk mengusahakan minyak; Tengku Razaleigh selaku Pengerusi Petronas tidak bersetuju dengan cadangan Amerika. Sikap ini menunjukkan bahawa tidak semudah itu menuduh Tengku Razaleigh tidak nasionalistik. Keterangan Y.B. Ibrahim Ali 18 Mac 1988.
- 2 Apa yang diramalkan oleh Asri Hj. Muda menjadi kenyataan pada hari ini. Di sinilah penulis melihat penggunaan wang untuk mendapatkan undi begitu berleluasa oleh kedua-dua belah pihak.
- 3 Undi yang diperolehi oleh Tengku Razaleigh ialah 517, sementara Musa Hitam mendapat sebanyak 722 undi. Jumlah perwakilan UMNO ialah 1250 orang daripada 114 bahagian.
- 4 A. Ghani Ismail, *op. cit.*, hlm. 23.
- 5 Dalam kempen Tengku Razaleigh lawan Musa dan Dr. Mahathir, terdapat berita yang mengatakan Tengku Razaleigh memang suka pada perlawanan sebab anak raja memang suka berlawan sejak dulu lagi.

BAB 6

KEMASUKAN TOKOH BARU: HARAPAN KEPEMIMPINAN DAN WAWASAN SELEPAS MAHATHIR

Satu lagi faktor, di samping pertandingan antara dua kem (Tengku Razaleigh dan Musa Hitam) yang mengakibatkan wujud dua puak dalam UMNO ialah kemasukan Anwar Ibrahim ke dalam UMNO. Oleh sebab UMNO sudah pun berada dalam keadaan persaingan yang hebat dan sudah terselenggara (established) mempunyai ahli yang berkelulusan tinggi, mempunyai tokoh seperti Musa Hitam, Tengku Razaleigh, Wan Mokhtar, tokoh wanita dan pemuda yang agresif serta ribuan pengikut mereka masing-masing dan yang penting sekali ialah wujudnya sejumlah ahli parti itu yang sudah bergaya dengan jawatan dan habuan masing-masing hasil daripada penat jerih berjuang untuk kepentingan mereka dan sentiasa bercita-cita hendak menjadi pemimpin pelapis pada masa hadapan; maka dikatakan dengan kemasukan Anwar Ibrahim ketika menjelang pilihan raya umum 1982 telah melahirkan satu lagi dimensi baru ke arah perpecahan parti UMNO.

Jika kemasukan Anwar Ibrahim dilakukan ketika UMNO dalam keadaan ketandusan pemimpin seperti pada zaman Tunku atau Tun Abdul Razak, boleh jadi beliau diterima dengan terbuka, tetapi dalam keadaan seperti yang disebutkan tadi – kemasukannya tidak mudah disambut dengan beras kunyit.

Soal kemasukan Anwar Ibrahim ini ada kaitan dengan kehendak atau niat politik Dr. Mahathir sendiri. Walaupun kemasukan Anwar Ibrahim pada mulanya disokong oleh Tengku Razaleigh dan Musa Hitam, tetapi hanya dianggap tidak lebih sebagai satu kemasukan ahli baru ke dalam UMNO sahaja, kerana hubungan Dr. Mahathir dengan kedua-dua tokoh ini masih baik. Tentulah mereka menghormati apa jua kehendak Perdana Menteri. Namun, dalam pada itu, kemasukan Anwar Ibrahim mula dianggap oleh Musa Hitam dan Tengku Razaleigh ber-

serta pengikut mereka sebagai satu keadaan 'kacau daun' dalam proses mereka hendak menuju jalur mobiliti masing-masing. Anwar Ibrahim juga dianggap sebagai batu penghalang untuk mereka menjadi pengganti Dr. Mahathir kelak, kerana layanan istimewa Dr. Mahathir terhadap Anwar Ibrahim.¹

Ramai tokoh pemuda dan veteran seolah-olah berjauhan hati dan berputih mata dengan cara Dr. Mahathir mengambil Anwar. Tetapi buat sementara waktu terpaksa membenamkan perasaan itu kerana bimbang dituduh dengki. Mereka hanya menyerah sahaja kepada keadaan; seterusnya menunggu sampai retak menjadi belah seperti yang berlaku pada hari ini.

Semenjak kemasukan Anwar Ibrahim ke dalam UMNO, ramai pengikut beliau dari ABIM dilantik ke jawatan penting dalam parti dan kerajaan untuk membantu mengukuhkan kedudukannya dalam UMNO.²

Ada yang berpendapat, tindakan Dr. Mahathir menarik Anwar Ibrahim ke dalam UMNO kerana hendak membendung pengaruh PAS serta ingin menerapkan nilai-nilai Islam dalam parti UMNO.³ Walau bagaimanapun, ramai yang mempertikaikan alasan ini, kerana Anwar bukan seorang ulama Islam yang menjurus dalam bidang pengajian Islam. Beliau berkelulusan Sarjana Muda Sastera – Pengajian Melayu. Ketokohan beliau dalam ABIM memang diakui oleh Tengku Razaleigh dan Musa Hitam melalui pujian mereka serta beberapa pendapat yang terdapat dalam buku politik tanah air. Soal membantu untuk menerapkan nilai Islam ke dalam parti juga diragukan, kerana apakah tidak mungkin bagi Dr. Mahathir mendapat nasihat daripada para ulama dalam kerajaan atau universiti dan melaksanakannya dalam parti jika beliau mahu. Tidak perlu memasukkan seseorang yang baru dalam parti. Hal ini menyebabkan timbul keadaan tidak puas hati di kalangan ahli UMNO sendiri.

Dari segi pengikut, Anwar juga kurang matang dalam selok-belok berparti sebab ABIM dan parti politik UMNO ialah pertubuhan yang berbeza. Ramai pengikut Anwar Ibrahim yang setia kepadanya dilantik dalam kerajaan dan sentiasa dicemburui oleh ramai ahli parti UMNO yang tidak mendapat sebarang habuan. Sekali lagi perasaan seperti ini memperlihatkan bahawa politik habuan mula menular dalam UMNO.

Dengan kemasukan ahli ABIM yang setia kepada Anwar Ibrahim, maka beliau berharap mereka akan membantunya mencapai kedudukan yang lebih tinggi. Perkara yang menjadi masalah pada peringkat permulaan beliau menapak dalam UMNO ialah tidak mempunyai sokongan *grassroot* daripada ahli UMNO. Anwar Ibrahim hanya mendapat so-

kongan daripada Dr. Mahathir. Oleh sebab itu beliau terpaksa mengimport ahli ABIM dan terjadilah percampuran antara ahli ABIM dengan ahli UMNO. Sesiapa yang cepat mesra dan pandai menyesuaikan diri, maka mereka mudah diterima oleh ahli UMNO yang senior dan sesiapa yang bertindak seperti "lebih sudu daripada senduk", boleh membawa perhubungan yang kurang baik. Pada masa yang sama, Anwar Ibrahim mengukuhkan kedudukannya dengan menubuhkan beberapa institusi yang bakal memberi satu alat untuk memperkuat ketahanan politik beliau, sama seperti tokoh lain dalam UMNO. Misalnya, beliau menubuhkan Yayasan Gerak Bakti Pemuda yang diletakkan dengan nama Pemuda UMNO, tetapi bergiat dalam bidang perniagaan. Anwar Ibrahim juga menubuhkan Bina Insan untuk melatih ahli baru daripada golongan pemuda, menjalankan kegiatan agama dan menganjurkan kuliah subuh. Kedudukannya sebagai Menteri Pelajaran membolehkan beliau mengawal kegiatan Biro Tatanegara yang diletakkan di bawah Jabatan Perdana Menteri. Di bawah pengawasan beliau, biro ini berperanan sebagai institusi membina semangat dan motivasi kepada beliau dan pegawai kerajaan, unsur meningkatkan pengaruh beliau juga diterapkan dengan menganjurkan kursus yang berasaskan Islam dan kuliah subuh.⁴ Anwar Ibrahim berasa perlu memasukkan bersama beberapa orang tokoh ABIM untuk menjadi pengiringnya dalam UMNO yang baru dimasukinya. Jika tidak berbuat demikian, beliau akan keseorangan dalam UMNO dan keadaan ini akan menjejaskan kelancaran kepemimpinannya nanti.

Selain itu, Anwar juga dikatakan begitu bercita-cita besar untuk mewarisi kepemimpinan hari ini. Beliau sedang mempersiapkan diri dengan bekalan tertentu sebagai prasyarat untuk memudahkan beliau naik ke tahap yang lebih tinggi tanpa banyak rintangan. Dengan bekalan yang sedang disiapkan memang mudah baginya menghadapi apa juga kemungkinan kerana beliau sudah menyediakan orangnya dan para juaknya di kebanyakan institusi di negara ini. Dengan cara ini kemungkinan beliau menjadi pemimpin atau Perdana Menteri adalah besar sekali.⁵

Daripada tinjauan penulis sejak tahun 1981 didapati kebanyakan ahli UMNO golongan muda dan veteran tidak menganggap kemasukan Anwar Ibrahim sebagai membantu Dr. Mahathir menerapkan nilai Islam dan membendung pengaruh PAS, tetapi hanya untuk membantu kedudukan Dr. Mahathir dan Anwar sendiri. Dengan kata lain, pada Anwar sendiri kemasukannya ke dalam UMNO lebih untuk mendapatkan kuasa, walaupun dengan cara yang kurang menyenangkan. Apa yang

penting ialah kuasa perlu diperolehi.⁶ Tetapi sebaliknya bagi golongan ABIM dan penyokong Anwar Ibrahim, kemasukan tokoh ini digambarkan sebagai satu pendekatan untuk menerapkan nilai Islam. Begitu juga pendapat beberapa orang sarjana Islam atau golongan yang berminat dengan kebangkitan Islam, kemasukan Anwar merupakan salah satu daripada gerakan untuk menyahut seruan kebangkitan Islam seluruh dunia yang dimulakan daripada Revolusi Iran pada tahun 1979.⁷ Penulis tidak berniat hendak membicarakan polemik seperti di atas, memadai dengan menyatakan bahawa oleh sebab masyarakat Melayu terlalu taksud dengan hal Islam, maka sebarang wadah yang berbentuk Islam sentiasa mendapat pengiktirafan terutama di kalangan rakyat di kampung, walaupun wadah itu merupakan simbol dan slogan sahaja. Soal apakah boleh dilaksanakan sesuatu dasar atau tindakan mengikut ajaran Islam sebenarnya kurang dititikberatkan. Anwar Ibrahim sering mengatakan bahawa untuk mencuci tandas yang kotor, maka hendaklah dicuci dari dalam tandas itu sendiri. Tandas tidak bersih jika dipancut dengan air sahaja dari luar tandas. Penulis kurang bersetuju dengan analogi seperti ini. Andaian ini dianggap tidak ilmiah dan tidak logik. Masakan UMNO boleh dianggap sekotor najis? Kalau benar tandas itu terlalu kotor, biasanya orang akan tutup saja tandas tersebut. Meskipun demikian, analogi ini tidak berlaku dalam UMNO. Hal ini benar apabila Dr. Mahathir menubuhkan sebuah parti baru dan membawa bersamanya kesinambungan parti UMNO lama. Justeru itu, pendapat yang mengatakan yang membersihkan UMNO dari luar UMNO tidak sesuai dalam konteks orang Melayu UMNO. Keadaan ini berlainan dengan negara lain, misalnya Ayatollah Khomeini menjalankan gerakan revolusi tanpa memasuki kumpulan golongan Shah Iran. Cory Aquino menumbangkan Marcos dengan menubuhkan parti baru. Dengan sebab itu ramai pemerhati politik menganggap bahawa kemasukan Anwar Ibrahim ke dalam UMNO lebih ke arah memperbaiki dan membantu kepemimpinan Dr. Mahathir dalam parti UMNO dan negara.

Ahli ABIM menolak dakwaan yang mengatakan bahawa mereka menjadi ahli UMNO kerana mengharapkan sesuatu.⁸ Pada hemat penulis, tujuan Dr. Mahathir mengambil Anwar Ibrahim selain untuk membantu beliau menerapkan nilai Islam ke dalam parti dan pentadbiran, Dr. Mahathir memerlukan kepemimpinan Anwar untuk memantapkan lagi kedudukannya. Walaupun Anwar belum mempunyai sebuah buku untuk menyampaikan mesej atau visinya, namun pengalaman dan minat serta kefahamannya yang mendalam untuk membela orang Islam dan Melayu menyebabkan Dr. Mahathir berasa perlu digemblengkan tenaganya ke

dalam kerajaan. Pada masa yang sama juga berlaku kemelut dalam pentadbiran Dr. Mahathir yang memerlukan beliau meneruskan dasarnya yang belum terlaksana; tambahan pula beliau sedang memerhatikan kekalutan politik Musa Hitam dengan Tengku Razaleigh yang kelihatan seolah-olah tidak sabar untuk menunggu beliau meletakkan jawatan sebagai Perdana Menteri.

Dr. Mahathir tidak berupaya memberi panduan dan nasihat kepada Tengku Razaleigh dan Musa Hitam supaya bersabar kerana pada penulis kemungkinan besar beliau tidak begitu berkenan dengan tokoh ini. Tetapi, sebahagian ahli UMNO masih berminat dengan Tengku Razaleigh dan Dato' Musa Hitam. Terdapat juga satu pandangan lain mengatakan walaupun Dr. Mahathir tidak membawa Anwar Ibrahim masuk ke dalam UMNO, Musa Hitam dan Tengku Razaleigh tetap juga bertanding sesama mereka.⁹ Begitu juga dengan alasan yang mengatakan jika tiada Anwar Ibrahim UMNO akan mengalami kekalahan dengan PAS dalam pilihan raya; fakta ini kurang tepat sebab tidak mungkin PAS dapat mengalahkan UMNO atau BN pada masa itu. Kepemimpinan PAS turut bergolak berikutan penyingkiran Presiden PAS, Asri Hj. Muda dan diganti dengan golongan baru. Berbalik kepada faktor kemasukan Anwar Ibrahim ke dalam kem Dr. Mahathir, didapati satu cara untuk menyederhana dan menawarkan pengaruh politik Tengku Razaleigh dan Musa Hitam adalah dengan membawa masuk Anwar Ibrahim. Oleh itu, tekanan daripada ancaman yang dihadapi oleh Dr. Mahathir dapat diperlahankan buat beberapa ketika. Jelas, faktor ini adalah munasabah. Justeru itu, didapati kemasukan Anwar Ibrahim dapat mengurangkan pengaruh Tengku Razaleigh dan Musa Hitam. Tindakan Anwar juga dikatakan oleh sebahagian besar pengikut ABIM adalah untuk menggantikan Dr. Mahathir. Pada pendapat sesetengah ahli UMNO adalah suatu yang aneh dan di luar norma amalan berparti jika orang luar baru merancang hendak menggantikan pemimpin sesuatu pertubuhan; sedangkan orang kanan Dr. Mahathir dalam parti dimalapkan peluang mereka. Bererti, kerjasama dan perjuangan penat lelah orang kanan Dr. Mahathir yang bertanggungjawab menyinarikan bintang beliau sehingga ke puncak pimpinan parti diketepikan begitu sahaja. Tokoh dalam parti mula mengungkit tentang siapakah yang bertanggungjawab menaikkan Dr. Mahathir dalam politik? Apakah sumbangan Anwar Ibrahim dalam UMNO semasa Dr. Mahathir mula mengengsot naik dalam jalur mobiliti UMNO dahulu? Jika pendapat ini diambil, maka politik semacam tidak bererti lagi. Golongan seperti ini akan disedarkan dengan kata-kata "dalam politik macam-macam boleh berlaku", "politik lupa

kawan", "mana ada yang kenang-mengenang dalam politik" dan berbagai-bagai lagi. Dalam politik, perlu juga keikhlasan. Ibarat bermain terup keling, seseorang boleh menipu, tetapi jangan menipu sehingga menyorokkan daun terup.¹⁰

Dengan kata lain, motif Dr. Mahathir hendak menstabilkan kedudukannya dalam parti merupakan faktor yang penting sekali mengapa beliau kurang melakukan usaha mengendurkan persaingan antara Musa Hitam dan Tengku Razaleigh. Satu lagi faktor yang tidak disedari oleh ramai pemerhati dan pengulas politik dalam keadaan konflik politik antara Musa Hitam dan Tengku Razaleigh, Dr. Mahathir berasakan kedua-dua pemimpin yang berpotensi ini sedang membina kekuatan dan pengaruh masing-masing sehingga dipersoalkan pula di manakah pengaruh Dr. Mahathir sendiri? Walaupun beliau menjadi Perdana Menteri, lambat-laun jika adu domba politik kedua-dua pemimpin ini berterusan kedudukan Dr. Mahathir sendiri akan terancam, sedangkan Dr. Mahathir seperti yang disebutkan tadi bercita-cita hendak meneruskan khidmatnya untuk memodenkan bangsa Melayu. Tentunya pengaruh Dr. Mahathir sendiri berada di kalangan pengikut Musa dan Tengku Razaleigh, tetapi hal ini dirasakan untuk suatu jangka masa yang pendek sahaja. Dalam jangka masa panjang kedua-dua puak ini akan mengancam kedudukan Dr. Mahathir. Oleh sebab itu, Dr. Mahathir terpaksa mengambil Anwar Ibrahim sebagai *sparing partnernya* untuk mengimbangi kedudukan dua puak yang bersaing itu dan sekaligus menjamin kedudukannya kerana kedua-dua puak akan berpaling kepada masalah Anwar Ibrahim pula.¹¹

Pada pendapat penulis, jika Tengku Razaleigh dan Musa Hitam tidak bertanding pada tahun 1981 dan tahun 1984, kemungkinan Dr. Mahathir tidak menyeret Anwar ke dalam UMNO. Perkara ini disebabkan tidak ada ancaman yang dihadapi oleh Dr. Mahathir daripada kedua-dua tokoh tersebut. Namun hal ini telah tidak berlaku¹² kerana tidak dapat dinafikan bahawa suasana dalam UMNO terlalu banyak berpolitik jatuh-menjatuh dan sikap tidak sabar pemimpinnya. Selain itu, Musa Hitam dan Tengku Razaleigh saling mencurigai sesama mereka. Jika mereka bersabar, Musa Hitam boleh menggantikan Dr. Mahathir dan tempat Musa Hitam pula diambil oleh Tengku Razaleigh. Malangnya tindakan seperti ini tidak berlaku. Selain itu, Dr. Mahathir juga tidak begitu bersetuju dengan tingkah laku dan peribadi kedua-dua tokoh ini.¹³

Maka penulis berpendapat, semua aktor politik tertinggi ini yang perlu dipertanggungjawabkan terhadap kekalutan dalam UMNO. Dr. Mahathir gagal membendung persaingan ini. Manakala di pihak yang

lain pula iaitu Tengku Razaleigh Hamzah dan Musa Hitam pula tidak sabar dan kurang berhati-hati dalam berurusan politik mengikut cara Dr. Mahathir.

Sudah tidak ada sesuatu yang luhur lagi dalam UMNO. Tidak dinafikan dalam pentas politik, putar belit atau tipu helah memang berlaku, tetapi jika terlalu banyak ditekankan kepada nilai berpolitik yang tidak luhur, maka akibatnya berlaku perpecahan sesama sendiri. Keadaan ini membenarkan kata-kata falsafah politik klasik "pecah dan perintah itu adalah yang asli sekali".

Dalam mengenal pasti kelakuan ahli UMNO untuk maju dalam politik, berbagai-bagai kerenah dan gaya serta pendekatan boleh dilihat. Misalnya, kebanyakan ahli ABIM yang bergerak dalam UMNO sering mengaitkan hal agama dengan tokoh yang mereka atau Anwar tidak berkenan dengan melabelkan alim atau tidak seseorang tokoh tersebut mengikut kaca mata mereka. Sebenarnya, terdapat pelbagai kelakuan manusia dalam UMNO. Ahli ABIM menganggap ahli UMNO sama seperti mereka yang memang homogenous sifatnya dan boleh dikatakan mereka mempunyai pandangan dan sikap yang sama. Lagipun ABIM bukan sebuah pertubuhan politik. Apa yang harus difahami dan ditekankan dalam UMNO ialah berkesan atau tidaknya kepemimpinan seseorang tokoh. Kalau penekanan yang lebih diberi kepada persoalan moral dari segi Islam dan kealiman seseorang ahli atau pemimpin UMNO, maka akan melahirkan bibit perpecahan ahli. Selama ini soal kealiman pemimpin UMNO merupakan soal peribadi masing-masing. Tiada siapa akan mengatakan mereka yang kurang alim sebagai tidak Islamik. Penglabelan seperti ini hanya tanggapan atau anggapan sesetengah ulama dan ahli ABIM sahaja dan belum tentu semua ahli ABIM itu alim. Perkara yang hendak ditekankan di sini ialah sesebuah pertubuhan politik memerlukan sokongan semua ahli tidak kira sama ada mereka alim atau kurang alim, bukan Melayu atau bumiputera lain. Apa yang penting, tenaga mereka perlu digemblengkan untuk memperjuangkan matlamat bersama. Dalam soal kealiman ini, yang anehnya tenaga mereka yang dikatakan kurang alim diperlukan untuk menyokong pemimpin yang memperjuangkan keislaman, tetapi golongan ini dinafikan haknya untuk mendapat peluang atau jawatan yang terdapat dalam parti atau kerajaan, di atas alasan mereka keislamannya kurang atau kurang warak, padahal mereka berkebolehan untuk memimpin. Jika kealiman menjadi perkiraan, seseorang itu dinasihatkan agar tidak memasuki UMNO kerana dalam UMNO terdapat berbagai-bagai sifat dan perlakuan.

Beberapa pemerhati politik yang pemerhati sifatnya berpendapat, kemasukan Anwar Ibrahim ke dalam UMNO adalah pada ketika parti itu menghadapi kemelut, keadaan yang kurang stabil, moral ahli dan pemimpinya yang rendah, penggunaan politik wang yang berleluasa serta perebutan kuasa yang ketara.

Kedaaan perebutan kuasa dalam UMNO tambah bersemarak, apabila Anwar Ibrahim mengambil keputusan untuk merebut jawatan Ketua Pemuda daripada Haji Suhaimi Kamaruddin pada tahun 1983. Unsur perpecahan dalam parti telah bertambah kerana pertandingan ini di-bayangi oleh beberapa orang tokoh UMNO sendiri. Suhaimi Kamaruddin disokong oleh golongan veteran termasuk Tengku Razaleigh dan Musa Hitam, sementara Anwar Ibrahim mendapat sokongan moral daripada Dr. Mahathir. Akhirnya Suhaimi Kamaruddin dikalahkan oleh Anwar Ibrahim dengan kemenangan yang sedikit sekali.

Dengan kemasukan Anwar Ibrahim didapati pengaruh seorang lagi tokoh UMNO iaitu Abdullah Ahmad Badawi kian tercabar. Oleh sebab itu, menerusi perbincangan dalam bab yang akan datang, didapati Abdullah Ahmad Badawi mula mencari perlindungan di bawah kem Tengku Razaleigh kerana pada perhitungan politiknya masa depan beliau akan melalui lorong gelap jika terus berada di bawah kem Dr. Mahathir. Hal ini menampakkan pengaruh Anwar Ibrahim lebih mendapat perhatian Dr. Mahathir berbanding dengan Abdullah Ahmad Badawi. Mengikut pandangan kawan rapat Abdullah Ahmad Badawi, beliau mempunyai perwatakan yang sederhana. Kemunculannya dalam politik adalah berkat kejayaan beliau dalam perkhidmatan awam (M.C.S) dan juga sebagai tokoh pentadbir belia di Kementerian Belia dan Sukan. Hubungan rapat dengan Dr. Mahathir banyak memberi keuntungan kepada politik Abdullah Ahmad Badawi.¹⁴

Sebelum kemunculan Anwar Ibrahim dalam UMNO dan kabinet, Abdullah Ahmad Badawi telah mendapat jolokan sebagai pemimpin pelapis dan anak emas kepada Dr. Mahathir. Tetapi selepas Anwar Ibrahim menganggotai UMNO dan kabinet, nama Abdullah Ahmad Badawi semakin digerhanakan oleh kepopularan berpolitik Anwar Ibrahim. Oleh sebab inilah Abdullah Ahmad Badawi berpihak kepada kem Tengku Razaleigh untuk mengekalkan kesinambungan karier politiknya.

Kepemimpinan Anwar dan Abdullah Ahmad Badawi agak berbeza. Anwar lebih bersifat membalas budi dan menolong kawan-kawannya. Kebanyakan mereka dalam UMNO yang berhempas pulas membantu beliau telah diberi kedudukan atau apa jua pertolongan. Sebaliknya

Abdullah Ahmad Badawi kurang memberi bantuan kepada rakan yang membantunya atas alasan mempertahankan keluruhan demokrasi. Semasa menjadi Menteri Pelajaran, ramai rakan beliau tidak mendapat tempat dalam kerajaan. Oleh sebab itu apabila tidak lagi menjadi menteri, beliau seolah-olah keseorangan kerana tidak ramai rakan yang boleh menolongnya dalam keadaan berkelana seperti itu. Bagaimanapun, pada 15 Mac 1991 beliau dilantik semula menjadi Menteri Luar dan kembali ke pangkuan Dr. Mahathir setelah berhempas pulas meyakinkan ahli UMNO dan Dr. Mahathir bahawa beliau masih mendapat kepercayaan dan sokongan daripada sebilangan ahli UMNO. Semasa dalam proses menubuhkan UMNO baru, beliau turut membantu meyakinkan ahli UMNO yang menyokong Musa Hitam supaya memasuki UMNO semula. Ternyata beliau berjaya mempertahankan jawatan Naib Presiden UMNO pada 30 November 1990 dan tidak lama selepas itu beliau dilantik menjadi Menteri Luar Malaysia.

Dalam perbincangan ini, peristiwa kemasukan Anwar Ibrahim ke dalam UMNO berkait rapat dengan model elit. Berdasarkan ini didapati kepemimpinan Anwar Ibrahim mula mendapat tempat di kalangan golongan elit politik pemerintah sehingga penerimaan tersebut telah memberi beliau peluang menjadi sebahagian daripada elit UMNO. Syarat seperti nilai, budaya dan kepentingan UMNO telah diterima dan dikongsi bersama tanpa sebarang syarat oleh kemasukan beliau dengan fikiran terbuka dan penuh harapan. Kelompok yang tidak berpuas hati dengan kemasukan Anwar Ibrahim tidak dapat menahan arus kepemimpinan Anwar dan mereka terpaksa menerima keputusan elit tertinggi UMNO. Bagaimanapun, apabila Anwar sudah menjadi sebahagian daripada kelompok elit dalam UMNO, maka muncul pula satu dimensi kelompok elit baru yang sama bersaing dengan kelompok elit lain untuk merebut kuasa dan kepentingan dalam parti. Maka model kelompok memainkan peranan pula seperti yang akan diterangkan dalam bab seterusnya.

Nota

- 1 Pada zaman Tunku atau Tun Abdul Razak, ramai tokoh muda diambil masuk secara ekspres, namun tidak banyak mendapat bantahan kerana ketika itu parti memerlukan orang yang berkelulusan dan berkebolehan. Tun Abdul Razak pernah memelawa Anwar Ibrahim masuk ke dalam UMNO, tetapi beliau menolak. Beliau lebih cenderung untuk menyertai PAS. Terdapat bukti daripada pihak PAS yang Anwar Ibrahim pernah menjadi ahli PAS, tetapi tidaklah aktif dan berkesan.

- 2 Antara ahli ABIM yang dilantik ialah Kamaruddin Jaafar sebagai Setiausaha Politik Ghaffar Baba pada awal tahun 1986 dan kemudian Sidek Baba sebagai Setiausaha Politik Timbalan Perdana Menteri, Anwar Ibrahim juga memasukkan orangnya ke dalam Pergerakan Pemuda. Kebanyakan mereka turut dilantik dalam badan kerajaan dan universiti tempatan serta diberi jawatan penting. Biasanya orang yang rapat dengan beliau mendapat pilihan utama. Tindakan seperti ini mengakibatkan wujud perasaan tidak puas hati di kalangan sesetengah golongan kakitangan kerajaan yang tidak rapat dengan pergerakan ABIM. Maka, terjadi perasaan tidak puas hati antara sesama Islam. Hal seperti ini meruncingkan lagi hubungan dan menyemarakkan lagi dendam kesumat sehingga tentangan Tengku Razaleigh terhadap Dr. Mahathir mendapat sokongan moral daripada golongan yang tidak mendapat peluang ini.
- 3 Sila rujuk Mohamed Abu Bakar 1987, "Penghayatan Sebuah Ideal" *Satu Penghayatan Sebuah Novel*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, hlm. 123-142. Beliau banyak menulis tentang kebangkitan Islam di Malaysia dan di negara Islam.
- 4 Penulis menganggap pendekatan ini baik jika dilakukan dengan jujur dan ikhlas. Tetapi cara demikian dianggap oleh sesetengah golongan sebagai bermotifkan politik. Sebelum Anwar Ibrahim mengambil alih Biro Tatanegara ini, Abdullah Ahmad Badawi menggunakannya untuk tujuan yang sama seperti yang dilakukan oleh Anwar.
- 5 Pendapat Y.B. Ibrahim Ali, 25 Mac 1988. Bagaimanapun, pada pendapat penulis, ramalan Ibrahim Ali itu terlalu optimis. Bagaimana dengan Tengku Razaleigh? Tidakkah beliau juga begitu lama mempersiapkan diri serta meletakkan juaknya di semua pelosok tanah air, lebih hebat daripada Anwar Ibrahim. Mengapa beliau tidak menjadi Perdana Menteri? Malah karier politik beliau dalam keadaan tidak menentu apa lagi selepas 24 April 1987.
- 6 Keterangan Y.B. Ibrahim Ali, seorang Ahli Parlimen Pasir Mas di hotel Grand Continental, Kuala Lumpur pada 25 Mac 1988 yang berpendapat, penerapan nilai Islam yang hendak dibawa oleh Anwar ialah satu alat politik untuk mendapatkan kuasa. Ibrahim Ali merupakan sahabat yang paling rapat dengan Anwar Ibrahim tetapi menjadi musuh politik beliau sejak 24 April 1987.
- 7 Lihat Mohamed Abu Bakar, *op. cit.*
- 8 Ramai pengikut Anwar Ibrahim dalam ABIM yang kurang bersetuju beliau memasuki UMNO. Sejak kemasukan Anwar pengikut ABIM terbahagi kepada dua: satu kumpulan merestui tindakan ini dan, satu lagi kumpulan menentang. Keterangan Wan Abdul Rahman, Pensyarah Jabatan Sains Politik, UKM.
- 9 Tindakan membawa masuk Anwar memang dialu-alukan. Namun dengan memberikan jawatan penting dalam parti dan kerajaan merupakan satu

- tamparan hebat kepada golongan veteran parti.
- 10 Adalah di luar maksud penulis untuk membuat kenyataan analogi seperti ini kerana dalam kehidupan manusia tidak hanya bergantung pada benda yang nyata sahaja; tetapi kita juga tertakluk kepada hukum Tuhan. Misalnya, dari segi hukum nyata "natural law" orang yang membunuh jika tidak dapat dibuktikan kesalahannya akan terlepas daripada hukuman manusia, namun dia tetap menerima balasan hukuman Tuhan di akhirat kelak. Malah di dunia pun akan dinampakkan pembalasannya seperti kata Imam Sayyid Abdul 'Ala al-Maududi bahawa ketidakadilan dan kezaliman itu tidak kekal, walaupun memakan masa yang panjang, akhirnya kebenaran juga yang pasti ditunjukkan. Sila rujuk *Teori Politik Islam 1404H*. Diterjemahkan oleh Kamaruddin Abdul Rahman. Kuala Lumpur: Media Islam Sdn. Bhd.
 - 11 Pada pendapat penulis, pendirian dan sikap Mahathir terhadap jawatan Perdana Menteri berbeza dengan pendapat Tunku, Tun Abdul Razak atau Hussein Onn. Beliau berhasrat mengekalkan jawatan seberapa lama yang boleh mungkin disebabkan oleh dorongan yang tinggi dan bercita-cita untuk merubah masyarakat Melayu setanding dengan bangsa lain yang maju di dunia.
 - 12 Musa Hitam dan Tengku Razaleigh dikatakan tidak mahu bertanding tetapi suasana mewujudkan sebuah gelanggang supaya kedua-dua tokoh ini bertanding serta memberi syarat yang tidak menentu seperti yang kalah semestinya tidak dilantik sebagai Timbalan Perdana Menteri.
 - 13 Orang Dr. Mahathir dan Anwar Ibrahim sering menyentuh hal peribadi Musa Hitam dan pengikutnya. Mereka mengukur kekuatan peribadi dan keislaman golongan Dato' Musa dengan kata-kata seperti "tak religious" dan sebagainya. Tetapi yang aneh, sebelum Dr. Mahathir dan Musa menjadi Perdana Menteri dan Timbalan Perdana Menteri, tidak sedarkah Dr. Mahathir tentang peribadi Musa Hitam? Mengapa tidak ditimbulkan soal peribadi ketika mereka sama-sama berjuang dahulu? Mengapa setelah membawa Anwar masuk, perkara peribadi dijadikan bahan perbualan di kalangan ahli UMNO?
 - 14 Penulis mempunyai hubungan atau biasa dengan Abdullah Ahmad Badawi. Anwar Ibrahim juga mengenali penulis secara biasa sahaja. Penulis pernah memberi ceramah politik di kawasan pilihan raya kedua-dua orang pemimpin ini iaitu di Pulau Pinang dalam pilihan raya umum 1982.

BAB 7

RIBUT TAUFAN: PERTANDINGAN PUSINGAN KEDUA

Dapat dikatakan pengharaman UMNO disebabkan oleh faktor terdahulu yang semakin hari semakin mengarah kepada perpecahan. Ibarat pantai yang dihakis oleh arus yang menggila, jika tidak ditahan dengan benteng pantai akan rebah. Begitu juga dengan perpaduan UMNO. Bermula dengan krisis demi krisis sejak era Hussein Onn telah berlarutan kepada pertandingan antara Tengku Razaleigh dan Musa Hitam merebut jawatan Timbalan Presiden pada 26 Jun 1981, hingga ke pertandingan pada tahun 1984 pula. Tiada usaha dibuat untuk membendung supaya pertandingan ini tidak diadakan. Usaha ke arah kompromi gagal diketengahkan sama ada oleh Dr. Mahathir sendiri atau kedua-dua pihak yang bertelagah. Seruan Dr. Mahathir meminta jawatan tertinggi parti jangan ditandingi tidak dipersetujui oleh Tengku Razaleigh.

Menjelang pertandingan kali kedua ini, peristiwa politik dalam UMNO kebanyakannya merupakan benih yang akan menumbuhkan duri yang seterusnya mengancam perpaduan.

Dari tahun 1981 hingga tahun 1984, berbagai-bagai peristiwa telah tercatat. Misalnya, pengikut Musa Hitam sentiasa mengharapkan habuan penat lelah mereka membantu Musa Hitam untuk memenangi pertandingan yang lalu. Ternyata sedikit sangat habuan yang dapat diberi oleh Musa Hitam.

Dalam pilihan raya umum 1982, ramai ahli UMNO yang pernah berkempen dalam kem Tengku Razaleigh telah disingkirkan. Musa Hitam meletakkan orang kuatnya di kebanyakan kawasan pilihan raya. Begitu juga dengan susunan kabinet Dr. Mahathir selepas pilihan raya itu telah berubah apabila Dato' Mohamed Rahmat digugurkan dari kabinet. Dato' Jalal Abu Bakar juga digugurkan daripada jawatan Timbalan Menteri pertahanan dan dijanjikan untuk dilantik sebagai Menteri

Besar Johor bagi menggantikan Tan Sri Othman Saat. Namun, selepas pilihan raya, Musa Hitam menukar fikirannya dengan melantik Dato' Abdul Ajib Ahmad, bekas Setiausaha Politiknya menjadi Menteri Besar Johor. Penyingkiran Othman Saat, Jalal dan Mohamed Rahmat (semuanya di Johor) telah membawa bibit dendam daripada mereka yang disingkir itu pada kemudian harinya. Di Perak pula, Musa Hitam yang memegang jawatan Ketua Perhubungan UMNO Perak telah meletakkan Ramli Ngah Talib sebagai Menteri Besar Perak menggantikan Wan Mohammed Wan Teh yang dikatakan menyokong Tengku Razaleigh. Perubahan yang berlaku di Perak amat ketara sekali. Lapan ketua bahagian digantikan dan empat daripada mereka merupakan muka baru yang menjadi penyokong Tengku Razaleigh.¹

Penyusunan kabinet selepas pemilihan 1984 telah mengakibatkan tersingkirnya Manan Othman dari Terengganu yang menjadi penyokong kuat Tengku Razaleigh. Bagaimanapun pengikut atau wakil rakyat di Kelantan, kubu kuat Tengku Razaleigh sukar diganti dengan orang Musa Hitam. Di pihak Tengku Razaleigh, tidak banyak tindakan beliau yang boleh direkodkan di sini. Apa yang dapat diperhatikan ialah beliau kurang berpengaruh untuk menjatuhkan orang Musa Hitam kerana kedudukan Musa Hitam sebagai Timbalan Presiden UMNO dan Timbalan Perdana Menteri sudah tentu menyebabkannya lebih berkemampuan daripada Tengku Razaleigh. Namun begitu, kebanyakan para pemerhati dan juga tokoh UMNO sendiri berpendapat bahawa *status quo* antara kedua-dua kem begitu terpelihara dan seimbang ke arah pertarungan pada masa akan datang. Seperti yang diketahui, Tengku Razaleigh mempunyai pengaruh yang kuat di Kelantan, 70 peratus sokongan di Terengganu, Perak dan Pahang. Manakala Musa Hitam selain di Johor pengaruhnya bertapak kuat di Kedah, Perlis, Negeri Sembilan, Melaka dan sebahagian besar di Selangor.

Tidak ada kompromi dalam kempen pertandingan kali kedua antara Musa Hitam dan Tengku Razaleigh yang tetap ingin mencuba sekali lagi kerana tindakan Musa Hitam selepas memenangi pertandingan Timbalan Presiden pada tahun 1981 dulu begitu mencengkam perasaannya. Dalam percaturan kali ini, Dr. Mahathir menyarankan supaya jangan dipertandingkan jawatan tertinggi parti seperti Presiden dan Timbalan Presiden, tetapi tidak dipersetujui oleh Anwar Ibrahim kerana perkara seperti ini tidak boleh dijadikan dasar dan akan mencemar prinsip demokrasi.² Sementara itu Musa Hitam telah menggunakan media massa untuk mengawal pengaruh Tengku Razaleigh dengan melantik juaknya Adib Adam sebagai Menteri Penerangan. Jika pengaruh Tengku Raza-

leigh dalam Bank Bumiputra begitu kuat dengan ada orang kanannya seperti Kamarul Ariffin, maka Musa Hitam telah menukarkan Kamarul Ariffin dengan Dr. Nawawi Mat Awin. Sebahagian besar saham Bank Bumiputra diambil alih oleh Perbadanan Nasional Berhad (PNB) yang dikuasai terus oleh Jabatan Perdana Menteri. Kamarul Ariffin juga digugurkan daripada jawatan Pengerusi Koop Bersatu yang kemudian diserahkan kepada Harun Idris. Usaha mengurangkan pengaruh Tengku Razaleigh diteruskan lagi dengan mengambil saham antarabangsa yang dahulu diperoleh oleh Tengku Razalegh melalui anak syarikat Pemas dan saham News Tradewinds juga tersorong ke PNB.³

Musa Hitam telah bergerak pantas untuk menurunkan martabat Tengku Razaleigh daripada Bapa Ekonomi Bumiputera kepada Menteri Kewangan biasa. Bukan itu sahaja beliau juga berjaya menembusi kubu kuat Tengku Razaleigh di Kelantan. Taat setia ahli UMNO di Kelantan kepada Tengku Razaleigh telah mula dipersoalkan seperti di Bacok, Macang, Kuala Kerai dan Pengkalan Cepa.

Musa Hitam cuba menyentuh peristiwa skandal BMF dengan menyindir Tengku Razaleigh bahawa beliau yang bertanggungjawab dalam skandal ini kerana Tengku Razaleigh memang mempunyai hubungan dengan Bank Bumiputra dan juga merupakan seorang Menteri Kewangan. Akhbar seperti *Utusan Malaysia* menyiarkan rencana Cheah Cheng Hye daripada *Far Eastern Economic Review* yang antara lain mengatakan Tengku Razaleigh berada dalam keadaan janggal. Tuduhan daripada *Asian Wall Street Journal* keluaran 18-19 Mac 1983 juga menyiarkan skandal pemberian pinjaman berjuta ringgit oleh BMF kepada Syarikat Eda, Carrian Holding Ltd.⁴

Bagaimanapun, isu BMF dapat dikendurkan dan Dr. Mahathir telah mengarahkan Ahmad Nordin menjadi pengerusi Jawatankuasa Penyiasat Skandal BMF ini.

Pada pihak Tengku Razaleigh tidak banyak yang hendak dibangkitkan dalam mengendurkan pengaruh Musa Hitam yang sering diajukan hanyalah perkara yang berkaitan dengan peribadi Musa Hitam. Walau bagaimanapun, ahli UMNO dan pengikut Tengku Razaleigh menyedari bahawa beliau juga mempunyai pengaruh yang besar. Kekalahan Tengku Razaleigh dalam pemilihan pada tahun 1981 disebabkan oleh faktor Dr. Mahathir menyebelahi Musa Hitam serta Tengku Razaleigh telah mengumumkan akan bertanding untuk satu jawatan sahaja dan jika kalah beliau akan keluar dari kabinet. Perkara ini menyebabkan ahli-ahli UMNO dari segi psikologi menganggap beliau seorang yang angkuh. Malah Tengku Razaleigh sendiri pernah berasakan dirinya

penting pada tahun 1981 apabila dilantik untuk mengetuai Petronas iaitu satu jawatan yang bertaraf menteri. Perlantikan ini dibuat memandangkan dirinya lebih kanan daripada tokoh yang lain.⁵

Bagaimanapun dalam pemilihan pada tahun 1984, Tengku Razaleigh seolah-olah kurang bertenaga dari segi strategi politik kerana pengaruh Musa Hitam masih dianggap kuat. Keadaan ini tidak menghairankan sebab kedudukannya sebagai Timbalan Perdana Menteri ketika itu. Meskipun dalam keadaan kekurangan tenaga untuk bergerak, Tengku Razaleigh masih boleh meraih 501 undi berbanding dengan jumlah yang dicapainya pada tahun 1981 iaitu sebanyak 517 undi. Pertandingan pada tahun 1984 ini juga merupakan pertandingan tiga penjurua kerana Harun Idris turut menjadi calon, tetapi hanya memperoleh 34 undi sahaja.⁶ Sementara itu, Perdana Menteri terus memberi sokongan padu kepada Musa Hitam, manakala Ghaffar Baba yang dahulunya menyokong Tengku Razaleigh berasa tidak perlu lagi mencabar Musa Hitam. Oleh itu, beliau tidak memberi sebarang komen atau reaksi terhadap pertandingan merebut jawatan Timbalan Presiden UMNO pada kali ini.

Karier politik Tengku Razaleigh telah berjaya digerhanakan dan jika beliau tidak berbuat sesuatu rancangan, kemungkinan masa depannya akan gelap. Tetapi politik bersifat pasang surut. Bagaimanapun, beliau cuba memainkan profail rendah (low profile) dengan meminta simpati dan mengelakkan diri daripada skandal BMF, Memali, krisis MCA dan sebagainya.

Sesungguhnya kehebatan pertandingan 1984 ini dianggap tidak ada tolok bandingnya dalam sejarah politik Malaysia ketika itu. Walaupun Tengku Razaleigh dipindahkan ke Kementerian Perdagangan, namun Dr. Mahathir amat menyedari akan pengaruh Tengku Razaleigh yang mendapat undi hampir 2/3 daripada perwakilan dalam pertandingan pada tahun 1981 dan 1984. Dr. Mahathir terpaksa mengekalkan jawatan Tengku Razaleigh dalam kabinetnya dan dengan cara ini beliau akan dapat menyeimbangkan pengaruh Musa Hitam dan Tengku Razaleigh.

Pertarungan kali kedua ini juga mempunyai kaitan yang rapat dengan model kelompok seperti yang diutarakan oleh David Truman dan dilanjutkan aplikasinya oleh Thomas R. Dye. Kedua-dua kelompok yang berkepentingan ini sesungguhnya mempunyai pandangan dan nilai yang dikongsi bersama serta setiap penyokong menjadi pengikut yang setia kepada ketua kelompok masing-masing – iaitu pengikut Musa Hitam dan pengikut Tengku Razaleigh. Walaupun Tengku Razaleigh kalah, tetapi keadaan konflik yang sengit ini dapat distabilkan semula

kerana kedua-dua kelompok mendapat tempat dalam kerajaan apabila Tengku Razaleigh dilantik menjadi Menteri Perdagangan dan Perindustrian. Kelompok Tengku Razaleigh meneruskan perjuangan mereka untuk menentukan pengaruh beliau diterima oleh pucuk pimpinan. Buat beberapa ketika konflik dapat dielakkan dan dalam bab seterusnya pertarungan merebut kuasa semakin diperhebatkan lagi dengan adanya cubaan merebut jawatan Presiden UMNO pula.

Nota

- 1 A. Ghani Ismail, *op. cit.*, hlm. 52.
Ramli Ngah Talib ialah penyokong Tengku Razaleigh dalam pilihan raya 1981, tetapi berubah ikrar kepada Musa Hitam dalam tahun 1983.
- 2 A. Ghani Ismail, *op. cit.*, hlm. 76. Anwar Ibrahim dari mula lagi menyokong Tengku Razaleigh dalam pertandingan merebut jawatan Timbalan Presiden.
- 3 *Ibid.*, hlm. 79.
- 4 *Ibid.*, hlm. 83-84. Menurut keterangan Y.B. Ibrahim Ali, seperti yang diberitahu kepada penulis bahawa kes BMF adalah terlalu serius dan melibatkan tokoh tertentu, Tengku Razaleigh mencabar kerajaan supaya ditubuhkan Suruhanjaya Diraja, tetapi tidak dilayan oleh pemerintah. Bukti yang menunjukkan pemimpin negara terlibat ada di tangan Tengku Razaleigh sendiri. Menurut Ibrahim lagi, hal ini begitu rahsia sekali. Difahamkan Tengku Razaleigh tidak mahu membuka cerita yang sebenar kerana akan membawa keadaan huru-hara di kalangan ahli UMNO. Cerita skandal BMF yang mengatakan pemimpin negara terlibat diketahui seminggu sebelum Perhimpunan Agung UMNO 1984 diadakan. Mengikut keterangan, Ibrahim Ali, dia sendiri mendapat pengesahan cerita ini daripada Ahmad Nordin. Bagaimanapun, mungkin Ibrahim Ali berat sebelah untuk menuduh orang tertentu sebab dia berpihak kepada Tengku Razaleigh. Lagipun Ibrahim Ali ialah orang kuat Tengku Razaleigh yang menjadi Menteri Kewangan ketika itu tentu dia lebih mengetahui cerita tentang skandal BMF. Penulis tidak mendapat keterangan daripada pihak Dr. Mahathir dalam hal ini.
- 5 Lihat *Nadi Insan*, Jun 1981, hlm. 5. Lihat juga Hambali Abdul Latif *op. cit.*, hlm. 77.
- 6 Keputusan Harun Idris bertanding merebut jawatan Timbalan Presiden adalah untuk mengelakkan beliau daripada kalah dalam mempertahankan jawatan Naib Presiden yang dimenangnya pada tahun 1981 dulu iaitu semasa beliau masih menjalani hukuman penjara. Pengaruh Harun Idris mula merosot apabila Tengku Razaleigh dan Musa Hitam bersaing hebat merebut jawatan Timbalan Presiden.

BAB 8

DI AMBANG PERPECAHAN DALAM UMNO

Selepas pemilihan Majlis Tertinggi UMNO pada tahun 1984, keadaan politik Malaysia semakin bergolak. Sesungguhnya telah wujud pelbagai krisis semenjak pertandingan yang lalu. Peristiwa yang dahulunya manis dan indah telah menjadi sesuatu yang pahit. Pihak yang dulu bersetuju kini menggeleng kepala masing-masing. Mereka berada di persimpangan kerana berasa bersalah jika mempersetujuinya dan kalau tidak bersetuju periuk nasi mereka akan terancam. Hal ini dapat diibaratkan seperti kejadian pada zaman kesultanan Melaka dahulu. Pelbagai perkara timbul sebelum berlaku peristiwa kemuncak pertikaman antara Hang Tuah dan Hang Jebat iaitu fitnah-memfitnah, gila kuasa, penyakit hasad dengki, gila perempuan, khianat, bunuh-membunuh dan sebagainya. Selepas Hang Jebat ditewaskan, maka keadaan Melaka bertambah buruk, orang Melayu pun dirundung malang dan akhirnya Feringgi menyerang negeri Melaka yang menyebabkan orang Melayu kehilangan kuasa.

Dalam perbincangan seterusnya, penulis akan membicarakan beberapa peristiwa yang membawa kepada kegawatan politik UMNO.

Perletakan Jawatan Musa Hitam

Musa Hitam telah menggemparkan keadaan politik negara apabila beliau meletakkan jawatan sebagai Timbalan Perdana Menteri pada 27 Februari tahun 1986. Beliau memberikan lima sebab mengapa berbuat demikian. Satu jawatankuasa pemujuk telah dibentuk yang terdiri daripada Datuk Seri Amar Wan Mokhtar (Menteri Besar Terengganu), Ramli Ngah Talib (Menteri Besar Perak), Najib Tun Abdul Razak dan Ajib Hj. Ahmad untuk memujuk Musa Hitam yang berada di London

ketika itu. Akhirnya beliau bersetuju memegang jawatan Timbalan Presiden sahaja. Dalam surat beliau sebanyak tujuh halaman kepada Dr. Mahathir, menyatakan bahawa beliau tidak dapat lagi meneruskan prinsipnya dan menjalankan tugas yang berasaskan kepercayaan, iltizam dan dengan rela hati. Dr. Mahathir dikatakan sudah mula tidak percaya dengan kepemimpinan dan peranan Musa Hitam lagi¹ yang juga dikatakan tidak senang terhadap Dr. Mahathir yang masih mahu melantik Tengku Razaleigh sebagai Menteri Kabinet. Dalam hal ini, cara Dr. Mahathir melantik Tengku Razaleigh dalam kabinet adalah menurut landasan yang benar. Bagaimanapun Musa Hitam tidak berpuas hati.

Kita kurang arif apakah motif sebenar Musa Hitam meletakkan jawatan. Tetapi penulis berpendapat, beliau berbuat demikian kerana sudah tidak dapat bertahan di bawah pentadbiran Dr. Mahathir memandangkan dasar yang beliau susun tidak mungkin dapat dilaksanakan. Banyak dasarnya yang tidak dipersetujui meskipun beliau seorang Timbalan Perdana Menteri. Malah sebagai Timbalan Presiden UMNO, beliau bersungut kerana tidak mempunyai pejabat di bangunan PWTC.² Selain itu, beberapa isu yang terjadi juga telah dipertanggungjawabkan kepada Musa Hitam. Misalnya dalam isu Ketua Menteri Sabah, beliau dituduh oleh orang Dr. Mahathir sebagai bertanggungjawab membiarkan Pairin Kitingan menjadi Ketua Menteri. Padahal, masalah ini berkait rapat dengan pucuk pimpinan sendiri serta Harris Salleh yang akrab dengan Dr. Mahathir. Begitu juga dengan isu Memali, Musa Hitam dituduh terlibat dalam memberi arahan kepada pihak polis untuk bertindak terhadap pengikut Ibrahim Libya sehingga mengorbankan ramai orang yang tidak bersalah. Dikatakan juga banyak dasar Dr. Mahathir yang tidak disenangi oleh Musa Hitam seperti projek Proton Saga, Jambatan Pulau Pinang dan projek-projek mewah, contohnya industri berat.³

Maka timbul persoalan, apakah perletakan jawatan Musa Hitam hanya kerana tidak mahu berkhidmat kepada Dr. Mahathir ataupun menginginkan jawatan Perdana Menteri bagi menggantikan Dr. Mahathir. Pada penulis, alasan kedua dan ketiga menjadi faktor yang memberi sumbangan ke arah perletakan jawatan Timbalan Perdana Menteri oleh Musa Hitam. Andaian lain yang agak berasas ialah Musa Hitam sudah mula berfikir dengan semasak-masaknya bahawa tidak berkesudahan jika beliau terus berada dalam kabinet. Satu perkara yang menjadi tanda tanya dalam hal ini ialah mengapa Dr. Mahathir tidak berkenan lagi dengan Musa Hitam? Sedangkan mereka berdua laksana isi dengan kuku bersama slogan 2M.⁴ Setelah perletakan jawatan oleh Musa Hitam,

Ghaffar Baba telah dilantik sebagai Timbalan Perdana Menteri. Bermula daripada perletakan jawatan oleh Musa Hitam, suhu didih politik UMNO kian meninggi sehingga ia menimbulkan pelbagai krisis lagi. Begitulah lagu dan irama UMNO hingga menjelang pemilihan 24 April 1987.

Nota

- 1 Lihat Hambali, *op. cit.*, hlm. 73.
Difahamkan Dr. Mahathir mendengar cerita daripada orangnya yang tertentu bahawa Musa Hitam ingin merampas kuasa. Dr. Mahathir tersinggung dengan berita angin tersebut dan terus bersikap dingin terhadap Musa Hitam. Beliau kemudiannya telah memberi tahu hal ini secara berterus terang kepada Musa Hitam. (Keterangan daripada bekas Setiausaha Khas Musa Hitam di Kementerian Pelajaran, En. Harun Karim).
- 2 Penulis banyak mendapat maklumat tentang Musa Hitam daripada Encik. Harun Karim yang sudah pun bersara pada Oktober 1987. Alasan sebagai Timbalan Presiden yang tidak mempunyai pejabat sendiri tidak munasabah, kerana pejabat bukan merupakan perkara asas dalam hal ini. Beliau boleh menjalankan tugas Timbalan Presiden di mana sahaja yang disukai dalam bangunan UMNO tersebut.
- 3 Isu ini merupakan isu utama dalam kempen pertandingan Presiden dan Timbalan Presiden pada tahun 1987. Hal ini akan dibincangkan kemudian.
- 4 Persoalan ini agak sukar. Penulis tak dapat menemui Musa Hitam kerana beliau sentiasa mengelakkan diri daripada ditemui. Tetapi daripada gambaran yang diberi oleh Harun Karim, kemungkinan Dr. Mahathir berasa bahawa beberapa dasar beliau telah ditentang oleh Musa Hitam secara diam-diam.

BAB 9

MENJELANG PEMILIHAN 1987

Perletakan Jawatan Musa Hitam menjadi isu yang hangat dibicarakan. Berbagai-bagai tafsiran dibuat tentangnya. Namun apa yang jelas, sudah tidak ada lagi titik persefahaman antara Dr. Mahathir dengan Musa Hitam. Penceraian mereka sudah nyata dan seterusnya tiba ke tahap klimaks apabila bersekongkol dengan Tengku Razaleigh. Walaupun begitu isu ini dapat diredakan menjelang pilihan raya umum 1986. Musa Hitam terus memberi kerjasama dalam kempen pilihan raya Barisan Nasional. Tampaknya kebanyakan orang Melayu berdiri di belakang Dr. Mahathir dalam berdepan dengan isu Musa Hitam ini buat sementara untuk menghadapi pilihan raya.

Pelbagai isu dijadikan modal oleh pembangkang ketika kempen pilihan raya umum pada kali ini seperti skandal BMF, peristiwa Memali, Maminco, kafir-mengkafir oleh PAS, isu perkauman, diskriminasi oleh DAP, Akta Rahsia Rasmi, projek mewah dan sebagainya. Keputusan pilihan raya 1986 secara keseluruhan memperlihatkan kemerosotan pengaruh UMNO berdasarkan undi yang diperoleh. MCA juga mengalami kemerosotan undi yang lebih teruk dari tahun 1969. Bilangan undi PAS pula bertambah di beberapa kawasan seperti di Pulau Pinang, Terengganu, Kedah, Perak dan Kelantan. DAP telah berjaya menambahkan kerusinya di parlimen daripada 13 kerusi kepada 25 kerusi. Manakala kerusi DUN yang terbanyak dimenangi oleh DAP iaitu 13 kerusi di Perak dan 10 kerusi di Pulau Pinang.²

Berdasarkan analisis yang dibuat, keputusan pilihan raya umum 1986 kemungkinan besar memberi kesan kepada pilihan raya 1990 jika BN tidak membuat strategi tertentu serta UMNO tidak mengatasi masalah dalamannya. Pengaruh parti pembangkang kian meningkat dan secara tidak langsung menggugat kedudukan BN.

Menjelang pilihan raya 1986, diperhatikan bahawa politik cantas-mencantas amat berleluasa. Ketua perhubungan UMNO Negeri serta puak Anwar Ibrahim mengambil kesempatan sesiapa yang 'termakan congak' cuba menghapuskan nama bakal calon daripada orang Musa Hitam dan Tengku Razaleigh. Pada ketika itu, berlaku keadaan pecah dan perintah. Keputusan Musa Hitam meletakkan jawatan sebagai Timbalan Perdana Menteri sudah tentu menggelapkan harapan pengikutnya yang bercita-cita hendak menjadi wakil rakyat. Begitu juga dengan puak Tengku Razaleigh, turut tidak mempunyai peluang untuk dicalonkan. Jika ada antara mereka yang berjaya dipilih menjadi calon adalah kerana mereka mempunyai pendirian yang tidak jelas buat sementara waktu sehingga pemilihan 24 April 1987 diadakan.

Oleh sebab itu, tumpuan lobi-melobi dibuat untuk Ghaffar Baba, Anwar Ibrahim dan Dr. Mahathir sendiri. Di sini dinyatakan beberapa contoh politik cantas-mencantas. Di Perak, beberapa orang ketua bahagian yang berpengaruh telah tidak dicalonkan seperti Ketua Bahagian Taiping Encik Khalid Nasir, Exco Negeri Perak iaitu Ketua Bahagian Tg. Malim, Hj. Dzulkurnain Abdul Rahman. Mereka merupakan orang kuat Musa Hitam. Ramai ahli UMNO yang menjadi penyokong Anwar Ibrahim mendapat peluang menjadi calon wakil rakyat. Pelbagai peristiwa telah berlaku ketika menentukan calon wakil rakyat ini. Terdapat calon yang sudah menyiapkan borang dan wang pertaruhan tetapi dibatalkan pencalonannya serta-merta dan diganti dengan calon lain. Seorang calon lain pula dipanggil pulang ketika sedang membuat umrah di Mekah menjadi calon seperti yang pernah berlaku di Pulau Pinang.³ Terdapat juga calon yang diimport dari bahagian lain untuk bertanding di sesuatu kawasan parlimen seperti Fadhil Che Wan yang menjadi Ketua Pemuda Tambun bertanding di Bukit Gantang dan Yahya Shafie, Ketua Bahagian Tambun, bertanding di parlimen Pasir Pinji. Di bahagian Hulu Langat, Selangor, berlaku kekecohan juga tentang calon pilihan raya. Dalam kejadian lain, beberapa kawasan parlimen dan DUN yang majoriti pengundinya ialah Melayu telah diwakilkan kepada parti Gerakan, MCA dan MIC. Terdapat lebih kurang 16 kerusi parlimen dan 34 DUN yang majoriti pengundinya orang Melayu diberi kepada kerabat BN itu. Hal seperti ini juga membawa ketidakpuasan hati di kalangan ahli UMNO. Mereka yang tidak terpilih meskipun layak dicalonkan mula menyimpan perasaan marah kepada pucuk pimpinan yang berasa terlalu berkuasa menentukan siapa yang layak, dan tidak layak untuk bertanding dalam pilihan raya. Siapa yang kuat melobi dan rapat dengan pucuk pimpinan dikatakan mempunyai masa depan yang cerah untuk

jadi wakil rakyat. Maka, tidak hairanlah jika keretakan dalam UMNO yang disebabkan oleh kekecehan memilih calon pilihan raya 1987 diibaratkan seperti retak menanti belah.

Pengaruh Tengku Razaleigh

Faktor bagaimana Tengku Razaleigh mampu mengekalkan kepemimpinannya merupakan suatu yang menarik dalam pengkajian politik tanah air untuk masa akan datang.⁶ Tengku Razaleigh ialah seorang putera diraja Kelantan yang sama seperti Tunku Abdul Rahman telah berjaya menyesuaikan dirinya dengan rakyat sehingga mencapai satu jalur politik yang menantang. Karier politik beliau bermula di negeri Kelantan apabila berjaya memainkan peranan dalam usaha menjeratuhkan kerajaan PAS yang memerintah negeri itu sejak tahun 1959 lagi. Jasa beliau memang diakui oleh ahli UMNO. Beliau yang dianggap seorang putera yang cerdik dan pintar berkelulusan ilmu ekonomi dalam bidang kewangan merupakan salah seorang pemimpin UMNO⁷ yang diramalkan menjadi Perdana Menteri oleh sebuah majalah antarabangsa (*TIME*) pada tahun 1974. Kebolehan Tengku Razaleigh memajukan ekonomi kaum bumiputera telah menaikkan nama beliau sehingga menerima gelaran Bapa Ekonomi Malaysia. Jasa beliau dalam bidang ekonomi tetap tercatat dalam sejarah ekonomi orang Melayu pada masa mendatang. Kebolehan beliau bukanlah secara superfisial atau menerusi 'pintu belakang'

Menurut para pengkaji politik Kelantan, pengaruh Tengku Razaleigh di negeri itu amat besar dan kental. Beliau yang menggunakan kedudukannya sebagai Menteri Kewangan telah mempengaruhi kemajuan ekonomi negeri Kelantan khususnya dan Malaysia amnya. Jasanya begitu banyak jika hendak direkodkan. Beliau telah memainkan peranan penting menaikkan tokoh-tokoh muda sehingga menjadi wakil rakyat ataupun menteri besar khususnya di Kelantan pada hari ini. Kemasukan Anwar Ibrahim dalam UMNO juga sedikit sebanyak mempunyai kaitan dengan pengaruh Tengku Razaleigh. Sebelum Dr. Mahathir menjadi menteri, beliau pernah memohon pertolongan perniagaan daripada Tengku Razaleigh tetapi Tengku Razaleigh tidak dapat membantu Dr. Mahathir. Malah pernah dikatakan di kalangan pemimpin UMNO, Tengku Razaleigh merupakan tokoh yang sering bertemu dengan Dr. Mahathir pada saat orang lain tidak menyukai Dr. Mahathir akibat tindakan Tunku Abdul Rahman menyingkirkannya dari UMNO.⁸ Tengku Razaleigh mempertahankan bahawa Dr. Mahathir perlu diberi

peluang untuk menyuarakan pandangannya. Tunku Abd. Rahman tidak senang dengan hubungan baik mereka ini.

Walaupun politik Tengku Razaleigh penuh dengan ranjau sepak terajang daripada musuh pemimpin tertinggi UMNO sendiri, beliau seorang yang gigih dan dihormati oleh segenap ahli politik UMNO dan juga BN. Mengikuti pendapat pengkaji politik Kelantan, faktor pengkalan kedudukan dan pengaruh beliau yang sentiasa mengharumkan itu ada kaitan dengan konsep "penaung-dinaung". Menurut teori ini, selagi seseorang pemimpin dapat memberikan perlindungan, bantuan, sokongan kepada pengikutnya, maka selagi itulah ia mendapat sokongan dan pengaruh yang tidak sedikit.⁷ Malah dalam menghadapi pertandingan pada tahun 1987 dan selepas itu, pengaruh Tengku Razaleigh semakin bertambah.

Perlu ditegaskan di sini bahawa kemunculan Tengku Razaleigh dalam UMNO dan kerajaan bermula sejak pada zaman Tun Abdul Razak lagi. Pada waktu itu pengaruh Asri Hj. Muda di Kelantan begitu kuat. Hanya Tengku Razaleigh yang mampu menandingi kewibawaan Asri Hj. Muda yang menjadi Menteri Besar Kelantan ketika itu. Oleh sebab itu, Tengku Razaleigh mendapat kepercayaan penuh daripada Tun Abdul Razak sehingga beliau dilantik oleh Tun menjadi Bendahari Agung UMNO selain memegang jawatan Pengerusi Perhubungan UMNO Kelantan, Pengerusi Pemas, Pengerusi Eksekutif Petronas, Pengerusi Bank Bumiputra dan jawatan-jawatan lain lagi. Tun Abdul Razak pernah menawarkan jawatan menteri kepada Tengku Razaleigh tetapi beliau menolak atas alasan mahu menumpukan perhatian kepada usaha meninggikan ekonomi bumiputera. Bagaimanapun, dikatakan jawatan yang dipegang oleh beliau bertaraf menteri.

Ketokohan Tengku Razaleigh dalam UMNO terus bersinar apabila Tun Dr. Ismail meninggal dunia pada pertengahan tahun 1973. Tun Abdul Razak serta-merta melantik Hussein Onn menjadi Timbalan Perdana Menteri dan pemangku Timbalan Presiden UMNO. Tun Abdul Razak berhasrat hendak mengambil Tengku Razaleigh mengisi kekosongan yang ditinggalkan oleh Hussein Onn. Bagaimanapun, Tun Abdul Razak meminta cadangan ini dirundingkan dengan Dr. Mahathir terlebih dahulu memandangkan Dr. Mahathir mendapat undi terbanyak sebagai ahli Majlis Tertinggi UMNO ketika itu.

Selepas peristiwa itu, Dr. Mahathir menyedari hakikat bahawa Tengku Razaleigh lebih berpengaruh pada pertimbangan Tun Razak. Justeru itu, pada perhimpunan Agung UMNO, untuk mengelakkan rasa malunya, Dr. Mahathir mencadangkan nama Tengku Razaleigh kepada

perhimpunan agung untuk mengisi kekosongan jawatan Naib Presiden tersebut. Begitulah hubungan Dr. Mahathir dengan Tengku Razaleigh yang masing-masing kelihatan ingin menagih pengaruh di kalangan ahli UMNO.

Menjelang Perhimpunan Agung UMNO pada tahun 1975, pertandingan kerusi Majlis Tertinggi berjalan dengan lancar. Tun Abdul Razak dan Hussein Onn telah berjaya memegang jawatan Presiden dan Timbalan Presiden tanpa bertanding. Namun begitu, ada pihak yang menyebut bahawa Tengku Razaleigh mempunyai hasrat untuk merebut jawatan Timbalan Presiden, tetapi telah dinasihatkan oleh Abdullah Ahmad yang ketika itu menjadi Setiausaha Politik Tun Abdul Razak supaya jangan berbuat demikian. Akhirnya Tengku Razaleigh hanya bertanding untuk jawatan Naib Presiden sahaja. Cerita bagaimana beliau dengan Dr. Mahathir bertanding merebut jawatan Naib Presiden juga menarik. Tengku Razaleigh diminta oleh Dr. Mahathir agar meminta perwakilan Kelantan menyokong Dr. Mahathir supaya menang dalam pertandingan itu nanti. Tetapi sebaliknya, Tengku Razaleigh tidak berkeperluan untuk membantu Dr. Mahathir mendapatkan undi perwakilan Kelantan.

Keputusan pemilihan itu agak memeranjatkan kerana Dr. Mahathir mendapat tempat ketiga, Tengku Razaleigh tempat kedua dan Ghaffar Baba tempat pertama. Keadaan ini memperlihatkan Tengku Razaleigh lebih berpengaruh jika dibandingkan dengan Dr. Mahathir yang baru sahaja mendapat kepercayaan Tun Abdul Razak setelah beliau dilantik semula dalam kabinet sedangkan sebelum Tun Abdul Razak menjadi Perdana Menteri, Dr. Mahathir pernah disingkir dari UMNO oleh Tunku Abdul Rahman.⁸ Jika Mahathir tidak disingkirkan, kemungkinan pengaruh beliau lebih kuat daripada pengaruh Tengku Razaleigh.

Di pihak pengikut Tengku Razaleigh pula, memang menjadi kebiasaan bahawa mereka mengharapkan beliau naik menjulang kerana mengharapkan habuan dan balasan. Apa lagi di Malaysia, politik berpihak (partisan politics) ialah satu amalan yang lumrah. Kemenangan akan memberikan seseorang ahli politik dan penyokongnya faedah dan keuntungan, manakala pihak yang kalah terpaksa menunggu sehingga ayam sabungnya menang. Begitulah keadaan politik di negara kita sekarang. Jika Dr. Mahathir, Anwar Ibrahim dan Ghaffar Baba yang menerajui pemerintahan, maka merekalah yang mempunyai kuasa dan pengaruh. Musa Hitam dan Tengku Razaleigh dengan pengikut mereka "melopong" buat seketika sehingga lukah dan jerat mereka mengena. Bilakah gejala seperti ini akan berakhir?

Pro dan Kontra terhadap Dasar Dr. Mahathir

Dalam bab yang lalu sudah dipaparkan serba sedikit dasar Dr. Mahathir yang telah dilaksanakan sebaik saja beliau menjadi Perdana Menteri. Pada mulanya dasar ini amat disanjung tinggi kerana belum pernah ditonjolkan atau diperkenalkan oleh pemimpin sebelumnya. Ada beberapa faktor mengapa dasar ini mendapat sambutan dan minat daripada sebilangan besar rakyat. Antara faktornya ialah dasar ini tidak pernah diperkenalkan, maka rakyat ingin mencuba dan melihat sejauh manakah dasar tersebut boleh membawa faedah yang lebih besar. Kedua, kebanyakan dasar Dr. Mahathir secara teori dan sepintas lalu memang menampakkan kewajarannya kerana belum menerima sebarang kesan dan rakyat belum mengetahui apakah dasar ini memberi kesan baik atau tidak dan dasar tersebut diharapkan membawa kejayaan.

Penulis juga membuat tinjauan di kalangan ahli parlimen (kecuali parti pembangkang) termasuklah semua menteri kabinet, menteri besar dan ahli parlimen BN yang begitu mengalu-alukan dasar yang hendak dibawa oleh Dr. Mahathir. Hanya seorang sahaja yang secara berterus terang tidak menyokong beberapa dasar Dr. Mahathir iaitu Ibrahim Azmi bin Hassan.⁹ Ahli Parlimen Kuala Nerus, Terengganu ini dengan lantang mengkritik dasar membuat proton saga dan membina jambatan Pulau Pinang.

Kritikan terhadap dasar Dr. Mahathir ini pada umumnya disebabkan oleh beberapa faktor. Pertama, perletakan jawatan oleh Musa Hitam. Beliau meletakkan jawatan kerana tidak berpuas hati dengan pentadbiran dasar yang dilaksanakan oleh Dr. Mahathir sejak menjadi Perdana Menteri. Sama ada alasan beliau itu munasabah atau tidak akan dibincangkan selepas ini. Kedua, Musa Hitam selepas meletakkan jawatan berdiam diri sebentar sehingga pilihan raya umum 1986. Kemudian beliau mula menyelar kepemimpinan Dr. Mahathir. Keadaan menjadi bertambah goyah dan Dr. Mahathir sendiri mula bimbang tentang tentangan yang dibuat oleh Musa Hitam. Faktor ketiga ialah kemelesetan ekonomi khususnya pada tahap pertama tahun 1986, telah memburukkan lagi iklim politik UMNO dan negara. Keluaran Negara Kasar (KNK) dan pertumbuhan ekonomi telah menurun, kadar pengangguran bertambah harga komoditi dan saham turun dengan jumlah yang banyak, serta jumlah pelaburan asing mula merosot.¹⁰ Faktor seterusnya ialah tuntutan kaum Cina dan India terhadap beberapa perkara termasuklah hal yang menyentuh hak istimewa orang Melayu seperti isu peribumi dan isu sekolah Cina.

Berikut ialah beberapa huraian secara ringkas tentang prokontra beberapa dasar Dr. Mahathir yang memberi kesan terhadap politik negara. Tahun 1981 merupakan tahun pertama beliau memegang jawatan Perdana Menteri. Beberapa dasar yang tidak pernah wujud sebelumnya telah dilancarkan. Sebagai seorang doktor, beliau menganggap kerajaan dan rakyat adalah sakit atau berpenyakit dan perlu diubati. Penyakit rasuah telah diberi ubat suntikan jujur, bersih dan amanah. Penyakit malas seperti bersikap umpama pahat dengan penukul, diberi ubat supaya bersikap cekap dan rajin.

Tidak cukup ubat buatan sendiri, ubat buatan luar negara diimport iaitu dari Jepun dan Korea dengan memperkenalkan Dasar Pandang ke Timur. Perubahan ini sangat bermakna bagi yang memahami erti pemodenan dan telah mengkaji bentuk pembangunan di negara maju seperti di Barat dan Jepun; walaupun terdapat rungutan daripada para pegawai kerajaan yang tidak berpuas hati dengan sistem perakam waktu, perubahan waktu, tanda nama dan sebagainya. Perubahan ini dilakukan secara drastik sekali dan menjadi begitu asing bagi yang tidak biasa dengan perubahan tersebut.

Malangnya tidak semua pihak bersetuju dengan dasar ini. Ada pihak yang berpendapat dasar Pandang ke Timur merugikan orang Melayu dan projek Daya Bumi serta bangunan UMNO merupakan usaha yang membazirkan wang negara. Begitu juga projek yang menggunakan sistem *turn key* dan *cost plus* terlalu banyak menggunakan wang kerajaan berbanding sistem tender biasa.

Beberapa projek besar dan mewah turut dilaksanakan oleh Dr. Mahathir. Projek seperti ini juga tidak kurang mendapat reaksi pro dan kontra daripada rakyat. Antaranya ialah pembinaan jambatan Pulau Pinang yang menelan belanja sebanyak RM10 000 juta. Projek ini diilhamkan oleh Tun Abdul Razak dan dilaksanakan oleh Dr. Mahathir. Pada mulanya pembinaan jambatan ini tidak mendapat sebarang komen, tetapi apabila berlaku kemelesetan ekonomi timbul reaksi tidak bersetuju daripada sesetengah golongan yang menganggap projek tersebut hanya membuang duit rakyat sahaja.

Meskipun demikian, jambatan Pulau Pinang sudah siap dibina dan tidak dapat lagi ditukar dengan wang kecuali bersabar menunggu pulangan hasilnya. Jambatan ini akan memberi faedah langsung kepada generasi 20 tahun akan datang dan tidak banyak mendatangkan keuntungan kepada generasi sekarang. Maka terpaksalah kita berkorban untuk generasi akan datang.

Dikatakan juga bahawa Malaysia tidak layak memiliki sebuah jam-

batan yang begitu mahal kerana Malaysia bukan sebuah negara kaya dan mempunyai penduduk yang padat. Kebanyakan negara mahukan projek mewah seperti itu, tetapi projek tersebut tidak perlu diadakan kalau tidak berkemampuan. Jika dilaksanakan juga negara terpaksa menanggung beban hutang.

Projek Proton Saga merugikan rakyat kerana pemindahan teknologi yang diperoleh tidak sebanyak yang diharapkan dan pulangan modal lambat diperoleh. Bagaimanapun dari segi jangka panjang, projek ini tentu menguntungkan negara. Memang benar dakwaan mengatakan selama mana kita hendak mengimport kereta dari luar. Ada pihak pula berpendapat, Malaysia belum bersedia membuat kereta sendiri, jika dilaksanakan juga akan menelan belanja yang besar yang sepatutnya disalurkan untuk projek yang lebih penting untuk rakyat.

Konsep Bersih, Cekap dan Amanah diperkenal untuk meninggikan kecekapan pegawai kerajaan dan pemimpin politik. Pembaharuan pentadbiran awam begitu hebat sekali dilakukan oleh pentadbiran Dr. Mahathir. Misalnya, konsep persyarikatan Malaysia ditetapkan dalam pentadbiran awam untuk menentukan hubungan yang baik antara pegawai kerajaan dengan syarikat.

Dasar ini juga banyak menimbulkan reaksi di kalangan orang Melayu yang sudah berpuluh tahun bergantung pada kerajaan dalam banyak perkara. Apabila terdapat sedikit perubahan yang agak kurang selesa seperti penswastaaan terhadap beberapa projek kerajaan, maka timbul reaksi yang pelbagai.

Dasar penswastaaan memang baik, tetapi timbul persoalan golongan manakah yang menikmati keuntungan daripada projek penswastaaan ini?¹¹ Apakah oleh golongan rakyat terbanyak atau segelintir rakyat, bagi golongan akademik yang prososialis tanpa ragu berpendapat bahawa dasar ini memberikan peluang yang luas kepada golongan kapitalis dan elit tertentu. Masalahnya, tidak ramai di kalangan akademik ini mempunyai pengetahuan yang mendalam tentang ekonomi moden dalam keadaan yang mencabar seperti hari ini. Mereka beranggapan apa saja yang berbunyi ekonomi perusahaan bebas adalah sesuatu yang menindas rakyat. Begitu juga dengan sesetengah orang Melayu yang berpendapat penswastaaan akan merugikan mereka serta menghilangkan kuasa dan status orang Melayu. Sikap begini memperlihatkan kedangkalan fikiran sesetengah orang Melayu terhadap ekonomi moden dan pembaharuan. Semua dasar Dr. Mahathir seolah-olah akan merugikan orang Melayu dan negara.

Orang Melayu perlu dipaksa untuk maju menerusi beberapa dasar

yang tertentu. Dasar penswastaaan dilanjutkan dengan penghapusan pencen kakitangan kerajaan. Tindakan ini mendapat tentangan daripada kebanyakan orang Melayu yang sudah lali dan manja dengan sistem pencen. Bagaimanapun kerajaan telah membatalkan hasrat untuk menghapuskan pencen ini.

Sebenarnya sistem perkhidmatan tanpa pencen memberi banyak kebaikan. Antaranya ialah dapat mengikis sikap orang Melayu yang hanya mahu makan gaji dengan kerajaan. Walau macam mana baik pun prestasi orang Melayu dalam perkhidmatan kerajaan, jika mereka tidak menceburkan diri dalam bidang perniagaan mereka tidak akan maju setanding dengan bangsa lain.

Penerapan nilai-nilai Islam dalam pentadbiran kerajaan turut mendapat pelbagai reaksi daripada masyarakat. Dr. Mahathir sedar arus kebangkitan Islam mula berada di ambang pemerintahannya. Slogan Islam daripada PAS, ABIM dan pertubuhan Islam di negara ini menyebabkan dasar UMNO mesti sejajar dengan arus kebangkitan Islam demi kewujudan parti UMNO itu sendiri.

Oleh sebab itu, satu langkah perlu dimulakan jika hendak berjalan seribu batu. Sesungguhnya penerapan nilai Islam dibuat secara berperingkat seperti menubuhkan jawatankuasa fatwa Islam, jawatankuasa penasihat tentang undang-undang Islam dan juga menerapkan unsur-unsur Islam dalam pentadbiran negara.

Bagaimanapun, parti pembangkang seperti PAS tetap menganggap penerapan nilai Islam yang dibawa oleh Dr. Mahathir tidak ubah seperti alat solek yang dijadikan sebagai hiasan sahaja selepas makan. Mereka menuntut dilaksanakan konsep negara Islam tulen, hukum Islam, ekonomi Islam dan berbagai-bagai lagi.

Tanpa memperdulikan tuntutan ini, kerajaan terus mengambil langkah menubuhkan Bank Islam dan Universiti Islam serta melaksanakan insuran Islam. Nyatalah bahawa penerapan nilai Islam masih berada pada peringkat permulaan dan hendaklah dipertingkatkan lagi dari semasa ke semasa. Dr. Mahathir telah memulakannya. Beliau juga menyedari hakikat bahawa faham keislaman sesetengah golongan masyarakat Melayu tidak begitu mendalam. Kebanyakannya memahami Islam sekadar slogan dan perkataan Islam sahaja dan bukan pengertian Islam secara total. Justeru itu, Dr. Mahathir perlu memberikan masa yang agak lama kepada rakyat agar mengerti cita-cita dan wawasan beliau.

Dasar luar negara yang dilaksanakan oleh Dr. Mahathir juga memperseimbangkan antara Barat dengan Timur. Dasar Pandang ke

Timur merupakan pengimbang hubungan negara dengan Barat dan Timur, Utara dan Selatan.

Dasar mengambil alih beberapa syarikat gergasi British misalnya telah mendapat kecaman daripada golongan antikerajaan. Mereka mendakwa kerajaan hendak memiliknegerakan syarikat tersebut. Sebenarnya kerajaan tidak bermaksud hendak berbuat demikian, tetapi hanya bertindak membeli saham yang mereka jual. Orang Melayu memang sukar menerima perubahan yang radikal.

Nyatalah industri yang berasaskan komoditi tidak dapat bertahan lama. Oleh itu, industri berat mesti diperkenalkan. Dasar industri berat memang dialu-alukan, tetapi kebanyakan rakyat mahukan dasar ini dibuat dengan berhati-hati dan tidak tergepoh-gapah. Malaysia telah membuat pengisytiharan bahawa negara ini akan menjadi negara industri baru atau N.I.C. (New Industrial Country). Hal ini telah mendapat komen daripada seorang tokoh penasihat ekonomi terkemuka dari Amerika iaitu Professor J.D. Montgomery yang kurang bersetuju dengan tindakan Malaysia yang begitu cepat mengisytiharkan dirinya sebagai N.I.C.¹² Akibatnya, negara Barat enggan memberi bantuan kepada Malaysia. Bagaimanapun, ura-ura untuk mengisytiharkan N.I.C. itu tidak dilaksanakan.

Dasar *Buy British Last* juga diperkenalkan iaitu memberikan keutamaan kepada barangan dari Jepun, Korea, Hong Kong serta Taiwan. Hanya barang atau kontrak yang tidak ada di Jepun akan dipertimbangkan untuk diimport dari negara Barat.¹³ Dasar ini telah menggemparkan Dunia Barat khususnya Britain. Sedikit sebanyak dasar ini menjejaskan hubungan Britain dengan Malaysia. Bagaimanapun, lamakelamaan dasar ini sudah tidak menjadi isu hangat?

Pada peringkat permulaan, kebanyakan ahli UMNO dan ahli politik menyokong semua dasar yang diperkenalkan oleh Dr. Mahathir, kecuali pihak pembangkang seperti PAS dan DAP serta seorang Ahli Parlimen BN iaitu Ustaz Ibrahim Azmi bin Hassan. Golongan akademik juga berlainan pendapat dalam hal ini. Bagaimanapun, kebanyakan mereka mempunyai alasan yang ilmiah sama ada menyokong, bersikap berkecuali atau tidak menyokong dasar Mahathir.¹⁴

Terdapat reaksi yang berbeza-beza di kalangan sesetengah golongan yang mempersoalkan beberapa dasar kerajaan. Reaksi tersebut disebabkan oleh ketidakfahaman tentang sesuatu dasar kerajaan. Akibatnya lahir kritikan terhadap kerajaan, walaupun dasar kerajaan pada hakikatnya untuk kebaikan kerana dasar dan perancangan ekonomi negara disesuaikan dengan saranan yang dibuat oleh Pertubuhan

Bangsa-Bangsa Bersatu. Anehnya, terdapat golongan yang menilai dasar kerajaan menurut kaca mata ideologi mereka. Maka, wujud semacam konfrontasi dan tarik tali antara golongan politik pemerintah dengan golongan yang bukan politik (tetapi bersimpati dengan pemerintah dan memangkah BN serta tidak mempunyai sebarang kepentingan untuk naik ke atas).

Sesuatu dasar itu haruslah dikaji secara menyeluruh. Misalnya, jika hendak melaksanakan dasar 70 juta penduduk yang menjadi motif kependudukan negara, maka harus juga difikirkan persediaan yang bakal dibuat bagi menghadapi masalah pengangguran, kesihatan, peluang ekonomi dan sebagainya. Kita percaya kerajaan sedang melakukan persediaan ini.

Permasalahan ini disentuh kerana rakyat masih belum mengerti tentang dasar kependudukan tersebut. Dalam masa kerajaan hendak melaksanakan dasar ini, jumlah pengangguran meningkat secara mendadak: ramai graduan universiti tidak mendapat pekerjaan, aktiviti perniagaan malap dan harga barang utama meleset. Masalah seperti ini membuka ruang yang lebar kepada pihak tertentu yang ingin mencabar kepemimpinan Dr. Mahathir.

Motif ke arah 70 juta penduduk sememangnya membawa kebaikan kepada masyarakat. Namun, kebanyakan orang memikirkan bahawa mempunyai ramai anak ialah sesuatu yang membebankan. Jika setiap anak yang dilahirkan diberi insentif tertentu oleh kerajaan, maka dasar kependudukan ini boleh dipertimbangkan. Perkara yang menjadi masalah ialah pendapatan mereka tidak bertambah walaupun jumlah anak bertambah. Dari segi menyahut cita-cita dan seruan nasional, telah mereka penuhi, tetapi bagaimana dengan cita-cita setiap rakyat yang terlibat? Apakah gunanya jika mempunyai ramai anak sebagai bakal pengundi tetapi mereka hidup melarat.

Kalau sekarang terdapat 20 000 orang penganggur di kalangan siswazah, bagaimana pula keadaannya pada tahun 2000 nanti? Pandangan daripada pemimpin mengatakan, rakyat tidak perlu bimbang tentang keadaan negara dengan penduduknya yang ramai (70 juta) kerana jumlah ini memberi keuntungan dari segi pasaran barang-barang tempatan. Dalam erti kata lain Malaysia boleh memasarkan barang keluaran sendiri tanpa mengharapkan negara lain untuk membelinya kerana kita mempunyai pembeli tempatan yang ramai. Tetapi persoalan yang sebaliknya akan timbul, kalau rakyat saja yang ramai sedangkan kuasa membeli tidak ada, maka bagaimana barang buatan negara boleh laris. Masalah ini perlu difikirkan dengan serius di samping memikirkan

bagaimana kuasa beli rakyat dapat ditingkat? Hal ini perlu diperjelaskan supaya tidak timbul salah tafsiran pada kemudian hari nanti.

Dalam sejarah kebangkitan orang Melayu, mereka kurang berpengalaman menerima perubahan yang bercorak revolusioner. Pokoknya sekarang, proses perubahan secara evolusi tidak begitu sesuai lagi dalam masyarakat Melayu. Jika perubahan secara drastik tidak diperkenalkan maka orang Melayu akan berada dalam keadaan seperti sebelum 13 Mei, 1969: Mereka terlalu lambat menerima perubahan dan mengamalkan sikap 'tak apa' sehingga menyebabkan orang lain mengambil kesempatan terhadap kelemahan orang Melayu hari ini. Oleh sebab itu, Dr. Mahathir menyedari untuk memajukan orang Melayu perubahan dari segi sikap, dorongan, dasar dan pendekatannya mesti dibuat secara drastik, berani, cepat dan tidak memperdulikan apa kata orang lain demi mencapai kemajuan yang setaraf dengan bangsa asing. Jika tidak, orang Melayu akan ketinggalan dan tidak dapat menyamai golongan bukan Melayu.

Pokoknya, dasar yang dilaksanakan oleh Mahathir memberi faedah kepada rakyat. Tiada siapa yang mengatakan dasar tersebut merugikan. Perkara yang penting ialah cara melaksanakan sesuatu dasar. Kalau pendekatan dan cara dasar pelaksanaan tidak betul, matlamat sesuatu dasar yang baik tidak dapat dicapai. Maka yang perlu dipersalahkan ialah pendekatannya, bukan dasar itu sendiri.

Masalah Lain yang Dihadapi oleh Dr. Mahathir¹⁵

Menjelang pemilihan UMNO 24 April, Dr. Mahathir dihadapkan dengan banyak isu dan masalah. Sama ada masalah dasar beliau selama ini atau masalah dalam parti, dalam kerajaan dan di luar Malaysia. Bagi musuh politik Dr. Mahathir, masalah ini sudah lebih daripada cukup sebagai prasyarat untuk mencabar kedudukan beliau sebagai Presiden UMNO dan Perdana Menteri.

Sebagai seorang doktor, beliau dikatakan hanya berjaya memberi ubat dan mengurangkan kesakitan, tetapi tidak berupaya membasmi penyakit tersebut. Jika difikirkan seseorang pesakit perlu dibedah, maka pembedahan akan lakukan. Namun pembedahan tidak semestinya berhasil kerana kemungkinan pesakit itu boleh disembuhkan atau menemui ajalnya.

Oleh sebab parti menguasai kerajaan, maka cara Dr. Mahathir mengendalikan parti mendapat tentangan daripada sebahagian ahli UMNO. Ketika beliau berhasrat hendak membendung pengaruh PAS

dan ABIM bagi tujuan menerapkan nilai Islam ke dalam pentadbiran, beliau membawa Anwar Ibrahim ke dalam UMNO untuk memimpin pergerakan pemuda dan menganggotai kerajaan.

Oleh sebab parti perlu dirujuk terlebih dahulu untuk menjalankan dasar kerajaan, maka perlantikan Anwar Ibrahim begitu kontroversial hingga kini. Dalam menyelesaikan masalah kewangan negara pula, beliau melantik Daim Zainuddin seorang yang bukan ahli parti kanan dan bukan ahli Majlis Tertinggi UMNO sebagai Menteri Kewangan menggantikan Tengku Razaleigh Hamzah.

Pendekatan tersebut tidak ubah seperti seorang doktor yang melakukan apa saja cara untuk menyelesaikan masalah pesakit. Soalnya apakah cara seorang doktor mengubati pesakit sesuai digunakan untuk menyelesaikan masalah negara. Dikatakan juga cara Dr. Mahathir melantik bakal wakil rakyat adalah di luar daripada garis tradisi yang biasa diamalkan oleh pemimpin terdahulu.

Dalam pilihan raya yang lalu, ahli yang sepatutnya layak menjadi calon tidak dicalonkan dan mereka yang tidak layak telah dipilih menjadi calon.

Nadi kepada parti politik ialah kuasa yang diperoleh daripada undi. Undi pula diperoleh daripada rakyat yang memberi undi kepada wakil mereka. Sudah tentu wakil tersebut terdiri daripada ahli parti yang telah sekian lama berkecimpung dalam parti. Namun secara tiba-tiba peluang mereka untuk menjadi wakil rakyat dinafikan. Perkara seperti ini merupakan satu hakikat dan menjadi punca utama ahli parti tidak berpuas hati dan kecewa. Hujah yang mengatakan bahawa perjuangan parti bukan semata-mata hendak menjadi wakil rakyat ialah alasan yang sekunder dan terkecil, walaupun kes seperti ini tidak banyak berlaku, tetapi kejadian inilah yang paling berbahaya.

Politik kotor dan penggunaan wang yang berlaku dalam UMNO sukar dibendung. Hal ini mengakibatkan pentadbiran parti tidak teratur. Wujud puak tertentu dalam UMNO apatah lagi selepas perletakan jawatan oleh Musa Hitam sebagai Timbalan Perdana Menteri pada tahun sebelumnya. Dengan kata lain, walau betapa baik dan berkesannya dasar kerajaan, tetapi jika tahap permulaan iaitu pentadbiran parti tidak licin, maka ahli parti akan mempersoalkan kewibawaan pemimpin parti. Sepatutnya keadaan dalam parti diperbetulkan terlebih dahulu sebelum membentuk sesuatu dasar. Tetapi jika dasar dibuat ketika parti dalam keadaan kucar-kacir bermakna kerajaan menguasai parti. Dari segi teori, parti tetap menguasai kerajaan, namun dari segi praktiknya terdapat beberapa dasar yang tidak dirujuk kepada parti. Bagaimanapun dasar itu

tetap dipersetujui oleh parti kerana yang melaksanakan dasar terdiri daripada pemimpin parti tersebut. Pemimpin parti menjalankan dasar tanpa merujuk kepada parti.

Di kalangan pegawai kerajaan pula, kebanyakan mereka menyanjung Dr. Mahathir sebagai pemimpin yang tegas, walaupun kadangkang beliau ditakuti kerana mereka tidak faham aspirasi Perdana Menteri pada ketika itu.

Peranan pentadbiran awam seolah-olah diberi tafsiran baru pada zaman Dr. Mahathir. Pegawai kerajaan tidak lagi dianggap sebagai ejen perubahan seperti pada zaman Tun Abdul Razak. Peranan mereka lebih kepada mengurus organisasi tanpa mengira *status quo* lagi. Perkara yang dipentingkan ialah pengurusan untuk mencapai matlamat, bukan hendak mementingkan status atau prestij kepegawaian mereka.

Keadaan seperti ini memperlihatkan cara Dr. Mahathir mentadbir adalah cepat dan tidak mahu melengahkan apa jua dasar yang difikirkan sesuai.

Cadangan UMNO hendak membuka parti itu ke Sabah mendapat perhatian Dr. Mahathir. Beliau telah mengarahkan supaya UMNO dibawa ke Sabah, walaupun mendapat tentangan yang hebat daripada golongan yang tidak bersetuju dengan cadangan ini. Mereka memberi alasan bahawa UMNO sepatutnya dianggotai oleh orang Melayu yang tentunya beragama Islam. Meskipun golongan bumiputera Sabah yang bukan Islam merupakan golongan minoriti dan tidak mungkin memegang tampuk pimpinan UMNO Sabah, tetapi ahli UMNO mempersoalkan kemungkinan ahli PBS memasuki UMNO. Maka sudah tentu UMNO akan menjadi PBS. Bagaimanapun usaha membawa UMNO ke Sabah dibatalkan dan pada bulan Oktober 1990 cadangan ini disambung semula memandangkan PBS telah keluar daripada BN empat hari sebelum pilihan raya umum pada 21 Oktober 1990.

Meskipun dalam pemerintahan Dr. Mahathir berlaku kemelesetan ekonomi dan juga berbagai-bagai masalah, tetapi beberapa perkara harus kita akui masih berjalan lancar. Umpamanya, pelaksanaan projek kerajaan diteruskan juga walaupun terpaksa berjimat dalam banyak hal. Bangunan tinggi semakin banyak dibina di Kuala Lumpur. Malah keadaan pembangunan Kuala Lumpur seperti yang disaksikan sekarang berlaku semasa era Dr. Mahathir. Begitu juga di tempat lain usaha pembangunan berjalan seperti biasa. Sementara itu pegawai kerajaan begitu bersikap berkecuali kerana keadaan pergeseran dalam UMNO semakin ketara.

Walaupun berlaku pengangguran, namun belum ada laporan ten-

tang rakyat yang kebuluran. Keselamatan dalam negara masih terkawal. Meskipun gaji kakitangan kerajaan tidak dapat dinaikkan, dan harga barang semakin meningkat, tetapi orang ramai tetap membeli-belah seperti biasa. Pilihan raya tahun 1986 berjalan lancar walaupun berlaku kemelesetan ekonomi, dan UMNO memenangi pilihan raya ini tetapi dengan undi yang merosot.

Menjelang tahun 1987, genap usia UMNO 42 tahun. Dalam tempoh ini UMNO telah menghadapi beberapa ujian yang paling besar. Ujian ini sudah cukup untuk menyedarkan ahli UMNO dan orang Melayu jika mereka tidak mahu membuang sikap yang boleh menghantui dan menggerhanakan perpaduan, apa yang dinikmati sekarang boleh hancur sama sekali.

Antara masalah atau isu yang tidak kunjung padam sehingga sekarang di samping perletakan jawatan oleh Musa Hitam ialah peristiwa Memali yang secara simboliknya memperlihatkan pergaduhan sesama Melayu, krisis kewangan dan kemelesetan ekonomi, krisis MCA, perpindahan kuasa daripada Berjaya kepada PBS, kurangnya penghormatan Singapura terhadap Malaysia, skandal BMF, Maminco, skandal koperasi Cina dan isu peribumi.

Kesemua masalah ini sebenarnya membabitkan kepemimpinan dan pemimpin. Oleh itu, penyelesaian harus dicari untuk mengatasinya. Pertama, rakyat terpaksa menilai kepemimpinan dan mencadangkan saranan baru kepada pemimpin yang ada untuk mengatasi masalah tersebut.

Tiada siapa yang mahu mendiamkan diri apabila melihat keadaan kepemimpinan Melayu dalam keadaan bobrok. Orang Melayu pada hari ini menghadapi cabaran demi cabaran. Telah muncul kesedaran untuk membaiki ekonomi orang Melayu dan usaha ini masih diteruskan. Dalam pada itu, timbul pula masalah di kalangan pemimpin Melayu sendiri seperti sikap tamakkan kuasa, hasad dengki, jatuh menjatuh atau mencakar belakang kawan untuk naik ke atas dan berbagai-bagai lagi sikap seperti berpuak-puak yang sudah tentu akan menghantui kemajuan orang Melayu khasnya dan Malaysia amnya.

Kini ternyata timbul pelbagai tafsiran tentang erti demokrasi itu sendiri. Terdapat pihak yang mentafsirkan bahawa mendapat sokongan majoriti walaupun dengan kelebihan satu undi bererti sudah memperoleh keesahan (lesitimasi) yang tidak boleh lagi dicabar oleh orang lain. Dalam UMNO terdapat satu trend apabila seorang itu berkuasa, maka beliau akan membela atau menaikkannya kliknya.

Jika permainan klik ini diteruskan menjadi satu kesinambungan

amalan demokrasi, maka selama-lamanya berlaku cabar-mencabar dan seseorang pemimpin tidak akan dihormati lagi. Pemimpin yang tidak mendapat penghormatan secara menyeluruh daripada rakyat ialah pemimpin yang mengamalkan penggunaan puak dan klik dalam pemerintahannya. Padahal pemimpin seharusnya berlaku adil dalam semua hal dan tidak mengamalkan pilih kasih.

Perletakan jawatan Musa Hitam sebagai Timbalan Perdana Menteri merupakan satu misteri yang sukar dikenal pasti. Alasan peribadi mengapa beliau meletakkan jawatan tidak dapat diterima. Perletakan jawatan seorang tokoh berwibawa seperti itu mempunyai faktor tertentu yang menggambarkan kegoyahan dan kerapuhan barisan pemimpin Melayu yang boleh menggerhanakan perpaduan dan kekuatan orang Melayu. Bisa dan sengat orang Melayu sudah mula tawar, ditawarkan oleh krisis, perjuangan kepentingan diri di kalangan pemimpin UMNO dan krisis kepemimpinan dalam UMNO.

Timbul anggapan dalam masa pergeseran UMNO ini, orang bukan Melayu sudah tidak lagi menghormati pemimpin Melayu. Mereka sudah berani menuntut perkara yang begitu sensitif kerana kepemimpinan Melayu tidak ada taring dan bisa. Hal ini mengingatkan kepada peristiwa yang berlaku sebelum 13 Mei 1969 dahulu.

Sejak zaman kesultanan Melayu Melaka hingga sekarang sifat kepemimpinan orang Melayu mempunyai banyak kelemahan yang selalu merugikan orang Melayu sendiri. Misalnya, sifat hasad dengki yang menghambat pembangunan. Jika sikap negatif ini menjadi tabiat yang sukar diubah di kalangan pemimpin dan pegawai kerajaan maka orang Melayu tidak akan berjaya dalam hidup dan bersaing dengan sempurna.

Sistem masyarakat tradisional Melayu dahulu kurang memberi penilaian kepada merit dan perkara ini masih lagi menghantui masyarakat Melayu sehingga kini. Sebagai contoh, sikap negatif seseorang terhadap rakan yang mendapat pangkat lebih tinggi daripadanya. Ia seolah-olah tidak dapat menilai kebolehan rakannya itu daripada perspektif yang rasional. Hal ini berbeza dengan amalan dan sikap orang Jepun yang telah dapat mengurangkan sifat negatif seperti ini.

Namun begitu, sikap toleransi dan baik hati terhadap kaum bukan Melayu begitu menonjol di kalangan orang Melayu. Contohnya, sebelum mencapai tahap pembangunan yang pesat orang Melayu lebih suka membeli barangan di kedai Cina. Mereka lebih mudah berurusan dengan orang Cina dari segi ekonomi hatta politik, sehingga terjelma satu kepercayaan bahawa orang Melayu tidak mempunyai kebolehan berniaga

seperti rakan bukan Melayu mereka.

Satu lagi kelemahan orang Melayu ialah sikap berpuak atau "parochial". Sikap inilah yang memudahkan penjajah memerintah negara ini. Sikap berpuak-puak masih subur selepas merdeka. Orang Kedah akan memberi peluang orang senegerinya untuk mengawal sesuatu jawatan atau naik ke tahap yang lebih tinggi. Amalan berpuak ini juga begitu subur dalam pemilihan ahli jawatankuasa UMNO pada semua peringkat.

Suatu masa dulu di Negeri Perak, aliran berpuak-puak begitu ketara. Jika puak Jawa tidak mendapat tempat dalam bahagian maka puak Banjar, Jawa, Mendeling, Minangkabau juga tidak diterima menjadi pemimpin bahagian. Puak yang berkuasa ialah puak yang ramai bilangannya dalam bahagian. Kalau ada ahli yang pandai dan berkebolehan, tetapi bukan daripada puaknya, maka dia sukar hendak menonjolkan diri. Biasanya ahli yang berkelulusan dan berkebolehan menjadi kuda tunggangan puak yang ramai.

Sikap berpuak ini menyebabkan berlaku keadaan kucar-kacir dalam politik UMNO. Golongan yang memiliki wang, boleh menggunakan wang untuk naik ke atas. Semakin ramai orang Melayu main puak, semakin rapuh perpaduan Melayu. Hal ini memudahkan lagi orang luar menggunakan kesempatan ini untuk merosakkan orang Melayu.

Pemilihan pemimpin UMNO peringkat tertinggi turut melibatkan permainan puak. Terdapat puak tiga segi yang boleh dilihat iaitu puak Kedah, Johor dan Pahang. Puak negeri-negeri lain tidak begitu kuat main puak. Manakala Perak tidak mahu main puak untuk Perak kerana orang Perak terkenal main puak di negeri sendiri. Sebab itu puak Perak jarang-jarang menjadi menteri pusat. Semenjak merdeka puak tiga segi ini memegang teraju negara. Pertama ialah puak Johor (Onn Ja'afar), kemudian Kedah, dan lepas itu Pahang. Selepas itu berbalik pula kepada Johor dan lepas itu Kedah, dan kemungkinan akan kembali semula kepada Pulau Pinang atau Pahang. Ketiga-tiga puak ini mempunyai calon untuk ditonjolkan.

Dalam masa krisis UMNO ini, penulis menganggap kepemimpinan negara mempunyai unsur feudalisme bentuk baru. Yakni, "kenal maka tak cinta" dan mengutamakan orang yang rapat dengan peribadi seseorang pemimpin. Kalau yang rapat dengan pemimpin itu berkebolehan tidak menjadi soal, tetapi sering kali mereka yang rapat itu tidak berkebolehan atau sederhana sahaja pencapaiannya. Sesiapa yang rajin mengampu pemimpin atasan maka dia akan berjaya dalam kariernya. Seseorang yang berpegang pada prinsip sukar untuk berjaya dan tidak ramai yang memperoleh kejayaan dengan cara ini.

Sesetengah golongan Melayu menggunakan label ideologi nasionalis, Islamis, ekstremis, komunis atau sosialis sesama mereka dalam mendapatkan pengaruh di kalangan rakyat Melayu. Mereka mendakwa UMNO tidak ada ideologi tetapi pragmatik. Walhal pada hakikatnya golongan yang didakwa itu ialah orang Melayu dan beragama Islam. Label-melabel ini digunakan sebagai alat menjatuhkan sesama sendiri untuk naik ke atas. Tidak ada kesedaran ketika itu bahawa pergaduhan ideologi sebenarnya hanya membawa kehancuran daripada kebaikan. Akhirnya golongan "opportunist" yang dapat naik ke atas, memperoleh pangkat dan kekayaan.

Sebaliknya kalau golongan yang menentang kerajaan (UMNO) ini diberi peluang untuk menjadi menteri, setiausaha politik atau calon BN, maka mereka dengan segera akan menjadi ahli UMNO. Jika perkara ini berterusan maka perpecahan dalam UMNO mungkin tidak dapat dielakkan lagi. Mereka yang telah berpuluh tahun menjadi anggota UMNO sudah tentu berasa iri hati kepada ahli baru UMNO yang mendapat tempat dalam kerajaan (yang sebelum ini menjadi penentang kerajaan/UMNO).

Patuh kepada pemimpin ialah nilai orang Melayu dalam UMNO. Apakah ini bukan satu hakikat? Kalau suatu ketika dulu, seorang penulis memberi pandangan terhadap Teori Hadis Kassim Ahmad sebagai 'jalan ke neraka', tetapi terdapat satu lagi jalan iaitu 'jalan lain nak naik'. Jika menjadi ahli UMNO, seseorang lambat dan sukar mendapat tempat dalam kerajaan, maka cara untuk cepat 'naik' atau berjaya adalah dengan menentang UMNO/kerajaan (secara lahiriah). Tindakan seterusnya ialah menganggotai UMNO apabila terdapat tawaran bertanding dalam BN atau mendapat habuan yang lumayan. Cara atau tindak seperti ini dinamai 'jalan lain nak naik'. Gejala ini berlaku dan telah menambahkan lagi perpaduan ahli UMNO yang terdiri daripada sebilangan kecil orang Melayu. Sekarang UMNO mempunyai 1.5 juta ahli. Orang Melayu yang mengundi adalah antara tiga juta hingga empat juta orang. Mereka yang menentukan kemenangan parti dan bukan ahli UMNO. Mereka akan menentukan kuasa Melayu. Sebagai contoh, PBS di Sabah mempunyai ahli yang sedikit berbanding Berjaya tetapi telah mendapat sokongan daripada majoriti rakyat berbilang kaum yang tidak menjadi ahli parti. Hal ini bukan mustahil untuk terjadi kepada UMNO. Namun, jika ahli UMNO sendiri berperang dan sering bertelingkah sesama sendiri bagi mendapat tempat sehingga melupakan prinsip parti, maka sekali lagi orang Melayu berada dalam dilema untuk memilih atau memberi sokongan kepada pemimpin Melayu.

Walau bagaimanapun, hal ini tidak bermakna menafikan keahlian parti dalam UMNO sebagai syarat utama menjadi pemimpin. Perkara yang perlu dipentingkan ialah kebolehan dan kecergasan otak bagi menangkis apa juga kecaman daripada bukan Melayu. Jika didapati tiada ahli UMNO yang berkebolehan memimpin, (kalau ada pun hanyalah golongan sederhana), maka peluang harus dibuka kepada tokoh Melayu di luar parti asalkan mereka mahu menyambung tradisi UMNO. Hal inilah yang kurang difahami oleh segolongan ahli UMNO yang tidak berpuas hati terhadap kepemimpinan Dr. Mahathir seperti yang diterangkan sebelum ini.

Sebagai contoh, Anwar Ibrahim selayaknya diberi peluang menunjukkan kebolehan beliau sejak dulu lagi. Setakat ini tidak ada tokoh UMNO lain yang berkaliber seperti Anwar Ibrahim. Walaupun ada golongan tertentu mempertikaikan kekananan keahlian beliau dalam UMNO, tetapi beliau telah ditawarkan untuk berkhidmat dalam UMNO dan kerajaan sejak zaman Tun Abdul Razak lagi. Tetapi beliau menolak tawaran tersebut. Anwar Ibrahim hanya mahu menjadi ahli UMNO pada zaman Dr. Mahathir. Kalau beliau masuk UMNO sejak dulu lagi, barangkali tidak timbul soal ketidakpuasan hati di kalangan ahli UMNO. Pada masa Onn Ja'afar meninggalkan UMNO dahulu, didapati tidak ada tokoh berkaliber selepas beliau sehingga Tunku tampil memimpin UMNO. Oleh itu, jangan terlalu taksub menganggap bahawa sesuatu kepemimpinan itu mesti bermula dari peringkat bawah.

Pergolakan sering berlaku dalam UMNO. Tetapi biasanya, apabila menghadapi sesuatu cabaran atau isu yang besar, ahli parti ini akan bersatu teguh di belakang pucuk pimpinannya. Persoalannya, apakah aliran seperti ini boleh berkekalan? Apakah terdapat kemungkinan di kalangan ahli UMNO yang tidak dapat menahan perasaan menentang sesama sendiri serta mengakibatkan tindakan keluar parti dan seterusnya menganggotai parti lain? Perkembangan mutakhir ketika ini menunjukkan adanya bibit perpecahan dan keluar parti untuk menganggotai pembangkang.

Ada ahli UMNO berpendapat, pada zaman kemelesetan tersebut pelbagai perkara boleh berlaku. Alasan yang sering digunakan ialah tiada apa yang diperoleh jika menganggotai UMNO, oleh itu lebih baik menjadi ahli PAS kerana sudah tentu masuk syurga. Jika aliran ini berterusan maka orang UMNO tidak perlu marah apabila orang di luar parti mengambil kesempatan untuk memasang lukah dan akhirnya mendapat peluang menjawat beberapa jawatan istimewa dalam kerajaan.

Bagi pemimpin yang memberi jawatan kepada orang luar daripada

UMNO atau yang baru masuk UMNO akan menggunakan pelbagai alasan seperti menguatkan parti UMNO dan kerajaan sendiri. Maka terlepas peluang ahli UMNO yang lain yang tidak kurang bijaknya. Namun, jika diteliti secara halus tidak salah jika pemimpin UMNO berasa sesetengah ahli UMNO tidak boleh diharapkan kesetiiaannya.

Oleh sebab itu, alternatif yang paling sesuai dan berkesan untuk mengatasi masalah ini adalah dengan cara mengambil orang luar parti UMNO yang mengaku akan memberi sokongan penuh terhadap perjuangan UMNO. Kadang kala semangat mereka lebih tinggi daripada ahli UMNO veteran.

Seseorang pemimpin Melayu yang belum memasuki UMNO, yang berdiri di atas pagar, atau yang kuat mengkritik kerajaan akan menjadi orang kuat UMNO dan kerajaan jika diberi peluang memegang kepemimpinan UMNO. Gejala ini boleh berlaku kerana terdapat sejumlah orang Melayu sekarang ini yang cenderung kepada materialistik. Mereka meletakkan prinsip sesuatu perjuangan pada tahap yang paling bawah.

Selepas memperoleh kebendaan barulah mereka memperjuangkan prinsip yang tersirat selama ini. Apabila golongan ini berada dalam UMNO, maka berlaku perebutan kuasa dan perbezaan perjuangan antara orang baru dengan orang lama UMNO.

Berbalik kepada pemilihan pemimpin dalam UMNO dan kerajaan, sebenarnya kita mewarisi cara pemilihan dari zaman feudal: kebanyakan pemimpin tertinggi UMNO dan kerajaan dilantik atau dipilih daripada golongan atasan. Apabila pemilihan dibuat oleh segolongan pemimpin atau elit Melayu dalam UMNO, maka barulah diserahkan kepada golongan bawahan sama ada dalam parti itu sendiri atau rakyat biasa untuk dipatuhi dan ditaati oleh mereka.

Proses pemilihan Perdana Menteri misalnya bukan dibuat oleh rakyat secara langsung. Rakyat hanya memilih ahli Parlimen sahaja. Pemilihan Perdana Menteri dibuat oleh golongan elit yang berpengaruh dalam parti dan setelah mereka memilih presiden parti, barulah didapatkan sokongan daripada golongan bawahan. Tidak ada pilihan raya Perdana Menteri seperti pilihan raya Presiden di Amerika, Filipina atau negeri lain. Begitulah juga dengan pemilihan calon wakil rakyat, yang kebanyakannya dibuat oleh pucuk kepemimpinan ataupun para pemimpin parti peringkat nasional dan negeri.

Amalan ini bertepatan dengan amalan tradisi Melayu dahulu iaitu golongan atasan yang lebih berhak menentukan perlantikan penghulu, orang besar daerah dan sebagainya, sementara kepatuhan diperoleh se-

lepas perlantikan itu daripada rakyat bawah. Maka, jika terdapat perasaan tidak berpuas hati, apakah salah pemimpin atau salah sistem?

Dalam bab ini, perbincangan ditumpukan kepada ciri-ciri perebutan kuasa antara dua kelompok. Kedua-dua kelompok ini mempunyai pengikut, nilai dan kepentingan mereka yang tertentu. Kelompok Tengku Razaleigh yang bergabung dengan Musa Hitam menuntut pelbagai perubahan dari segi ekonomi, sosial dan politik. Tuntutan mereka jelas bersifat politik dan telah mempengaruhi pengikut serta orang ramai. Peristiwa ini bersesuaian sekali dengan model kelompok yang antara lain menekankan bahawa setiap kelompok mempunyai kepentingan. Jika kepentingan kelompok itu dirasakan terancam oleh kelompok lawan, maka pemerintah terpaksa membuat beberapa pendekatan yang antara lain membenarkan atau membiarkan pengikut kedua-dua pihak menentukan sendiri kelompok mana yang akan menerajui parti UMNO. Keadaan seperti ini tidak memungkinkan kedua-dua kelompok itu (antara Team A yang diketuai oleh Dr. Mahathir dengan Team B Tengku Razaleigh) berdamai atau berkompromi. Akibatnya wujud konflik yang hebat dan perebutan kuasa tidak dapat dielakkan sama sekali.

Nota

- 1 Ahmad Atory Hussain 1986. "Pilihan Raya 1986: Kes di Pulau Pinang". Laporan Penyelidikan Jabatan Sains Politik, UKM. (Tidak diterbitkan).
- 2 *Ibid.*
- 3 Berdasarkan penyelidikan penulis di Nibong Tebal, pada Ogos 1986.
- 4 Ahmad Atory Hussain. "Ke Arah Pemantapan Demokrasi di Malaysia". Kertas kerja Seminar Perpaduan Nasional, di Universiti Utara Malaysia, Kedah pada 19.3.1987.
- 5 Temu ramah dengan Y.B. Tengku Razaleigh Hamzah pada 25.5.1988 di Besut, Terengganu.
- 6 Keterangan daripada Mohd. Ali Kamaruddin, yang sedang menyiapkan tesis Ph.D. berjudul "Politik Kelantan", Universiti Malaya, Kuala Lumpur, 1988. Kebanyakan penulis hanya memuatkan peranan Harun Idris, Syed Jaafar Albar sahaja yang bertanggungjawab membawa Dr. Mahathir ke dalam UMNO. Lihat WATAN 27.5.1988.
- 7 Lihat Scott, J.C. 1972. "Patron Client, Politics and Political Change in Southeast Asia" dlm. *The American Political Science Review* vol. 66. No. 1. Antara lain beliau mendefinisikan "Patron Client" sebagai satu bentuk hubungan pertukaran peranan antara dua individu yang berlainan dari segi status sosioekonomi dan sosiopolitik dengan tindak balas yang bersifat *asymmetrical*. Patron sebagai individu yang menggunakan pengaruh dan

sumber kuasa yang ada padanya untuk memberi perlindungan kepada individu daripada status yang lebih rendah (Client). Sebagai tanda membalas budi *client* akan memberikan pertolongan sama ada dalam bentuk fizikal atau moral kepada patron mereka.

- 8 Keterangan di atas ialah hasil perbincangan dan juga keterangan daripada Mohd. Ali Kamaruddin, pensyarah Jabatan Sains Politik, UKM, yang sedang membuat tesis Ph.D. tentang Politik Kelantan. 25.3.1989.
- 9 Keterangan daripada Ibrahim Azmi. Beliau mengatakan bahawa jambatan Pulau Pinang akan menelan belanja hampir tiga kali ganda jumlah yang dianggarkan. Begitu juga projek proton saga, pada beliau tidak menguntungkan kerana kebanyakan bahagian utama proton saga itu masih diimport dari negara Jepun. Katanya, lebih baik kita melatih rakyat tempatan membuat kereta di Jerman. Kita mengeluarkan kereta sendiri dengan tidak mengharapkan kepakaran orang lain. Lagipun katanya, kita tidak perlu tergesa-gesa membuat kereta sendiri. Sila semak laporan parlimen, persidangan tahun 1983.
- 10 Pada tahun 1985, kadar pengangguran ialah 7 peratus dan dijangka meningkat kepada 10.5% peratus pada tahun 1990. Jumlah buruh lebih daripada 800 000 orang. Lihat Rancangan Malaysia Kelima. Perangkaan ini diperolehi daripada siri TV (RTM) rancangan pertama pada 30.6.1988 jam 10.15 pagi hingga 10.30 pagi. Lihat juga isu yang dibangkitkan oleh Tengku Razaleigh Hamzah "Dalam Menentang Kemungkaran Politik dan Ekonomi UMNO" K.L. 19 April 1987. Angka yang beliau berikan adalah sama dengan yang disebut oleh siaran RTM. Pelbagai isu dan kejadian telah menggerhanakan suasana dan sekaligus kepemimpinan Dr. Mahathir. Isu yang berlaku sebelum perletakan jawatan Musa Hitam telah bergema kembali. Lagu lama yang dimainkan semula menyemarakkan lagi keadaan. Pendek kata, akibat perletakan jawatan Musa Hitam ketika kemelesetan ekonomi, menyebabkan rakyat secara langsung didorong untuk menilai semula kepemimpinan Dr. Mahathir. Nampaknya beliau telah dibebankan dan dipertanggungjawabkan terhadap semua isu dan masalah yang berlaku. Ditambah lagi dengan keadaan politik dalam UMNO yang seolah-olah retak menanti belah.
- 11 Lihat Yahya Ismail 1987, *Siapa Presiden UMNO 1987*, Kuala Lumpur: Dinamika Kreatif, K.L. hlm. 19. Beliau lantang mengkritik dasar industri berat negara.
- 12 Keterangan ini diberikan oleh Profesor Abu Hassan Othman, Dekan Pusat Pengajian Siswazah Lanjutan, UKM. Perkara ini juga diakui sendiri oleh Tengku Razaleigh Hamzah dalam pertemuan penulis dengannya pada 25.5.1988 di Besut.
- 13 Dasar ini dikenakan sebagai tindak balas Dr. Mahathir kepada Britain yang menaikkan yuran pengajian pelajar Malaysia. Dasar ini telah digugurkan kemudian. Lihat *Mingguan Kota* 3 Julai 1988, hlm. 4; *Financial Times*

- Disember 1987.
- 14 Untuk keterangan lanjut tentang kritikan terhadap dasar Dr. Mahathir, sila lihat A.F. Yasin. "Melihat ke Timur, Perspektif Lain dari Satu Kenyataan" dlm. *Dewan Masyarakat*, 15 Julai 1987, hlm. 18. Takeo Arita "Dasar Pandang ke Timur" dlm. *Dewan Masyarakat* 5 Jan 1983 hlm. 24. Antara lain beliau berpendapat bahawa dasar Pandang ke Timur bukan bererti memutuskan hubungan dengan Barat. Lihat juga Jomo Kwame, "Penswastaaan - Teruskan, Tetapi Berhati-hati" kertas kerja Seminar Penswastaaan dan Persyarikatan Malaysia, UKM, Bangi. Februari 1983, hlm 3. Lihat juga Nasaruddin Arshad. "Penswastaaan Merugikan Rakyat" dlm. *Dewan Masyarakat* Oktober, 1983 hlm. 18. Lihat juga M. Mansur Abdullah "Penswastaaan: Sekitar Konsep dan Objektif" dlm. *Dewan Masyarakat* 1985 hlm. 6. Saudara Jomo Kwame juga mengkritik dasar Dr. Mahathir dalam tajuk "Syarikat Malaysia Sdn. Bhd. Pemerintah Melayu Kapitalis Swasta?"; Fadhlullah Jamil. "Perspektif Pembangunan Masa Kini". Simposium Isu-isu Semasa, UKM, Feb. 1984. Lihat juga Hussein Mahmud "Persyarikatan Malaysia: Pendekatan, Pelaksanaan dan Keberkesanan dari Sudut Sektor Awam". Seminar Persyarikatan Malaysia, UKM, Feb. 1984 hlm. 1. Antara lain beliau melihat bahawa dasar ini adalah untuk menghapuskan garis pemisah antara kerajaan dan swasta. Akhir sekali, lihat Ahmad Atory Hussein, *op. cit.*, hlm. 119-134.
 - 15 Sebahagian daripada huraian dalam tajuk ini telah pun disiarkan oleh WATAN, Sabtu 28.3.1987.

BAB 10

PEMILIHAN 24 APRIL 1987: PERLAWANAN KALAH MATI

Beberapa bab yang terdahulu telah membicarakan faktor yang mendorong berlakunya pertandingan melawan Presiden dan Timbalan Presiden UMNO pada April 1987. Dengan kata lain, pertandingan ini bukan disebabkan oleh faktor penyebab saja atau faktor pencepat tetapi berdasarkan faktor terdahulu yang dianggap lebih penting. Faktor penyebab atau pencepat pertandingan ini ialah perletakan jawatan oleh Musa Hitam serta tindakan Tengku Razaleigh yang mengisytiharkan di Pulau Pinang bahawa beliau akan bertanding melawan Presiden.

Seperti yang diuraikan dalam bab sebelum ini, faktor terdahulu adalah penyumbang kepada keadaan dan kemelut dalam kepemimpinan UMNO. Menjelang tahun 1987, sejak bulan Januari lagi, keadaan UMNO di seluruh negara seolah-olah tidak terkawal dan timbul persoalan apakah menyuarat agung cawangan dan bahagian akan memutuskan siapa lawan siapa dan sebagainya. Pertandingan pertama ialah antara Tengku Razaleigh dengan Musa Hitam pada tahun 1981 dahulu, namun kedua-dua puak masih boleh duduk semeja. Manakala pertandingan kedua pula iaitu pada tahun 1984 memperlihatkan pihak Tengku Razaleigh masih lagi diterima oleh Dr. Mahathir. Manakala pertandingan ketiga (1987) ialah set penentuan dan jelas puak Tengku Razaleigh dan Musa Hitam terkeluar terus daripada gelanggang. Pada awal tahun 1982 ahli UMNO begitu sibuk memilih pemimpin mereka di semua peringkat parti dan seterusnya memilih bakal pemimpin pada peringkat Majlis Tertinggi; daripada Presiden Parti hingga kepada ahli Majlis Tertinggi. Pemilihan pada peringkat Majlis Tertinggi dibuat begitu hebat dan berani. Ada cawangan yang mencalonkan Musa Hitam sebagai Presiden, Timbalan Presiden dan Tengku Razaleigh sebagai Presiden, Timbalan Presiden atau Naib Presiden.

Ada pula cawangan hatta bahagian UMNO yang menonjolkan tokoh tertentu menentang pucuk pimpinan dan lebih menarik lagi terdapat sebuah cawangan yang membuat usul tidak percaya terus kepada Presiden Parti atau Perdana Menteri.

Sebelum membincangkan lebih jauh perkara ini, satu persoalan besar harus difikirkan, iaitu mengapa perkara seperti ini boleh berlaku? Untuk membincangkan persoalan di atas beberapa perkara harus disentuh. Antaranya ialah perjuangan UMNO dan orang Melayu sejak tahun 1946 hingga ke hari ini, arah kepemimpinan dulu dan ketika krisis UMNO, perubahan yang berlaku dalam masyarakat Melayu serta gaya pimpinan yang wujud ketika itu dan akan datang serta masalah yang berlaku dalam negara yang tidak mudah diselesaikan.

Sejarah perjuangan UMNO atau Melayu bermula dengan semangat yang menyala pada tahun 1946, apabila Onn Ja'afar memimpin parti itu dan seterusnya berjaya menubuhkan Malayan Union. UMNO ketika di ambang permulaan, perjuangannya kental dengan prinsip untuk memperjuangkan hak orang Melayu. Ahli UMNO ketika itu kaya dengan prinsip dan miskin dengan kebendaan.

Suasana perjuangan UMNO ini berterusan apabila Tunku Abdul Rahman menjadi Presiden Parti dan Perdana Menteri sehingga ke tahap UMNO di bawah Hussein Onn dan seterusnya kepada Dr. Mahathir. Bibit perpecahan serta terhakisnya amalan berprinsip di kalangan ahli UMNO itu sendiri sedang berlaku pada masa itu. UMNO dikatakan telah berjaya melahirkan segolongan orang Melayu yang senang hidupnya.

Lama-kelamaan arah aliran parti itu kian bertukar. Jika dulu parti menguasai kerajaan kerana ahli parti ketika itu kebanyakannya berpegang teguh kepada prinsip parti, tetapi kian lama parti ini tidak lagi dijadikan asas perjuangan, sebaliknya kerajaan pula cuba menguasai parti, walaupun hal ini dipertikaikan kebenarannya.

Jelas terbukti, kalau dulu ahli yang berjuang dalam parti mendapat perhatian untuk ditonjolkan dalam pimpinan parti, kini sifat sedemikian tidak diperlukan lagi. Dewasa ini sesiapa yang memegang jawatan tinggi kerajaan langsung tidak mempunyai iltizam terhadap parti. Tegasnya, ahli UMNO telah diajar supaya mementingkan jawatan kerajaan dan kebendaan daripada perjuangan dalam parti. Parti hanya menjadi rujukan apabila pemimpin menghadapi jalan buntu.

Fenomena ini berlaku kerana dalam keghairahan pucuk kepemimpinan UMNO menyeru orang Melayu supaya mengejar kekayaan, berusaha menjadi usahawan, maju ke hadapan setanding dengan bangsa

lain dan lama-kelamaan telah membuatkan ahli UMNO berasa tidak sedar bahawa UMNO sendiri sudah dijadikan alat oleh sesetengah golongan untuk naik ke atas tanpa mengambil kira prinsip asas parti.

UMNO sudah mula mengutamakan prinsip ganjaran kepada mereka yang berkedudukan. UMNO yang dulu begitu hangat memperjuangkan bahasa kebangsaan, hak istimewa Melayu dan kemiskinan orang Melayu seolah-olah sudah selesai atau sudah tiada lagi. Perjuangannya dan tidak perlu digilap, diperbaharui serta ditokok tambah.

Pada permulaan UMNO dahulu, para pemimpin UMNO cukup berhati-hati supaya tidak ada ahli yang mencabar pucuk kepimpinan. Mereka akan bertanding jika keadaan perpaduan dapat dikekalkan. Jika terdapat ahli yang mencabar pimpinan tetapi dirasakan apabila pertandingan boleh meruntuhkan perpaduan dan kepercayaan di kalangan ahli UMNO, maka ia tidak akan bertanding.

Kepimpinan UMNO kini tidak memperdulikan perpaduan UMNO. Mereka bertanding untuk menang, walaupun akibat kemenangan yang sedikit itu akan menjejaskan perpaduan. Dahulu, seseorang pemimpin mendapat sokongan yang padu daripada ahli parti oleh sebab itu, kestabilan UMNO sentiasa terjamin.

Dengan sebab inilah didapati Hussein Onn membuat keputusan mengundurkan diri kerana segolongan ahli parti tidak bersetuju dengannya. Beliau sedar bahawa kepimpinan UMNO memerlukan pemimpin baru dan sesungguhnya keputusan beliau itu telah menyelamatkan perpaduan UMNO. Begitulah luhurnya sikap pemimpin agung UMNO tersebut kerana kekuatan seseorang pemimpin utama bergantung pada sokongan padu daripada ahli dan orang Melayu, bukan berasaskan kepada sokongan yang berpecah belah atau berpuak-puak. Semasa era Onn Ja'afar, ahli parti tidak memeralatkan UMNO untuk mengekalkan kedudukannya demi perpaduan orang Melayu, walaupun orang Melayu begitu sayang pemimpin besar tersebut. Beliau sedar hanya perpaduan UMNO yang menyeluruh di seluruh negara saja yang boleh mengekalkan kepimpinannya, bukan bergantung pada berpaduan yang kuat di Johor atau di Perak sahaja.

Ketika era Tunku Abdul Rahman pula, kemuncak kejayaan beliau ialah mencapai kemerdekaan Tanah Melayu. Apabila keadaan huru-hara berlaku pada tahun 1969, secara halus beliau mengakui kesilapannya selama ini dan akhirnya Tun Abdul Razak memangku jawatan Perdana Menteri dan menjadi Pengarah Gerakan. Beliau secara jujur telah mengembalikan negara kepada pemerintahan berparlimen.

Zaman Tun Abdul Razak berakhir setelah kematian beliau dan

Hussein Onn mengambil alih pentadbiran negara tetapi kemudian berundur apabila sebilangan ahli sudah tidak yakin lagi dengan gaya pentadbiran beliau. Hussein Onn sekali lagi memperlihatkan keluhuran dan kematangan serta keikhlasannya menyerahkan pemerintahan negara kepada Dr. Mahathir demi perpaduan UMNO yang menyeluruh, bukan perpaduan UMNO yang berpuak-puak.

Pada waktu pemerintahan Dr. Mahathir, jelas dalam masa empat hingga lima tahun era pentadbirannya telah mempamerkan beberapa kejayaan demi kejayaan dengan dasarnya yang tidak perlu disebutkan di sini. Namun, perpaduan di kalangan UMNO mula bergolak dan digerhanakan lagi dengan perletakan jawatan oleh Musa Hitam sebagai Timbalan Presiden (Timbalan Perdana Menteri). Pada mulanya dengan perletakan jawatan Musa Hitam, diharapkan perpaduan dan kestabilan politik akan kembali normal. Tetapi keadaan sebaliknya berlaku kerana perpaduan di kalangan UMNO selepas perletakan ini dikatakan dalam keadaan terumbang-ambing.

Berlaku cabar-mencabar untuk bertanding melawan Presiden. Timbalan Presiden, Naib Presiden di sana sini, seolah-olah tidak dapat dibendung lagi. Walaupun hal ini merupakan satu perkembangan yang sihat dalam amalan demokrasi, tetapi sebenarnya perkara ini jarang berlaku semasa era Tunku atau Tun Abdul Razak dahulu. Perkembangan seperti ini akan melemahkan orang Melayu yang masih ketinggalan dalam semua aspek pembangunan ketika itu.

Ahli UMNO peringkat bawahan tidak boleh dipersalahkan dalam hal ini. Adalah tidak tepat semua fenomena ini dihalakan kesilapan dan kesalahan tersebut kepada orang bawah. Mereka sebenarnya perlu dipimpin, ditunjuk ajar dan dihukum jika bersalah. Kesalahan utama terletak pada pemimpin UMNO. Dalam sebarang tamadun dunia, pemimpin merupakan faktor mutlak runtuh bangun, maju mundur sesebuah negara.

Menentang Pucuk Pimpinan

Di ambang tahun 1987, nampaknya kredibiliti kepemimpinan Dr. Mahathir sudah sah dipertikaikan oleh berbagai-bagai golongan dalam UMNO, di luar UMNO, apatah lagi setelah menghadapi tekanan ekonomi yang parah.¹ Di kalangan ahli UMNO terutama pada peringkat cawangan dan bahagian yang sememangnya menjadi pengikut Tengku Razaleigh dan Musa Hitam seperti digerakkan untuk bersedia mencalonkan Tengku Razaleigh Hamzah sebagai calon Presiden UMNO

menentang Dr. Mahathir. Mereka seolah-olah begitu berhasrat dan peka sekali dengan kekalutan yang sedang melanda UMNO. Mereka sudah tidak ragu-ragu dan tidak mahu lagi memikirkan soal tradisi, menderhaka, melawan ketua dan begitu terdesak untuk menggantikan Dr. Mahathir. Sesungguhnya perkara seperti ini pada pendapat penulis bukanlah satu hal yang sengaja digembar-gemburkan kerana ada pihak tertentu yang menganggap perkembangan itu sebagai suatu yang diadadakan sahaja. Sebenarnya, hal ini benar-benar berlaku.

Gerakan menentang Presiden parti begitu hebat dan cepat sekali menyelinap ke seluruh bahagian sehingga Dr. Mahathir ketika itu terpaksa pergi dari satu bahagian ke satu bahagian yang termampu olehnya untuk menangkis serangan daripada Musa Hitam dan Tengku Razaleigh.

Banyak cawangan dan bahagian didapati mengadakan mesyuarat untuk mencalonkan Tengku Razaleigh Hamzah dan Musa Hitam sebagai Presiden dan Timbalan Presiden. Perbalahan sering berlaku dalam bahagian tertentu sama ada hendak mengundi Dr. Mahathir atau Tengku Razaleigh, dan Ghafar Baba atau Musa Hitam. Penulis sempat meninjau di beberapa bahagian di Perak dan Terengganu yang terpaksa diadakan undi terbuka iaitu dengan mengangkat tangan dan mengetepikan undi secara tertutup atau sulit. Jika undi sulit dilakukan, maka dijangka lebih banyak bahagian yang mencalonkan Tengku Razaleigh dan Musa Hitam. Seperti yang diketahui sebanyak 48 bahagian daripada 133 bahagian telah mencalonkan Tengku Razaleigh dan Musa Hitam sebagai Presiden dan Timbalan Presiden dan yang selebihnya menyokong Dr. Mahathir serta Ghafar Baba.

Pencalonan Presiden dan Timbalan Presiden juga begitu hangat, dan dalam sesetengah bahagian tidak sama regunya. Ada yang mencalonkan Dr. Mahathir sebagai calon Presiden, dan mencalonkan Tengku Razaleigh sebagai calon Timbalan Presiden. Pencalonan naib presiden juga tidak sama. Terdapat bahagian yang mencalonkan Anwar Ibrahim, Wan Mokhtar dan Ramli Ngah Talib iaitu daripada Team A, manakala daripada Team B pula calonnya ialah Abdullah Ahmad Badawi dan Rais Yatim. Di Perak misalnya, hanya bahagian Batu Gajah dan Bruas saja daripada 23 bahagian yang mencalonkan Abdullah Ahmad Badawi sebagai Naib Presiden. Hal ini tidaklah menghairankan kerana Menteri Besar Perak telah sedaya upaya campur tangan dalam pemilihan calon untuk ditandingkan pada peringkat Majlis Tertinggi bagi disesuaikan dengan kemahuan Perdana Menteri (Team A).

Tentang persoalan yang belum diketahui ramai iaitu bagaimanakah Tengku Razaleigh mengambil keputusan bertanding menentang Pre-

siden, penulis telah sempat menemui Ibrahim Azmi iaitu Ahli Parlimen Kuala Nerus yang begitu berpengaruh dan dianggap penasihat utama kepada Tengku Razaleigh Hamzah. Beliau telah memberitahu, pada mulanya Tengku Razaleigh berhasrat hendak bertanding hanya untuk merebut jawatan Timbalan Presiden sahaja setelah mendapat nasihat daripada beberapa orang kanannya.² Boleh dikatakan kesemua penasihat utamanya memberi pendapat yang sama iaitu Tengku Razaleigh harus bertanding jawatan Timbalan atau Naib Presiden sahaja.³ Bagaimanapun dalam pertemuan itu, Tengku Razaleigh telah bertanya pula kepada Ustaz Ibrahim Azmi yang secara berterus terang mengatakan bahawa Tengku Razaleigh sepatutnya bertanding jawatan Presiden menentang Dr. Mahathir. Bagaimanapun Ibrahim Azmi menasihatkan Tengku Razaleigh berpakat dengan Musa Hitam terlebih dahulu untuk menetapkan apakah Datuk Musa bertanding jawatan Presiden atau Tengku Razaleigh yang bertanding untuk calon Presiden atau Timbalan Presiden.

Tengku Razaleigh dikatakan telah berjumpa Musa Hitam di parlimen (iaitu pada keesokan harinya)⁴ dan memberitahu Musa Hitam tentang apa yang telah dibincangkan sebelum ini. Beberapa hari kemudian, Ibrahim Azmi telah dipanggil oleh Tengku Razaleigh ke Kuala Lumpur dan Tengku Razaleigh memberitahu beliau bahawa Musa Hitam pada mulanya sudah tidak mahu lagi hendak bertanding kecuali jika Tengku Razaleigh bertanding jawatan Presiden, maka Musa Hitam hanya mahu bertanding sebagai Timbalan saja.⁵ Dikatakan, sejak pertemuan mereka ini, telah wujud satu pakatan untuk menentang Dr. Mahathir dan Ghafar Baba. Jika Tengku Razaleigh tidak bergabung dengan Musa Hitam, kemungkinan untuk menang adalah tipis. Oleh sebab pada ketika itu, soal untuk menukar pucuk pimpinan begitu menonjol, kedua-dua tokoh ini sanggup mengetepikan soal yang membezakan mereka sebelum ini.⁶

Apakah reaksi Dr. Mahathir apabila kedua-dua tokoh yang mewakili kedua-dua puak yang bersengketa dalam UMNO dulu bersatu tenaga menentang beliau? Pada mulanya Dr. Mahathir, nampaknya begitu marah, kesal dan telah memberitahu para pemberita sekembalinya beliau daripada lawatan singkat ke Brunei, bahawa jika beliau memperoleh lebih satu undi pun, beliau akan menjadi Perdana Menteri Malaysia. Reaksi Dr. Mahathir terhadap cabaran yang dibuat oleh Tengku Razaleigh dan Musa Hitam berlainan dengan reaksi yang ditunjukkan oleh Hussein Onn.⁷

Dr. Mahathir menampakkan reaksi gelisah dan kelam-kabut. Se-

patutnya beliau menerima dengan tenang serta memaniskan muka kerana Perlembagaan UMNO membenarkan ahlinya bertanding merebut apa juga jawatan dalam parti, menurut Ibrahim Azmi tidak salah menentang ketua dalam UMNO kerana tindakan seperti ini ialah prinsip asas demokrasi. Bagaimanapun, Dr. Mahathir nampaknya memberikan satu keadaan yang beliau rela ditentang sehingga hari terakhir menjelang 24 April 1987. Ada beberapa faktor dan dakwaan mengapa puak Tengku Razaleigh dan Musa Hitam mahu menentang Dr. Mahathir. Antara yang penting ialah:

- (i) Terdapat sebahagian daripada dasar Dr. Mahathir yang dikatakan menyimpang daripada kehendak negara dan rakyat termasuklah dasar ekonomi, sosial dan juga cara beliau mengatasi masalah dalam parti UMNO (telah dihuraikan sebelum ini).
- (ii) Beberapa isu yang berlaku telah mewujudkan perasaan tidak berpuas hati sebahagian ahli parti dan rakyat. Isu tersebut telah juga disentuh seperti isu Ketua Menteri Sabah, isu Memali, BMF, Maminco dan juga kemasukan Anwar Ibrahim dan Daim Zainuddin ke dalam kabinet.
- (iii) Faktor kepentingan diri juga dipertimbangkan kerana faktor ini tidak boleh ditolak. Dalam hal ini, Tengku Razaleigh seperti tersepit dan tidak ada harapan untuk menjadi Perdana Menteri jika beliau masih duduk dalam kabinet Dr. Mahathir. Oleh itu, pada perkiraan beliau sama ada bertanding atau tidak, beliau tidak dapat menentukan nasib masa depannya. Adalah lebih menguntungkan jika beliau bertanding kerana kalau menang beliau akan menjadi Perdana Menteri. Soal apakah Tengku Razaleigh sedar tindakannya melawan Dr. Mahathir akan menjejaskan perpaduan UMNO, – masih belum terjawab setakat ini. Tetapi pada perkiraan penulis, walaupun Tengku Razaleigh tidak menentang Dr. Mahathir, krisis dalam UMNO tetap berlaku, tetapi tidaklah akan bertambah teruk sehingga UMNO diharamkan. Bagaimanapun, Tengku Razaleigh beruntung sedikit, kerana dalam masa yang sama berlaku kemelesetan ekonomi. Oleh sebab itu, isu yang berlaku serta kepincangan beberapa dasar Dr. Mahathir memang tidak dapat dinafikan lagi, maka kemunculan Tengku Razaleigh itu benar-benar kelihatan seperti hendak mem-bela dan memperjuangkan negara melalui pertandingan

melawan Dr. Mahathir dan sedikit sebanyak terlindung (jika ada) kepentingan politik kuasa dan rebutan kuasa tersebut.⁸ Bagaimanapun faktor kepentingan diri ini tidak dapat dijadikan faktor utama, kerana walaupun tidak ada kepentingan diri, soal hendak menentang Dr. Mahathir juga sudah timbul ketika itu akibat ramai yang tidak berpuas hati dengan dasar Dr. Mahathir selama beliau menjadi Perdana Menteri. Mengikut Ibrahim Azmi, jika Tengku Razaleigh tidak mahu menentang Dr. Mahathir, beliau sendiri akan bangun menentang Dr. Mahathir kerana tidak berpuas hati dengan kepemimpinan dan beberapa dasar yang dilaksanakan oleh Dr. Mahathir.⁹ Hal ini menunjukkan bukan Tengku Razaleigh sahaja yang hendak menentang Dr. Mahathir meskipun ramai orang berpendapat Tengku Razaleigh mempunyai kepentingan diri apabila bertindak demikian. Bagaimana pula dengan Ibrahim Azmi? Jika Tengku Razaleigh tidak bertanding, Dr. Mahathir tetap senasib dengan Hussein Onn yang menerima tentangan daripada tokoh yang tidak begitu berpengaruh iaitu Ibrahim Azmi. UMNO tetap akan bergolak selepas tentangan terhadap Perdana Menteri. Keadaan ini jelas menunjukkan Tengku Razaleigh memang didesak oleh pengikut dan ahli UMNO untuk menentang Dr. Mahathir. Perkara ini diberitahu sendiri oleh Tengku Razaleigh di Kuala Terengganu pada 16 April 1987 semasa mengumumkan keputusan untuk bertanding kerana didorong oleh ahli UMNO yang mahukan corak kepemimpinan baru. Beliau berkata "Ahli-ahli UMNO berpendapat pucuk pimpinan negara perlu ditukar untuk menyelamatkan negara daripada terus dilanda krisis ekonomi dan hutang yang bertambah." Walaupun Ghaffar Baba menasihatkan Tengku Razaleigh agar tidak bertanding merebut jawatan Presiden, Tengku Razaleigh mengatakan bahawa beliau tidak dapat menghampakan harapan sebilangan ahli UMNO yang mencalonkan beliau.¹⁰ Tiga hari selepas kenyataan Tengku Razaleigh itu, Musa Hitam pula memberi tiga sebab mengapa beliau berdiam diri sejak meletakkan jawatan sebagai Timbalan Perdana Menteri pada 26 Februari 1986. Sebab tersebut ialah;

- (a) Beliau tidak mahu dituduh mengacau dan memecahbelahkan parti.

- (b) Beliau mahu mengelakkan kawan-kawannya dicap sebagai orang Musa Hitam.
- (c) Beliau menolak jemputan bahagian tertentu untuk mengelakkan mereka menjadi mangsa kerana menyokongnya. Kira-kira seminggu selepas itu, Musa Hitam mengumumkan akan bertanding jawatan Timbalan Presiden Parti bersama-sama regunya Tengku Razaleigh.¹¹

Mengikut pendapat yang popular di kalangan ahli UMNO, terdapat beberapa sebab mengapa Tengku Razaleigh sesuai menentang Dr. Mahathir;

- (i) Kaliber Tengku Razaleigh sangat dihormati oleh orang Melayu mahupun bukan Melayu.
- (ii) Sebagai bekas Menteri Kewangan, beliau telah membina imej yang baik untuk dirinya dan Malaysia – lebih baik daripada Daim Zainuddin.
- (iii) Sebagai anak raja yang berjiwa rakyat dan diterima oleh golongan masyarakat Melayu dan bangsawan.
- (iv) Pengorbanannya bertanding melawan Musa Hitam sebanyak dua kali dengan mendapat undi 517 (1981) dan 501 (1984). Walaupun kalah, tetapi kekalahannya disebabkan Dr. Mahathir menyebelahi Musa Hitam. Sekiranya Dr. Mahathir bersikap berkecuali, belum tentu Musa Hitam boleh menang.
- (v) Beliau seorang jutawan.
- (vi) Masih muda.
- (vii) Tengku Razaleigh boleh memulihkan keadaan kemelesetan ekonomi yang buruk ketika ini.¹²

Kempen Pemilihan 24 April

Tujuan utama Tengku Razaleigh menentang Dr. Mahathir ialah kerana berasa yakin Dr. Mahathir akan kalah. Dalam kempen-kempen sebelum 24 April 1987, berbagai-bagai isu telah dikeluarkan. Puak Tengku Razaleigh dan Musa Hitam mengharapkan jika Dr. Mahathir menang pun beliau akan meletakkan jawatan sebagai Perdana Menteri. Tetapi anggapan itu meleset kerana beberapa hari sebelum pemilihan, Dr. Mahathir lebih awal mengisytiharkan yang beliau akan menjadi Perdana Menteri walaupun menang dengan kelebihan satu undi.

Semasa berkempen, puak Tengku Razaleigh dan Musa Hitam telah

mengadakan perkumpulan yang mendapat sambutan daripada orang ramai. Antara perkumpulan yang mereka hadiri termasuklah di Gua Musang yang disambut oleh puluhan ribu manusia. Begitu juga di Johor, Perak, Pahang, Terengganu, Negeri Sembilan dan Perlis. Boleh dikatakan semua bahagian atau cawangan yang memihak kepada Tengku Razaleigh dan Musa Hitam akan memanggil tokoh tersebut atau orang penting mereka untuk merasmikan mesyuarat agung bahagian dan cawangan UMNO. Pendek kata, seluruh mesyuarat cawangan dan bahagian UMNO begitu berhati-hati dan serius sekali untuk menentukan pencalonan pada peringkat Majlis Tertinggi. Tokoh veteran UMNO seperti Tunku Abdul Rahman, Hussein Onn, Othman Saat dan lain-lain lagi turut memberi sokongan moral kepada Tengku Razaleigh. Video ucapan tokoh itu juga disebar dalam perhimpunan mereka.

Mengikut tinjauan penulis, dalam kempen yang diadakan oleh kedua-dua puak ini, fitnah-memfitnah dan memburukkan satu sama lain begitu berleluasa. Terdapat juga untkit-mengunkit daripada Team A dan Team B. Serang-menyenang secara lisan ini berterusan sehingga menjelang pemilihan 24 April.

Antara isu yang dibangkitkan oleh Team B (Tengku Razaleigh dan Musa Hitam) meliputi perkara politik dan ekonomi. Isu daripada Team A pula (Dr. Mahathir dan Ghafar Baba) lebih kepada menangkis segala dakwaan Team B. Oleh sebab kebanyakan media massa dikawal rapi oleh pihak berkuasa, maka banyak perkara yang dibangkitkan dalam kempen terutama daripada Team B tidak dapat disiarkan.¹⁴

Di bawah ini, dinyatakan secara ringkas isu yang dibangkitkan oleh Tengku Razaleigh dan Musa Hitam sebagai sebab utama mereka menentang Dr. Mahathir. Antaranya ialah:¹⁵

- (i) Tidak ada kesinambungan kepemimpinan UMNO daripada Onn Ja'afar hingga kepada Hussein Onn; yang berasaskan kepada rasa penuh kasih sayang dan sikap terbuka.
- (ii) Rasa tersisih pihak pemimpin veteran UMNO serta rasa tersisih di kalangan ahli parti menyebabkan rasa persaudaraan dalam parti terancam dan terjejas.
- (iii) Rasa tersisih juga berlaku di kalangan pegawai kerajaan iaitu terjejasnya semangat kerjasama dan saling menghormati antara pemimpin politik dengan pegawai kerajaan. Mereka kecewa kerana pemimpin politik tidak peka terhadap perasaan dan hati mereka.
- (iv) Kemudahan mendapat pencen yang selama ini merupakan

- daya penarik dalam perkhidmatan kerajaan telah cuba dimansuhkan oleh kerajaan yang memerintah. Sementara kadar faedah pinjaman perumahan bagi kakitangan awam dinaikkan daripada 4 peratus kepada 6 peratus.
- (v) Rasa tersisih juga merebak di kalangan golongan akademik dan intelektual apabila kemudahan perkhidmatan mereka tidak mendapat perhatian yang sewajarnya. Pandangan serta pendapat mereka yang berasaskan nilai keilmuan yang objektif serta kajian profesional sering dipersenda dan diketepikan. Unsur antiintelektual memang terdapat dalam kerajaan hari ini.
 - (vi) Rasa tidak puas hati di kalangan golongan, perniagaan dan usahawan bumiputera kerana berlaku amalan pilih kasih secara berleluasa dalam pemberian tender dan projek tertentu.
 - (vii) Pertumbuhan ekonomi yang malap. Keluaran Dalam Negara Kasar pada tahun 1985 menurun sebanyak 3.2 peratus mengikut harga semasa dan tolak 1 peratus mengikut harga tahun 1978. Kadar ini adalah yang paling buruk sejak negara mencapai kemerdekaan.
 - (viii) Pembaziran menjadi-jadi terutama dari tahun 1981, hingga ke tahun 1985 disebabkan oleh perancangan ekonomi yang tidak teliti. Projek mewah yang tidak menguntungkan diutamakan oleh kerajaan.
 - (ix) Hutang luar negara dari tahun 1979 hingga ke tahun 1985 meningkat kepada RM 51 billion disebabkan oleh kurangan imbangan pembayaran semasa dan pengaliran keluar modal yang melebihi RM15 billion pada tahun 1979-1988.¹⁶
 - (x) Semua projek mewah terutama melalui keterlibatan badan tertentu seperti HICOM dan Lembaga Lebuh Raya Malaysia dibuat diluar daripada belanjawan dan dijamin hanya atas kehendak dan arahan pucuk pimpinan. Apabila wang tidak mencukupi pinjaman dibuat sama ada dalam negara atau luar negara.
 - (xi) Tabiat boros dan sikap bermegah pucuk pimpinan politik seakan tidak mengenal batas atau sempadan menyebabkan kekurangan imbangan belanjawan.
 - (xii) Ekoran faktor di atas, menyebabkan nilai mata wang Malaysia merosot dibandingkan dengan Singapura, Amerika, Yen dan Jerman. Misalnya, pada penghujung tahun 1984, RM1 sama dengan 100 yen Jepun, tetapi pada tahun 1987 nilai ini

menurun kepada RM1.75 sen sama dengan 57 yen. Sementara nilai ringgit Malaysia turun 12 peratus berbanding dolar Singapura sejak tahun 1984.

- (xiii) Ekoran perkara di atas (perkara xii), menyebabkan hutang luar negara bertambah dan kesanggupan institusi kewangan dunia untuk meminjamkan wang mereka kepada Malaysia telah jatuh daripada 72.7 peratus kepada 59.9 peratus.
- (xiv) Penekanan yang terlalu berlebihan terhadap projek-projek mewah secara langsung atau tidak langsung telah mengurangkan peruntukan untuk pembangunan pertanian dan luar bandar serta perkhidmatan pelajaran. Umpamanya:

	1982	1983	1984
(a) Sektor Pertanian dan Luar Bandar (berkurangan)	1550 juta	1187 juta	1122 juta
(b) Sektor Pelajaran (berkurangan)	1082 juta	988 juta	872 juta

- (xv) Kadar pengangguran meningkat daripada 5.3 peratus pada tahun 1980 menjadi 8.7 peratus pada tahun 1986. Bilangan siswazah menganggur telah bertambah daripada 38 000 orang pada tahun 1986 kepada 53 000 orang pada akhir tahun 1987. Sebahagian besar siswazah ini datang dari luar bandar yang miskin.
- (xvi) Projek mewah yang dilaksanakan oleh kerajaan tidak dapat menampung ramai pekerja. Misalnya syarikat kilang Besi Perwaja di Terengganu memerlukan pembiayaan sebanyak RM1064 juta dan meningkat kepada RM1600 juta berikutan kenaikan yen. Peluang pekerjaan hanya 1171; bererti belanja mewujudkan satu peluang di kilang tersebut ialah RM1.37 juta. Malang sekali keadaan kilang itu seperti hidup segan mati tak mahu.¹⁷

Keseluruhan ucapan Tengku Razaleigh berkisar kepada masalah politik dan perpaduan dalam parti dan masalah ekonomi. Beliau tidak lansung menyentuh tentang beberapa isu yang berbangkit seperti Memali, BMF, Skandal Koperasi, Dasar Pandang ke Timur, Penswastan dan sebagainya. Penulis beranggapan bukan semua dasar Dr. Mahathir

yang ditentang oleh Tengku Razaleigh. Beliau hanya menekankan beberapa dasar yang dianggapnya pincang dengan memberikan bukti yang kukuh tentang perkara ini.¹⁸ Pokoknya, tindakan Tengku Razaleigh menawarkan diri untuk berkhidmat sebagai Presiden parti ialah pertama, untuk membawa pembaharuan iklim ekonomi yang cerah dan kedua adalah untuk membawa perpaduan ummah dalam parti serta perpaduan orang Melayu dan ketiga, untuk membawa pembaharuan agar martabat dan maruah bangsa terus meningkat dengan gagah dan mulia.¹⁹

Persoalan yang perlu dianalisis ialah benarkah segala isu atau masalah yang dibawa oleh Tengku Razaleigh itu? Oleh sebab perkara tersebut sudah menjadi bahan yang dipolitikkan, maka hanya dengan cara membuat penyelidikan saja dapat diakui kebenaran sesuatu perkara.

Jika dikaji kesemua isu yang dibangkitkan oleh Tengku Razaleigh seperti yang disenaraikan di atas, ada juga kebenarannya. Misalnya dalam isu pertama, kedua dan ketiga memang wujud rasa tersisih daripada golongan yang disebutkan. Hanya isu keempat iaitu penghapusan pencen, Dr. Mahathir telah menarik balik keputusannya yang dilakukan pada hari terakhir sebelum pemilihan 24 April 1987. Isu kelima, iaitu rasa tersisih golongan akademik telah berlaku sejak dahulu lagi. Maka orang akademik tidak begitu menunjukkan kerenah kerana mereka tidak ada kepentingan. Hanya golongan atasan universiti saja yang agak rapat dengan pemerintah. Isu lain, pada pendapat penulis sememangnya wujud, tetapi jika ada golongan yang hendak mempertikaikan fakta tersebut terpulanglah kepada tafsiran mereka.

Isu daripada Team A

Isu yang dibawa oleh Team A tidak banyak yang diperoleh melalui surat atau risalah. Kebanyakan pengempen Team A menangkis segala isu atau setiap fakta yang dibawa oleh Tengku Razaleigh dan orangnya sama ada mengena sasaran atau tidak. Begitu juga dengan Team B, sentiasa menjawab kembali segala jawapan, bidasan dan sindiran sinis daripada Team A. Di sini penulis tidak dapat menyenaraikan setiap isu yang dibawa oleh Team A dan Team B; memadai dengan membicarakan beberapa perkara yang diketahui umum melalui akhbar dan ceramah yang dianjurkan oleh kedua-dua pihak itu.

Dalam ceramah yang dihadiri oleh penulis dan beberapa orang rakan, terdapat beberapa ceramah yang memburukkan pemimpin pihak lawan. Misalnya salah seorang menteri Team A pernah memberi ceramah di sebuah cawangan di Gombak mengatakan menteri Team B

yang memihak kepada Tengku Razaleigh lebih buruk perangnya daripada seekor anjing, kerana anjing pun tahu membalas budi tuannya.²⁰ Pada pendapat penulis jika benar seperti yang dikatakan, maka perbandingan ini amat dikesalkan. Masakan manusia disamakan dengan anjing. Team B juga tidak kurang menyentuh peribadi pemimpin Team A sehingga melibatkan keturunan dan sebagainya.

Ucapan daripada pihak Team A juga tidak banyak menyentuh tentang projek mewah dan lain-lain. Mereka lebih menitikberatkan soal peribadi. Ketika menjawab kritikan projek mewah oleh Team B, pihak Team A menyatakan bahawa projek seperti Proton Saga, Jambatan Pulau Pinang, Lebuh Raya Utara Selatan dan Daya Bumi itu telah dipersetujui secara kolektif dalam mesyuarat kabinet. Maka semua menteri bertanggungjawab dalam perkara ini. Kalau tidak bersetuju, mengapa Musa Hitam atau Tengku Razaleigh tidak membangkangnya sebelum ini. Team B membalas dengan mengatakan cara Perdana Menteri menjalankan mesyuarat kabinet tidak berunsur mesyuarah. Walaupun setiap menteri diminta memberi pendapat, tetapi keputusan tetap di tangan Perdana Menteri. Menurut Team B semua projek tersebut ditegur oleh Musa Hitam sama ada dalam mesyuarat kabinet atau di luar mesyuarat, tetapi tidak berhasil. Dari segi logiknya, apakah Team B perlu dipersalahkan? Perkara penting yang perlu dipersoalkan di sini ialah bukan cara mengambil keputusan melaksanakan projek mewah itu, tetapi projek tersebut tidak membawa sebarang faedah lagi, maka, lumrahnya seperti kepemimpinan negara lain pemimpin utamalah yang lebih dipertanggungjawabkan. Jika semua menteri bersetuju dengan projek mewah itu, kesannya tetap mendatangkan keburukan kepada rakyat dan kewangan negara, apakah menteri tersebut hendak dipersalahkan. Sudah tentu kesalahan terletak pada pemimpin utama. Menjadi pemimpin utama sangat berat tanggungjawabnya sama ada sesuatu keputusan itu daripada beliau atau bukan, pucuk pimpinan perlu menangkis tohmahan jika tidak mendatangkan keuntungan. Kalau sesuatu projek menguntungkan, pucuk pimpinanlah yang mendapat ganjaran sanjungan. Oleh sebab itu, sesiapa juga yang menjadi pemimpin utama mestilah bijak menyeimbangkan alternatif yang ada dalam membuat keputusan yang memberi faedah kepada rakyat.

Seseorang pemimpin, perlu menanyakan pendapat rakyat sebelum membuat sebarang keputusan besar. Mengikut Ibrahim Azmi, beliau memetik sebuah hadis Nabi yang antara lain menyatakan bahawa seseorang yang menjadi imam itu hendaklah melihat ke belakang terlebih dahulu. Jika makmum begitu ramai di belakangnya, maka hendaklah

imam itu memendekkan bacaannya. Hal ini menunjukkan satu iktibar bahawa seseorang imam atau pemimpin itu hendaklah menjalankan segala urusan mengikut kehendak rakyat atau orang yang dipimpinnya. Ada kalanya kehendak pemimpin tidak sama dengan kehendak pengikut, tetapi pemimpin tidak boleh memaksa pengikut menerima kehendaknya. Sebagai ibarat, kalau seseorang imam menghafal 30 juz al-Qur'an, tidaklah sesuai ia memanjangkan bacaan kerana makmum di belakangnya mungkin mengalami berbagai-bagai masalah. Tetapi kalau hendak baca seorang diri, terpulanglah kepadanya.²¹

Dalam kempen Team A, sering disebutkan bahawa Tengku Razaleigh ialah seorang yang tidak sabar, manakala Musa Hitam pula pemecah perpaduan. Mereka tidak sabar menanti Dr. Mahathir berhenti. Perkara seperti ini sememangnya boleh berlaku kerana masyarakat Melayu belum lagi seperti masyarakat yang lebih maju bernegara atau mengamalkan cara demokrasi yang lebih terbuka. Orang Melayu terbawa-bawa dengan sistem feodal iaitu mesti taat kepada raja atau sultan dan ketaatan ini tidak boleh ditukar kecuali apabila baginda mangkat. Sikap ini juga yang dibawa terhadap kesetiaan tanpa soal kepada pemimpin utama UMNO.²² Barangkali Tengku Razaleigh kurang menyedari hakikat ini sehingga apabila seseorang pemimpin itu disayangi oleh raja maka rakyat mesti menyayangi pemimpin itu, walaupun dasar yang dibuatnya tidak baik.

Oleh sebab itu, sebarang tentangan Tengku Razaleigh yang cuba hendak menukar pucuk pimpinan parti tetap tidak mengurangkan sokongan kepada Perdana Menteri. Dr. Mahathir pula menggunakan peluang ini untuk memperkukuhkan lagi kedudukan beliau dan sekaligus memantapkan lagi sikap rakyat terhadap sistem demokrasi, berbentuk ala Malaysia – ala feodal. Dengan kata lain, dalam hal ketaatan kepada pucuk kepemimpinan, orang Melayu tidak menganalisis dasar seseorang pemimpin kerana pada mereka pucuk kepemimpinan itu sentiasa benar dalam segala hal. Sama seperti taat setia kepada raja atau sultan, walau apa pun cara raja itu memerintah sama ada ke arah porak-peranda atau kacau-bilau rakyat tetap memberi taat setia kepada raja.²³

Sikap ini merupakan tradisi yang diamalkan dalam UMNO sehingga ke hari ini. Tidak seperti di Barat, mereka tidak mendewakan pemimpin, tapi melihat apakah dasar atau perubahan yang hendak dibawa oleh seseorang pemimpin. Kalau dasar yang dibuat tidak mendatangkan faedah, maka mereka tidak ragu-ragu untuk menukar pemimpin. Sebarang pendewaan kepada pemimpin jelas akan menghancurkan mereka sendiri seperti ketaatan terhadap Hitler, Mussolini atau Napoleon.²⁴

Dalam hal kritikan terhadap Dr. Mahathir, Team A tidak menganggap projek mewah sebagai punca kemelesetan ekonomi negara. Sebaliknya mereka berpendapat, kemelesetan ekonomi dunia yang menyebabkan hal yang sedemikian.²⁵ Penulis berpendapat, kemelesetan ekonomi dunia memang menyebabkan ekonomi negara terjejas, tetapi faktor yang terpenting sekali ialah faktor dalam negeri sendiri seperti dasar, cara menguruskan pembangunan dan sebagainya.

Dr. Mahathir pula tidak menganggap dasar beliau (kalaupun ada yang tidak berjaya) boleh membuatkan beliau meletakkan jawatan. Daripada hujah Dr. Mahathir, beliau tidak berpendapat sebahagian daripada pencalonan ahli UMNO terhadap Tengku Razaleigh sebagai petanda rakyat tidak menyukainya lagi. Sebaliknya pada perkiraan beliau, masih ada segolongan rakyat, yang masih berkehendakkan pimpinannya. Dr. Mahathir tidak menganggap untuk menjadi pemimpin UMNO dan negara, sokongan seluruh ahli parti dan rakyat sebagai unsur terpenting kerana perkara yang lebih penting sekali ialah walaupun mendapat kemenangan dengan kelebihan satu undi pun beliau boleh memerintah. Pendapat ini berbeza dengan pandangan Hussein Onn atau Tunku Abdul Rahman hatta Onn Ja'afar. Daripada hujahnya Dr. Mahathir berpendapat, semua dasar yang dibuatnya adalah baik. Hanya tafsiran yang tidak menyukainya sahaja yang mengatakan dasar tersebut tidak baik. Dr. Mahathir menganggap kegagalan dasarnya bukanlah kerana dasar itu sendiri, tetapi lebih kepada orang lain yang melaksanakan atau yang menerima dasar itu.

Satu lagi perkara yang harus difikirkan ialah, semasa Tengku Razaleigh berkempen, beliau menyarankan supaya Dr. Mahathir meletakkan jawatan sebagai Presiden UMNO dan Perdana Menteri. Saranan itu seolah-olah memaksa Dr. Mahathir meletakkan jawatan dengan sertamerta. Bagi Dr. Mahathir hal ini tidak perlu dilakukan, kalaupun benar ada golongan yang tidak menyukainya, beliau tidak sepatutnya tunduk dengan ugutan seperti itu.

Satu lagi jawapan yang dilemparkan oleh golongan Team A terhadap kritikan yang dibuat oleh Team B ialah tentang dakwaan Team B yang mengatakan negara mengalami kemerosotan ekonomi dan pengangguran disebabkan oleh Tun Abdul Razak dan Hussein Onn membelanjakan wang yang banyak serta berhutang dari luar negara. Apabila Dr. Mahathir memerintah, beliau terpaksa mengalami masalah untuk membayar hutang. Namun tidak ada bukti yang Tun Abdul Razak atau Hussein Onn membelanjakan wang rakyat dengan cara boros, walaupun projek Jambatan Pulau Pinang lahir daripada idea Tun Abdul

Razak. Soalnya, apakah pelaksanaan projek Jambatan Pulau Pinang atau Proton Saga, Daya Bumi, Kilang Besi Perwaja dan Lebuhraya lebih didorong oleh Dr. Mahathir atau para menterinya? Tidak ada usul dari cawangan atau bahagian UMNO hatta ahli parlimen yang meminta kerajaan menerima kebanyakan usul yang datang dari seluruh negara kepada ibu pejabat UMNO, didapati tiada sebarang cadangan tentang projek yang disebutkan itu dibuat oleh sebarang cawangan atau bahagian. Kebanyakan permintaan bahagian lebih kepada soal pelajaran, pekerjaan, meningkatkan ekonomi, penambahan lesen, pemotongan cukai yang membebankan dan juga meminta diwujudkan kestabilan politik.

Di kalangan golongan yang tidak menyebelahi mana-mana pihak juga memberi pandangan yang bersikap acuh tak acuh terhadap kedua-dua puak yang bertarung hebat itu. Antara pendapat yang popular ialah kalau Tengku Razaleigh memerintah keadaan yang sama akan berlaku seperti yang dialami semasa Dr. Mahathir. Oleh itu, lebih baik mengekalkan Dr. Mahathir sebagai Perdana Menteri. Hujah seperti ini menunjukkan masih ramai orang Melayu yang menganggap ringan tentang masalah politik negara. Perkara ini tidak menghairankan kerana kepemimpinan politik negara lumrahnya dikenal pasti keberkesannya hanya daripada orang yang terlibat secara langsung dalam parti politik itu. Maknanya hanya "jauhari saja yang mengenal maknikam". Rakyat biasa hanya menjadi penonton saja. Golongan yang boleh meyakinkan mereka melalui akhbar dan media elektronik, maka golongan itulah yang mendapat kepercayaan. Secara kebetulan media massa dikawal oleh pihak yang berkenaan. Maka sekaligus pihak yang satu lagi tidak berpeluang menerangkan isu dan masalah sebenar yang melanda negara. Jika ada pun kelonggaran bagi pihak yang tidak sebulu dengan pemerintah, hal itu disebutkan akan menjejaskan keselamatan negara dan sebagainya.

Justeru itu, pada hemat penulis, ahli politiklah yang lebih tahu dan dekat dengan pucuk kepemimpinan. Mereka boleh dikatakan berada dalam sebuah bas yang boleh melihat sendiri bagaimana pemandu memandu bas sama ada laju ataupun tidak cekap memandu. Begitu juga semasa kepemimpinan Onn Ja'afar dulu, pemimpin yang terdekat dengan beliau yang tahu apakah pendapat Onn Ja'afar yang dianggap tidak menguntungkan orang Melayu. Lantas pemimpin terdekat seperti Tunku Abdul Rahman menyuarakan bantahan atau tidak bersetuju dengan idea Onn Ja'afar dan sekaligus kebanyakan ahli UMNO serta orang Melayu menerima pendapat Tunku. Pada ketika itu ahli UMNO tidak terikat dengan kepentingan diri, maka mudah bagi Tunku berjuang

di atas dasar prinsip semata-mata.

Kepemimpinan Tunku juga telah diselar oleh ahli parti yang dekat dengan beliau seperti Dr. Mahathir sendiri, Syed Jaafar Albar, Harun Idris malah Tun Abdul Razak juga. Mereka mengetahui bahawa dasa Tunku akan merugikan orang Melayu kalau dikekalkan juga kepemimpinan Tunku. Dr. Mahathir sendiri dalam suratnya kepada Tunku menyelar habis-habisan kepemimpinan Tunku. Namun, Tunku tidak menahan beliau di bawah ISA, walaupun surat itu sedikit sebanyak telah menjejaskan kedudukan beliau.²⁶

Begitu juga dalam kepemimpinan Hussein Onn, hanya orang parti saja yang tahu dan kemudian rakyat diberitahu tentang kepincangan dalam parti oleh golongan dalam parti yang anti Hussein Onn. Terpujang kepada rakyat sama ada mempercayainya atau tidak.

Semasa era Dr. Mahathir juga orang yang paling dekat dengan beliau, iaitu Musa Hitam menyatakan rasa penentangan beliau terhadap Dr. Mahathir. Tengku Razaleigh juga merupakan orang yang mengetahui dengan mendalam cerita kepemimpinan UMNO yang sebenar. Berdasarkan cerita yang dibawa oleh pemimpin ini, menyebabkan sebahagian rakyat dengan mudah mempercayai dakwaan terhadap kepemimpinan Dr. Mahathir. Pendek kata, dalam kepemimpinan politik sebuah negara, kenaikan seseorang pemimpin disebabkan oleh sokongan kawan-kawan dalam parti dan yang hendak menjatuhkan pemimpin juga ialah kawan dan lawan yang hampir dalam parti itu kerana mereka mengetahui hal yang sebenar terlebih dahulu daripada rakyat. Dengan sebab itu segala cerita dan maklumat yang disampaikan oleh pemimpin terdekat kepada golongan bawahan parti banyak bergantung pada motif peribadi pemimpin tersebut. Kalau pemimpin itu bercita-cita hendak mencabar pemimpin tertinggi, maka cerita dan maklumat yang disampaikan boleh jadi tidak benar atau disalahtafsirkan sehingga boleh mencemarkan imej pemimpin atasan itu.

Pergeseran antara Team A dan Team B bukan saja berlaku di kalangan ahli parti, tetapi bahayanya telah merebak sehingga ke jabatan kerajaan, universiti dan pihak lain. Dalam satu perdebatan antara puak A dan B di Universiti Kebangsaan Malaysia²⁷ Ustaz Ibrahim Azmi (puak B) berhujah dengan Dr. Wan Hashim bin Wan Teh tentang kepemimpinan Dr. Mahathir. Dr. Wan Hashim memberi pendapat bahawa Tengku Razaleigh memang berkebolehan dan beliaulah yang berpotensi untuk menggantikan Dr. Mahathir, tetapi, jelas Dr. Wan Hashim lagi, Tengku Razaleigh tidak sabar dan terus menentang Dr. Mahathir sehingga menyebabkan Dr. Mahathir terpaksa bertindak lebih agresif

seperti yang ditunjukkan oleh beliau pada hari ini.

Ibrahim Azmi menjawab bahawa Tengku Razaleigh menentang pucuk kepemimpinan kerana melihat ahli parti sama ada yang terlibat secara langsung seperti ahli parlimen, wakil rakyat, ahli Majlis Tertinggi atau ketua bahagian berkehendakkan perubahan dalam bidang ekonomi dan politik. Perubahan ini hanya boleh dilakukan dengan cara menukar pemimpin yang ada. Tindakan meminta Dr. Mahathir meletak jawatan secara terhormat nampaknya tidak akan berjaya, maka jalan yang terbaik ialah bertanding merebut jawatan Presiden UMNO seperti yang dibenarkan oleh perlembagaan parti. Soal perpecahan akibat bertanding itu, tidak timbul kerana perpaduan tetap wujud seperti semasa Hussein Onn ditentang oleh Hj. Sulaiman Palestin.²⁸

Kalau dianalisis secara mendalam lagi tentang faktor mengapa Tengku Razaleigh atau Musa Hitam menentang pucuk pimpinan didapati bahawa para pemimpin UMNO telah membiarkan terbentuknya gelanggang bagi pertarungan tersebut. Hal ini mewujudkan kecenderungan untuk mengisi ruang dan peluang melakukan pertentangan terhadap kepemimpinan Dr. Mahathir. Apabila keadaan tidak dapat dibendung, maka lahirlah tuduhan atau anggapan mengatakan Tengku Razaleigh gila kuasa tidak sabar, inginkan jawatan Presiden dan Perdana Menteri dan sebagainya. Sebelum menganalisis perkara ini, perlu dilihat bagaimanakah proses penentangan terhadap Onn Ja'afar, Tunku Abdul Rahman, Hussein Onn dan seterusnya Dr. Mahathir. Dalam kes ini, soal teraniaya atau menderhaka tidak timbul. Onn Ja'afar ditentang kerana dasarnya membuka UMNO kepada bukan Melayu. Mengapa beliau mewujudkan dasar ini? Mengapa beliau tidak menurut kehendak ahli UMNO ketika itu? Kehendak Onn Ja'afar memang boleh diikuti, tetapi kehendak pemimpin biasanya mesti sejajar dengan hak serta prinsip dan nilai ahli parti. Jika perkara ini dilanggar, maka pemimpin itu mendapat tentangan. Tunku Abdul Rahman juga mengakui faktor orang Melayu menentang beliau disebabkan oleh dasarnya sendiri, bukan salah Dr. Mahathir atau Tun Abdul Razak. Beliau mewujudkan situasi supaya penentangan terhadapnya dibuat. Cara pemerintahan beliau yang dikatakan lebih memihak kepada kaum Cina, pemisahan Singapura dari Malaysia dan peristiwa 13 Mei 1969 telah mengakibatkan orang Melayu membuat tentangan terhadapnya. Jika dasar Tunku tidak bertentangan dengan hasrat orang Melayu kemungkinan beliau boleh menjadi Perdana Menteri sehingga akhir hayatnya. Biasanya tidak semudah itu orang akan menentang Perdana Menteri hanya kerana ingin menjadi Perdana Menteri tanpa ada asas yang kukuh. Rakyat menilai asas dan

alasan mengapa seseorang pemimpin menentang pucuk pimpinan. Perkara ini akan dibincangkan dalam bab seterusnya.

Begitu juga dengan cara Hussein Onn menjalankan pemerintahan yang telah membawa kepada penentangan terhadap kepemimpinan beliau. Bagaimanapun, asas atau alasan tentangan daripada Sulaiman Palestin pada tahun 1976 sebenarnya tidak begitu kukuh. Oleh sebab itu, undi yang diperoleh tidak sama seperti undi yang didapati oleh Tengku Razaleigh semasa menentang Dr. Mahathir. Justeru itu, ramai orang berpendapat, Hussein Onn tidak sepatutnya meletakkan jawatan tiga tahun kemudian iaitu pada tahun 1981. Jika berdasarkan alasan demikian, maka pendapat yang mengatakan perletakan jawatan beliau disebabkan oleh kesihatannya yang terganggu boleh diterima, walaupun terdapat sesetengah golongan menganggap alasan tersebut sekadar hendak menutup faktor penentangan ahli UMNO terhadapnya melalui Sulaiman Palestin. Lagipun Hussein Onn tidak meletakkan jawatannya sertamerta iaitu sebaik-baik saja ditentang oleh Sulaiman Palestin.

Penentangan sebahagian ahli UMNO terhadap Dr. Mahathir dengan jelas memperlihatkan bahawa beliau sendiri gagal menutup tirai gelanggang penentang terhadapnya. Dr. Mahathir memperkenalkan dasar yang tidak difahami dan tidak dipersetujui oleh orang ramai dalam konteks masa itu. Cara beliau mengatasi masalah parti juga bertentangan dengan hasrat sebilangan ahli parti yang kurang memahami pendekatan baru yang dibawa oleh Dr. Mahathir. Tanpa menafikan bahawa segala perkara yang dilakukan itu ada benarnya, mahu tidak mahu beliau dipertanggungjawabkan terhadap tentangan ahli UMNO terhadapnya. Sama ada benar atau tidak, menguntungkan atau tidak, hal ini adalah soal tafsirannya sendiri. Penulis berpendapat, tentangan ahli UMNO berasaskan dasar yang mereka tidak persetujui, tidak faham dan boleh mengancam kedudukan *status quo* golongan yang tidak bersetuju dengan Dr. Mahathir.

Oleh itu, walau apa pun tanggapan dibuat terhadap Tengku Razaleigh dan Musa Hitam, mereka mempunyai alasan yang tersendiri sebagai syarat untuk menentang Dr. Mahathir; meskipun Team A menggunakan alasan kepentingan diri dan ingin menjadi Perdana Menteri terhadap tindakan kedua-dua tokoh tersebut, tetapi itu satu andaian yang sangat mudah yang boleh dijawab oleh sesiapa jua. Tegasnya, Tengku Razaleigh dan Musa Hitam menentang Dr. Mahathir dengan alasan yang seimbab lalu boleh dipertimbangkan oleh ahli tanpa menafikan adanya unsur kepentingan diri dan cita-cita yang tinggi di sebalik itu.

Sesungguhnya, jika dianalisis secara mendalam tentangan ahli

UMNO terhadap Dr. Mahathir bukan bermula daripada keputusan Tengku Razaleigh melawan Dr. Mahathir bagi merebut jawatan Presiden UMNO. Tentangan ini telah berlaku lama sebelum itu iaitu sebelum pertandingan Musa Hitam dengan Tengku Razaleigh bagi merebut jawatan timbalan pada tahun 1981. Hal ini menunjukkan bibit tentangan secara diam-diam telah bergerak sejak Dr. Mahathir dilantik menjadi Timbalan Perdana Menteri lagi. Ramai ahli kanan parti menaruh dendam kerana Dr. Mahathir berjaya dilantik menjadi orang nombor dua dalam parti dan kerajaan. Kalau dibaca sejarah UMNO semasa Tunku Abdul Rahman lagi, sememangnya Dr. Mahathir tidak disukai oleh puak Tunku hingga ke hari ini. Dengan sebab itu, apabila Tengku Razaleigh melawan Musa Hitam pada tahun 1981, kebanyakan golongan veteran UMNO menyokong pendirian Tengku Razaleigh untuk mencabar kepemimpinan Dr. Mahathir.

Tegasnya, ahli UMNO yang menyokong Tengku Razaleigh menentang Musa Hitam pada tahun 1981 dan 1984 juga menentang kepemimpinan Dr. Mahathir secara langsung atau tidak langsung. Bukti yang jelas adalah pada tahun 1987 apabila penyokong Tengku Razaleigh tidak banyak berganjak daripada memberikan sokongan mereka terhadap beliau. Hal ini bererti penyokong Tengku Razaleigh dalam pertandingan 1981 dan 1984 tidak bersetuju dengan kepemimpinan dan dasar Dr. Mahathir serta tindakan Mahathir yang memihak kepada Musa Hitam. Maka adalah tidak menghairankan jika tentangan Tengku Razaleigh pada tahun 1987 itu disebabkan oleh bibit penentangan terhadap Dr. Mahathir yang sudah berakar umbi sejak lama dulu.

Keadaan ini menyebabkan banyak pemerhati politik berpendapat, lambat-laun Tengku Razaleigh akan menentang Dr. Mahathir. Jika melihat kepada perkembangan ini, Dr. Mahathir sudah lama menyedari kemungkinan besar Tengku Razaleigh akan mencabar beliau pada kemudian hari, tetapi Dr. Mahathir gagal berbuat sesuatu supaya Tengku Razaleigh tidak menentangnya. Sekiranya Dr. Mahathir dari awal lagi melantik Tengku Razaleigh sebagai orang nombor dua, mungkin Musa Hitam tidak mencabar kepemimpinan Dr. Mahathir kerana pengaruh beliau tidak sebesar Tengku Razaleigh. Bagaimanapun, perkara ini terpulanglah kepada gaya kepemimpinan Dr. Mahathir kerana ramai pemerhati politik beranggapan sekiranya Tengku Razaleigh menjadi orang nombor dua, kemungkinan besar beliau juga akan bertindak seperti Musa Hitam sesudah menjadi Timbalan Perdana Menteri.

Nota

- 1 Yahaya Ismail, 1987. *Siapa Presiden UMNO*. *Op. cit.* hlm. 46.
- 2 Pertemuan dengan Ibrahim Azmi Hassan, Ahli Parlimen Kuala Nerus pada 25 Mac 1988 dalam majlis ceramah politik UMNO di Jabatan Sains Politik, UKM.
- 3 Satu pertemuan khas telah diadakan bagi membincangkan perkara pertandingan ini yang diadakan di rumah Tengku Razaleigh di Kuala Lumpur pada awal bulan Julai 1986. Antara yang hadir ialah Ibrahim Azmi, Othman Saat, Saidin Mat Piah, Datuk Zakaria (Terengganu), Manan Othman, Shahril Abdul Samad dan beberapa tokoh lagi.
- 4 Tarikh pertemuan dengan Tengku Razaleigh dianggarkan pada awal Julai 1986 iaitu semasa penggal parlimen bersidang. Ada pula yang mengatakan ikatan janji antara Tengku Razaleigh dan Musa Hitam dibuat di Switzerland pada awal 1987.
- 5 Mengikuti beberapa orang pengulas politik, Musa Hitam sengaja mengisytiharkan dirinya bertanding, untuk jawatan Timbalan Presiden dengan tujuan hendak memerangkap Tengku Razaleigh dan beliau memang hendak mengelakkan diri supaya tidak bertanding menentang Presiden, memandang hubungan peribadi dengan Dr. Mahathir dikatakan masih intim. Bagaimanapun, jelas bahawa Musa Hitam hilang pengaruh akibat salah percaturan. Tengku Razaleigh masih mendapat pengaruh selepas pertandingan 24 April 1987.
- 6 Kebanyakan penulis memberi pendapat penentangan oleh Tengku Razaleigh dan Musa Hitam terhadap kepemimpinan Mahathir lebih kepada faktor hendakkan "kuasa" atau kepentingan diri, bukan kerana soal dasar. Hal ini merupakan satu polemik. Bagaimanapun penulis akan menghuraikan apakah dasar Dr. Mahathir atau kepentingan diri yang lebih diutamakan.
- 7 Menurut Sulaiman Palestin dalam ceramahnya yang menyokong Team B (UMNO lama), Hussein Onn memanggil beliau dan bertanya apakah benar dia hendak melawan Hussein Onn, Sulaiman membenarkan kata-kata ini dan bertindak melawan Hussein Onn. Selepas pertandingan mereka bersikap seperti biasa. Hussein Onn semasa pergi ke Sarawak pernah memberitahu Abdul Rahman Yaakob bahawa nasib beliau belum dapat ditentukan lagi sama ada menang atau kalah, sedangkan Datuk Patinggi ketika itu sudah diisytiharkan menang tanpa bertanding dalam PBBnya. Pengulas politik ketika itu memberi pendapat bahawa Hussein Onn sungguh "gentleman" walaupun dalam hatinya begitu membara sekali.
- 8 Mengikuti Dr. Mahathir tujuan Tengku Razaleigh hendak merebut jawatan Presiden kerana mahu menjadi Perdana Menteri. Terdapat sedikit keanehan dalam kenyataan Dr. Mahathir ini. Perkara yang tersirat di kalangan semua ahli politik tidak perlu diucapkan kerana lumrahnya itulah hasrat dan cita-cita ahli politik iaitu hendakkan kuasa. Sama juga keadaan jika seseorang

- bersungguh-sungguh belajar sudah tentulah kerana hendak lulus peperiksaan atau seorang peniaga yang sememangnya mahukan keuntungan.
- 9 Ibrahim Azmi menyatakan kepada penulis bahawa beliau mula tidak bersetuju dengan Dr. Mahathir apabila bertemu buat pertama kali dengan Dr. Mahathir di parlimen pada tahun 1982. Beliau mempunyai firasatnya bahawa Dr. Mahathir tidak berapa betul pada pandangannya.
 - 10 Diubah suai daripada Hambali Abdul Latif, *op. cit.* hlm. 96.
 - 11 *Ibid.*
 - 12 Diubah suai daripada Yahya Ismail, *Siapa Presiden UMNO*, 1987 hlm. 50.
 - 13 Kebanyakan penyokong Tengku Razaleigh dan Musa Hitam terdiri daripada bekas wakil rakyat dan ahli UMNO yang tidak mendapat tempat dalam parti.
 - 14 Bagaimanapun akhbar WATAN dan STAR banyak memuatkan berita dan rencana tentang kempen Team B. Pihak kerajaan memang melonggarkan syarat untuk menyiarkan berita kempen Team B dan Team A. Team B terpaksa menggunakan risalah dan perakam video untuk menerangkan isu kepada ahli mereka.
 - 15 Tengku Razaleigh, "Menentang Kemungkaran Politik Kertas Risalah dan Ekonomi" 19 April 1987 *Kuala Lumpur*. Risalah ini merupakan ucapan bertulis beliau yang diedarkan kepada ahli dan perwakilan UMNO sempena Mesyuarat Agung UMNO ke-38 iaitu pada persidangan terakhir UMNO 46.
 - 16 Sila lihat laporan Tahunan Bank Negara Malaysia, Kuala Lumpur, 1988, hlm. 14. Jumlah hutang luar negara tahun 1985 ialah RM 2.3 bilion pada tahun 1986 ialah RM 50.7 bilion dan pada tahun 1987 pula RM 50.7 bilion. Bagaimanapun kerajaan telah menyedari hal ini dan berhati-hati dalam pengurusan kewangannya dan tidak ada pertambahan hutang luar negara pada tahun 1986 dan 1987.
 - 17 Tengku Razaleigh Hamzah mengibaratkan projek mewah seperti "perniagaan buluh kasap - untung tak dapat modal pun lesap", daripada "Menentang Kemungkaran Politik dan Ekonomi", *op. cit.* hlm. 24.
 - 18 Angka yang ditunjukkan oleh ucapan beliau telah disemak oleh penulis dan didapati benar.
 - 19 "Menentang Kemungkaran Politik dan Ekonomi," *op. cit.* hlm. 30.
 - 20 Keterangan daripada Harun Karim, Taman Melewar, Gombak.
 - 21 Ceramah Ibrahim Azmi Hassan di Jabatan Sains Politik, UKM, pada 25 Mac 1988.
 - 22 Orang Melayu kadang-kadang tidak dapat membezakan taat setia kepada raja dengan taat setia kepada pemimpin politik.
 - 23 Barangkali cara yang dibawa oleh Musa Hitam dan Tengku Razaleigh mungkin hendak menukar sedikit sikap orang Melayu terhadap kepemimpinan politik, tetapi mendapat tentangan daripada orang Melayu. Mungkin masanya belum sampai lagi.

- 24 Tidak pula bererti orang Barat suka menukar pemimpin. Kalau seseorang pemimpin baik dan berkesan, mereka dengan mudah mengekalkannya seperti di Britain dan Perancis.
- 25 Apakah benar analisis seperti ini? Jika mereka mengandaikan kemelesetan ekonomi apakah mereka tidak menyedari bahawa sekarang ini ekonomi di negara Asia lain telah pun pulih, seperti di Thailand.
- 26 Semasa Tunku, kebanyakan tahanan ISA ialah mereka yang terlibat dengan komunis dan subversif serta konfrontasi. Penentang beliau dalam UMNO hanya Dr. Mahathir dan Musa Hitam sahaja. Semasa Dr. Mahathir, agak ramai bilangan ahli UMNO dan DAP serta PAS dikenakan tahanan ISA yang dituduh sebagai pelampau dan perkauman. Antara ahli UMNO yang ditahan ialah Tajuddin Abdul Rahman, Ibrahim Ali dan Fahmi Ibrahim. Yang anehnya, apakah penahanan mereka ini berdasarkan dakwaan sebagai pelampau atau secara tidak langsung mereka ini juga ialah orang Team B yang menentang kepemimpinan Dr. Mahathir?
- 27 Ceramah di Jabatan Sains Politik, UKM pada 25 Mac 1988.
- 28 Ternyata pendapat ini meleset. Sebaik saja pemilihan Presiden UMNO dibuat pada 24 April 1987, ahli UMNO telah berpecah dan parti itu diharamkan.

BAB 11

PENGUNDIAN: SAAT YANG PENUH DEBARAN

Dalam konteks pertandingan dalam UMNO, setiap ahli berhak bertanding dan tidak harus dihalang niat untuk berbuat demikian. Bagaimanapun, ahli UMNO mempunyai caranya tersendiri demi menjaga kestabilan parti, iaitu dengan cara mengundurkan diri. Tetapi cara ini telah tidak diamalkan pada kali ini, maka terpaksa mereka diundi dan memperjudikan nasib dalam pertandingan yang amat sengit.

Penulis telah memerhatikan dalam pertandingan kali ini, tidak ada usaha untuk berkompromi antara dua puak yang terlibat. Kedua-dua puak mempunyai semangat keyakinan masing-masing. Seperti kata Abdullah Ahmad, Ahli Parlimen Kok Lanas bahawa dalam politik, tidak ada kenang-mengenang¹ dan setiap puak berasakan puaknya akan menang.² Dalam kempen tersebut tomanan terus berjalan sehingga pada saat terakhir. Setiap perwakilan begitu dijaga dan dikawal rapi oleh kedua-dua puak ini. Di Kuala Lumpur selain hotel kecil yang berselerak berhampiran bangunan PWTC, antara hotel yang paling ramai didiami oleh Team B ialah Hotel Merlin dan Regent, manakala ahli Team A pula ditempatkan di Hotel Pan Pacific, Hilton serta Federal. Dikatakan setiap perwakilan dibiayai oleh puak yang mereka sokong. Hampir 95 peratus perwakilan daripada 1479 orang telah pun menetapkan siapakah calon Presiden, Timbalan Presiden dan Naib Presiden yang akan dipilih oleh mereka.³ Pada saat terakhir kempen di kalangan dua kelompok ini, didapati sebahagian daripada anggota kabinet telah menyeberang masuk ke kem Tengku Razaleigh Hamzah dan Musa Hitam seperti Abdullah Ahmad Badawi, Ajib Ahmad, Shahril Abdul Samad; manakala timbalan menteri yang bertindak demikian ialah Rahmah Othman, Radzi Sheikh Ahmad, Kadir Sheikh Fadhil dan Zainal Abidin Zain. Selain itu ialah bekas Menteri Penerangan, Adib Adam turut berkempen habis-habisan.

Antara anggota parlimen yang terlibat secara langsung termasuklah Ibrahim Azmi, Saidin Mat Piah, Wan Zakaria Abdul Rahman, Manan Othman (bekas menteri) dan ADUN yang aktif seperti Rozali Isohak dari Kelantan, Abdul Malek (Speaker DUN Perak) dan lain-lain lagi. Manakala daripada pergerakan Pemuda pula, tokoh yang terlibat ialah Ibrahim Ali, Tajuddin Abdul Rahman dan Fahmi Ibrahim. Sementara pergerakan wanita pula diwakili oleh Rahmah Othman, Ilani Datuk Ishak dan Marina Yusof yang giat berkempen untuk Team B. Tokoh seperti Najib Tun Abdul Razak dan Nazeri bin Tan Sri Aziz Yeop daripada mula lagi memihak kepada Team B, tetapi pada saat terakhir telah menukar sokongan kepada Team A kerana tekanan oleh pihak tertentu daripada puak Dr. Mahathir termasuk Anwar Ibrahim.

Dalam ucapan yang diadakan di Hotel Regent pada malam terakhir pertandingan 24 April, lebih kurang 7000 orang membanjiri hotel tersebut untuk mendengar kempen terakhir puak Team B. Manakala Team A pula mengadakan perjumpaan di Pan Pacific.⁴

Pada pemerhatian penulis, suasana pada saat terakhir sebelum pengundian memang menunjukkan keyakinan pada pihak Team B untuk meraih kemenangan memandangkan sebahagian besar menteri dan timbalan menteri memihak kepada Team B. Apatah lagi pada malam perjumpaan Team B di Hotel Regent, Setiausaha Politik Perdana Menteri, Abdul Aziz Shamsuddin telah hadir lebih kurang 15 minit dalam perjumpaan tersebut dan telah diminta oleh Pengerusi Majlis (Ibrahim Ali) untuk berucap. Bagaimanapun dalam ucapan yang sangat ringkas beliau tidak menyelar mana-mana pihak, malah sekadar memberi ucapan alu-aluan sahaja.⁵

Dalam pada itu, didapati kehadiran Aziz Shamsuddin ditafsirkan sebagai memihak kepada Team B, sedangkan beliau ialah Setiausaha Politik Perdana Menteri.⁶

Pada masa orang ramai berpusu-pusu masuk ke dalam Hotel Regent, pita video yang menyiarkan ucapan sokongan moral daripada Tunku Abdul Rahman dan Hussein Onn diletakkan di hadapan hadirin. Antara ucapan yang menarik minat dalam soal strategi kempen ialah daripada Adib Adam yang meminta semua perwakilan bersopan santun dan datang segera ke Dewan Merdeka PWTC kerana diberitahu dalam mesyuarat Majlis Tertinggi pada malam itu, bahawa seseorang perwakilan yang datang lambat tidak dibenarkan masuk dan ini mungkin menjejaskan kemenangan di pihak mereka nanti.

Kedua-dua puak mendakwa mereka boleh meraih kemenangan dan juga mempunyai prinsip perjuangan. Team A mendakwa mereka berjuang atas dasar prinsip. Misalnya Rafidah Aziz menyatakan bahawa

beliau berpegang pada prinsip iaitu Perdana Menteri serta Timbalan Perdana Menteri mesti memegang jawatan Presiden UMNO dan Timbalan Presiden. Team B juga mengatakan mereka berjuang atas dasar prinsip iaitu tidak mempunyai kepentingan diri, untuk menegakkan kebenaran dan keadilan.

Kadang-kadang pemerhati politik agak keliru dengan pelbagai kenyataan yang dikeluarkan oleh ahli politik. Pada suatu masa mereka menyebut tentang tradisi dan jangan melawan Presiden dan Timbalan Presiden, namun pada suatu masa yang lain pula mereka meminta ahli parti menghormati demokrasi. Kalau mengikut tradisi, parti boleh menyekat ahli daripada bertanding kerana jika mengikut tradisi tidak boleh melawan pucuk pimpinan tetapi hasrat seseorang untuk bertanding tidak boleh dihalang kerana perkara ini ialah amalan demokrasi. Maka, saranan manakah yang perlu diikuti?

Hari Pengundian

Hari pembuangan undi (24 April 1987) menyaksikan suasana tenang di Dewan Merdeka PWTC. Peraturan membuang undi telah ditentukan oleh Majlis Tertinggi yang bersidang sebelum itu.⁷ Seramai 100 orang belia daripada Dusun Tua telah dipilih untuk mengira undi. Inilah kali pertama dalam sejarah UMNO proses pengundian ahli Majlis Tertinggi yang begitu ketat sekali peraturan dan kawalannya.

Sebelum pemilihan, keadaan di seluruh negara begitu mendebaran. Harga saham di Bursa K.L. juga tidak menentu dan orang ramai begitu asyik mengikuti perkembangan politik semasa. Apabila keputusan diumumkan Dr. Mahathir mendapat kemenangan tipis menewaskan pencabar tunggalnya Tengku Razaleigh sementara Ghafar Baba juga telah menang dengan tipis menewaskan Musa Hitam.

Bagi kerusi Majlis Tertinggi, 25 orang telah memenangi kerusi tersebut dan Team B mempunyai 8 orang perwakilan. Keadaan ini bermakna, dalam keanggotaan Ahli Majlis Tertinggi UMNO (lama) 1987-1990, Team B mempunyai wakil seramai 8 orang berbanding dengan Team A seramai 17 orang, tidak termasuk Presiden, Timbalan Presiden, Naib Presiden, Setiausaha Agung, Bendahari, Ketua Pengerangan dan ahli yang dilantik.

Keputusan yang Penuh Kontroversi

Penulis sengaja menyebut perkataan "kontroversi" kerana sepanjang

pemerhatian dalam membuat kajian terhadap keputusan pemilihan Majlis Tertinggi itu, seolah-olah terdapat seperti ketidakpuashatian di kalangan Team B, malah di kalangan sebahagian daripada rakyat biasa, serta pegawai kerajaan. Ada pihak yang mendakwa keputusan itu tidak diduga sama sekali dan ada yang mengatakan berlaku penyelewengan dalam proses pengiraan undi serta berbagai-bagai lagi.

Ghafar Baba sendiri pernah menyatakan bahawa, sebelum perhimpunan 24 April 1987 diadakan, Majlis Tertinggi telah mengadakan mesyuarat sebanyak tiga kali untuk menentukan pemilihan itu berjalan lancar. Tetapi, katanya, apabila rumah siap, pahat tetap berbunyi. Menurut Team B keadaan seperti pepatah ini terjadi kerana walaupun rumah kelihatan sudah siap tetapi tidak sempurna bentuknya; banyak bahagian lantainya yang tinggi rendah.

Sebenarnya, sebelum perhimpunan tersebut ramai ahli UMNO meramalkan Dr. Mahathir akan kalah. Tetapi, penulis sempat memperoleh pendapat beberapa orang tokoh seperti Ramli Ngah Talib, Megat Joned dan ramalan penulis sendiri yang mengatakan bahawa Team A yang diketuai oleh Dr. Mahathir pasti menang walaupun undi yang diperoleh itu kecil. Hal ini disebabkan oleh berasaskan beberapa faktor seperti kawalan media massa oleh pihak kerajaan dan kempen yang lebih berkesan hasil pengempenn Team A sendiri.⁸

Jika melihat kritikan daripada ahli UMNO terhadap dasar Dr. Mahathir serta beberapa isu yang berlaku, maka diramalkan Dr. Mahathir dan Ghafar Baba boleh kecundang dalam pemilihan 24 April itu. Tetapi, tanpa menafikan faktor tersebut, perkara yang lebih penting sekali ialah strategi kempen dan strategi pada saat terakhir sebelum pemilihan. Dalam apa jua pertandingan, strategi terakhir amat mustahak dan jika strategi terakhir itu berkesan serta bijak, maka pihak lawan dapat dikalahkan. Di sini tidak timbul soal siapa benar. Dalam perlawanan seperti ini, strategi akhir kadang-kadang boleh menumpaskan pihak lawan walaupun pihak lawan dikatakan lebih benar dan lebih berpengaruh. Perkara ini yang kadang-kadang menjadi delima dalam sistem demokrasi.

Sebagai contoh, Team A mempunyai strategi terakhir yang mengagumkan. Menteri Kewangan, Daim Zainuddin telah menarik balik pemansuhan skim pencen kakitangan kerajaan dan cadangan untuk menurunkan kadar faedah pinjaman perumahan daripada 6 peratus kepada 5 peratus. Begitu juga cara Team A berkempen cukup memberi kesan: Segolongan perwakilan yang hampir separuh daripadanya ialah para guru telah dikumpulkan khas untuk diberi penerangan. Kursus khas diadakan di kalangan guru kemas di bawah kelolaan Kementerian Luar

Bandar iaitu di bawah Sanusi Junid. Begitu juga pada peringkat negeri, bahagian serta cawangan. Kursus motivasi dan kepemimpinan diadakan di kalangan ahli JKKK, ketua kampung, penghulu dan ahli jawatankuasa UMNO, Pemuda dan Wanitanya.⁹ Manakala Dr. Mahathir sendiri berkempen ke seluruh pelosok bahagian UMNO setakat yang mampu bagi menerangkan kepada ahli UMNO tentang krisis yang berlaku. Keterangan ini banyak mempengaruhi ahli UMNO serta mereka diyakinkan bahawa Team B ialah golongan yang menderhaka dan perampas kuasa. Semasa ucapan pembukaan di perhimpunan UMNO itu, Dr. Mahathir tidak menyentuh krisis UMNO. Cara pidato beliau yang lembut itu sedikit sebanyak dapat mempengaruhi perwakilan.¹⁰ Terdapat juga dakwaan yang mengatakan bahawa Team A memilih beberapa perwakilan tertentu untuk dibawa ke tempat khas sebagai strategi terakhir untuk menagih undi.¹¹ Pengundian yang diadakan pada hari Jumaat 24 April diadakan dalam dua sesi iaitu pada waktu pagi (sebelum sembahyang Jumaat) dan pada waktu petang (selepas sembahyang).

Dengan strategi mengadakan pengundian berasingan masa, maka kempen terakhir dapat dijalan. Sesungguhnya kempen terakhir inilah yang paling bernilai dan berkesan. Kelemahan Team B disebabkan oleh kekurangan strategi mengalahkan lawan.

**Keputusan pemilihan Presiden, Timbalan
dan Naib Presiden UMNO 1987**

<i>Jawatan</i>	<i>Undi</i>
<i>Presiden</i>	
Dr. Mahathir Mohamad	761
Tengku Razaleigh Hamzah	718
Kelebihan undi (majoriti)	43
Jumlah undi	1479
<i>Timbalan Presiden</i>	
Ghaffar Baba	739
Musa Hitam	699
Kelebihan undi (majoriti)	40
Undi rosak	41
Jumlah undi	1479
<i>Naib Presiden</i>	
Wan Mokhtar Ahmad	935
Abdullah Ahmad Badawi	879
Anwar Ibrahim	850

Menurut analisis Yahya Ismail,¹² terdapat perbezaan undi antara Dr. Mahathir dan Ghaffar Baba dengan Tengku Razaleigh dan Musa Hitam. Penjelasan beliau ialah seperti berikut:

Dr. Mahathir Mohamad	761
Ghaffar Baba	739
	22
Tengku Razaleigh	718
Musa Hitam	699
	19

Undi 22 untuk Mahathir datangnya daripada kem Tengku Razaleigh – Musa Hitam. Najib Tun Abdul Razak dikatakan boleh memberi sumbangan kira-kira 20 hingga 30 undi dari Pahang.

Analisis majoriti undi antara Dr. Mahathir dan Ghaffar Baba pula menunjukkan Dr. Mahathir mendapat kelebihan 43 undi, manakala Ghaffar Baba pula mendapat 22 undi. Beza undi antara mereka ialah 22 undi.

Kelebihan undi Ghaffar Baba ialah 40 undi dan majoriti perbezaan undi Tengku Razaleigh dan Musa Hitam ialah 19, iaitu perbezaan sebanyak 21 undi. Keadaan ini bermakna 21 undi itu mungkin terdiri daripada wakil berkecuali yang berpihak kepada Dr. Mahathir dan Ghaffar Baba pada saat terakhir.

Menurut penilaian Yahya Ismail lagi, Ghaffar Baba mendapat 739 undi dan Musa Hitam 699 maka lebih 40 undi itu boleh diterima, tetapi bagaimana pula dengan undi rosak sebanyak 41 yang berupa undi kosong?¹³ Kalau 718 undi yang diperolehi oleh Tengku Razaleigh dianggap sebagai undi daripada penyokongnya dan penyokong Musa Hitam, bermakna 718 tolak 699 bersamaan dengan 19 undi, maka lebih 19 itu dianggap undi yang lari daripada Team Tengku Razaleigh dan Musa. 19 undi ini telah pergi kepada Ghaffar Baba.

Ada pula pihak yang mengatakan undi 19 ini terdiri daripada perwakilan Kelantan dan Johor yang tidak senang dengan Musa Hitam kerana beliau sebenarnya tidak mendapat sokongan seratus peratus daripada Johor. Begitu juga dengan Tengku Razaleigh di Kelantan. Ghaffar Baba hanya mendapat majoriti sebanyak 40 undi. Kalau undi 40 ini ditolak dengan 19 undi yang datang daripada penyokong Tengku Razaleigh – Musa yang berpaling tadah, bermakna baki 21 undi adalah

daripada wakil UMNO yang terumbang-ambing atau yang berkecuali. Dr. Mahathir berkata bahawa 22 undi itu adalah undi penentu kemenangan kepadanya. Kalau ditolak 22 undi dari 43 undi yang diperoleh oleh beliau, maka ternyata 21 undi yang tinggal. Apakah rahsia 21 undi itu? Dari manakah datangnya undi tersebut?¹⁴

Menurut beberapa pendapat daripada Team B, semasa pengundian dibuat, berbagai-bagai peristiwa telah berlaku. Antaranya ialah seorang pengawal yang tidak dikenali telah mengancam pemuda Dusun Tua menyebabkan wakil calon menjadi marah dan berlaku keadaan kelam-kabut di tempat pengiraan undi itu kerana keadaan ini berlaku, terdengar bunyi dendangan muzik yang nyaring dan bunyi tali tetapi bunyi ini terputus. Undi menjadi rosak bukan kerana pemuda Dusun Tua yang berambut pendek itu, tetapi ada orang yang menunjuk ajar untuk menolong mereka mengira undi kerana didakwa pemuda itu tidak cekap mengira undi.¹⁵

Sementara kempen yang hebat dilakukan oleh kedua-dua kelompok ini, Sanusi Jonid sendiri pernah menerima laporan yang mengatakan Dr. Mahathir akan kalah sekurang-kurangnya dengan 200 undi, tetapi bagaimanakah Dr. Mahathir telah memenangi pertandingan ini?¹⁶

Dr. Mahathir yang mendapat undi yang sedikit sekali begitu banyak diperkatakan oleh pemerhati politik. Umum memperlihatkan bahawa, walaupun Team A mempunyai 17 perwakilan yang menang dalam Majlis Tertinggi, tetapi harus diingat bahawa kebanyakan perwakilan kurang memberi perhatian serius kepada calon yang bertanding untuk menjadi Ahli Majlis Tertinggi.

Sikap seperti ini tidak bermakna para perwakilan tidak suka kepada calon Majlis Tertinggi itu. Sebaliknya, mereka lebih memberi tumpuan kepada pemilihan Presiden, Timbalan Presiden dan Naib Presiden. Jelaslah bahawa undi sebanyak 51 peratus yang diperoleh oleh Dr. Mahathir itu menunjukkan bahawa memang ada sesuatu yang tidak kena dan harus diambil perhatian.

Bolehlah dikatakan bahawa isu yang dibawa oleh Team B telah berjaya menggerhanakan kepemimpinan Dr. Mahathir walaupun tidak dapat mengalahkannya. Isu tersebut dapat diringkaskan seperti yang berikut.

- (i) Isu projek Proton Saga, Jambatan Pulau Pinang dan Daya Bumi.
- (ii) Syarikat Kilang Besi Perwaja Terengganu hasil usaha sama dengan Jepun mengalami kerugian.

- (iii) Skandal penjualan saham UMBC kepunyaan Daim Zainuddin kepada Pernas. Jawapan daripada beliau tentang hal ini tidak meyakinkan
- (iv) Skandal BMF yang tidak tentu hujung pangkalnya.
- (v) Projek Lebuhraya Utara-Selatan yang dikaitkan dengan United Engineers dan Hati Budi iaitu Syarikat milik UMNO.
- (vi) Fleet Group – kepunyaan UMNO yang menguasai *Straits Time* dan *Berita Harian* yang juga mengalami kerugian tetapi tidak diberitahu kepada rakyat.
- (vii) Maminco – rugi.
- (viii) Isu lain seperti yang telah dibincangkan dalam bab berkenaan.

Ringkasnya, sehingga hari ini isu yang dibangkitkan seperti tersebut di atas masih belum dapat dipastikan kebenaran ataupun tidak. Kedua-dua kelompok mendakwa hanya puak mereka yang benar dan menyalahkan kelompok lain.

Pelbagai penerimaan masyarakat terhadap keputusan pemilihan Presiden dan Timbalan Presiden. Parti Gerakan menerusi Presidennya Dr. Lim Keng Yek mengulas bahawa keputusan tersebut menunjukkan kehebatan pihak yang menentang Dr. Mahathir, kemenangan Dr. Mahathir ialah kemenangan yang tipis dan kedua-dua puak boleh dikatakan sama kuat.¹⁷ Manakala ulasan daripada Presiden MCA pula mengalu-alukan kemenangan Dr. Mahathir dan MCA berdiri teguh di belakang beliau. MIC turut berbuat demikian melalui Presidennya. Boleh dikatakan semua parti komponen BN mengalu-alukan kemenangan Dr. Mahathir dan Ghafar Baba.

Di pihak Team B pula, Musa Hitam telah memberi ulasan yang konkrit bahawa walau apa pun yang berlaku, Dr. Mahathir telah menang. Sebagai seorang demokrat tulen beliau mengakui keputusan pemilihan itu. Abdullah Ahmad Badawi, Naib Presiden parti telah memberi ulasan antara lain menyebut bahawa puak yang inginkan perubahan tidak kurang hebatnya.¹⁸ Bagaimanapun beliau mengiktiraf kemenangan Dr. Mahathir. Begitu juga dengan Tengku Razaleigh, walaupun amat pahit untuknya menerima keputusan tersebut.

Meskipun akhbar dan TV memperlihatkan pengiktirafan pelbagai pihak terhadap kemenangan Dr. Mahathir terdapat juga perasaan tidak puas hati di kalangan pihak tertentu. Anehnya, tidak seorang pun wakil calon Majlis Tertinggi UMNO yang bertanding membuat bantahan kepada pihak yang berkuasa untuk memprotes keputusan pemilihan ahli

Majlis Tertinggi itu. Perasaan tidak puas hati hanya berlegar di kalangan Team B sahaja.¹⁹

Perbincangan dalam Bab 9 dan Bab 10 jelas mencakupi keseluruhan model kelompok seperti yang diutarakan oleh Thomas R. Dye. Kemuncak konflik antara dua kelompok ini ialah pertandingan merebut jawatan Presiden dan ahli Majlis Tertinggi UMNO. Pada saat ini tidak ada kestabilan politik dalam UMNO dan keadaan dalam parti begitu tegang. Bayangan penyelesaian cara tolak ansur begitu malap. Masing-masing puak yakin akan dapat mengalahkan antara satu sama lain. Akhirnya Team B yang diketuai oleh Tengku Razaleigh tewas dan kelompoknya telah terkeluar daripada parti UMNO. Dalam jangka masa pendek seperti yang dicirikan dalam model kelompok, perubahan dan pengaruh yang relatif bagi kelompok yang berkepentingan boleh dijangkakan kesannya dalam perubahan dasar selepas itu; dasar akan bergerak ke arah yang dikehendaki bagi memperoleh pengaruh dan terkeluar daripada kehendak kelompok yang hilang pengaruh. Pengaruh kelompok yang menang ini ditentukan oleh bilangan majoriti (dalam pertandingan merebut jawatan, Dr. Mahathir masih mendapat majoriti walaupun sedikit), kekuatan kepemimpinan dan mempunyai perhubungan yang mudah dengan pembuat keputusan serta kesepaduan dalaman. Jika dihubungkan dengan UMNO, tampak bahawa kelompok yang menang mempunyai kemudahan dengan pentadbir dan pembuat keputusan lain.

Dengan kata lain dalam teori kelompok pihak yang menang berkecenderungan untuk menentukan semua aktiviti politik dalam bentuk perjuangan kelompok mereka. Konflik yang memuncak itu berada dalam perimbangan apabila diadakan pertandingan dan akhirnya kelompok yang kalah akur dengan kelompok yang menang walaupun wujud rasa tidak puas hati dan tentangan, tetapi tidak dapat dilahirkan dengan cara terbuka kerana keputusan pertandingan berjaya dikuatkuasakan oleh pemerintah. Hal ini akan dibincangkan dalam bab seterusnya.

Apa yang ditekankan dalam model ini ialah tidak ada satu kelompok pun yang mengandungi satu majoriti dalam komposisi kekelompokan parti UMNO itu. Setiap tindakan dan kuasa bagi setiap kelompok yang berkepentingan diperiksa dan dijaga oleh kuasa kelompok yang bersaing. Sebelum kelompok Tengku Razaleigh keluar daripada UMNO atau UMNO itu diharamkan, didapati setiap kelompok diperiksa dan cuba mempertahankan individu daripada dieksploitasi oleh kelompok yang bersaing itu. Meskipun Dr. Mahathir menang dalam per-

tandingan itu, untuk beberapa ketika keadaan keseimbangan tidak dapat dipelihara kerana Team B telah bertindak keluar dan seterusnya menyaman parti UMNO. Selepas UMNO dihidupkan semula kelihatan keseimbangan dan kestabilan di negara ini wujud semula. Perkara ini akan dibincangkan kelak.

Nota

- 1 WATAN 9 Jun 1988.
- 2 Ada cerita yang mengatakan Dr. Mahathir pernah berkata bahawa *kalah* beliau kalah, beliau mahu supaya Sri Perdana diberi kepadanya dan segala dasar beliau selama menjadi Perdana Menteri diteruskan atau tidak di-ungkit-ungkit. Beliau tidak pernah berkata akan kalah dengan Tengku Razaleigh. Keterangan ini diperoleh daripada Ibrahim Ali dan Ibrahim Azmi.
- 3 Keterangan Najib Tun Abdul Razak dalam siri ceramahnya di Hotel Holiday Inn, Kuala Lumpur anjuran WATAN pada 20 April 1987. Penulis juga turut memberikan ceramah berjudul "Keadaan Politik Semasa dan Peranan Wartawan".
- 4 Penulis tidak dapat menganggarkan berapa jumlah hadirin di Pan Pacific, tetapi dikatakan lebih daripada 3000 orang.
- 5 Pada hemat penulis, kehadiran beliau adalah untuk memperkenalkan diri kepada perwakilan Team B kerana ingin bertanding sebagai ahli Majlis Tertinggi dan menginginkan undi daripada puak Team B.
- 6 Setahu penulis, Aziz Shamsuddin ialah seorang yang rapat hubungannya dengan Musa Hitam, sama juga keadaannya dengan Megat Junid yang rapat dengan Musa Hitam. Dikatakan mereka ini memang berasa serba salah apabila Musa Hitam meletakkan jawatan.
- 7 Menurut Adib Adam, kebanyakan peraturan pengundian dibuat oleh ahli Majlis Tertinggi telah memihak kepada Team A. Cadangan Team B dikatakan kurang mendapat tempat. Contohnya beliau sendiri mewakili Team B dalam mencadangkan supaya pengundian diadakan pada pagi sahaja, tetapi cadangan ini ditolak.
- 8 Soal apakah bentuk kempen itu di luar peraturan dan moral tidak timbul. Kecekapan di sini adalah bagaimana puak A menggunakan apa juga sumber yang ada demi memperoleh kemenangan. Begitu juga dengan puak B.
- 9 Misalnya di Perak, sejumlah ketua kampung dan JKKK daripada bahagian UMNO daerah Hilir Perak telah menghadiri kursus selama beberapa hari di Lumut.
- 10 Tentang kempen menggunakan wang, penulis berpendapat, kedua-dua team menggunakannya dalam perkara tertentu. Sekurang-kurangnya membiayai penginapan, makan dan tambang perwakilan. Untuk keterangan lanjut, sila rujuk Mohd Fo'ad Sakdan, "Politik Wang Dalam UMNO" tesis

Sarjana Muda. Jabatan Sains Politik, UKM, Bangi, 1987/88 (Tidak diterbitkan). Semasa beliau membuat kajian untuk tajuk ini, sukar dikenal pasti siapakah yang menggunakan wang tetapi diakui hal ini benar berlaku.

- 11 Lihat Yahya Ismail, Krisis Politik UMNO, Melayu tergugat, *op. cit.* hlm. 101.
- 12 Yahya Ismail, *op. cit.* Penulis cuba menambah suai pendapat Yahya Ismail.
- 13 Undi kosong ini merupakan satu misteri. Tetapi pada pendapat penulis undi kosong itu mungkin sengaja dirancang dan dikosongkan kerana ada perwakilan tidak suka kepada kedua-dua calon Timbalan Presiden ataupun oleh sesuatu sebab tertentu. Ataupun ada juga perwakilan yang memang tidak mahu terlibat dengan kedua-dua calon. Untuk mengatakan undi itu rosak, tidak mungkin kerana semua perwakilan berpelajaran dan tidak buta huruf seperti yang sering berlaku semasa pilihan raya umum. Setakat yang penulis ketahui belum ada seorang pun wakil yang mengundi itu yang memberitahu ia tidak mengundi atau tidak memangkah. Jadi, jika adapun undi kosong, maka kemungkinan besar cerita ini sengaja diada-adakan sahaja.
- 14 Lihat Yahya Ismail *op. cit.* Kemungkinan undi 21 datang daripada perwakilan yang berkecuali, atau daripada kem Tengku Razaleigh - Musa.
- 15 Keterangan daripada Adam bin Abdul Rahman, wakil calon Majlis Tertinggi untuk Ibrahim Azmi bin Hassan 1987. Temu bual dibuat pada 26 Mei 1988.
- 16 Keterangan ini telah diberitahu oleh Ibrahim Azmi Hassan. Beliau telah dipanggil oleh Sanusi Junid pada 25 Mei 1988 bersama Abdul Rahman Bakar, Ahli Parlimen Marang. Antara yang diberitahu oleh Sanusi Junid ialah beliau sendiri berasa kurang yakin yang Dr. Mahathir boleh menang kerana dikatakan pengaruh Team B begitu kuat pada saat pemilihan tersebut. Selain itu, Sanusi Junid juga mengakui akan ketokohan Tengku Razaleigh dan perkhidmatannya yang tidak mempunyai rekod hitam.
- 17 Ulasan Dr. Lim Keng Yek pada 25 April 1988 menerusi temu ramah RTM. Penulis mengubah suai keterangan beliau, tetapi tidak mengubah maksud.
- 18 Lihat *Utusan Malaysia, Berita Harian* 25 April 1988.
- 19 Ibrahim Azmi mengatakan bahawa undi yang diperoleh oleh Dr. Mahathir dan Ghaffar Baba itu tidak halal. Kelebihan satu undi tersebut boleh diterima jika diperoleh dengan cara yang betul walaupun mendapat sokongan, lebih daripada separuh perwakilan pun, jika cara yang digunakan tidak betul, dia tetap tidak mengakuinya. Penulis berpendapat, secara lahirnya, tidak terdapat bukti yang menunjukkan adanya penipuan dalam pengiraan undi, melainkan andaian dan anggapan sahaja. Namun Team B menganggap hakikatnya Dr. Mahathir telah kalah.

BAB 12

PERSOALAN DAN POLEMIK TEAM A DAN TEAM B

Dalam kempen antara Team A dan Team B wujud pelbagai persoalan dan polemik. Terdapat pihak yang tidak memihak kepada sebarang kem sering memberikan gambaran bahawa pertandingan melawan Presiden dan Timbalan Presiden jelas memperlihatkan yang orang Melayu membuka pekung di dadanya sendiri. Team B menangkis hujah ini dengan mengatakan bahawa perumpamaan itu jelas ketinggalan zaman dan tidak boleh digunakan lagi dalam konteks masyarakat Melayu sekarang. Sama seperti perumpamaan rezeki secupak tidak akan menjadi segantang. Kalau tidak membuka pekung di badan, bagaimanakah dapat diubahi penyakit yang serius itu.

Demi untuk mengubat penyakit, si pesakit tidak perlu malu atau takut untuk membuka pakaiannya dan menunjukkan kepada doktor bahagian badannya yang sakit, jika asyik berpegang pada perasaan malu dan tidak mahu mengakui kesalahan dan kesilapan selagi itu kita berpura-pura dan tidak mahu tunduk kepada realiti.¹

Sejak sikap "buka pekung di dada sendiri"² ini berlaku, banyak perkara buruk yang mungkin benar berlaku atau tidak benar telah terdedah dan terbongkar. Pihak yang membongkarnya ialah Team A serta Team B dan kononnya orang Melayu sekarang berasa malu kepada kaum bukan Melayu yang bertepuk tangan melihatkan gelagat kita.

Dalam hal ini, tidak perlu menyembunyikan segala perkara tentang masyarakat. Semua pihak harus berani mempertahankan segala dakwaan yang dibuat. Soal malu dan orang bukan Melayu bertepuk tangan ialah ungkapan yang sering dibuat oleh orang Melayu di kampung, iaitu mendiamkan sesuatu kejadian walaupun benar terjadi. Sesungguhnya ungkapan itu merupakan satu bentuk "escapism"? Orang Melayu bersifat "pesimisme" terhadap perkara yang sepatutnya

didedahkan tetapi telah didiamkan begitu sahaja. Dalam keadaan masyarakat yang terdedah dengan pelajaran dan susana politik demokrasi, unsur menyembunyikan sesuatu daripada pandangan masyarakat akan merosakkan lagi masyarakat tersebut.

Tentang dakwaan kaum bukan Melayu bertepuk tangan melihatkan gelagat orang Melayu ini adalah tidak benar. Mereka juga mempunyai masalah malah lebih teruk daripada masalah orang Melayu. Tidak perlu digusarkan hal tepuk-menepuk di sini kerana kaum Cina telah menganggap Melayu adalah sebahagian daripada mereka iaitu masyarakat Malaysia. Ada juga di kalangan mereka yang bersimpati dengan masalah orang Melayu. Seolah-olah cubit paha kanan, paha kiri sakit juga. Betapa tidak, kalau orang Melayu bergaduh, terjejas perniagaan mereka dan terancam keselamatan serta keamanan. Maka, di manakah benarnya dakwaan bertepuk tangan itu?³

Satu lagi polemik yang sering kedapatan semasa perdebatan antara Team A dan Team B ialah tentang hasrat Team B hendak menukar kepimpinan Dr. Mahathir dengan orang lain. Team B mengatakan, ahli UMNO dan orang Melayu diibaratkan penumpang yang sedang menaiki sebuah kereta yang dipandu oleh pemandunya yang bernama Dr. Mahathir. Oleh sebab penumpang sudah tidak tahan lagi dengan cara pemandu itu membawa kereta yang dikatakan terlalu laju, maka penumpang mengambil keputusan untuk menukar pemandu tersebut dengan salah seorang penumpang baru difikirkan boleh membawa kereta itu dengan lebih selamat.⁴ Team A pula menjawab hujah ini dengan mengatakan bahawa mereka bukan hendak menukar pemandu kereta, tetapi hendak tukar kereta yang dikatakan sudah uzur dan tidak boleh berjalan lancar.⁵ Tetapi Team B terus menangkis hujah itu dengan pendapat, walau apa pun jenis kereta yang hendak ditukar, keadaan tidak akan berubah kerana orang yang sama akan memandunya, malah besar kemungkinan keadaan masih di takuk lama juga atau akan lebih buruk lagi.⁶

Menurut Team A tidak ada bukti menyeluruh yang rakyat tidak bersetuju dengan kepimpinan dan dasar Dr. Mahathir. Tiada kajian atau statistik yang dibuat oleh golongan yang mendakwa kepimpinan Dr. Mahathir tidak mendapat solongan rakyat. Kemungkinan hal ini ditimbulkan oleh beberapa golongan dalam UMNO yang berkehendakkan jawatan dalam parti kerajaan.⁷ Tetapi pada hemat penulis, sesuatu yang barangkali tidak disedari dalam negara yang mengamalkan sistem pemerintahan demokrasi, rakyat yang berjuta bilangannya memberikan mandat mereka kepada wakil rakyat. Adalah tidak mungkin kesemua rakyat berkumpul sekaligus dalam suatu masa untuk me-

nyatakan sokongan atau bangkangan mereka terhadap seseorang pemimpin. Oleh sebab itu, dalam sistem demokrasi suara rakyat diwakilkan melalui wakil rakyat atau ahli parlimen yang menentukan proses melantik ketua daripada segala wakil rakyat untuk menjadi Perdana Menteri. Jadi apabila suara wakil rakyat itu disampaikan kepada pemimpin negara bermakna ia juga mewakili suara rakyat.⁸ Dalam keadaan hari ini, sebilangan besar wakil rakyat termasuk menteri dan timbalan menteri telah menyatakan perasaan tidak puas hati terhadap pucuk pimpinan, maka suara mereka itu melambangkan juga suara sebilangan rakyat.⁹ Kepada siapakah atau golongan manakah yang patut dilihat dan didengar jika tidak suara sebilangan wakil rakyat itu? Tetapi soalnya, apakah suara golongan yang mencabar kepemimpinan Dr. Mahathir itu sebenarnya wakil daripada rakyat?

Perkara ini ditambah lagi dengan perhimpunan Agung UMNO 24 April 1987, yang menyaksikan 51 peratus perwakilan menyokong Dr. Mahathir dan 49 peratus menentang. Maka 49 peratus itu dianggap oleh Team B sebagai melambangkan suara rakyat kerana para wakil yang mengundi itu mewakili rakyat. Hal inilah merupakan salah satu masalah besar tentang prinsip demokrasi berparlimen iaitu apakah benar bersifat "representatif"? Tidak mungkin ditanya pendapat setiap orang tentang sesuatu dasar seperti Negeri Cina yang mempunyai penduduknya berjumlah 1000 juta orang. Oleh itu golongan wakil rakyat atau aktor utama dalam politik menjadi kayu pengukur melalui perkiraan dalam menentukan popular atau tidaknya seseorang pemimpin serta berkesan atau tidak dasar yang dilaksanakannya. Cara inilah yang terbaik kerana mereka dianggap lebih mengetahui tentang politik. Jika pendapat wakil rakyat dan anggota parti tidak diambil kira, maka wujud kepincangan yang melibatkan rakyat tebanyak. Walhal kewujudan parti politik dianggap penggerak demokrasi moden dan ahli parti politik itu sebagai wakil rakyat untuk menyuarakan suara rakyat.¹⁰ Dengan kata lain, mengikut Milnor, parti politik diwujudkan kerana bertambah rakyat yang tidak mungkin memberikan kesan jika semua rakyat mengambil bahagian dalam pemerintahan dan pentadbiran negara tanpa diwakilkan kepada wakil rakyat. Justeru itu, parti politik juga perlu sedar lumrahnya dalam masyarakat moden terdapat golongan selain ahli politik itu sendiri. Jika parti politik dapat memperjuangkan semua golongan rakyat, maka parti dapat dianggap sebagai badan perantaraan terpenting dalam kerajaan demokratik.¹¹

Kadang-kadang ramai orang agak keliru dengan sistem politik negara ini. Ada yang berpendapat bahawa dalam sistem pemerintahan

demokrasi berparlimen, Presiden parti yang memerintah (yang juga memenangi majoriti dalam pilihan raya) itu ditentukan oleh ahli parti untuk menjadi ketua kerajaan. Seseorang Perdana Menteri tidak dipilih melalui pilihan raya seperti pilihan raya seorang Presiden. Maka penentuan sama ada Perdana Menteri itu popular atau tidak dibuat atau ditentukan dan dinilai oleh ahli parti seperti yang berlaku di Jepun. Di negara ini tidak ada pilihan raya untuk memilih Perdana Menteri. Justeru itu, jika Team B mengatakan rakyat masih belum menentukan sikap kerana tidak ada statistik dibuat untuk tujuan itu, maka alasan ini telah menyimpang daripada amalan sistem demokrasi berparlimen kerana ahli parti sebenarnya telah pun memberikan penilaian kepada Presiden UMNO merangkap Perdana Menteri dalam pemilihan 24 April yang lalu. Jelaslah bahawa dalam sistem demokrasi ala British ini, suara rakyat telah diwakili kepada ahli parti dan seterusnya membuat keputusan 49 peratus untuk Tengku Razeleigh dan 51 peratus untuk Dr. Mahathir melalui undi wakil mereka.

Walaupun mungkin Team A mencabar supaya diadakan statistik untuk menentukan pendirian rakyat terhadap pemimpin, sesungguhnya perkara ini jarang dilakukan dalam sistem demokrasi ala British seperti di Malaysia ini. Jika kepemimpinan Dr. Mahathir, hendak diukur, perkara ini sebenarnya melalui pemilihan Agung UMNO pada 24 April 1987.¹² Tidak mungkin mengadakan pungutan suara atau pilihan raya memilih Perdana Menteri untuk membuktikan hal ini. Jelas, sistem yang ada di negara ini ialah pilihan raya memilih parti. Mana-mana parti yang memenangi kerusi terbanyak akan membentuk kerajaan dan seterusnya menentukan proses perjalanan perantikan Perdana Menteri dan menteri kabinet. Walaupun Perdana Menteri berkuasa melantik menteri, tindakan ini merupakan amalan yang biasa dengan syarat menteri itu hendaklah memenangi pertandingan pada peringkat cawangan, bahagian dan Majlis Tertinggi. Sekali lagi kita saksikan bahawa ahli parti memainkan peranan paling utama dalam menentukan pucuk pimpinan, bukannya rakyat. Rakyat sudah pun memberikan mandat kepada ahli jawatankuasa cawangan, wakil bahagian ke peringkat perhimpunan agung UMNO. Maka wakil itu pula yang berperanan menentukan pemimpin utama parti dan kerajaan.¹³ Rakyat memilih dan menentukan kemenangan wakil rakyat yang juga dijangkakan memainkan peranan mereka dalam parti dan kemenangan dalam parti pula menentukan kemenangan dalam pilihan raya umum dan seterusnya menjamin mereka menjadi wakil rakyat. Pemilihan ahli Majlis Tertinggi UMNO adalah yang paling penting, lebih penting daripada pilihan raya umum yang diadakan dalam

tempoh empat atau lima tahun sekali. Hal ini disebabkan oleh rakyat seolah-olah memahami sistem demokrasi di negara ini yang lebih mementingkan pemilihan ahli parti politik apalagi daripada parti pemerintah.

Dengan kata lain, arah aliran politik demokrasi di Malaysia lebih menitikberatkan wakil rakyat dan penjawat penting dalam parti. Terdapat timbal balik antara dua unsur penting ini iaitu bagi yang memegang jawatan penting dalam parti sekaligus memegang jawatan dalam kerajaan seperti menteri, timbalan menteri dan wakil rakyat. Terdapat juga ahli yang memegang jawatan kerajaan dahulu dilantik oleh Perdana Menteri menjadi Menteri. Kemudian diserapkan ke dalam parti dan ahli parti menerima mereka menjadi penjawat penting dalam parti.

Satu perkara lagi yang menarik minat penulis terhadap pendapat Team A ialah dakwaan mereka kepada Team B yang tidak mempunyai slogan seperti yang dibawa oleh Dr. Mahathir. Harus diingat bahawa! Slogan oleh Dr. Mahathir merupakan slogan yang turut dimiliki dan diperjuangkan bersama-sama dengan Team B sebelum berlaku perpecahan tersebut. Hari ini slogan itu seolah-olah hanya dimiliki oleh Team A. Perkara inilah yang menjadi isu hangat yang menjejaskan perpaduan orang Melayu. Kita tidak melihat atau menilai slogan, tetapi menilai dasar seseorang pemimpin itu.

Perkara menentang pucuk kepemimpinan juga begitu hebat, dipolemikkan. Ada golongan yang mengatakan bahawa puak yang menentang pucuk kepemimpinan itu sangat biadab. Sepatutnya sebagai seorang anak mereka tidak boleh menderhaka dan berbuat kurang sopan terhadap pucuk kepemimpinan. Tidak ada rasa hormat kepada pemimpin. Dalam hal ini menghormati pemimpin berlainan dengan hormat kepada ibu bapa kerana pemimpin dilantik atau dipilih oleh rakyat. Oleh itu, pemimpin ialah rakyat dan rakyat ialah pemimpin. Maka rakyat berhak menegur pemimpin, jika pemimpin dirasa tidak memperjuangkan kepentingan rakyat dan tidak ada salahnya rakyat mempersoalkan secara lantang terhadap dasar pemimpin.

Ada juga yang berpendapat apalah gunanya menjadi pemimpin kalau tidak diberi kebebasan berfikir untuk merubah masyarakat yang dipimpin, atau untuk mencari arah baru bagi masyarakat. Pendapat ini ada kebenarannya tetapi tugas utama pemimpin ialah memimpin rakyatnya ke arah yang dikehendaki oleh rakyat menurut adat resam, peraturan masyarakat, tradisi dan agama. Selain itu, tugas utama pemimpin ialah menentukan perancangan teknik dan strategi serta dasar yang terbaik untuk mencapai matlamat sosial dan ekonomi. Segala

keputusannya juga hendaklah melambangkan hasrat rakyat yang demokratik. Pemimpin hanya merupakan orang yang diamanahkan memilih menteri dan pentadbir mengikut lunas demokrasi bukan mengikut lunas kepentingan pemimpin. Misalnya, bolehkah pemimpin itu melantik isterinya sebagai timbalannya atau bolehkah ia melantik menteri kanannya atas dasar kawan rapatnya? (kecuali kawan rapatnya itu mempunyai pengaruh dan tokoh yang direstui oleh ahli parti). Bolehkah ia melantik seseorang yang tidak mempunyai kebolehan memegang jawatan penting? Bolehkah ia menjalankan sesuatu dasar yang pada pandangannya baik, tetapi tidak bagi kebanyakan ahli parti.

Sebenarnya seseorang pemimpin boleh melakukan apa saja yang dirasakan baik dan perlu kerana dalam masa yang sama ia mempunyai kuasa serta autoriti dan penguatkuasaan daripada pegawai kerajaan, polis dan tentera. Tetapi, biasanya dalam negara demokratik, perkara yang dibuat oleh pemimpin sering dipersoalkan oleh rakyat. Apakah keputusan dan dasar itu representatif atau reflektif dengan aspirasi rakyat. Oleh itu, jika ada sungutan daripada rakyat, pemimpin tidak perlu berasa bahawa rakyat sengaja tidak suka atau menentanginya.

Hal ini merupakan satu masalah dalam negara ini. Kebanyakan orang jarang mengkaji apakah dasar yang dibuat oleh seseorang pemimpin memberi faedah kepada rakyat terbanyak atau segelintir sahaja. Ada pula orang tertentu termasuk beberapa penulis politik sering mengkritik pemimpin kerana dasar peribadi yang tidak berkait dengan dasarnya. Walaupun dasar itu tidak mendatangkan faedah kepada rakyat, mereka tetap memuja pemimpin itu dan berikhtiar mengekalkan kepemimpinannya. Padahal di negara Barat, soal yang selalu ditimbulkan kelak apakah cara untuk memilih pemimpin atau menggantikan pemimpin? Caranya adalah dengan melihat apakah dasar dan rancangan pemimpin itu memberi faedah kepada rakyat atau sebaliknya. Jika dasarnya tidak memberi faedah, maka pemimpin itu perlu ditukar, walaupun ia pernah berjasa kepada negara seperti zaman Tunku kerana masa berubah, pemimpin juga berubah, oleh itu perlu disedari, dasar-dasar pemimpin itu dinilai selepas ia memerintah. Menjelang akhir tahun 1960-an kepimpinan Tunku mula merosot; maka beliau perlu digantikan dengan Tun Abdul Razak.

Soalnya sekarang, apakah perlu ditukar pemimpin yang ada atau sebaliknya. Jika perlu, maka perlulah dikenal pasti apakah dasar pemimpin itu berfaedah kepada rakyat? Jika dasar itu dirasakan tidak berfaedah kepada rakyat maka dasar tersebut perlu dikaji terlebih dahulu

bukan bersikap memuja peribadi pemimpin. Inilah tugas ahli parti dan rakyat dalam negara kerajaan demokratik.

Nota

- 1 Penulis bersetuju dengan pendapat ini. Tidak perlu menutup perkara yang tidak patutnya ditutup dan tidak perlu berasa malu, kerana lambat-laun orang lain akan tahu juga. Hal ini akan semakin merosakkan masyarakat jika lagi lama disembunyikan.
- 2 Lihat Hambali Abdul Latif, *op. cit.* hlm. 101. Beliau menyebut bidalan ini.
- 3 Pernah disebut oleh Suhaimi Kamaruddin, bekas Timbalan Menteri Perhubungan, Telekom dan Pos, bahawa apabila wujud pertelingkahan di kalangan ahli UMNO, orang Melayu menjadi gelisah, orang Cina tidak tentu arah dan orang India pula menjadi susah. Suatu gambaran masyarakat majmuk di Malaysia. Ucapan beliau di Subang Merlin pada 19 Jun 1988.
- 4 Satu analogi yang diberikan oleh Ibrahim Azmi Hassan dalam ceramahnya di Jabatan Sains Politik, UKM pada 25 Mac 1986.
- 5 Jawapan ini diberikan oleh Profesor Madya Dr. Wan Hashim bin Wan Teh, Pensyarah IBKKM, UKM sebagai menjawab analogi yang dibuat oleh Ibrahim Azmi itu.
- 6 Jawapan balas yang diberikan oleh Ibrahim Azmi.
- 7 Pendapat ini disuarakan oleh Mohd. Nor Azam, Setiausaha Politik Perdana Menteri di UKM pada 9 Julai 1988. Penulis mengubah suai perkataan beliau, tetapi tidak mengubah maksud.
- 8 Gerakan yang bercorak militan daripada sekumpulan penentang Marcos di bawah Cory Aquino merupakan sebilangan kecil saja daripada jumlah rakyat, tetapi perjuangan mereka mewakili seluruh rakyat Filipina yang berjumlah 25 juta itu. Hakikat ini harus diakui.
- 9 Jika ada yang menafikan suara menteri yang disingkirkan itu bukan suara daripada sebilangan rakyat, maka pendapat sebegini sukar dimengertikan.
- 10 Lihat *Peranan Parti Politik dalam Negara Demokrasi* oleh Andrew J. Milnor, *Comparative Political Parties*, Thomas Y. Crowell, Company, 1969, hlm. 1-4.
Lihat juga, Sigmund Neumann, *Modern Political Parties: Approaches to Comparative Politics*. Chicago: University of Chicago Press, hlm. 395.
- 11 Milnor, *op. cit.* hlm. 20. Dalam hal ini kita mungkin bertanya apakah kewujudan puak dalam UMNO memperjuangkan semua golongan seperti yang disarankan oleh Milnor?
- 12 Sebenarnya, dalam kajian ilmu kemasyarakatan termasuk politik, beberapa kaedah boleh digunakan untuk menilai apakah rakyat bersetuju atau tidak terhadap pemimpin. Biasanya digunakan kaedah pemerhatian, kaedah turut serta daripada para pengkaji, temu bual dengan pemimpin ataupun memberikan soal selidik kepada sebilangan rakyat. Biasanya diambil bilangan

rambang sahaja, 10 peratus daripada responden. Tidak mungkin diedarkan borang kepada 14 juta rakyat untuk bertanyakan setuju atau tidak tentang sesuatu dasar. Tetapi dalam sistem kepresidenan seperti di Perancis, Amerika dan Filipina, memang diadakan pilihan raya memilih presiden atau mengadakan syarikat pungutan suara. Perkara ini jarang dilakukan di negara demokrasi ala-British seperti di Malaysia. Apa yang lumrah ialah mengadakan pemilihan pemimpin parti dan pilihan raya umum memilih wakil rakyat.

- 13 Sebarang usaha menafikan peranan ahli parti sebagai aktor utama dalam menentukan arah kepemimpinan parti dan kepemimpinan dianggap menyimpang daripada prinsip demokrasi berparlimen ala-British yang prinsipnya lebih menekankan pilihan anggota parti politik daripada pilihan raya umum.

BAB 13

PADAHNYA MENENTANG PUCUK PIMPINAN

Pada hari kedua persidangan, reaksi terhadap kemenangan Dr. Mahathir tidak begitu ketara kerana masing-masing pihak nampaknya terpaksa mengakui kemenangan dan kekalahan dalam pertandingan tersebut. Perkara yang jelas dapat dilihat, ramai pemerhati persidangan yang memihak kepada Team B pulang ke tempat masing-masing lebih awal. Keadaan ini menggambarkan mereka turut kecewa kerana kekalahan Tengku Razaleigh dan Musa Hitam.

Hari ketiga persidangan ialah hari Dr. Mahathir selaku Presiden UMNO membuat ucapan mengulung segala ucapan daripada wakil UMNO. Daripada ucapan Dr. Mahathir yang lebih banyak menyindir calon dan tokoh Team B, terutama Tengku Razaleigh, Musa Hitam, menteri daripada Team B serta Harun Idris, para perwakilan Team B dan pemerhati politik mula meramalkan bahawa Dr. Mahathir sudah pasti akan membuat sesuatu yang boleh menyemarakkan lagi keadaan.

Nampaknya Dr. Mahathir bertindak mengikut kehendak beliau sendiri dan sebagai seorang manusia biasa yang tentunya mempunyai kelemahan emosi, maka tindakannya memberhentikan semua menteri, timbalan menterinya itu adalah bertepatan sekali.

Dalam rombongan kabinet yang diadakan pada bulan Jun 1988, seperti yang diduga para menteri seperti Tengku Razaleigh dan Rais Yatim telah meletakkan jawatan, manakala Ajib Ahmad, Abdullah Ahmad Badawi, Shahril Abdul Samad, Zainal Abidin Zain, Kadir Sheikh Fadhil, Radzi Sheikh Ahmad dan Rahmah Othman – telah disingkirkan daripada menyertai kabinet kerana memihak kepada Team B.

Dr. Mahathir sangat kecewa dengan cara Team B menentang beliau.¹ Tetapi tidak begitu pasti apakah Dr. Mahathir menganggap segala isu yang dibangkitkan oleh Team B itu salah?

Daripada tindakannya Dr. Mahathir telah banyak menerima kritikan tetapi beliau tetap dengan pendiriannya. Pelbagai pendapat dibuat oleh ahli Team B. Kebanyakan mereka tidak berpuas hati dengan tindakan Dr. Mahathir menyingkirkan menteri dan timbalan menteri itu. Di sebelah pihak Team A berpendapat memang sepatutnya mereka disingkirkan kerana melawan ketua. Mereka yang disingkirkan itu ialah ahli Majlis Tertinggi yang menang. Perkara inilah yang menjadi dilema kepada sistem demokrasi berparlimen di Malaysia kerana Dr. Mahathir tidak memilih orang yang menentang beliau dalam kabinet, walaupun mereka mendapat kepercayaan daripada ahli parti. Dr. Mahathir sebagai Presiden UMNO dikatakan membuat keputusan tanpa merujuk ahli parti, sedangkan kedudukan beliau sebagai Presiden dan Perdana Menteri turut dipilih dan ditentukan oleh ahli parti.

Memang benar seperti kata Ghaffar Baba, bahawa perlantikan menteri kabinet terletak di tangan atau kuasa Perdana Menteri? Apakah kuasa Perdana Menteri datang bergolek dengan sendiri? Sebagai seorang Perdana Menteri yang patut mengambil kira semua pendapat ahli, tindakan Perdana Menteri mengetepikan menteri yang memihak kepada Team B tidak berasaskan demokratik, tetapi lebih berdasarkan prinsip yang lain daripada demokrasi.² Satu misalan yang realistik sekali ialah bagaimanakah proses perlantikan menteri kabinet daripada parti komponen BN? Apakah Perdana Menteri boleh dengan sewenang-wenangnya melantik menteri tanpa mendengar nasihat ahli parti berkenaan? Tentulah perlantikan ini dibuat atas dasar kemenangan seseorang ahli parti.

Pada pendapat penulis, Dr. Mahathir berpendapat, ahli yang tidak menentangnyanya sahaja yang boleh dilantik menjadi ahli kabinet. Keadaan ini sudah menjadi lumrah kepada manusia dan secara logiknya sukar untuk bekerjasama sebagai satu pasukan jika terdapat ahli yang tidak bersetuju dengan beliau.³ Team B mengharapkan tokoh yang disingkirkan itu diberikan jawatan seperti sebelum pertandingan tersebut. Tetapi cara mereka menentang Perdana Menteri juga harus diambil kira. Jika Team B tidak sukakan kepada Perdana Menteri, mereka sepatutnya mencari suatu strategi yang lebih halus, ibarat menarik rambut dalam tepung, rambut tidak putus, tepung tidak berselerak. Jika penentangan terhadap Dr. Mahathir dibuat dengan cara yang lebih lembut seperti yang berlaku terhadap Hussein Onn atau Tunku diundurkan, pemecatan tokoh yang terlibat tidak dilakukan begitu mendadak. Tengku Razaleigh tidak sepatutnya bertanding melawan Presiden tetapi lebih baik jika tokoh lain yang lebih rendah daripadanya menentang Dr. Mahathir

seperti Sulaiman Palestin melawan Hussein Onn.⁴

Sebagai manusia biasa, Perdana Menteri tentu berasa kecil hati dengan penentangan tersebut. Memang Dr. Mahathir tersinggung, tetapi beliau tidak mahu menyerah.⁵ Tetapi pada hemat penulis soal Dr. Mahathir perlu menyerah kalah tidak timbul sama sekali. Untuk apakah beliau berbuat demikian? Bukankah beliau telah memenangi pertandingan mempertahankan kerusi Presiden UMNO, maka kepada siapakah beliau perlu menyerah kalah? Mungkin menyerah yang dimaksudkan itu adalah dengan meletakkan jawatan sebagai Perdana Menteri dan Presiden UMNO. Namun dalam keadaan yang gawat tindakan meletakkan jawatan bukan satu cara yang bijak, kerana merumitkan lagi keadaan yang akan menyebabkan perebutan kuasa sesama pemimpin UMNO berlaku dengan lebih hebat lagi. Dalam keadaan kedua-dua tokoh iaitu Dr. Mahathir dan Tengku Razaleigh mempunyai penyokong yang sama banyak adalah wajar sekali Dr. Mahathir tidak melakukan sesuatu yang boleh menghuru-harakan keadaan dan tetap berpegang pendiriannya biar apa pun yang terjadi demi menjaga kestabilan negara. Beliau tetap menjadi Perdana Menteri yang sah kerana memperoleh kemenangan, walaupun dengan undi yang sedikit dan dikatakan tidak popular lagi.

Dr. Mahathir tidak dapat bertindak seperti pemimpin di Jepun atau di Britain, iaitu golongan yang menentang pucuk pimpinan dalam parti dikekalkan dalam kabinet dengan tujuan untuk menyeimbangkan kuasa dalam parti dan kerajaan. Di Jepun, parti Liberal Demokratik dapat bertahan begitu lama, kerana mereka memelihara dan menjaga puak dalam parti.⁶ Tetapi penentang Dr. Mahathir terlalu ramai, hampir separuh daripada menteri-menterinya sendiri. Di Jepun mungkin satu atau dua orang saja yang menjadi penentang, sementara di Britain iaitu semasa Margaret Thatcher menerajui kerajaan, hanya Menteri Pertahanan saja yang menentang dasarnya, namun beliau, dikekalkan dalam kabinet. Di England, memang terdapat amalan menterinya melantik beberapa orang menteri yang dianggap sebagai pengkritik terhadap Perdana Menteri untuk menyeimbangkan kuasa. Dengan cara ini, parti dapat menumpukan perhatian kepada pembangunan dan mengurangkan main politik. Oleh sebab itu, rahsia kerajaan tidak bebas digunakan oleh penentangannya, kalau mereka diberi jawatan menteri kabinet.⁷

Tindakan Dr. Mahathir mengekalkan Tengku Razaleigh dalam kabinet dulu tidak sama seperti tindakan yang dilakukan oleh pemimpin Britain. Ketika itu Tengku Razaleigh hanya menentang Musa Hitam bukannya Dr. Mahathir. Jika memperoleh kemenangan beliau berharap akan dilantik menjadi Timbalan Perdana Menteri oleh Dr. Mahathir.

Keadaan ini bermakna Tengku Razaleigh ingin lebih rapat dengan Dr. Mahathir. Kalau Tengku Razaleigh tidak menyukai Dr. Mahathir ketika itu tidak mungkin beliau menentang Musa Hitam kerana hendakkan jawatan Timbalan Perdana Menteri. Malangnya, Dr. Mahathir memang tidak sukakan Tengku Razaleigh, dan Tengku Razaleigh juga secara bersembunyi tidak sukakan Dr. Mahathir. Jelas bahawa kemenangan yang sangat tipis yang diperolehi oleh Dr. Mahathir disebabkan oleh faktor utama iaitu beliau tidak mahu bertolak ansur untuk melantik semula menteri kabinet Team B, walaupun tidak dinafikan mereka mempunyai sokongan daripada ahli-ahli UMNO sendiri.⁸

Seperti yang disebut pada akhir Bab 10 dahulu bahawa keseimbangan antara kedua-dua kelompok telah mula cenderung ke arah ketidakstabilan dengan kelompok yang menang menguatkuasakan dasar secara menyingkirkan menteri dan timbalan menteri daripada kelompok yang kalah. Peristiwa ini dijangka akan membawa konflik berterusan; kelompok yang kalah berasakan kepentingan dan pengaruh mereka terganggu dan seterusnya terhakis daripada parti dan kerajaan. Tolak ansur dan kompromi tidak dapat dilakukan buat seketika. Apa yang dilakukan oleh pemerintah adalah dengan menguatkuasakan peraturan atau undang-undang supaya siapa jua daripada kelompok yang kalah tidak bertindak mengancam keselamatan negara. Akhirnya kelompok yang kalah telah membawa perjuangan mereka ke mahkamah untuk memperoleh tuntutan mereka.

Nota

- 1 Dr. Mahathir dikatakan sangat tenang dalam menghadapi semua masalah sama ada di dalam UMNO atau di luar UMNO
- 2 Demokrasi bererti setiap keputusan hendaklah melambangkan suara ramai, walaupun mungkin tidak bersetuju dengan seseorang. Mungkin Dr. Mahathir menggunakan prinsip siapa menentang pucuk kepimpinan maka ia tidak dilantik menjadi anggota kabinet. Tindakan ini juga merupakan satu prinsip, bukan emosi yang digambarkan oleh Team B.
- 3 Menurut Ibrahim Ali, Ahli Parlimen Pasir Mas, Dr. Mahathir tidak berhemah tinggi. Itulah tafsiran beliau selepas mengambil keputusan memihak kepada Team B. Sebelum ini, Dr. Mahathirlah yang menawarkan Ibrahim Ali bertanding di kawasan parlimen Pasir Mas.
- 4 Hal ini ialah andaian dan pendapat penulis sahaja. Seperti yang dibicarakan dalam bab terdahulu, pendirian Dr. Mahathir dan Perdana Menteri yang terdahulu adalah berbeza.
- 5 Pendapat Abdullah Ahmad Badawi, pada 2.3.1988 di pejabat beliau, di

Menara Tun Razak, Jalan Raja Laut, Kuala Lumpur. Difahamkan Abdullah Ahmad Badawi sebagai seorang kanan parti berkedudukan Naib Presiden tidak sepatutnya berpihak kepada Team B dalam pertandingan merebut jawatan Presiden. Sebagai seorang kanan parti, beliau patut berada di pihak Dr. Mahathir. Lainlah sekiranya tindakan ini boleh dilakukan oleh seseorang yang berkedudukan sebagai ahli Majlis Tertinggi seperti Kadir Syeikh Fadhil, Rais Yatim, atau Rahmah Othman. Justeru itu, sikap ini menyebabkan Dr. Mahathir terpaksa tidak memberikan peranan atau jawatan menteri kepada Abdullah Ahmad Badawi sehingga beliau benar-benar yakin terhadap Abdullah. Dikatakan juga Abdullah Ahmad Badawi mempunyai kesilapan besar membocorkan rahsia kerajaan.

- 6 Pendapat Abdullah Ahmad Badawi, bekas Menteri Pertahanan, temu bual pada 2.3.1988.
- 7 Neumann, R.G. 1960. *European and Comparative Governments*. Edisi ketiga, London: McGraw Hill Company. hlm. 40 (Pengarang buku ini ialah Profesor Sains Politik, University California).
- 8 Lihat juga Shamsul A.B. 1988 "The Battle Royal" The UMNO Election 1987, dlm. *South East Asian Affairs* 1988 Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, hlm. 185-186.

BAB 14

KRISIS UMNO: KES SAMAN KE MAHKAMAH

Krisis UMNO tidak berhenti setakat penyingkiran menteri kabinet dan timbalan menteri yang memihak kepada Team B. Kesan penyingkiran beramai-ramai itu telah menimbulkan suasana yang lebih tidak menentu di bahagian-bahagian. Pihak yang memihak kepada Team B melupakan sejenak kisah bagaimana hebatnya pertandingan Majlis Tertinggi pada 24 April dan mula membuat penilaian bahawa penyingkiran itu tidak patut dilakukan sama sekali, lebih-lebih lagi terhadap Abdullah Ahmad Badawi. Mereka ingin melihat ahli yang mereka pilih dalam Majlis Tertinggi itu duduk dalam kabinet. Hal ini yang menjadi masalah kerana mereka tidak menggemari tetapi masih mahu Dr. Mahathir mengekalkan tokoh yang memihak kepada Tengku Razaleigh.

Susunan kabinet baru Dr. Mahathir juga tidak kurang mendapat kritikan kerana ramai antara menteri kabinet yang dilantik dikatakan tidak mempunyai ketokohan seperti tokoh yang disingkirkan. Ada tokoh yang dilantik tidak memenangi jawatan Majlis Tertinggi seperti Napsiah Omar, Mustapha Muhamad, Mohamed Rahmat dan sebagainya. Manakala kebanyakan ahli Team A, berasa tindakan Dr. Mahathir itu wajar kerana mereka yang disingkirkan merupakan kumpulan yang menentang pucuk pimpinan.¹

Walaupun sesetengah ahli berpendapat, kekecewaan yang melanda Team B terutama yang tersingkir, hanya dirasai oleh mereka yang terlibat sahaja, tetapi kekecewaan ini sebenarnya turut dirasai oleh penyokong serta orang ramai yang bersimpati dengan mereka.

Pada pendapat Dr. Mahathir pula, oleh sebab ramai menteri dan timbalan menteri yang menentang maka beliau terpaksa menyingkirkan semua penentangannya.²

Dr. Mahathir sudah pasti dapat menelah bahawa tindakannya me-

nyingkirkan menteri yang memihak kepada Tengku Razaleigh akan memberikan kesan buruk kepada perpaduan parti. Tetapi beliau nampaknya menggagahkan diri berbuat demikian kerana cara itu dapat menyelamatkan dirinya dan perpaduan Melayu. Amalan mengekalkan penentang pucuk kepemimpinan dalam kabinet seperti di Jepun atau di Britain tidak popular bagi masyarakat Melayu. Ketika zaman Tunku dulu, memang tiada menteri yang menentang beliau dikekalkan dalam kabinet seperti Aziz Ishak, Musa Hitam, Syed Jaafar Albar ataupun Dr. Ismail. Begitu juga ketika Hussein Onn. Maka, tindakan Dr. Mahathir menyingkirkan menteri yang memihak kepada Team B tidak seharusnya dianggap sebagai sesuatu yang tidak pernah berlaku dalam sejarah politik negara.³ Apa yang agak berbeza atau ganjil sedikit ialah bilangan yang disingkirkan oleh Dr. Mahathir adalah lebih ramai.

Pada masa itu juga, negara berada dalam keadaan agak cemas yang melibatkan beberapa perkembangan. Peristiwa amuk seorang anggota tentera di Jalan Tuanku Abdul Rahman iaitu Prebet Adam Rambo begitu menggemparkan. Selain itu, berlaku pula peristiwa kecam-mengecam antara Pemuda UMNO dengan MCA tentang isu peribumi dan sekolah bahasa Cina. Pada 10 Oktober 1987, satu perhimpunan secara besar-besaran telah diadakan di Kuala Lumpur yang dianjurkan oleh Pemuda UMNO Malaysia membantah isu yang dibangkitkan oleh MCA. Bagaimanapun, keadaan dapat dikawal. Ura-ura UMNO hendak mengadakan perhimpunan raksasa yang dijangka diadakan di Stadium Merdeka pada 1 November 1987 untuk memupuk perpaduan Melayu telah dibatalkan kerana dikhawatiri akan menjejaskan keselamatan negara.

Negara digemparkan oleh satu lagi peristiwa pada 27 Oktober 1987, iaitu berita penahanan beramai-ramai pemimpin politik daripada DAP, UMNO, MCA, Aliran, ahli akademik dan lain-lain ke dalam tahanan ISA. Antara ahli UMNO yang ditahan ialah Tajuddin Abdul Rahman, Fahmi Ibrahim dan Ibrahim Ali.⁴ Lebih 100 orang telah ditahan kerana alasan mengancam keselamatan negara. Beberapa buah akhbar telah diharamkan penerbitannya seperti *WATAN*, *The Star* dan *Sin Chew Jit Poh*.

Kumpulan II UMNO

Sementara itu, konfrontasi antara Team A dan Team B dalam UMNO terus bergolak. Kecam-mengecam antara mereka terus terjadi. Terdapat usaha untuk mendamaikan kedua-dua pihak, tetapi gagal. Team B ber-ura-ura untuk membawa kes UMNO ke mahkamah kerana tidak berpuas

hati terhadap kekalahan mereka dan mendakwa banyak penyelewengan berlaku sebelum pemilihan dalam bahagian dan cawangan UMNO serta di perhimpunan Agung 24 April 1987.

Cerita bagaimana kumpulan 11 (sebenarnya 12 orang) bersama-sama berganding bahu membawa kes ini ke mahkamah agak menarik. Ahli kumpulan 11 tidak pernah mengenali antara satu sama lain sebelum ini.⁵ Daud Che Soh telah berjumpa Marina Yusuf di Kuala Lumpur dan di sana beliau bertemu dengan wakil dalam kumpulan 11 yang berbicara tentang perkara yang sama. Oleh itu, Marina Yusuf mencadangkan supaya semua kes yang dibawa oleh mereka diajukan ke mahkamah kerana kes ini berkait dengan peristiwa, parti dan tuduhan yang sama.⁶

Oleh sebab pihak Setiausaha Agung UMNO mengetahui banyak perkara yang belum beres seperti cawangan yang tidak berdaftar dan perwakilan yang tidak sah, maka hal ini seolah-olah didiamkan begitu saja, walaupun rayuan dibuat oleh cawangan berkenaan kerana perkara seperti ini pernah berlaku pada masa dulu. Hal ini pernah diakui sendiri oleh Sanusi Junid. Tetapi pada masa dulu, tidak ada krisis yang berlaku dalam UMNO seperti hari ini. Jika ada pun krisis mungkin dianggap remeh atau di luar peraturan perlembagaan hatta undang-undang sekalipun. Maka hal ini didiamkan begitu saja; tidak ada puak atau golongan yang akan menggunakan perkara ini sebagai senjata atau barang kes untuk di bawa ke tengah.

UMNO pada tahun 1987 bukan seperti UMNO pada tahun 1960. UMNO 1967 sedang menghadapi krisis.⁷ Sepatutnya pihak Setiausaha Agung UMNO membereskan semua hal berkenaan mesyuarat bahagian dan cawangan sebelum pergi ke perhimpunan agung, kerana mereka sedar yang UMNO sedang menghadapi krisis yang maha sengit. Bermacam perkara boleh timbul, walaupun berlaku sedikit kesilapan kerana UMNO ketika itu dalam keadaan gawat. Ibaratnya, jika seseorang sudah mengetahui ada pemeriksaan polis di pertengahan jalan, sudah tentu ia akan memastikan lesen kereta, cukai jalan dan segalanya dalam keadaan baik atau masih boleh digunakan agar tidak ditahan oleh polis. Dalam kes UMNO, pihak Setiausaha Agung seolah-olah sengaja menempah untuk disaman. Anehnya, Team A mengetahui ketidakberesan dalam UMNO merupakan sesuatu perkara yang melanggar peraturan, tetapi mereka tidak bertindak untuk mengatasinya kerana dua faktor. Pertama, diandaikan jika tiada apa-apa yang akan terjadi, UMNO tidak menghadapi sebarang krisis, kedua kalau Team A kalah, mereka akan menggunakan kes ini untuk menyaman Team B pula.⁸ Selain itu, kemungkinan Team A dan Setiausaha Agung tidak menyangka Team B (Kum-

pulan 11) tergamak menyaman UMNO bersabit dengan isu cawangan yang tidak berdaftar. Bagaimanapun, tanggungjawab Setiausaha Agung yang tidak menyelesaikan segala perkara yang belum beres adalah berat. Jika beliau membereskan semua masalah sebelum perhimpunan, maka tidak adalah ruang untuk kumpulan 11 menyaman UMNO.⁹ Perkara ini merupakan satu hakikat, jika kumpulan 11 tidak membangkitkan isu cawangan yang tidak sah ke mahkamah, sebaliknya membawa perkara ini kepada pucuk pimpinan parti; sepatutnya perhimpunan Agung UMNO perlu diadakan sekali lagi, walaupun akan menghadapi banyak masalah. Perkara ini tidak mungkin berlaku. Begitu juga kalau Tengku Razaleigh menang dalam pertandingan 24 April tersebut, Team A akan membawa perkara ini ke mahkamah dan menyaman Team B seperti apa yang dibuat oleh Team B sekarang.¹⁰ Ketika itu, lebih kurang pada bulan Julai 1987, pihak tertentu yang dikenali sebagai kumpulan 11 telah mengambil inisiatif untuk membawa kes beberapa cawangan yang tidak sah untuk dibicarakan ke mahkamah. Mereka mendakwa segala percubaan dan rayuan untuk menyelesaikan kes ini telah dibuat sebelum Mesyuarat Agung UMNO, tetapi tidak dilayan.¹¹ Malah selepas 14 hari perhimpunan agung, kumpulan 11 mengirim bantahan kepada Setiausaha Agung tetapi tetap tidak dihiraukan.¹²

Ketika menunggu perbicaraan di Mahkamah Tinggi, Hakim Harun Hashim telah memberi masa selama enam bulan untuk UMNO menyelesaikan masalah ini di luar mahkamah. Satu jawatankuasa yang dianggotai oleh sebilangan anggota Team A dan Team B telah dibentuk. Jawatankuasa ini tidak mempunyai pengerusi. Antara ahlinya ialah Sanusi Junid, Nafsiah Omar, Abdullah Ahmad Badawi dan Senator Hussein Ahmad bersama-sama kumpulan 11 tersebut. Jawatankuasa ini telah bermesyuarat buat pertama kali pada 27 Oktober 1987. Bagaimanapun tidak ada penyelesaian yang diperolehi.¹³

Kumpulan 11 dikatakan telah menetapkan berbagai-bagai syarat terhadap pucuk pimpinan yang tidak dapat dipersetujui oleh Team A. Menurut Sanusi Junid salah seorang Kumpulan 11 berkehendakkan 19 000 ekar kawasan balak, seorang yang lain pula berkehendakkan jawatan eksekutif dengan RM5000 gaji sebulan. Seorang lagi berkehendakkan jawatan menteri. Akhir sekali mereka menuntut supaya Dr. Mahathir dan Sanusi Junid meletakkan jawatan mereka.¹⁴ Tetapi, dalam hal ini penulis telah berjumpa Ketua Kumpulan 11 dan beberapa orang antara mereka yang jelas menafikan cerita seperti yang disebut oleh Sanusi Junid itu. Apa yang mereka mahu ialah Mesyuarat Agung pada 24 April 1987 itu diisytiharkan tidak sah dan perlu diadakan sekali

lagi.¹⁵ Untuk keterangan lanjut berhubung dengan butir-butir tuntutan Kumpulan 11 dan juga bahagian-bahagian UMNO yang tidak sah sila rujuk lampiran A.

Nota

- 1 Team B menganggap menteri kabinet terutama Abdullah Ahmad Badawi memang berpotensi, tapi sayangnya beliau memihak kepada Tengku Razaleigh. Bagi golongan yang inginkan jawatan tertentu, sudah tentu menyokong langkah Dr. Mahathir tersebut.
- 2 Kemungkinan sebagai satu faktor beliau menubuhkan parti baru (UMNO Baru) seperti yang akan dibincangkan nanti.
- 3 Soal benar atau tidak perjuangan penentangannya tidak timbul. Apa yang penting bagi Dr. Mahathir, siapa yang menentang, maka orang itu tidak mendapat tempat dalam kerajaannya.
- 4 Lihat semua akhbar harian bertarikh 27 dan 28 Oktober 1988.
- 5 Keterangan daripada Daud Che Soh di Besut Terengganu pada 27 Mei 1988. Kumpulan 11 sudah mengaku sebagai adik-beradik selepas mereka membawa kes ini ke mahkamah. Mereka sering bertanya khabar. Daud Che Soh, 52 tahun, berpendidikan sekolah Melayu.
- 6 Keterangan Daud Che Soh dan Muda Yaacob 27 Mei 1988 Besut.
- 7 Sepatutnya apabila berlaku krisis, aspek perundangan diperkatakan sejajar dengan peraturan baru UMNO yang diperkenalkan oleh Majlis Tertinggi supaya disiplin dalam UMNO dapat diperketatkan lagi. Tetapi hal ini telah diabaikan.
- 8 Jika Setiausaha Agung UMNO tidak menyedari perlunya masalah UMNO dibereskan sebelum mesyuarat agung, pendapat ini amat dikesalkan. Tentang tindakan menyaman Team B kalau Team A kalah, adalah satu andaian saja. Tetapi Team A juga membuat perhitungan iaitu kalau mereka kalah, mereka akan menggunakan kes ini sama seperti yang dilakukan oleh Team B. Bagaimanapun, tidak dapat dipastikan benar atau tidak niat yang tersirat itu, hanya berdasarkan andaian saja.
- 9 Tidak terfikirilah di kalangan pemimpin Team A dan Team B bahawa dalam menghadapi krisis kepemimpinan, perkara saman-menyaman ini boleh berlaku? Kalau masalah ini berlaku dalam keadaan aman, maka tidak perlu difikirkan hal mahkamah?
- 10 Tindakan ini adalah andaian penulis. Adakah bermungkinan berlaku kalau Dr. Mahathir kalah, UMNO akan disaman oleh Team A dan selepas itu UMNO diharamkan.
- 11 Penulis akan membicarakan secara terperinci tentang senarai nama Kumpulan 11, cawangan yang tidak berdaftar dan beberapa fakta tuntutan Kumpulan 11 kepada mahkamah dalam perbincangan seterusnya serta beberapa

persoalan tentang kes ini yang melibatkan tuduh-menuduh antara Team A dan Team B.

- 12 Ahmad Mokhtar 1988, Pengharaman UMNO 46, Siapa Pengkhianatnya, K.L. hlm 11.
- 13 Jawatankuasa ini gagal kerana Setiausaha Agung UMNO, Sanusi Junid tidak bersungguh-sungguh, oleh sebab beliau sendiri terlibat dalam perkara cawangan yang tidak berdaftar itu. Keterangan Ahmad Mokhtar, *op. cit.*, hlm. 12.
- 14 Keterangan ini disebut oleh Sanusi Junid dalam ucapannya di Arau, Perlis. Cerita ini dilaporkan oleh wartawan WATAN, Rosdi Kasim dalam WATAN Khamis 7 Julai 1988. hlm. 31.
- 15 Keterangan daripada Daud Che Soh, Ketua Kumpulan 11, pada 27 Mei 1988. Keterangan ini juga disebut oleh Kamaruddin bin Awang Teh, dari Bruas, Perak pada 20 Mei 1988; Malek Ahmad, Speaker Negeri Perak, pada 20 Mei 1988 dan Muda bin Yaacob, 27 Mei 1988.

BAB 15

ANALISIS PROSES SAMAN KE MAHKAMAH

Kumpulan 11 tidak dapat menarik kembali tuntutan yang telah dibuat di mahkamah, walaupun pelbagai pihak mendesak supaya mereka menarik balik saman tersebut. Dikatakan Team A tidak mahu memenuhi permintaan mereka supaya perhimpunan agung UMNO diadakan sekali lagi, memandangkan terdapatnya perwakilan yang tidak sah hadir dan mengundi dalam perhimpunan agung yang lepas.

Tidak dapat dipastikan mengapakah pihak Dr. Mahathir tidak mahu mengadakan perhimpunan UMNO sekali lagi, apa yang diminta oleh Kumpulan 11 adalah logik dan rasional. Soal menang atau kalah dalam pertandingan, bukan soal pokok.

Team A mendakwa Team B (Kumpulan 11) menuntut supaya Dr. Mahathir Mohamad meletakkan jawatan sebagai Perdana Menteri, baru mereka menarik balik saman itu, selain berbagai-bagai syarat lagi yang diminta oleh Kumpulan 11.¹ Apa yang disebutkan terdahulu daripada ini, pihak Kumpulan 11 menafikan tuduhan itu dan jika diteliti kenyataan di mahkamah yang dipersetujui oleh kedua-dua belah pihak (plain-tif dan defendan), tiada sebarang syarat pun seperti yang dinyatakan.² Malah tidak ada surat hitam putih yang menyatakan adanya syarat itu daripada Kumpulan 11.

Bagaimanapun, menurut hemat penulis, alasan sebenarnya yang menyebabkan Dr. Mahathir tidak mahu mengadakan perhimpunan agung sekali lagi ialah: pertama, keadaan ini akan menegangkan lagi suasana serta membuang masa dan wang. Kedua, jika berlaku pertandingan sekali lagi, dikatakan beliau pasti akan kalah.³ Oleh itu, beliau sanggup menghadapi apa juga kemungkinan, namun untuk mengadakan perhimpunan sekali lagi adalah tidak mungkin. Ada juga pemerhati politik berpendapat, jika beliau tidak mahu mengadakan pemilihan dan

seterusnya menghadapi "kekalahan",⁴ beliau boleh meletakkan jawatan. Dengan cara itu kes saman dan perpecahan dalam UMNO boleh selesai. Tetapi Dr. Mahathir tidak mahu memilih cara ini kerana beliau berpendapat cara ini tidak boleh menyelesaikan masalah, dan memburukkan lagi keadaan.

Beliau yakin mahkamah merupakan cara penyelesaian yang paling baik. Jika penyelesaian dilakukan dengan cara mengadakan perhimpunan sekali lagi, beliau meramalkan keputusannya pasti memihak kepada Team B (andaian penulis).

Bertitik tolak daripada faktor di atas, maka bermula satu babak baru dalam UMNO iaitu membawa masalah ini ke mahkamah. Faktor mengapa Kumpulan 11 menyaman Sanusi Junid merupakan perkara yang menarik untuk dibincangkan dalam bab ini.

Setelah rayuan demi rayuan dibuat oleh pihak tertentu dalam setiap cawangan yang terlibat dengan perkara cawangan tidak berdaftar dan tidak mengikut peraturan dan Perlembagaan UMNO, maka Kumpulan 11 pun mengambil tindakan mahkamah. Di bawah ini diperturunkan secara ringkas intipati faktor pencepat mengapa mereka menyaman Sanusi Junid.⁵

1. Ingin melihat persaingan yang sihat.
2. Ingin melihat parti mengamalkan sikap mesyuarah dan keadilan kepada semua pihak. Tindakan ini tidak bererti menentang musuh, tetapi bersaing sesama ahli dalam parti.
3. Berlakunya penyelewengan dalam cawangan iaitu 30 cawangan yang tidak berdaftar menghantar wakil mereka ke mesyuarat bahagian dan turut mengundi. Perkara ini merupakan satu kesalahan kerana mereka hanya boleh menjadi pemerhati sahaja.
4. 70 orang perwakilan dalam perhimpunan agung UMNO dianggap tidak sah keahliannya.
5. Sesetengah wakil pemuda dan wanita UMNO juga tidak sah keahliannya kerana dasar yang sama.
6. Dr. Mahathir menang dengan kelebihan 43 undi dan wakil bahagian yang tidak sah lebih daripada 70 orang.
7. Rayuan dan bantahan daripada cawangan atau bahagian yang pro-Team A tidak dilayan oleh Setiausaha Agung UMNO.

Dalam hal ini, agak sukar hendak dipastikan apakah muslihat Setiausaha Agung untuk tidak menghiraukan rayuan mereka itu. Tetapi dua bahagian UMNO yang pro-Team A iaitu Kuantan dan Sungai Benut, Johor yang menghadapi masalah cawangan tidak berdaftar telah

diarah oleh Setiausaha Agung untuk mengadakan mesyuarat perwakilan sekali lagi.⁶ En. Ghafar Baba mendakwa bahawa jika Kumpulan 11 sudah mengetahui terdapat 30 cawangan tidak berdaftar, mereka patut memberitahu pengerusi perhimpunan untuk menanggukkan perhimpunan tersebut. Jika tindakan seperti ini diambil satu mesyuarat khas boleh diadakan.⁷ Anehnya, Kumpulan 11 telah pun memberitahu Setiausaha Agung perkara tersebut sebelum Perhimpunan Agung UMNO 24 April 1987. Kalau Majlis Kerja Tertinggi membuat arahan supaya mesyuarat diadakan sekali lagi, kemungkinan perkara haram-mengharam ini tidak akan berlaku.

Di sini, tidak dapat dipastikan apakah untuk mengadakan mesyuarat bahagian sekali lagi terpaksa mendapat kelulusan atau kebenaran Majlis Kerja Tertinggi atau sekadar memberitahu Majlis Kerja Tertinggi sahaja. Tetapi apabila disemak dalam perlembagaan UMNO, kebenaran perlu diperoleh terlebih dahulu daripada Majlis Kerja Tertinggi sebelum mengadakan sekali lagi sebarang mesyuarat oleh cawangan dan bahagian yang terlibat.

Setiausaha Agung UMNO mengambil perhatian berat untuk menyelesaikan perkara ini di luar mahkamah selepas Kumpulan 11 membawa kes ini ke mahkamah. Sebelum ini mereka (Team A) tidak jangka yang tindakan ini memberikan kesan yang begitu buruk. Mereka tidak menyangka masalah UMNO yang tidak diberikan perhatian serius akan menyebabkan UMNO diharamkan.⁸

Menurut Setiausaha Agung UMNO, sebelum beliau mengambil alih jawatan itu, terdapat hampir 5000 cawangan yang tidak berdaftar. Jadi, tugas utama beliau ketika itu ialah mendaftarkan cawangan tersebut. Untuk 30 cawangan yang dikatakan tidak berdaftar itu, Majlis Kerja Tertinggi menyerahkan kepada ketua perhubungan negeri (setelah mereka juga meminta berbuat demikian) untuk diselesaikan. Soalnya di sini ialah kalau Setiausaha Agung boleh menyelesaikan masalah 5000 cawangan, sudah tentu kes 30 cawangan yang tidak berdaftar boleh diselesaikan. Beliau sepatutnya membereskan masalah kesemua cawangan ini. Begitu juga dengan ketua perhubungan UMNO yang berkenaan, mengapakah mereka tidak berusaha mendaftarkan segala cawangan yang tidak berdaftar sebelum mesyuarat agung bahagian dan perhimpunan agung UMNO diadakan.

Bagaimana UMNO Menjadi Tidak Sah?

Telah diperlihatkan bahawa dalam penghakiman Harun Hashim, jelas

membuktikan perhimpunan agung UMNO 24 April 1987 itu tidak sah. Seperti yang diketahui bahawa peguam Kumpulan 11 ialah Raja Aziz Addruse dan Shafee Abdullah. (Peguam utama mewakili UMNO dan Sanusi Junid ialah Sri Ram berketurunan India. Menurut Sanusi Junid, Sri Ram dipilih kerana peguam Melayu tidak boleh dipercayai. Terdapat sesetengah orang Melayu yang gemar memutarbelitkan kenyataan, membenarkan perkara yang tidak benar dan membetulkan perkara yang salah. Dalam perbicaraan itu, Kumpulan 11 telah mengemukakan banyak bahan bukti yang berupa surat antara Kumpulan 11 dengan Sanusi Junid, seperti surat daripada setiausaha bahagian kepada Setiausaha Agung dan nama cawangan, ahli yang terlibat dan sebagainya (lihat butir-butir tentang perkara ini dalam lampiran A.)

Semua bahan bukti diteliti oleh tuan hakim dan peguam kedua-dua belah pihak. Semuanya diterima oleh ketiga-tiga pihak – hakim, peguam Kumpulan 11 dan peguam UMNO sebagai bahan bukti yang sah.¹⁰

Sebelum Hakim Harun Hashim menjalankan penghakimannya pada Februari 1988, Kumpulan 11 telah meminta peguam mereka supaya jangan menyimpang daripada tujuan asal mereka iaitu meminta mahkamah mengisytiharkan perhimpunan agung UMNO pada 24 April 1987 itu sebagai tidak sah, oleh sebab terdapat wakil daripada 30 cawangan UMNO yang tidak sah mengambil bahagian dalam mesyuarat bahagian. Kumpulan 11 tidak meminta atau mendesak supaya mahkamah mengharamkan UMNO seperti yang didakwa oleh Dr. Mahathir dan Team A.¹¹

Peguam Kumpulan 11 patuh dengan kehendak mereka itu. Raja Aziz Addruse merayu kepada hakim agar jangan merujuk kes ini kepada seksyen 12(3) dalam Akta Pertubuhan 1966 yang berbunyi:

“Jika sesuatu pertubuhan berdaftar menubuhkan sesuatu cawangan dengan tiada terlebih dahulu mendapat kebenaran pendaftaran, maka pertubuhan berdaftar itu dan cawangan yang disifatkan sebagai pertubuhan-pertubuhan yang menyalahi undang-undang”.¹²

Peguam UMNO, Sri Ram telah meminta hakim merujuk seksyen 12(3) kerana dia tidak dapat menafikan penyelewengan yang dilakukan oleh 30 cawangan yang tidak sah itu. Hakim Harun Hashim bertanya kepada Sri Ram apakah dia mahu kes ini dibawa begitu jauh sebab Raja Aziz Addruse, peguam Kumpulan 11 hanya mahu memusatkan perhatian kepada perhimpunan agung 24 April dan 30 cawangan yang tidak berdaftar itu saja.¹³ Dengan nada suara yang tinggi peguam Sri Ram

berkata dia bukan orang politik. Dia hanya seorang peguam dan meminta hakim merujuk kes ini kepada seksyen 12(3), Akta Pertubuhan. Apakah ada pilihan lain bagi hakim untuk menyelamatkan UMNO? Jawapannya tidak ada. Sri Ram menjelaskan "saya terpaksa bertindak menurut undang-undang yang diluluskan oleh parlimen".

Kumpulan 11 ini mendakwa Sri Ram sebagai faktor penting menyebabkan UMNO diharamkan. Jika peguam UMNO itu dilantik daripada kalangan orang Melayu, kemungkinan UMNO tidak diharamkan. Sebenarnya jika Sri Ram tidak meminta hakim memberikan penghakimannya berdasarkan Seksyen 12(3), UMNO tetap dianggap tidak sah oleh mahkamah. Menyalahkan peguam Sri Ram dalam pengharaman UMNO adalah kurang bijak; menganggap jika peguam Melayu bertindak sebagai peguam Team A maka UMNO tidak diharamkan adalah juga keterlaluan. Pada pukul 6.20 petang, 4 Februari 1988 di Mahkamah Tinggi, Kuala Lumpur, Hakim Harun Hashim telah membacakan keputusan penghakimannya. Suasana tenang penuh debaran berlegar dalam mahkamah dengan wartawan, jurugambar dan para penyokong parti tersebut. Dikatakan bunyi kilat sabung-menyabung dan petir berdentum apabila Harun Hashim membaca keputusan, bagai suatu alamat yang tidak baik akan menimpa UMNO, orang Melayu dan negara.¹⁴ Harun Hashim tidak dapat memberi hujah dengan panjang lebar kerana hari semakin gelap, seolah-olah keputusan beliau juga menggelapkan harapan UMNO menyelesaikan masalahnya. Oleh sebab itu beliau meringkaskan kenyataan penghakimannya dengan membacakan keputusan yang penting sahaja.

Berikut ialah keputusan penghakiman lisan Hakim Harun Hashim (terjemahan ke dalam bahasa Malaysia).¹⁵

Penghakiman Lisan (Terjemahan)

Penghakiman lisan diberikan oleh Yang Arif Hakim Dato' Harun Hashim pada 4 Februari 1988.

Perkara ini ialah tuntutan yang dibuat oleh pihak yang menuntut iaitu ahli UMNO yang berbangkit daripada pemilihan semasa perhimpunan agung yang berlangsung pada 24 April 1987. Aduan utama ialah mereka tidak begitu gembira dengan cara mesyuarat itu dijalankan sehingga pada peringkat perhimpunan agung atas alasan terdapat 30 cawangan yang tidak diluluskan, yang menghadiri mesyuarat peringkat bahagian dan menghantar (perwakilan) ke perhimpunan agung itu. Aduan lain ialah gadis di bawah umur, mereka yang bukan ahli, pemuda

yang lebih umur dan terdapat juga beberapa aduan lain. Di Nibong Tebal, terdapat 22 cawangan yang dihalang daripada memilih perwakilan.

Pernyataan tuntutan ini diteruskan atas tegasan pertama bahawa terdapat kontrak berasaskan duluan yang mengikat saya. Perlembagaan UMNO membentuk satu kontrak antara ahlinya dan peraturan ialah kontrak antara pihak yang menuntut dengan ahli UMNO yang lain.

Tuntutan ini menyatakan bahawa mengikut Seksyen 12, Akta Pertubuhan, UMNO tidak boleh menubuhkan cawangan tanpa kelulusan Pendaftar Pertubuhan dan cawangan ini dianggap tidak sah. Aduan dibuat terhadap 30 cawangan yang tidak diluluskan ini dan semuanya ialah cawangan yang haram.

Terdapat duluan yang cukup mengatakan bahawa apabila rujukan dibuat terhadap statut ini tentang ketidaksahan, maka mahkamah tidak boleh mengetepikannya. Terdapat juga duluan yang menetapkan bahawa apabila mahkamah menyedari sebarang ketidaksahan atau pelanggaran mana-mana statut, mahkamah tidak boleh mengetepikan pelanggan undang-undang itu.

Akta 1966, memansuhkan dan menggantikan Ordinan Pertubuhan 1949. Ordinan 1949 ini ialah satu Ordinan British yang ringkas, mengandungi 27 peruntukan yang utama dan hanya memerlukan pertubuhan itu didaftarkan. Terdapat peruntukan tentang bagaimana sesebuah pertubuhan itu harus dikendalikan dan kuasa pendaftar serta kesalahan yang dilakukan sekiranya tidak mematuhi undang-undang.

Melihat kepada undang-undang yang ada sekarang, jelaslah bahawa pihak berkuasa pada masa itu lebih menitikberatkan pertubuhan rahsia. Undang-undang ini ialah satu undang-undang mudah, yang hanya memerlukan pendaftaran.

Parlimen dengan kebijaksanaannya pada tahun 1966 telah menggubal undang-undang dan memperuntukkan dengan tentu Seksyen 12(1) iaitu sebuah pertubuhan yang berdaftar terlebih dahulu. Sekiranya anda melihat kaedah-kaedah untuk mendaftar pertubuhan, terdapat satu borang khas iaitu borang 5 yang dialamatkan kepada Pendaftaran Pertubuhan yang disebut sebagai borang permohonan untuk kelulusan bagi menubuhkan satu cawangan. Dalam borang itu perlu diisi nama, tempat perniagaan dan alamat, tahun kewangan, tarikh cawangan telah diluluskan dan lain-lain. Nampaknya tiada cawangan yang boleh berfungsi sebelum mendapat kelulusan daripada Pendaftar Pertubuhan.

Bagi Seksyen 12(3), jika kita pergi lebih jauh lagi: "Apabila sebuah pertubuhan yang berdaftar menubuhkan cawangan tanpa kelulusan

pendaftar terlebih dahulu maka pertubuhan itu dan cawangan yang ditubuhkan akan dianggap sebagai pertubuhan yang tidak sah”.

Bagaikan ingin memakukan paku terakhir di keranda, Seksyen 41 terus menyatakan bahawa “untuk tujuan-tujuan akta ini, mana-mana pertubuhan di bawah akan menjadi pertubuhan yang tidak sah, iaitu (c) sebuah pertubuhan yang menubuhkan cawangan tanpa kelulusan daripada pendaftar terlebih dahulu, bertentangan dengan Seksyen 12 dan juga cawangan yang telah ditubuhkan, “iaitu mana-mana pertubuhan yang menubuhkan cawangan dan pertubuhan itu sendiri adalah tidak sah. Undang-undang tentangnya adalah jelas dan tidak kabur dan jika berdasarkan fakta UMNO telah menubuhkan cawangan tanpa terlebih dahulu mendapat kelulusan pendaftar maka dengan itu UMNO sendiri adalah sebuah pertubuhan yang tidak sah”.

Saya telah didesak supaya mengambil pandangan yang munasabah dan baik. Kesukaran yang saya hadapi ialah jika di bawah undang-undang yang lama, saya boleh memakai prinsip pemisahan (*severance principle*) *Common Law* tetapi di sini parlimen dalam usaha untuk menentukan pematuhan undang-undang yang lebih ketat telah membuat peruntukan ini lebih keras. Parlimen mahukan Akta Pertubuhan ini dipatuhi dengan ketat dan memasukkan dalam undang-undang satu pepatah Melayu: ‘kerana nila setitik, rosak susu sebelanga’. Akta ini bukan merupakan satu peruntukan yang tidak dapat melihat bagaimanakah saya dapat memberikan pandangan yang munasabah atau baik. Pemakaiannya ialah suatu yang ketat.

Berdasarkan fakta 30, cawangan yang tidak didaftarkan telah mengadakan mesyuarat pada peringkat cawangan dan kemudiannya menghadiri mesyuarat peringkat bahagian. Oleh itu, di bawah Perlembagaan UMNO, cawangan hanya boleh ditubuhkan dengan kelulusan bahagian maka sekurang-kurangnya ahli jawatankuasa bahagian mesti memberikan kelulusan itu. Perlembagaan juga menetapkan bahawa menjadi kewajipan bahagian untuk mendapatkan kelulusan untuk cawangan dan sebelum diluluskan cawangan tidak boleh menghadiri mesyuarat pada peringkat bahagian, tetapi mereka tetap menghadiri mesyuarat kerana mereka membayar yuran ahli.

Perhubungan dengan pihak ibu pejabat juga adalah jelas dan minit mesyuarat telah mengemukakan beberapa perkara penting. Aduan juga dibuat kepada ibu pejabat atau kepada pihak yang kena tuntutan kelapan tentang perkara ini. Di Bahagian Pasir Putih apabila bantahan dikemukakan mereka memutuskan bahawa mesyuarat itu adalah batal dan tidak sah. Mereka mahu mengadakan mesyuarat semula tetapi ibu pejabat

menyatakan sebaliknya. Saya menyebut fakta ini disebabkan oleh masalah 30 cawangan tidak diluluskan itu diketahui oleh semua orang dan oleh ibu pejabat hingga ke peringkat atas. Berasaskan Seksyen 12(3) Akta Pertubuhan dan Seksyen 41, nampaknya pada setiap masa dalam mesyuarat cawangan, dalam mesyuarat bahagian dan tentunya pada 24 April 1987 di perhimpunan agung, UMNO telah dianggap oleh undang-undang sebagai satu pertubuhan yang tidak sah. Dengan cara lain, pemakaian undang-undang ini pada fakta kes ini telah menyebabkan keputusannya di luar kawalan saya. Parlimen pada hakikatnya telah memutuskan bahawa UMNO ialah sebuah pertubuhan tidak sah.

Mengikut duluan yang ada, tuntutan yang diminta di sini tidak dapat saya berikan kepada mereka kerana pertubuhan itu ialah pertubuhan yang tidak sah. Sejauh yang saya fahami UMNO dianggap tidak sah dan akan terus menjadi tidak sah menyebabkan saya tidak perlu membuat pengisytiharan bahawa pemilihan yang dibuat itu adalah tidak sah kerana ia telah terbatal. Seperti yang diperkatakan oleh Yang Arif Hakim Suffian, tidak terdapat pemilihan langsung. Ianya sendiri tidak sah.

Undang-undang dibuat oleh parlimen kita. Mereka mengetahui apa yang mereka lakukan. UMNO tentunya mengetahuinya pada setiap masa kerana UMNO menjadi parti majoriti begitu juga pada tahun 1946. Secara sepintas lalu dapatlah saya katakan bahawa saya tak perlu memutuskan isu-isu lain.

Sepintas lalu patut juga saya nyatakan di sini bahawa Raja Aziz telah menunjukkan rasa terkejutnya dengan kewujudan peruntukan sebegitu. Seperti yang dinyatakan pada awal lagi undang-undang ini digubal untuk pertubuhan rahsia. Akta Pertubuhan tidak sebenarnya dicipta untuk mentadbirkan parti politik. Parlimen sendiri menyedari hakikat ini dan percubaan telah dibuat tidak lama dulu pada tahun 1983 untuk mewujudkan satu peruntukan khas untuk parti politik, tetapi peruntukan tersebut telah dimansuhkan tidak berapa lama kemudian.

Kini amatlah jelas pada kita bahawa sepatutnya ada satu undang-undang khas tentang parti politik, seperti kesatuan sekerja dan pertubuhan koperasi. Saya fikir parti politik ialah satu pertubuhan yang mempunyai keistimewaan sendiri dengan definisinya yang tidak dimansuhkan dalam Akta Pertubuhan. Mungkin masanya telah tiba untuk pihak berkuasa menggubal satu undang-undang yang khas untuknya.

Dengan amat dukacita saya terpaksa menyatakan UMNO ialah sebuah pertubuhan yang tidak sah dan apa yang berlaku pada tahun 1987 ialah suatu yang batal.

Untuk menjawab pertanyaan peguam tentang kos, hakim memutuskan:

"Pihak yang kena tuntutan mengetahui akan ketidakpatuhan ini dan disedari dari awal lagi saya fikir satu lagi pihak yang menuntut telah pun berjaya. Mereka mendapat jawapannya walaupun tidak seperti yang mereka kehendaki, tetapi hasilnya tetap sama. Mereka telah berjaya mengemukakan hujah mereka maka tiada perintah tentang kos dibuat".

Rayuan Kumpulan 11

Berikutan keputusan Hakim Harun Hashim itu, Kumpulan 11 telah memutuskan untuk mengemukakan rayuan ke Mahkamah Agung. Sebelas bekas ahli UMNO itu mengemukakan notis rayuan terhadap keseluruhan keputusan Hakim Harun Hashim di Pendaftaran Bahagian Rayuan Mahkamah Tinggi melalui Tetuan Shafee and Co. (Peguam Kumpulan 11) pada 19 Februari 1988.

Jika Kumpulan 11 membuat rayuan terhadap keputusan Harun Hashim itu, pada pihak defendan pula tidak membuat sebarang rayuan. Pendaftar Pertubuhan (Zakiah Hashim) telah menghantar sepucuk surat kepada Sanusi Junid (Ruj. /PPM.457/49 Jld. 5(III), yang bertarikh 8 Februari 1988) meminta UMNO memberikan bahan bukti mengapa pendaftar itu tidak patut dibatalkan seperti yang termaktub dalam Akta Seksyen Kecil (2) kepada Seksyen 13 Akta Pertubuhan 1966. Pendaftar memberikan masa 30 hari untuk UMNO mengemukakan sebab tersebut. Dalam hal ini, surat itu dikatakan satu formaliti sahaja kerana keputusan mahkamah lazimnya adalah muktamad.

Pada hari yang sama (8 Februari 1988), Sanusi Junid telah membalas surat Pendaftar Pertubuhan itu dan menyatakan bahawa UMNO tidak mempunyai sebarang sebab mengapa pendaftar tidak patut membatalkan pendaftaran UMNO. Antara lain beliau mengatakan dalam surat itu,

"Oleh yang demikian, terpulanglah kepada budi bicara puan mengambil tindakan yang difikirkan perlu dan wajar di bawah undang-undang."

Dengan itu jelaslah bahawa tidak ada usaha untuk merayu kepada pendaftar supaya UMNO tidak dibatalkan. Anehnya, surat Zakiah

Hashim¹⁶ itu begitu cepat dijawab oleh Sanusi Junid, seolah-olah perkara ini telah dirancang terlebih dahulu. Pihak Team B telah menyuarkan rasa kesal terhadap sikap Dr. Mahathir dan Sanusi Junid yang tidak langsung berikhtiar untuk memulihkan UMNO yang diisytiharkan haram itu, apatah lagi apabila pendaftar memberi masa 30 hari untuk menjawab surat.

Sebagai menjawab surat Sanusi Junid bertarikh 8 Februari 1988 itu, maka Pendaftar Pertubuhan telah mengirim sepucuk surat bertarikh 12 Februari 1988 (ruj. PPM.457/49 Jld. 5-115) yang antara lain telah membatalkan pertubuhan UMNO berkuat kuasa mulai dari tarikh surat itu (12.2.1988).

Dalam Warta Kerajaan Persekutuan, bilangan No. 1209 bertarikh 15.2.88 telah mewartakan bahawa UMNO bilangan P.P.M. 457/49 telah dibatalkan pertubuhannya yang berkuat kuasa pada 12.2.88 (P.P.M. Am Pert. 1.11 Jld. 7-(12A)).¹⁷

Dengan warta kerajaan itu, rasmilah bahawa UMNO telah tidak wujud lagi mulai **12 Februari 1988**. Tamat riwayat pertubuhan itu yang bergerak dari **11 Mei 1946 hingga 12 Februari 1988** iaitu genap usianya **42 tahun 7 bulan**.

Perkara ini jelas membuktikan bahawa kemuncak konflik dalam UMNO ialah pengharaman parti ini daripada beroperasi (Dalam Bab 12 dan Bab 13, dibincangkan beberapa peristiwa yang membawa kepada pengharaman UMNO). Kegagalan untuk menguatkuasakan kompromi jelas kelihatan dan akhirnya pemerintah terpaksa menggunakan proses undang-undang bagi menamatkan konflik antara dua kelompok yang bertarung. Campur tangan pihak perundangan seperti yang diutarakan dalam model kelompok bertindak menjadi pengadil dalam perjuangan kelompok tersebut, dan seterusnya merekodkan segala bentuk keputusan mahkamah serta menyerahkan kepentingan dan keputusan itu dalam bentuk penguatkuasaan undang-undang.

Nota

- 1 Lihat WATAN 7.7.1988, hlm. 31.
- 2 Menurut keterangan Abdul Fatah Abdullah bekas Setiausaha Politik Abdullah Ahmad Badawi pada 12 Julai 1988; beliau tidak pernah mendengar cerita ini daripada Kumpulan 11, ataupun daripada Abdullah Ahmad Badawi, Hussein Ahmad atau Kadir Sheikh Fadhil.
- 3 Andaian ini lahir daripada Team B dan juga segolongan Team A. Dr.

Mahathir tidak pernah menyebut untuk mengadakan perhimpunan sekali lagi. Kalau diadakan pertandingan kali kedua, belum tentu beliau akan kalah kerana beberapa strategi boleh digunakan untuk memastikan kemenangan seperti yang telah dibuat semasa perhimpunan pada 24 April 1987.

- 4 Disesuaikan dengan pendapat Ahmad Mokhtar, *op. cit.* hlm. 6-8 juga pendapat Daud Che Soh, Muda Yaacob, di Besut pada 27 Mei 1988.
- 5 Di Kuantan, Rahim Bakar (Team B) menang sekali lagi menentang Adam Kadir (Team A). Di Sg. Benut pula, mesyuarat diadakan sekali lagi dua minggu sebelum 24 April 1988. Fatimah Salim (Team B) melawan Hj. Zaid iaitu Timbalan Ketua Bahagian Sg. Benut (Team A), tapi Hj. Zaid kalah untuk kali yang kedua.
- 6 Ucapan Ghafar Baba di Arau, Perlis dalam WATAN 7 Julai 1988 (Khamis) hlm. 31
- 7 Pendapat Abdul Fatah Abdullah, bekas Setiausaha Politik Abdullah Ahmad Badawi pada 12 Julai 1988.
- 8 Pandangan Sanusi Junid terhadap bangsa Melayu bangsa beliau juga, Rosdi Kassim, dlm. WATAN, 7 Julai 1988 hlm. 31 ruangan 1 dan 2.
- 9 Lihat lampiran *Agreed Facts*, lihat Ahmad Mokhtar *op. cit.*, hlm. 21-24.
- 10 Keterangan daripada Ahmad Mokhtar, *op. cit.*, hlm. 22.
- 11 Lihat Akta Pertubuhan 1966 *Societies Acts 1966* Percetakan Negara, Kuala Lumpur.
- 12 Lihat Ahmad Mokhtar, *op. cit.*, hlm 24. Lihat juga keterangan daripada Daud Che Soh pada 27 Mei 1988, Kamaruddin Awang Teh dan keterangan daripada Malek Ahmad, Speaker Negeri Perak.
- 13 Keterangan Daud Che Soh pada 27 Mei 1988.
- 14 Terjemahan ini diubah suai daripada terjemahan yang diperoleh daripada Ahmad Mokhtar, *op. cit.*, hlm. 25-31, juga daripada keputusan yang ditulis dalam bahasa Inggeris Civil Suit No. R8-22-28-87, High Court of Malaya in Kuala Lumpur, Appellate Division.
- 15 Chamil Wariya menyifatkan pendaftar itu sangat kuat bekerja. Lihat *UMNO Baru kelahiran dan perkembangan awalnya* Kuala Lumpur: K. Publishing and Distributor Sdn. Bhd. (1988) hlm 38. Tetapi menurut penulis, tidak timbul soal kuat bekerja atau tidak kerana beliau juga tertakluk kepada arahan daripada menteri berkenaan. Dalam kes yang amat serius seperti ini sudah tentu pendaftar tersebut berbincang dengan menteri terlebih dahulu.
- 16 Lihat Warta Kerajaan Persekutuan, 15 Februari 1988 Ketua Pengarah Percetakan Negara, Kuala Lumpur, hlm. 1040.

LAMPIRAN A

Tuntutan Kumpulan 11

Dalam Tuntutan Sivil No P8-22-28-87, di mana Mahkamah Tinggi Malaya di Kuala Lumpur (Bahagian Rayuan) sebelas nama di bawah ini menjadi pihak yang menuntut (Plaintif)¹

1. Mohd. Nor Bin Othman, Ketua Cawangan Bukit Tambun (Nibong Tebal). Menjadi Ahli tahun 1963. Pekerjaan sendiri¹²
2. Mohd. Yusof bin Othman, ahli UMNO Cawangan Kampung Baru (Nibong Tebal). Menjadi ahli tahun 1968. Pekerjaan ketua pos.
3. Muda bin Yaacob, Ketua Umno Cawangan Bukit Yong A (Pasar Putih). Menjadi ahli tahun 1961. Pekerjaan, petani.
4. Abdul Rahman bin Yaacob, Ketua UMNO Cawangan Batu Hitam (Pasar Putih). Menjadi ahli tahun 1963. Pekerjaan, kerja kampung.
5. Mohd. Yusof bin Yunus, Ketua Cawangan UMNO Gong Kedakdi (Pasar Putih). Menjadi ahli tahun 1964. Pekerjaan, kerja kampung.
6. Abdul Rahman bin Hasan, Ketua Cawangan UMNO Pangkal Merlet (Machang). Menjadi ahli tahun 1956. Pekerjaan, kerja sendiri.
7. Daud Che Soh, Ketua UMNO Cawangan Kampung Pek (Machang). Menjadi ahli tahun 1955. Pekerjaan, Pesara polis – kerja sendiri.
8. Mohammad Nor Senak, ahli Umno Cawangan Pengkalan Machang, Chetok (Rantau Panjang). Menjadi ahli tahun 1959 Pekerjaan, bekas tentera – kerja sendiri.
9. Ahmad Mokhtar, Timbalan Pengerusi Tetap UMNO, Cawangan Pekan Lama, Pekan. Menjadi ahli tahun 1956. Pekerjaan, peniaga persendirian dan bekas pentadbir hospital.¹
10. Kamaruddin Hj. Awang Teh, Ketua Pemuda UMNO Bahagian Bruas. Menjadi ahli tahun 1969. Pekerjaan; peniaga atau kerja sendiri.
11. Abdul Rahim bin Abdul Rahman. Ahli UMNO Cawangan Tanjung

Agas, Bahagian Teluk Kemang, Negeri Sembilan. Menjadi ahli tahun 1978. Pekerjaan, bekas guru.

12. Hussain bin Manap. Ahli UMNO Pekan Lama, Pekan, Pahang.⁴

Dalam huraian seterusnya akan disebut plaintif nombor pertama hingga 12, tanpa menyebut nama sebenar plaintif tersebut, nama yang dituntut (defendan) seperti yang tercatat dalam fakta yang dipersetujui Mahkamah Tinggi, Kuala Lumpur 13 April 1988.

1. Mohd. Yusuf Jaafar,
Setiausaha UMNO Bahagian Tanjung,
Pulau Pinang.
2. Hj. Mohd. Ismail b. Hj. Ibrahim,
Setiausaha UMNO Bahagian Jelutong,
Pulau Pinang.
3. Nordin Hj. Mohd. Noor,
Setiausaha UMNO Bahagian Nibong Tebal,
Pulau Pinang.
4. Hj. Wan Omar b. Wan Majid,
Setiausaha UMNO Bahagian Pasir Putih,
Kelantan.
5. Sidek Hj. Hamat,
Setiausaha UMNO Bahagian Machang,
Kelantan.
6. Mamat b. Jusoh,
Setiausaha UMNO Bahagian Rantau Panjang,
Kelantan.
7. Drs. Abd. Manaf b. Abdullah,
Setiausaha UMNO Bahagian Pekan,
Pahang.
8. Sanusi Junid,
Setiausaha Agung UMNO Malaysia,
(Bagi pihak UMNO kecuali untuk yang menuntut).

9. Pendaftar Pertubuhan Malaysia.

Dalam huraian seterusnya hanya disebut defendan pertama hingga kesembilan (yang kena tuntutan). Misalnya defendan kelapan bermakna Setiausaha Agung UMNO Malaysia.

Peguam bagi pihak plaintif:

Y.M. Raja Abd. Aziz Addruse,
En. Mohd. Shafee Abdullah
Ms. Christina Kow

Peguam bagi pihak defendan:

En. G. Sri Ram
En. Zaki Tun Azmi
Ms. Juliana Solomon
En. W.W. Cheong
En. H.S. Lim untuk defendan keempat
En. Ghandi Singam untuk defendan ketujuh

Bahagian dan Cawangan yang Tidak Sah

1. Bahagian Pasir Puteh (Kelantan)

Mengikut kenyataan dalam fakta yang di persetujui yang dikeluarkan oleh Mahkamah Tinggi Kuala Lumpur, terdapat 11 cawangan dalam Bahagian Pasir Puteh yang tidak mendapat kelulusan Pendaftar Pertubuhan.⁵ Cawangan-cawangan itu ialah:

- (i) Wakaf Comel
- (ii) Gong Anak Nyior
- (iii) Padang Lindong
- (iv) Kampong Haji Wan Omar
- (v) Gong Manok B
- (vi) Wakaf Berangan
- (vii) Jeram Timur
- (viii) Bukit Yong B
- (ix) Kamal Sek
- (x) Gong Pacat Tok Kundor
- (xi) LTN Air Tawar

Cawangan yang diluluskan oleh Pendaftar Pertubuhan ialah Gong Manok (2.4.1968), Pintu Pupok (1.4.1968) dan Air Tawar (26.2.1988).

Perwakilan Pemuda dan Wanita daripada cawangan yang tidak berdaftar di atas telah hadir dan mengundi dalam mesyuarat pemuda dan wanita bahagian itu pada 19 dan 20 Februari 1987.

Dalam mesyuarat agung perwakilan bahagian yang telah diadakan pada 20 Februari 1987, satu usul dibentangkan oleh plaintif ketiga dan kelima yang menentang kesahihan mesyuarat agung itu. Tetapi telah ditolak selepas diadakan perbincangan.

Wakil daripada cawangan yang tidak berdaftar seperti Wakaf Comel, Gong Anak Nyior, Wakaf Berangan, Bukit Yong B, Kamal Sek dan Jeram Timur telah hadir dalam mesyuarat perwakilan bahagian tersebut.

Wakil daripada cawangan yang tidak berdaftar iaitu Padang Lindung, Kampung Haji Wan Omar dan Gong Manok B hadir dalam mesyuarat agung bahagian itu sebagai pemerhati dan tidak boleh mengundi.

Melalui satu surat notis bertarikh 27 Mac 1987 oleh defendan keempat mengisytiharkan mesyuarat pemuda dan wanita bahagian itu tidak sah kerana terdapatnya wakil daripada cawangan yang tidak berdaftar.

Satu surat notis yang bertarikh 29 Mac 1987 oleh defendan keempat telah mengisytiharkan bahawa notis yang bertarikh 27 Mac 1987 itu dibatalkan.

Berikut ialah wakil yang terpilih dalam mesyuarat perwakilan bahagian untuk menghadiri perhimpunan agung UMNO ke-38 di Kuala Lumpur iaitu:

Haji Muhamad Idris	Cabang Tiga Kamil
Raja Mahmud Raja Mamat	Pekan Lama
Hj. Wan Omar Wan Majid	Cerang Ruku Bandar
Daud Yusuf	Kelubi Machang
Zulkifli Yusoff	Kelubi Tok Janggut
Ali Salleh	Limbongan
Ismail Mohamed	Padang Lindong
Wan Ramli Hj. Wan Salleh	Lot 23

Berikut ialah tiga orang lagi wakil ke perhimpunan agung UMNO ke-38 yang secara automatik menjadi ketua bahagian, ketua pemuda dan ketua wanita. Mereka ialah:

Hj. Jelani Jaafar,
 Ketua Bahagian Cawangan Tok Janggut
 Hj. Mohd. Agil Awang,
 Ketua Pemuda Cawangan Sungai Petani
 Hajah Zabidah Zainal Abidin,
 Ketua Wanita Cawangan Pulau Lima

Dengan ini 11 orang wakil bahagian Pasir Puteh telah hadir ke perhimpunan agung dan seorang daripadanya iaitu Ismail Muhamad, ahli daripada Cawangan Padang Lindong yang tidak berdaftar.

Plaintif ketiga telah mengirim surat bantahan kepada defendan (Setiausaha Agung UMNO) bertarikh 22 Februari 1987 dan 7 Mac 1987 serta salinan kepada ketua bahagian; dan plaintif keempat juga telah menghantar surat bantahan kepada defendan kelapan.

Surat bantahan bertarikh 28 Mac 1987, 31 Mac 1987 dan 6 Mei 1987 telah juga dihantar oleh plaintif kelima kepada defendan kelapan.

2. Bahagian Machang, Kelantan

Cawangan yang tidak berdaftar ialah:

- (i) Kuala Wau
- (ii) Machang Tengah
- (iii) Desa Harapan
- (iv) Pemanok Batu 31
- (v) Sungai Mas
- (vi) Kulim Gual Ipoh
- (vii) Perumahan Kusial Baru
- (viii) Paloh Rawa Hilir
- (ix) Pangkal Petal Luar
- (x) Pek Timur
- (xi) Pangkal Jenerih
- (xii) Penakah
- (xiii) Peralla 2 (Gual Ipoh)
- (xiv) Terenang Luar

Cawangan lain yang telah diluluskan pendaftarannya ialah:

- (i) Kampung Wek 30.1.1985
- (ii) Kampung Buluh 30.1.1985

(iii)	Selimbar/Gutong	30.1.1985
(iv)	Kampung Peralla	26.2.1985
(v)	Machang Luar	26.2.1985
(vi)	Taman Sri Selising	26.2.1985
(vii)	Jakar	15.4.1968
(viii)	Dalam Huma	26.2.1985

Mesyuarat agung perwakilan bahagian itu telah diadakan pada 20 Februari 1987 dan 11 orang dipilih mewakili bahagian itu ke perhimpunan agung UMNO ke-38:-

(i)	Ismail Mamat	Padang Mala
(ii)	Kasim Ahmad	Pangkal Changgong
(iii)	Sidek Hamat	Ipoh
(iv)	Ibrahim Mohamed	Bandar Machang
(v)	Mohd. Jaik Mat Piah	Ipoh
(vi)	Omar Gul Muhammad	Machang Luar
(vii)	Shafie Harun	Ipoh
(viii)	Rashid Kassim	Pek Timur

Tiga orang lagi telah mewakili bahagian, secara automatik iaitu Ketua Bahagian Hj. Mustapha Yaakub, daripada cawangan Ipoh, Ketua Pemuda Azmi Mat Zin daripada cawangan Pak Roman dan Ketua Wanita Nik Hasmah Haron dari Sungai Hala.

Plaintif keenam dan ketujuh telah hadir dalam mesyuarat perwakilan bahagian dan sedar terdapatnya kesalahan peraturan itu.

Surat bertarikh 14 Mac 1987, 21 Mac 1987 dan 4 April 1987 telah dihantar kepada defendan kelapan. Plaintif ketujuh tidak menulis sebarang surat bantahan kepada defendan kelapan (Setiausaha Agung).

Melalui sepucuk surat bertarikh 20 April 1987 dan salinan kepada defendan kelima Setiausaha Agung UMNO menasihatkan plaintif keenam bahawa semua bantahan mestilah dirujuk terlebih dahulu kepada bahagian.

Melalui sepucuk surat bertarikh 19 Jun 1987, defendan kelapan (Setiausaha Agung) menjawab surat plaintif keenam bahawa Majlis Tertinggi telah menimbang bantahannya, tetapi terlewat.

3. Bahagian Rantau Panjang, Kelantan

Cawangan di bawah ini tidak didaftarkan iaitu:

- (i) Perol
- (ii) Kenjing
- (iii) Bemban Tok Pukang

Bagaimanapun, ketiga-tiga cawangan di atas telah didaftarkan iaitu Perol, PPM 457/49-9815 pada 24 Februari 1987, Kenjing, PPM 457/49-9814 pada 28 Februari 1987 dan Bemban Tok Pukang, PPM 457/49-9709 pada 15 Januari 1987.

Walaupun begitu cawangan tersebut telah menghantar wakil ke mesyuarat agung bahagian pada 6 Februari 1987 iaitu sebelum diluluskan pendaftarannya.

Selain itu, cawangan lain dalam bahagian itu juga telah diluluskan pendaftarannya. Antaranya ialah:

(i) Renggas	5.7.1986
(ii) Kampung Baru	23.4.1986
(iii) Batu Enam	28.7.1986
(iv) Pak Kelong	28.4.1986
(v) Rantau Emas	28.7.1986

Dalam mesyuarat perwakilan bahagian yang diadakan pada 6 Februari 1987 didapati jumlah perwakilan yang hadir ialah 458 orang. Dua orang pemeriksa kira-kira bahagian itu hadir dan mengundi, tetapi mereka ini bukan perwakilan yang sah dan tidak juga mewakili sebarang cawangan. Mereka tidak berhak mengundi. Mereka ialah:

- (i) Ismail Sulaiman daripada Cawangan Binjai
- (ii) Hussin Mat Daud daripada Cawangan Chicha Tinggi.

Dalam mesyuarat perwakilan bahagian tersebut 11 orang terpilih untuk menjadi wakil ke perhimpunan agung UMNO ke-38 iaitu:

(i) Mamat bin Jusoh	Bakap Ulu
(ii) Hj. Mohamad Yaacob	Bango Kulim
(iii) Hj. Ghazali Ismail	Gual Ketok
(iv) Hj. Abdul Rahman Awang	Rantau Panjang
(v) Ismail Abdullah	Pengkalan Machang
(vi) Wan Ramli Wan Ismail	Repek
(vii) Mohamad Abdullah	Kenjing
(viii) Shafie Yaakub	Kubang Batu

Tiga lagi perwakilan turut menjadi wakil bahagian iaitu Ketua Bahagian; Senator Hj. Hussein Ahmad daripada Cawangan Cabang 4 Cetok, Ketua Pemuda; Mohd. Zain Ismail dari Alor Longgok dan Ketua Wanita; Haji Fauziah Hj. Abdul Latif dari Banggol Kulim.

Plaintif kelapan telah hadir dalam mesyuarat agung perwakilan ini sebagai pemerhati dan pengira undi.

Perwakilan daripada tiga cawangan yang tidak berdaftar hadir dan mengundi dalam mesyuarat agung itu. Surat bertarikh 19 Mac 1987 dan 6 Mei 1987 telah dihantar oleh plaintif kelapan kepada defendan kelapan untuk memberitahu keadaan tersebut.

Defendan kelapan (Setiausaha Agung UMNO) tidak menjawab surat berkenaan.

4. Bahagian Jelutong, Pulau Pinang

Bahagian ini mempunyai sebuah cawangan yang tidak berdaftar iaitu Padang Brown yang sebelum penetapan semula kawasan parlimen, termasuk dalam Parlimen Tanjung dan sekaligus dalam Bahagian UMNO Tanjung pada tahun 1986. Cawangan ini telah menubuhkan sebuah cawangan baru yang dinamai Padang Brown Baru dan diwujudkan dalam bahagian baru Jelutong serta Parlimen Jelutong. Cawangan yang tidak berdaftar ini mengadakan mesyuarat agungnya pada 25 Januari 1987 dan menghantar wakil ke Mesyuarat Agung Bahagian Jelutong pada 8 Mac 1987. Antaranya yang terpilih untuk menjadi wakil ke mesyuarat agung bahagian ialah:

- (i) Hithayatullah Mohd. Hussain
- (ii) Zarojain Ahmad
- (iii) Mohd. Hussein Shaik, dan
- (iv) Mohd. Nasser b. Razak

Tidak ada wakil daripada Cawangan Padang Brown Baru menjadi wakil ke perhimpunan agung UMNO, Kuala Lumpur. Bantahan telah dibuat oleh Marina Yusuf dalam suratnya bertarikh 4 Mei 1987 kepada Setiausaha Agung UMNO (defendan kelapan).

5. Bahagian Nibong Tebal, Pulau Pinang

Cawangan yang tidak didaftarkan ialah:

- (i) Sri Aman

- (ii) Sungai Udang
- (iii) Tanjung Berembang

Mesyuarat Jawatankuasa UMNO Bahagian Nibong Tebal yang diadakan pada 5 Mac 1987 telah bersetuju menghantar perwakilan daripada tiga cawangan yang tidak berdaftar itu dalam mesyuarat agung UMNO bahagian tersebut.

Dalam mesyuarat agung pemuda Bahagian Nibong Tebal pada 8 Mac 1987, wakil daripada cawangan yang tidak berdaftar di atas telah menghadirinya. Mereka ialah daripada Cawangan Sri Aman, Mohd. Nordin Kasim, Zainal Abidin b. Abd. Hamid dan Adnan Elias dan daripada cawangan Sungai Udang iaitu Abu Bakar Mohd. Nor, Ahmad Suhaimi Idris dan Haris Fadzilah Abu Hassan.

Seorang ahli daripada Cawangan Sri Aman yang tidak berdaftar telah juga hadir dalam mesyuarat agung pemuda bahagian sebagai ahli jawatankuasa pemuda Bahagian Nibong Tebal. Beliau ialah Md. Ali Allah Ditta.

Pada 10 Mac 1987, Bahagian Nibong Tebal menerima telegram meminta cawangan yang tidak berdaftar jangan menghantar wakil, tetapi hanya hadir sebagai pemerhati sahaja. Bagaimanapun Ketua Pemuda UMNO Bahagian; Mahmud Hj. Zakaria telah hadir dalam mesyuarat agung bahagian itu.

Pada 14 Mac 1987, Mesyuarat Jawatankuasa Bahagian Nibong Tebal memutuskan bahawa tiga orang wakil pergerakan pemuda bahagian itu tidak dibenarkan menghadiri mesyuarat perwakilan bahagian, tetapi dibenarkan menjadi pemerhati sahaja. Bagaimanapun, ketua Pergerakan Pemuda Bahagian Nibong Tebal; Mahmud Hj. Zakaria yang telah dipilih dalam mesyuarat agung pemuda telah hadir dalam mesyuarat perwakilan bahagian dan mengundi. Hal ini bertentangan dengan Fasal 16.3 Perlembagaan UMNO kerana ketua pergerakan pemuda itu telah terbatal menjadi ahli jawatankuasa bahagian dalam mesyuarat agung pemuda bahagian.

Perwakilan wanita bahagian tidak layak menghadiri mesyuarat agung Bahagian Nibong Tebal, tetapi ketua wanitanya, Puan Rogayah Ariff hadir serta mengundi. Wakil wanita tidak dibenarkan hadir dalam perwakilan bahagian itu disebabkan oleh:

- (i) Setiausaha Wanita UMNO tidak membahagikan borang pencalonan untuk ke bahagian dan banyak cawangan tidak menerima borang tersebut.

- (ii) Perwakilan daripada tiga buah cawangan yang tidak berdaftar telah dibenarkan hadir sebagai pemerhati.

Mesyuarat Agung Bahagian telah diadakan pada 15 Mac 1987. Plaintif pertama dan kedua telah hadir sama dalam mesyuarat itu.

Dalam mesyuarat agung Bahagian Nibong Tebal, plaintif kedua telah membangkitkan satu aduan iaitu terdapat 22 cawangan yang sepatutnya mencalonkan atau memilih perwakilan ke mesyuarat bahagian telah dihalang daripada berbuat demikian.

Bagaimanapun, aduan yang dibangkitkan itu bertentangan dengan Fasal 18.14 (h) Perlembagaan UMNO yang telah dihantar melalui telegram oleh Setiausaha Agung UMNO. Satu usul telah dibawa oleh plaintif kedua dan disokong oleh plaintif pertama yang meminta mesyuarat agung bahagian itu ditangguhkan untuk menyelesaikan pelbagai perkara yang tidak mengikut peraturan perlembagaan yang dihadapi oleh beberapa cawangan. Usul itu telah ditolak dengan 58 undi menyokong dan 59 menentang. Mereka yang mengundi itu termasuklah ketua pemuda, ketua wanita dan beberapa wakil daripada cawangan Kampung Besar, Sungai Duri, Simpang Empat dan Changkat.

Terdapat berbagai-bagai kejadian yang tidak menurut peraturan dalam menghantar wakil cawangan ke mesyuarat agung bahagian. Antaranya:

- (i) Dalam setiap mesyuarat agung dalam 22 buah cawangan, seorang wakil bahagian dihantar ke mesyuarat cawangan itu untuk melihat perjalanan mesyuarat. Mereka tidak berbuat sebarang tindakan terhadap perkara yang melanggar peraturan UMNO.
- (ii) Empat orang mewakili ketua cawangan masing-masing iaitu:

Hj. Sahid Din	Kampung Besar
Hj. Ibrahim Abdullah	Sungai Duri
Mohd. Yusof b. Hamid	Kampung Baru
Md. Radzi Ramli	Changkat

Keempat-empat orang yang dihantar bukan ahli jawatankuasa cawangan masing-masing. Mohd. Kasa b. Din mengambil bahagian dalam mesyuarat agung Bahagian pada 15 Mac 1987. Akhir tahun 1985 dia tidak lagi menjadi ahli di Sungai Bakap dan pada 15 Mac 1987 dia menjadi ahli di Sri Aman iaitu cawangan yang tidak berdaftar.

Surat bantahan bertarikh 17 Mac 1987, 23 Mac 1987 dan 6 Mei 1987 telah dihantar oleh plaintif pertama kepada Setiausaha Agung (Defendan kelapan).

Di Perak pula, telah disebut dalam fakta yang dipersetujui Mahkamah Tinggi, seorang yang bernama Zainal Abidin Husmar yang lahir pada 27 Januari 1941, telah dilantik sebagai Penolong Setiausaha Pemuda UMNO Malaysia yang didahulukan tarikh kuat kuasa perlantikan pada 1 November 1980 dan memegang jawatan itu hingga tarikh perbicaraan. Dia juga ialah Timbalan Ketua Bahagian Bruas dan sebenarnya tidak lagi menjadi ahli pergerakan pemuda, kerana umurnya sudah melewati 40 tahun. Bagaimanapun, Zainal Abidin Husmar telah hadir dalam Perhimpunan Pemuda UMNO Malaysia dan mengundi dalam perhimpunan tersebut.

Pada 18 Ogos 1986 Zainal Abidin Husmar diisytiharkan bankrap tapi telah bebas pada 24 April 1987. Tidak ada bantahan diterima daripada plaintif ketujuh.

6. Bahagian Pekan, Pahang

Cawangan yang tidak berdaftar ialah:

- (i) Kampong Baru
- (ii) Sri Damai. Cawangan ini telah didaftarkan, tetapi masalahnya ialah pergerakan wanita cawangan itu telah menghantar tiga orang wakil wanita yang dibawah umur iaitu 16 tahun ke mesyuarat wanita UMNO bahagian pada 8 Mac 1987.

Perkara ini bertentangan dengan Perlembagaan UMNO yang menetapkan umur ahli ialah 18 tahun. Wanita itu ialah Norjehan Ahmad; nombor kad pengenalan A1888824, lahir pada 15 Mac 1971 dan Nosidam Abdulrubin; nombor kad pengenalan A1969391, lahir pada 25 Disember 1971. Mesyuarat Agung Bahagian Pekan diadakan pada 17 Mac 1987. Plaintif kesembilan telah membangkitkan isu tersebut kepada defendan kelapan.

Nota

- 1 Diubah suai daripada "Statement of Agreed Facts", Mahkamah Tinggi Kuala Lumpur. Bahan ini diperolehi daripada salah seorang pihak yang menuntut (Kumpulan 11).

2. Tentang tahun jadi ahli dan pekerjaan ahli Kumpulan 11 diperoleh daripada Ahmad Mokhtar, *op. cit.*, hlm. 15.
3. Beliau menerima pendidikan tinggi iaitu pemegang Ijazah Master in Business Administration, USA.
4. Beliau telah menarik diri daripada menjadi pihak yang menuntut, tetapi kes beliau tetap diteruskan seperti kes yang lain. Nama beliau masih dicatatkan oleh hakim.
5. Sila rujuk Bab 6 yang menunjukkan nama bahagian UMNO.

BAB 16

REAKSI TERHADAP KEPUTUSAN MAHKAMAH

Apabila Hakim Harun Hashim mengumumkan keputusan UMNO sebagai sebuah parti politik yang tidak sah kerana bertentangan dengan Akta Pertubuhan Seksyen 12(3) itu, maka pelbagai reaksi telah timbul di kalangan rakyat daripada pelbagai golongan.

Dalam persidangan akhbar pada 5 Februari 1988 di Hotel Shangri-la, Kuala Lumpur dengan tegas Dr. Mahathir mengatakan bahawa UMNO ialah sebuah parti yang haram dan semua ahli UMNO serta seluruh jentera dan struktur parti itu adalah haram.¹ Dr. Mahathir telah menyelar habis-habisan Kumpulan 11 dan pengikut Tengku Razaleigh serta Musa Hitam yang bertanggungjawab menyebabkan parti tersebut diharamkan.¹²

Sebelum Dr. Mahathir memberikan ulasan tentang keputusan hakim, akhbar harian di seluruh negara telah membidas Kumpulan 11 yang membawa kes UMNO ke mahkamah. TV3 dan RTM juga telah menyiarkan pendapat dan ulasan daripada tokoh UMNO sama ada tokoh veteran atau tokoh baru yang menuduh puak Tengku Razaleigh sebagai bertanggungjawab mengharamkan parti tersebut. Begitu juga pada malam 4 Februari 1988, RTM menyiarkan berita tentang UMNO dalam berbagai-bagai bentuk cerita. Berita bahasa Inggeris dan bahasa Melayu menyiarkan peristiwa ini dalam cerita yang berlainan dan agak berbelit-belit. Siaran berita TV3 juga tidak sama dengan siaran berita RTM. Suasana menjadi kelam-kabut selepas mahkamah mengumumkan keputusan ini.

Dalam keadaan ini, pemimpin veteran UMNO telah menyelar Dr. Mahathir kerana tidak menggunakan kuasa Perdana Menteri selaku Menteri Dalam Negeri untuk menghidupkan UMNO. Kuasa Menteri Dalam Negeri melalui Akta Pertubuhan Seksyen 70 boleh digunakan

untuk mengetepikan perintah mahkamah tersebut tetapi Dr. Mahathir tidak mahu menggunakannya. Seksyen 70 Akta Pertubuhan berbunyi:

"Menteri boleh, menurut budi bicaranya, dengan bertulis mengecualikan mana-mana pertubuhan yang didaftarkan di bawah akta ini daripada segala atau mana-mana jua daripada peruntukan akta ini".³

Timbul tanya mengapa Dr. Mahathir tidak mahu menggunakan kuasa beliau sebagai Menteri Dalam Negeri untuk mengecualikan perintah mahkamah. Menurut pendapat daripada golongan veteran UMNO termasuk Tunku Abdul Rahman, dan Hussein Onn, Dr. Mahathir sememangnya berniat tidak mahu menggunakan akta tersebut kerana beberapa alasan. Antaranya:

- (i) Dr. Mahathir tidak mahu UMNO (46) hidup selama-lamanya.
- (ii) Jika UMNO (46) dihidupkan, maka ini bermakna pemimpin UMNO yang menjadi pencabarnya akan terus hidup dan menentanginya lagi di masa akan datang.
- (iii) Dr. Mahathir tidak mahu berhadapan dengan pencabar kekuasaannya. Keputusan perhimpunan agung yang lalu sudah membuktikan kepadanya bahawa beliau tidak popular. Beliau takut menghadapi kekalahan. ⁴

Dikatakan Dr. Mahathir juga memang berasa kurang senang terhadap Tunku Abdul Rahman yang pernah menyingkirkan beliau daripada Majlis Kerja Tertinggi UMNO pada tahun 1969. Hubungan mereka pada zahirnya baik, tetapi masing-masing tidak sebulu dan tidak sehaluan. Tunku sering mengkritik Dr. Mahathir sama ada terhadap peribadi mahupun dasar Dr. Mahathir. Untuk membuktikan perkara ini, Tunku pernah mengirimi surat kepada Dr. Mahathir menyelar beliau yang sebelum itu mendakwa Tunku menyingkirnya secara diktator.

Dr. Mahathir telah menjawab surat ini dan antara lain menyatakan bahawa Tunku nampaknya benar-benar bencikan kepadanya (Surat Dr. Mahathir kepada Tunku bertarikh 23 April 1988).

Barangkali apabila UMNO diisytiharkan tidak sah oleh mahkamah, pertikaian Dr. Mahathir dan Tunku Abdul Rahman sudah sampai ke klimaks. Tentu pahit sekali bagi Tunku melibat Dr. Mahathir membiarkan UMNO yang beliau perjuangkan dulu hanyut dibawa arus. Bagi Dr. Mahathir, kurang difahami apakah motif sebenar beliau berbuat

demikian. Apakah beliau juga berperasaan seperti ahli UMNO lain yang begitu sedih melihatkan parti ini diisytiharkan tidak sah.

Selain itu, menurut sesetengah pendapat Dr. Mahathir mempunyai niat untuk membersihkan bahtera kotor dan membinanya semula menurut pendekatan baru. Beliau bercita-cita untuk membawa orang Melayu dengan wadah serta wajah perjuangan baru dan sejarah baru.⁵ Beliau sering kali menegaskan bahawa Kumpulan 11 yang membawa kes ini ke mahkamah, oleh itu mengapa pula beliau perlu menolong menghidupkan semula UMNO dan biarkan sahaja Kumpulan 11 menghancurkan UMNO.⁶ Sekali imbas, ada pandangan yang mendakwa Dr. Mahathir tidak berjiwa besar dan sanggup melihat UMNO dihancurkan oleh kumpulan yang tergopoh-gapah membawa kes UMNO ke mahkamah. Seharusnya orang ini dipimpin ke arah perjuangan UMNO yang betul. Sebaliknya Dr. Mahathir beranggapan, tidak perlu ditolong orang yang sudah mengharamkan UMNO.

Dr. Mahathir berasa jika beliau menggunakan seksyen 70 itu bermakna beliau tunduk dan beralah; tetapi satu tindakan yang lebih adil, dan dapat menutup kesalahan beliau yang lepas. Oleh itu Kumpulan 11 yang begitu ghairah dan tergopoh-gapah membawa kes ini ke mahkamah juga dianggap sebagai sama-sama melakukan kesilapan dan bertanggungjawab hingga UMNO diharamkan. Sepatutnya Dr. Mahathir menerima hakikat itu dan tidak perlu berasa malu. Namun, bukan faktor ini sahaja yang penting. Penulis membuat andaian bahawa Dr. Mahathir mempunyai wawasannya yang tersendiri mengapa beliau tidak menggunakan seksyen 70 tersebut.

Ghaffar Baba sendiri mengatakan bahawa Majlis Tertinggi tidak merayu kepada mahkamah atau Menteri Dalam Negeri agar membatalkan pengharaman UMNO kerana bukan Majlis Tertinggi yang membawa kes ini ke mahkamah dan Majlis Tertinggi berpendapat, pengharaman UMNO ialah sesuatu yang muktamad.⁷ Ucapan ini jelas membuktikan yang Dr. Mahathir sengaja menunggu keadaan retak menanti belah atau menahan jerat di pergantungan. Seolah-olah ketidak prihatin Sanusi Junid dalam melayan rayuan sebelum 24 April sebagai umpan yang mengajak Kumpulan 11 membawa kes UMNO ke mahkamah dan alasan yang diberikan oleh Ghaffar Baba boleh dianggap sebagai jawapan yang sukar dipertikaikan lagi oleh Kumpulan 11. Namun begitu, permintaan ahli UMNO supaya Dr. Mahathir menggunakan seksyen 70 bukan bermakna menolong Kumpulan 11, tetapi menolong UMNO khususnya orang Melayu.

Tidak bijak jika menganggap apabila menggunakan seksyen 70,

bererti menolong Kumpulan 11. Anggapan begini yang menyebabkan satu lagi faktor Dr. Mahathir tidak mahu menyelamatkan UMNO. Bagi Kumpulan 11 dan Team B, perkara ini seperti sudah terlanjur. Terlajak perahu boleh diundur, terlajak kata atau perbuatan buruk padahnya. Kalau mereka tidak membawa kes ini ke mahkamah ataupun bersabar, maka pengharaman UMNO tidak akan terjadi, walaupun terdapat 30 cawangan yang tidak berdaftar. Tidak begitu pasti apakah tindakan Kumpulan 11 ini benar-benar mendapat restu daripada semua ahli UMNO Team B. Hal ini disebabkan bukan semua ahli UMNO daripada Team B hatta daripada Team A sekalipun yang merestui tindakan Kumpulan 11 yang dikatakan tidak membincangkan perkara ini dengan mendalam dengan pemimpin Team B seperti Tengku Razaleigh dan Musa Hitam. Ahli UMNO mengiktiraf hak dan kebebasan setiap ahli UMNO dan ketua cawangan serta bahagian. Tetapi penulis berpendapat, tindakan Kumpulan 11 ini adalah terburu-buru. Sepatutnya, walaupun mereka mempunyai hak untuk bertindak, mereka juga mempunyai pemimpin yang perlu dirujuk sebelum membuat sesuatu tindakan. Ramai ahli UMNO daripada Team B mengikut sahaja tindakan Kumpulan 11 tanpa mengetahui hujung pangkalnya; seolah-olah hendak melayani kekecewaan mereka setelah Team B kecundang dalam pertandingan yang lalu. Kumpulan 11 sebenar-sebenarnya tidak begitu arif dan cekap berurusan dengan gaya kepemimpinan Dr. Mahathir yang sangat pintar itu. Sepatutnya Kumpulan 11 tidak membawa kes UMNO ke mahkamah, walaupun mereka terlalu kecewa. Apakah mereka tidak sedar bahawa orang yang hendak disaman itu ialah orang yang memegang ulu pisau dan mata pisaunya sekali? Perkara ini tidak difikirkan dengan mendalam kerana walaupun keadaan UMNO begitu tegang, mereka tidak seharusnya hilang pertimbangan. Apalagi dalam keadaan Dr. Mahathir berasa kedudukannya tercabar akibat bertanding dengan Tengku Razaleigh, berbagai-bagai alternatif boleh dibuat kerana kuasa masih di tangan Dr. Mahathir. Ibarat sebilah keris yang walaupun hujung matanya sudah patah, tetapi ulu dan lok-lok yang tampak menggerunkan itu sudah cukup untuk bertindak terhadap sesuatu.

Team B juga tidak perlu membawa kes ini ke mahkamah tetapi cuba menyelesaikannya dulu di luar mahkamah. Soalnya apakah pilihan yang paling baik sama ada mahu UMNO diharamkan atau mahu UMNO mempunyai 30 cawangan haram, tetapi masih lagi menjadi parti yang sah dan Team B masih berada dalam UMNO? Penulis berpendapat, pilihan yang kedua yang perlu diambil. Memang benar, kalau Kumpulan 11 tidak membawa masalah ini ke mahkamah, bererti UMNO tidak

menghormati undang-undang kerana banyak cawangan yang tidak berdaftar. Tetapi dalam hal ini, tidak semestinya segala masalah politik itu hanya boleh diselesaikan di mahkamah. Biasanya krisis politik yang serius diselesaikan dengan cara politik juga. Kalau dibawa ke mahkamah, maka sudah tidak lagi dinamai penyelesaian secara politik. Boleh jadi penyelesaiannya tidak demokratik dan kemungkinan tidak menguntungkan kedua-dua pihak. Namun walau bagaimanapun akibat keputusan mahkamah itu, tindakan yang dibuat oleh kedua-dua team ini bersifat politik juga. Dr. Mahathir menubuhkan parti UMNO Baru, manakala Tengku Razaleigh pula cuba menghidupkan UMNO 46. Maka, siapakah yang cekap berpolitik? Pada pendapat penulis, Dr. Mahathir yang lebih cekap bermain politik dengan kedudukan yang ada padanya. Pendapat yang mengatakan kes ini perlu dibawa ke mahkamah dengan harapan apabila Kumpulan 11 menang, mereka akan mengharapkan pertandingan sekali lagi juga merupakan alasan yang berbau politik. Maka ternyata bahawa politik juga yang berperanan, manakala mahkamah hanya dijadikan sebagai alat politik semata-mata. Dengan kata lain, Kumpulan 11 juga mempunyai motif politik dalam hal ini.

Membereskan cawangan yang tidak berdaftar mengikut undang-undang merupakan satu tindakan yang benar dan wajar. Tetapi harus diingati bahawa kes yang melalui saluran undang-undang juga mempunyai tujuan politik. Oleh itu Kumpulan 11 tidak perlu membawa kes ini ke mahkamah untuk menguji sejauh manakah kedua-dua team ini pintar dalam perancangan politik. Biasanya, mana-mana kumpulan yang membawa masalah ke mahkamah dikatakan sudah kehabisan modal politik. Di negara lain, masalah politik yang serius jarang diselesaikan di mahkamah? Biasanya masalah politik diselesaikan dalam enam cara.

- (i) Kompromi politik, kerajaan campuran, parti campuran atau pilihan raya umum.
- (ii) Pilihan umum untuk ahli parti memilih ketua atau pemimpin parti seperti di Britain atau Jepun.
- (iii) Melalui penubuhan parti politik baru.
- (iv) Pungutan suara.
- (v) Revolusi sama ada cara tentera atau cara tidak menumpahkan darah.
- (vi) Mahkamah (tidak popular).

Dengan kata lain, Sanusi Junid tidak perlu dipersalahkan, tetapi Kumpulan 11 juga mempunyai 'congak' mereka sendiri iaitu jika

menang dalam kes ini di mahkamah, maka mereka boleh mengharapkan pemilihan sekali lagi. Penulis pasti andaian ini benar, kerana kalau tidak ada pertandingan antara Tengku Razaleigh dengan Dr. Mahathir, mereka tidak akan bersusah payah membawa kes ini ke mahkamah. Sudah pasti ada tujuan tertentu untuk mereka bertindak sedemikian. Walaupun tidak definisikan tujuan dan pengorbanan Kumpulan 11 itu baik dan boleh diterima, tetapi langkah mereka yang tergopoh-gapah dan dilakukan dalam suasana kegawatan politik seperti itu, tidak membawa keuntungan kepada Kumpulan 11, Team B dan seluruh ahli UMNO.

Setiap kes yang dibawa ke mahkamah (apa jua kes) pasti akan dibicarakan dengan adil oleh hakim. Biasanya orang yang menang tidak memperoleh semua yang dikehendakinya dan yang kalah pun tidak hilang semua yang dimilikinya. Sekarang yang jelas, sebenarnya tidak ada pihak yang menang. Pihak kalah ialah semua ahli UMNO, iaitu semua tidak berparti lagi. Team A membawa haluan mereka sendiri, manaka Team B dan Kumpulan 11 membawa perahu mereka. Bukankah ini adil?

Jika tidak kerana tindakan Kumpulan 11 maka tiada cerita penubuhan UMNO Baru atau cerita menghidupkan UMNO 46. Kalau tidak ada keputusan mahkamah, maka Dr. Mahathir yang menghadapi berbagai-bagai tekanan tidak boleh berbuat apa-apa atau tidak dapat mencari ruang baginya untuk mengelakkan diri daripada bertanding sekali lagi dengan Tengku Razaleigh. Tetapi apabila UMNO disaman, maka ruang bagi Dr. Mahathir cukup banyak. Tidak ada seksyen atau undang-undang yang boleh mendakwa beliau kerana tidak mahu menggunakan seksyen 70 atau kerana menubuhkan UMNO Baru. Tetapi, seperti apa yang dikatakan tadi, kalau tidak ada kes saman ini, sangat sukar baginya untuk menubuhkan UMNO Baru atau menghapuskan Tengku Razaleigh dan pengikutnya.⁸ Dengan kata lain, dari segi politik jika hendak hidup (buat sementara ketepikan soal prinsip) kes saman Kumpulan 11 ini merupakan satu rahmat dan satu peluang yang besar bagi Dr. Mahathir dan merupakan sebaik-baik peluang untuk menghapuskan Team B ini.

Bagi penulis, pelbagai karenah terdapat dalam politik UMNO. Ada pihak akan menggunakan undang-undang untuk kepentingan politik, tetapi dalam pada itu masih mengharapkan pihak lawannya bersikap jujur, kasihan atau luhur terhadapnya. Betapa tidak, sebagai contoh, mereka yang menyaman UMNO masih mengharapkan peguam Sri Ram bersikap jujur dan kasihan dengan harapan tidak akan menggunakan seksyen 12(3). Sikap ini sebenarnya melambangkan sikap betul bendul sesetengah orang Melayu! Tidak ubah seperti Tengku Hussein menye-

rahan Singapura kepada Raffles dahulu tetapi masih berharap menjadi Raja Singapura, atau sikap Sultan Kedah menyerahkan Pulau Pinang dan kemudian menganggap Pulau Pinang itu masih menjadi wilayah Kedah sedangkan mereka sebenarnya telah diperdayakan oleh penjajah British. Perumpamaan ada mengatakan menang sorak, kampung tergadai – bermakna Kumpulan 11 seolah-olah menang dalam memperjuangkan 'kebenaran' dan UMNO di mahkamah. Namun pihak yang memperoleh kuasa ialah Team A yang lebih kuat dan agresif. Kumpulan 11 tidak faham percaturan politik Dr. Mahathir.⁹ Memanglah Kumpulan 11 ini bukan ahli politik atau tokoh politik nasional, kebolehan dan kepintaran mereka adalah terhad. Kebanyakan ahli UMNO biasa tidak mempunyai latar belakang akademik yang tinggi. Maka mereka ini nampak jujur dan tidak pandai 'bersilat' dalam politik apalagi berhadapan dengan prosedur mahkamah.¹⁰ Mereka menafikan Tengku Razaleigh terlibat dalam tindakan tersebut. Jika hal ini benar, bererti Tengku Razaleigh telah diheret oleh Kumpulan 11 dalam perkara ini.¹¹

Penulis bukan hendak menyelar Kumpulan 11 kerana tindakan mereka. Seperti yang dibincangkan dalam bab yang terdahulu cara Kumpulan 11 membawa kes ini ke mahkamah memang wajar dari segi undang-undang dan hak. Tetapi apa yang disangsikan ialah Kumpulan 11 dikatakan tidak membincangkan dengan mendalam implikasi tindakan mereka ini dengan Tengku Razaleigh dan Musa Hitam.¹² Bak kata pepatah "belum duduk sudah berlunjur, lebih sudu daripada senduk". Bertindak tanpa nasihat daripada pemimpin-pemimpin tertinggi akan membawa akibat buruk.

Sikap Tengku Razaleigh atau Musa Hitam tidak jelas apabila Kumpulan 11 membawa kes mereka ke mahkamah untuk meminta pemilihan 24 April 1987 diisytiharkan sebagai tidak sah dan perlu diadakan satu pemilihan baru. Bagaimanapun jika Kumpulan 11 menang dalam tuntutan mereka, Tengku Razaleigh boleh mendapat faedah daripadanya. Oleh sebab itu beliau hanya berdiamkan diri sahaja.¹³

Satu perkara yang ingin dibangkitkan adalah tentang peguam Kumpulan 11 dan juga para pemimpin Team B yang kebanyakannya terdiri daripada mereka yang mahir dalam bidang undang-undang. Apabila Kumpulan 11 berhasrat membawa kes ini ke mahkamah, dikatakan semua peguam mereka bersimpati dan ingin membuat pembelaan. Tampaknya, peguam tersebut tidak terfikir untuk menasihatkan pelanggan mereka supaya jangan membawa kes ini ke mahkamah. Hal ini merupakan satu persoalan yang serius. Pada hemat penulis, Kumpulan 11, malah kebanyakan orang awam serta ahli UMNO juga tidak menyangka

sama sekali pengharaman terhadap UMNO akan berlaku. Peguam Kumpulan 11 membuat perhitungan dalam konteks undang-undang sahaja tanpa memikirkan akibat undang-undang itu kepada politik UMNO. Mereka hanya memikirkan perkara ini dalam kerangka undang-undang yang bersifat universal seperti *common law* tanpa mendalami undang-undang yang digubal oleh Parlimen Malaysia yang lebih bersifat normatif. Mereka tidak terfikir bahawa Sri Ram akan merayu kepada mahkamah supaya mengharamkan UMNO, atau Dr. Mahathir tidak mahu menggunakan seksyen 70, atau mereka boleh kalah dalam perbicaraan. Pendek kata peguam Kumpulan 11 kurang bersikap fleksibel dalam kes ini. Sebenarnya sikap ini memang amalan mereka selama ini terhadap mahkamah. Tetapi kes yang dianjurkan oleh Kumpulan 11 bukan kes jenayah biasa atau kes tipu atau kes dadah hatta kes bunuh tetapi kes ini ialah kes politik yang melibatkan maruah pemimpin utama dan pemimpin parti utama Barisan Nasional. Oleh itu, jelaslah bahawa nasihat peguam Kumpulan 11 terhadap pelanggan mereka sangat lurus dan tidak prihatin. Mereka kurang memberikan pertimbangan bahawa kes ini melibatkan seorang pemimpin utama yang pintar seperti Dr. Mahathir. Ringkasnya, sejak UMNO diharamkan, banyak tuntutan dibuat oleh peguam Kumpulan 11, tetapi satu pun tidak berjaya.

Justeru itu, sepanjang pemerhatian dan kajian penulis, Kumpulan 11 dan peguam mereka menunjukkan inisiatif yang sangat berlebihan untuk membawa kes ini ke mahkamah. Tidak ada hujah yang mengatakan Tengku Razaleigh yang merancang untuk membawa kes ini ke mahkamah secara serius seperti yang didakwa kerana semasa kes ini dibawa ke mahkamah oleh Kumpulan 11, Tengku Razaleigh berada di luar negara dan beliau menafikan sekeras-kerasnya bahawa beliau berada di belakang Kumpulan 11.¹⁴ Jelas perbincangan yang mendalam tidak dibuat oleh Kumpulan 11 dengan Tengku Razaleigh Hamzah.¹⁵ Tindakan Kumpulan 11 tidak sehaluan dengan pemimpin utama kumpulan mereka iaitu Tengku Razaleigh yang seolah-olah menunjukkan wujud parti dalam parti. Walau bagaimanapun, sejak akhir ini, kumpulan Tengku Razaleigh dan Kumpulan 11 terpaksa bersama menghadapi risiko untuk menghidupkan UMNO 46. Walaupun sedar tentang kesalahan yang dilakukan oleh Kumpulan 11, namun Tengku Razaleigh masih menyebelahi mereka. Alang-alang menyeluk pekasam biar sampai ke pangkal lengan. Tetapi perjuangan Tengku Razaleigh dan Team B nampak kabur dan belum tentu arah yang hendak dituju.

Banyak pihak tidak menyangka jika kes ini dibawa ke mahkamah

UMNO akan diharamkan. Hakim Harun Hashim telah memberi enam bulan sebagai tempoh untuk kedua-dua pihak menyelesaikan masalah cawangan yang tidak sah itu. Anehnya, bagaimana Kumpulan 11 dan Setiausaha Agung UMNO tidak dapat mengagak bahawa UMNO akan diharamkan kalau kedua-dua puak masih mahu berbicara di mahkamah.

Jika Tengku Razaleigh tidak mencabar Dr. Mahathir, besar kemungkinan tidak ada siapa yang hendak membawa kes ini kerana sebelum Sanusi Junid menjadi Setiausaha Agung UMNO, banyak cawangan UMNO yang tidak berdaftar (500 cawangan). Tetapi soalnya mengapakah 30 cawangan sahaja yang dibiarkan tidak berdaftar? Usaha Sanusi Junid yang mendaftarkan 500 cawangan UMNO patut dihargai. Kita juga sedar bahawa kalau Tengku Razaleigh tidak menentang Dr. Mahathir, rayuan Kumpulan 11 supaya cawangan yang tidak berdaftar mengadakan semula mesyuarat pasti dilayan. Ataupun, keputusan mahkamah yang mengharamkan UMNO pasti dipulihkan oleh Dr. Mahathir mengikut Akta 70 itu. Tetapi, nampaknya kepentingan politik sego- longan ahli UMNO dijadikan alat utama untuk bertindak menentukan kepentingan ramai.

Beban yang bertimpa terpaksa dipikul oleh Dr. Mahathir. Sebelum mahkamah membuat keputusan, Kumpulan 11 telah meminta beliau dan Sanusi Junid mendengar rayuan mereka. Selepas mahkamah membuat keputusan, Kumpulan 11 mendakwa Dr. Mahathir sepatutnya menggunakan Akta Seksyen 70. Maka, di manakah fungsi mahkamah? Kalau benar hendak mendengar keputusan mahkamah, maka akur sahaja keputusan tersebut.

Menyalahkan sesuatu pihak dalam melihat pengharaman UMNO merupakan tindakan yang kurang bijak. Kedua-dua puak dalam UMNO harus dipersalahkan. Bertepuk sebelah tangan, tentu tidak berbunyi. Setelah menganalisis proses bagaimana parti ini boleh diharamkan, maka jelas bahawa bibit perpecahan di kalangan ahli UMNO itu terletak di atas bahu kedua-dua kelompok ini. Hal ini disebabkan oleh kedua-dua puak pada asalnya adalah daripada satu bumbung, satu fahaman, satu kaum, satu pemimpin, satu pandangan dan sikap. Kedua-dua puak ini bersama-sama mengamalkan ciri-ciri tertentu dalam menerajui parti dan kerajaan dan mengetahui antara satu sama lain. Jika satu puak sahaja menjadi landasan untuk mengkaji sesuatu gejala, maka tidak ada penyelesaian. Tidak ada sebab hendak mendakwa satu puak sahaja yang benar, sedangkan pihak yang lain salah. Siapa yang terlibat, maka sama-samalah mengakui kesilapan mereka.

Amalan yang membawa kepada perpecahan antara ahli UMNO

dilakukan oleh ahli kedua-dua belah puak. Misalnya, kedua-dua pihak terlibat dalam rasuah serta amalan menggunakan wang untuk mendapat undi dalam pemilihan cawangan, bahagian dan Majlis Kerja Tertinggi. Amalan mengejar kebendaan, kekayaan, pangkat, tamak, mengkhianati kawan, lupa atau mempermainkan kawan untuk naik dan amalan menggunakan agama Islam sebagai modal politik untuk mendapatkan pengaruh turut digunakan oleh mereka. Hal ini memperlihatkan banyak perkara mungkar berlaku dalam UMNO.¹⁶ Maka tidak hairanlah jika parti ini menuju kehancuran. Meskipun demikian, harus diakui bahawa dalam UMNO juga terdapat ahli dan pemimpin yang luhur, jujur, ikhlas dan tidak mementingkan diri sendiri. Tetapi sayangnya ciri-ciri ini tidak dapat menangkis arus kekuatan yang lebih besar lagi yang melanda parti tersebut.

Nota

- 1 Perkataan haram ini digunakan oleh Dr. Mahathir sebagai reaksi beliau terhadap keputusan hakim. Harun Hashim sendiri menggunakan perkataan "unlawful" yang bermaksud "tidak sah" dan "bukan haram".
- 2 Dalam persidangan akhbar, penulis memerhatikan bahawa air muka Dr. Mahathir tenang dan tidak menampakkan sebarang kegusaran. Apabila ditanya bagaimana dengan jawatan Perdana Menteri akibat UMNO diharamkan beliau berkata "Perdana Menteri, Perdana Menteri", tidak terjejas dan beliau masih Perdana Menteri Malaysia.
- 3 Akta Pertubuhan *op. cit.*, seksyen 70.
- 4 Lihat juga Ahmad Mokhtar, *op. cit.* hlm. 36.
- 5 Berdasarkan pendapat ahli UMNO, golongan lama dan surat layang yang mengecam Dr. Mahathir.
- 6 Pendapat beliau ini ada juga lojiknya, kerana Kumpulan 11 yang membawa kes ini ke mahkamah – oleh itu mereka perlu menerima akibatnya, mengapa pula Dr. Mahathir mesti menolong orang yang cuba menjahanamkan UMNO. Apakah lojik pada pandangan Perdana Menteri hendak menggunakan Seksyen 70 setelah Kumpulan 11 bermati-matian menyaman UMNO?
- 7 Ucapan Ghaffar Baba di Arau, Perlis, WATAN 7 Julai 1988, hlm. 31.
- 8 Di sinilah kesilapan Kumpulan 11 yang tergopoh-gapah mengambil keputusan.
- 9 Mengikut Daud Che Soh pada 22.5.1988 mereka tidak berbincang dengan Tengku Razaleigh untuk menyaman UMNO. Jika pendapat ini benar, maka tindakan menyaman UMNO amat merugikan Kumpulan 11. Kalau Kumpulan 11 berbincang dengan Tengku Razaleigh terlebih dahulu, kemungkinan kes ini tidak dibawa ke mahkamah, kerana Tengku Razaleigh dan

Musa Hitam faham dengan perkiraan politik Dr. Mahathir. Tetapi nasi sudah menjadi bubur. Hal ini terbukti apabila Tengku Razaleigh menyokong Kumpulan 11 secara terbuka selepas UMNO diharamkan.

- 10 Ahmad Mokhtar ialah salah seorang yang berpendidikan tinggi. Selain Kamaruddin Awang Teh, bekas guru sekolah rendah.
- 11 Penulis tidak dapat membuat andaian apakah benar dakwaan mengatakan Kumpulan 11 ini diperalatkan oleh golongan tertentu dalam Team A atau B?
- 12 Daud Che Soh sendiri menafikan sekeras-kerasnya yang Tengku Razaleigh berada di belakang Kumpulan 11. Jika ini benar, bererti Tengku Razaleigh tidak terlibat dalam perkara ini. Semasa Kumpulan 11 membawa kes ini ke mahkamah Tengku Razaleigh dan Musa Hitam berada di luar negara. Bagaimanapun Team A tetap menuduh Tengku Razaleigh berada di belakang Kumpulan 11 walaupun beliau menafikannya. Hal ini diakui sendiri oleh Tengku Razaleigh.
- 13 Lihat Chamil Wariya 1988. *UMNO (Baru): Kelahiran dan Perkembangan Awalnya*. K. Publishing and Distributors Sdn. Bhd., Kuala Lumpur: hlm. 145.
- 14 Ucapan Tengku Razaleigh pada 18.3.1988 dalam upacara Israk Mikraj di Balai Islam Kelantan, Kota Bharu. Ucapan beliau telah divideo dan disebar.
- 15 Ibrahim Azmi dan Ibrahim Ali sepanjang berbincang dengan penulis jarang sekali menyentuh perihal Kumpulan 11. Mereka lebih memberi tumpuan kepada langkah bagaimana hendak memulihkan UMNO 46.
- 16 Mengikuti pandangan beberapa orang ulama, haramnya UMNO ialah bala daripada Allah. Pendapat ini sering dikemukakan oleh pemimpin PAS, Persatuan Ulama Malaysia dan orang yang mendalami Islam.

BAB 17

USAHA MEMULIHKAN UMNO

Setelah UMNO diisytiharkan tidak sah oleh Mahkamah Tinggi maka terdapat pelbagai reaksi daripada ahli UMNO. Memulihkan UMNO merupakan suatu usaha yang perlu dilakukan. Sebelum ada inisiatif untuk memulihkan UMNO, Dr. Mahathir begitu berhati-hati dan hanya memberitahu bahawa beliau akan berusaha supaya UMNO dapat dipulihkan. Beliau menunggu apakah yang hendak dibuat oleh saingannya daripada Team B. Beliau menanti tindakan Team B sebelum melakukan sesuatu. Sebelum Dr. Mahathir bertindak menubuhkan UMNO Baru, usaha ke arah ini telah dilakukan oleh pihak Tengku Razaleigh.¹

Menurut keterangan Ibrahim Azmi yang terlibat dalam usaha memulihkan UMNO, pada 8 Ogos 1988, Tengku Razaleigh bersama-sama rakan daripada Team B seperti Zainal Abidin Zain, Ibrahim Ali, Ilani Ishak, Rais Yatim, Marina Yusuf, Manan Othman, Suhaimi Kamaruddin dan lain-lain telah pergi ke Pulau Pinang meraikan hari jadi Tunku.² Tunku telah menunjukkan rasa marahnya kepada pemimpin lain dalam UMNO termasuk Tengku Razaleigh kerana tidak menghiraukan UMNO. Mendengarkan hal itu, Tengku Razaleigh mengatakan kepada Tunku bahawa beliau tidak ada kuasa dalam hal ini. Tunku membalas dengan mengatakan "Itu tak kira – kita semuanya sama." Tetapi menurut Tengku Razaleigh, ada yang lebih berkuasa lagi. Tunku berkata, "Tak bolehlah lagu tu, Dr. Mahathir cerita Perdana Menteri dia saja."³

Seterusnya pada 8 Februari 1988, UMNO Malaysia pun ditubuhkan dengan Tunku sendiri menjadi Presiden dan Hussein Onn menjadi Timbalan Presiden. Marina Yusuf dan Rais Yatim telah menyerahkan borang permohonan pendaftaran pada 9 Februari 1988 di Kuala Lumpur. Dalam ucapan Tunku di rumahnya beliau menjemput Dr. Mahathir menyertai parti UMNO Malaysia, tetapi telah ditolak oleh Dr. Mahathir.

Walaupun Tengku Razaleigh tidak menonjolkan peranannya dalam UMNO Malaysia, namun para pemerhati politik berpendapat bahawa beliau memang mengusahakan penubuhan UMNO Malaysia, tetapi bergerak di belakang bekas Perdana Menteri itu.⁴

Berikut ialah senarai ahli jawatankuasa penaja UMNO Malaysia yang diketuai oleh Tunku Abdul Rahman:

Presiden:	Tunku Abdul Rahman
Timbalan Presiden:	Hussein Onn
Naib Presiden:	Rais Yatim
Setiausaha Agung:	Zainal Abidin Zain
Bendahari:	Manan Othman
Jawatankuasa:	Hj Suhaimi b Kamaruddin
	Sheikh Radzi Sheikh Ahmad
	Ilani Ishak
	Ibrahim Azmi Hassan
	Kamaruddin Hj Awang Teh
	Abdul Kahar Ahmad
Pengerusi Tetap:	Yusuf Latif
Timbalan Pengerusi Tetap:	Rahman Osman

Pihak Dr. Mahathir juga mengusahakan tindakan yang serupa, tetapi beliau tidak memberitahu segera apa juga tindakannya kepada rakyat. Malah sehari selepas UMNO Malaysia menghantar borang permohonan pihak Dr. Mahathir mengemukakan permohonan pendaftaran UMNO 88 dengan beliau sendiri sebagai Presiden dan Ghaffar Baba sebagai Timbalan Presiden.

Kedua-dua permohonan ini iaitu UMNO Malaysia dan UMNO 88 telah ditolak oleh pendaftar atas alasan pendaftar belum membatalkan secara rasmi pendaftaran UMNO, walaupun telah diisytiharkan tidak sah oleh Mahkamah Tinggi dan alasan kedua ialah UMNO Malaysia dan UMNO 88 mempunyai nama yang serupa dengan UMNO asal.⁵ Seperti yang disebutkan bahawa tarikh rasmi UMNO tidak sah seperti yang diwartakan oleh kerajaan ialah pada 12 Februari 1988.

Walaupun Tunku telah menyatakan bahawa beliau tidak berhasrat hendak kembali berkuasa, tetapi reaksi daripada Team A begitu hebat termasuk daripada Najib Tun Razak sendiri. Antara kata yang agak kesat dikeluarkan oleh sesetengah pemimpin Team A terhadap Tunku ialah sudah tua, nyanyuk, dan bapa perpecahan sehingga Hussein Onn memberitahu sebuah akhbar "kami memang tua, tapi bukan nyanyuk".

Bagaimanapun hampir kesemua akhbar tempatan menyiarkan berita

Team A dan berjaya memberi gambaran bahawa penubuhan UMNO Malaysia mestilah ditolak.⁶ Tunku juga telah meramalkan dalam ucapan beliau semasa melancarkan penubuhan parti itu bahawa UMNO Malaysia pasti gagal "kok mana pun PM tolak UMNO Malaysia seratus peratus". Akhbar tempatan⁷ (9.2.1988) turut menyiarkan berita tentang Hussein Onn menafikan beliau menjadi Timbalan Presiden UMNO Malaysia. Namun sebenarnya pada malam 8 Februari 1988, Hussein Onn telah ditanya oleh wartawan apakah tujuan pemimpin Team B pergi ke Pulau Pinang. Tun Hussein Onn mengatakan bahawa beliau tidak mengetahui cerita yang sebenarnya. Perkara yang diketahuinya ialah mereka meraikan hari jadi Tunku. Tetapi lebih kurang jam 11 malam, Hussein Onn telah menelefon menanyakan Tunku apakah beliau mahu turut serta dalam UMNO Malaysia dan beliau sendiri bersetuju menjadi Timbalan Presiden parti baru tersebut.⁸

Pada pandangan penulis, hal ini jelas menunjukkan Tunku dan Hussein Onn tidak senang terhadap Dr. Mahathir dan pimpinannya. Tunku memang sejak dulu lagi memandang serong kepada Dr. Mahathir. Begitu juga dengan Hussein Onn yang bersikap demikian terhadap Mahathir sejak kes *Maminco* yang membabitkan kerugian RM 500 juta. Dalam erti kata lain kedua-dua bekas Perdana Menteri ini tidak mempunyai keyakinan terhadap Dr. Mahathir untuk memulihkan UMNO. Sesetengah pihak berpendapat, demi perpaduan Melayu sepatutnya Tunku, Hussein Onn dan pemimpin Team B menunggu dengan sabar apakah langkah yang akan diambil oleh Dr. Mahathir kerana beliau mempunyai kuasa. Anggapan serong terhadap Dr. Mahathir meliputi pelbagai perkara dan dasar serta hal peribadi termasuklah keturunan beliau. Walaupun dasar Dr. Mahathir yang tidak disukai oleh sebahagian daripada ahli Team B itu belum tentu lagi memusnahkan negara ini. Selain itu, dakwaan terhadap Dr. Mahathir seperti beliau berfahaman sosialis dan antiistana merupakan cerita yang menghantui sesetengah golongan sehingga apa saja yang hendak dilakukan oleh Perdana Menteri ditafsirkan sebagai tindakan yang mahu menjahanamkan Melayu. Padahal, jika membaca *Malay Delima* oleh Dr. Mahathir, jelas beliau ingin melaksanakan cita-cita nasionalistik untuk meluaskan lagi fahaman Tunku yang sering mengatakan orang Melayu menguasai politik, bukan Melayu menguasai ekonomi. Dr. Mahathir pula mahu orang Melayu menguasai politik dan ekonomi. Begitu juga dakwaan yang mengatakan Dr. Mahathir antiraja dan sosialis, tidak ada bukti lagi yang langkah-langkah beliau selama ini bertentangan dengan sistem atau institusi di negara ini.⁹

Alternatif Dr. Mahathir Memulihkan UMNO

Apabila UMNO tajaan Dr. Mahathir ditolak oleh pendaftar seperti juga UMNO Malaysia, maka Dr. Mahathir mula memikirkan dengan serius untuk menubuhkan UMNO Baru. Idea penubuhan ini dirancang dengan teliti selepas pengharaman UMNO dan kegagalan memulihkan UMNO melalui UMNO 88 tajaan beliau dan UMNO Malaysia. Hal ini disebabkan oleh sebelum penubuhan UMNO Baru, peristiwa pengharaman UMNO, penubuhan UMNO 88 dan UMNO Malaysia ialah peristiwa yang terjadi tanpa disangka. Bagaimanapun selepas peristiwa ini, lahir pula cerita yang lain.

Isu yang timbul dari tarikh pengharaman UMNO hingga kepada penubuhan UMNO Baru ialah tentang jawatan Perdana Menteri yang masih disandang oleh Dr. Mahathir, tetapi beliau tidak mempunyai parti. UMNO (Parti beliau dahulu) sudah tidak boleh bergerak lagi. Tetapi perkara sebalik berlaku. Dr. Mahathir telah menerima sokongan daripada berbagai-bagai golongan. Selain ahli UMNO Team A yang berdiri teguh di belakangnya, Barisan Nasional yang mengandungi 13 buah parti termasuk di Sabah dan di Sarawak telah memberikan sokongan kepada Dr. Mahathir. Sokongan juga diterima daripada pertubuhan bukan politik dan alat negara (state apparatus) seperti media massa. Beliau turut menerima sokongan daripada Yang di-Pertuan Agong agar beliau kekal sebagai Perdana Menteri. Antara lain baginda bertitah "Berilah taat setia kepada pemimpin yang saya pilih sebagai Perdana Menteri."

Sesungguhnya sokongan Yang di-Pertuan Agong ini (walaupun baginda sebagai Ketua Negara dan mengatasi politik) adalah amat penting sekali. Mengikut fasal 43 perlembagaan Malaysia dan 43(1), 43(4) jelas menunjukkan bahawa Yang di-Pertuan Agong berkuasa melantik dan memecat Perdana Menteri. Walaupun ahli parlimen boleh membuat undi tidak percaya kepada Perdana Menteri, namun jika Yang di-Pertuan Agong masih berkenan dengan Dr. Mahathir, maka kedudukan beliau sebagai Perdana Menteri sukar dipertikaikan. Dalam hal ini, ahli parlimen tidak bercadang mengadakan undi tidak percaya. Sebaliknya kedudukan Dr. Mahathir telah diperkukuhkan lagi apabila hampir 600 orang ahli parlimen dan dewan undangan negeri (kecuali dari parti pembangkang) hadir ke parlimen pada 14 Februari 1988. (Sepatutnya Parlimen untuk persidangan sahaja) bagi memberikan ikrar taat setia kepada Dr. Mahathir. Ahli parlimen yang tidak hadir hanya Tengku Razaleigh, Ibrahim Azmi, Shahril Abdul Samad dan Wan Zakaria Abdul

Rahman.¹⁰ Malah Musa Hitam dan Abdullah Ahmad Badawi turut hadir pada hari tersebut. Sokongan pertubuhan yang mewakili kepentingan yang berbeza juga mencurah-curah memberikan ikrar taat setia kepada Dr. Mahathir seperti CUEPACS, MTUC, Kesatuan Guru-Guru Melayu (KGMMB), para peneroka, nelayan, penghulu, pergerakan belia, Persekutuan Setia Tanjung Tokong, pembuat roti canai di Pulau Pinang, pegawai tinggi kerajaan dan wakil universiti tempatan.

Sokongan daripada tentera dan polis juga diperoleh walaupun secara tidak terbuka. Jelaslah bahawa Dr. Mahathir masih dapat bertahan walaupun dipukul oleh ombak yang kuat. Beliau berjaya menyelamatkan negara daripada mengulangi Peristiwa 13 Mei. Pada waktu itu tentera dan polis telah mengambil alih pentadbiran negara. Persoalan yang berlaku pada era Dr. Mahathir masih membolehkan Parlimen berfungsi dan pentadbiran awam juga berjalan lancar. Perkara ini merupakan satu hakikat yang perlu diakui.

Golongan yang tidak memberikan sokongan secara terbuka kepada Dr. Mahathir ialah Raja-Raja Melayu disebabkan oleh sifat mereka yang tidak boleh mencampuri hal-ehwal politik. Dengan memperoleh sokongan daripada pelbagai pihak, maka barulah Dr. Mahathir menyelesaikan masalah UMNO yang telah diharamkan itu.¹¹

Menjelang penubuhan UMNO Baru, berbagai-bagai andaian dan ramalan telah dibuat oleh pemerhati politik dan akhbar tempatan. Bekas ahli UMNO kurang membuat ramalan berhubungan rancangan penubuhan ini. Mereka mengandaikan Dr. Mahathir akan menggunakan Akta Pertubuhan Seksyen 70 yang boleh mengecualikan UMNO daripada terus diharamkan. Tetapi Dr. Mahathir mengatakan bahawa beliau tidak mahu menggunakan seksyen ini dengan alasan beliau tidak menyedari perkara itu. Beliau turut mempersoalkan, mengapakah Tengku Razaleigh tidak menyarankan penggunaan seksyen 70 sebelum UMNO diharamkan? Seterusnya, beliau mengatakan seksyen ini tidak digunakan kerana tidak mahu dianggap diktator. Tetapi para pemerhati berpendapat, pernyataan ini bukanlah alasan sebenarnya kerana beliau ingin UMNO dibersihkan daripada masalah sebelum ini.

Jika pun Seksyen 70 ini mahu digunakan hanya ketika UMNO diharamkan, bukan sebelumnya. Oleh itu tidak timbul soal seksyen itu perlu digunakan sebelum pengharaman tersebut. Sebaliknya Dr. Mahathir telah meminta parlimen meminda akta pertubuhan 1966 seksyen 12(1) dan 12(3). Di bawah peruntukan ini dinyatakan bahawa mana-mana pertubuhan yang cawangannya ditubuhkan terlebih dahulu tanpa

mendapat kebenaran Pendaftar Pertubuhan, maka bukan saja cawangan berkenaan tidak sah, tetapi juga badan induk cawangan itu. Sekiranya hendak dihidupkan UMNO, peruntukan ini hendaklah dipinda. Pada 14 Februari 1988, Peruntukan 12 telah dipinda, tetapi telah tidak berkuat kuasa pada tahun 1988 seperti yang diharapkan. Pindaan ini berkuat kuasa hanya pada masa diluluskan oleh parlimen pada bulan Februari 1988. Maka musnah harapan puak Tengku Razaleigh kerana jika Dr. Mahathir menggunakan seksyen 70, nescaya peluang Tengku Razaleigh dan Musa Hitam untuk menentang beliau semakin cerah. Soalnya, benarkah Dr. Mahathir mempunyai pendapat seperti itu? Beliau tidak pernah menyebut perkara ini, tetapi walau apa pun alasannya, orang ramai dapat meneka hal seperti ini.

Dr. Mahathir melihat jika beliau menggunakan seksyen 70, maka tentu peristiwa 24 April akan berulang, sedangkan beliau mempunyai wawasan sendiri untuk mendisiplinkan ahli UMNO supaya perkara peristiwa 24 April tidak berlaku lagi. Walau apa pun hujah yang diberikan, seperti yang dibincangkan dalam bab lalu, Dr. Mahathir merasa yakin bahawa bukan kerana dasar beliau yang menyebabkan ahli UMNO menentangnya. Beliau masih tetap berpendapat bahawa faktor kepentingan diri Tengku Razaleigh dan Musa Hitam yang berkehendakkan jawatan Presiden dan Timbalan Presiden yang membawa berlakunya peristiwa 24 April.

Alternatif lain seperti membenarkan UMNO kumpulan Tengku Razaleigh menubuhkan parti UMNO Malaysia juga akan mengancam perpaduan orang Melayu. Kalau UMNO Malaysia ditakdirkan diluluskan oleh pendaftar, kemungkinan ahli UMNO akan lari kepada UMNO Malaysia. Tetapi perkara ini tentu tidak akan dibiarkan kerana Dr. Mahathir berpendapat, perpecahan UMNO dan orang Melayu akan bertambah buruk jika UMNO Malaysia dibenarkan bergerak dan akan membolehkan pertandingan sengit berlaku sekali lagi. Jadi jelaslah di sini, Dr. Mahathir telah berjaya membendung ketiga-tiga unsur yang pada pandangan beliau mengancam perpaduan Melayu dan diri beliau sendiri, iaitu kegagalan penubuhan UMNO Malaysia, tidak menggunakan seksyen 70 serta membiarkan kumpulan 11 merayu kepada Mahkamah Agung.¹²

Jika dilihat sepintas lalu perpecahan dalam UMNO banyak berasaskan kepentingan diri dan ketiadaan dasar yang penting untuk ditonjolkan sebagai tempat berpijak mengapa mereka menentang pucuk pimpinan parti. Tetapi jika diamati dengan mendalam, boleh dikatakan semua orang mempunyai kepentingan diri. Antara kepentingan diri,

dasar dan UMNO amat berkait rapat. Jika tidak ada kepentingan atau cita-cita untuk memegang jawatan, maka dasar tidak dapat dilaksanakan. Seterusnya dasar yang baik tidak boleh dilaksanakan, kalau tidak berkuasa. Perkara ini sama seperti bidang perniagaan juga. Kalau tidak memikirkan keuntungan (kepentingan) tentu perniagaan tidak boleh maju. Tetapi sebaliknya jika hanya mementingkan keuntungan semata-mata, maka padahnya ialah merosakkan masyarakat pembeli yang lain ataupun anggapan si penjual tidak memikirkan langsung kebajikan orang lain.

Dalam hal ini, tindakan yang penting ialah menyeimbangkan antara dasar dan kepentingan. Dasar atau isu yang hendak diperjuangkan perlu diberi perhatian yang lebih daripada kepentingan diri semata-mata. Kepentingan memegang jawatan akan muncul setelah dasar itu mendapat keyakinan rakyat untuk dilaksanakan.

Nota

- 1 Satu hal yang patut dilihat ialah banyak perkara penting yang bakal dibuat oleh Tengku Razaleigh, biasanya dirujuk dahulu kepada Tunku Abdul Rahman. Sedangkan Dr. Mahathir tidak pernah merujuk kepada bekas Perdana Menteri itu dalam apa juga tindakan pentingnya. Beliau berdikari dalam semua hal.
- 2 Tidak begitu pasti apakah setiap tahun mereka ke rumah Tunku, atau adakah mereka sengaja datang ke rumah Tunku pada tahun itu bertujuan meraikan hari jadi Tunku atau ada motif lain, iaitu untuk menubuhkan UMNO Malaysia.
- 3 Dialog ini disampaikan oleh Ibrahim Azmi dalam ceramahnya di UKM pada 25 Mac 1988. Dalam masa yang sama memang Dr. Mahathir sibuk menerima kunjungan ikrar dan sokongan daripada berbagai-bagai pihak terhadap jawatan Perdana Menterinya.
- 4 Lihat Chamil Wariya, *op. cit.* hlm. 33.
- 5 Lihat Warta Kerajaan Persekutuan, 11.2.88 hlm. 1038 UMNO Malaysia Bil. P.P.M/WP 2.4.88 tarikh 10.2.1988; UMNO (88) Bil. P.P.M/WP 2.5.88, tarikh 10.2.1988.
- 6 Chamil Wariya, *op. cit.* hlm. 34. Penulis kurang pasti apakah Chamil membuat temu ramah dengan pemimpin Team B juga kerana apakah benar pendapat beliau yang mengatakan "tidak hairanlah orang ramai menerima UMNO Malaysia secara negatif" kerana sepanjang pemerhatian penulis pada ketika itu orang ramai belum membuat kutukan terhadap parti itu, dan kalau dilihat dengan penuh teliti yang mengutuk UMNO Malaysia hanya pemimpin Team A sahaja melalui akhbar.
- 7 Tunku mengatakan dalam loghat Kedah. Keterangan Ibrahim Azmi.

- 8 Keterangan Ibrahim Azmi, pada 25.3.1988.
- 9 Menurut Wan Abdul Rahman b. Wan Abdul Latif, semasa beliau menuntut di Universiti Monash, Australia pada tahun 1979 dulu, Dr. Mahathir pernah memberi ceramah di universiti itu dan antara lain beliau menyebut pada tahun 2000 nanti Malaysia akan menjadi sebuah negara sosialis. Tetapi pada ketika itu beliau mungkin sudah tidak ada lagi.
- 10 Menurut keterangan Ibrahim Ali dan Ibrahim Azmi, Tengku Razaleigh telah menasihatkan pengikutnya supaya ke parlimen untuk menghadiri ikrar taat setia tersebut.
- 11 Perlu ditegaskan di sini, tidak bererti sokongan yang diberikan oleh golongan yang disebutkan itu benar-benar menyeluruh tetapi demi kepentingan negara dan kepentingan Melayu, sesetengah daripada mereka seolah-olah memaksa diri berdiri teguh di belakang Perdana Menteri.

BAB 18

UMNO BARU

Pendaftaran UMNO telah dibuat pada 15 Februari 1988 dengan lancar tanpa halangan daripada Pendaftar Pertubuhan. Tetapi pengumuman tentangnya dibuat pada 16 Februari 1988. Hal ini bererti dari 14 Februari hingga ke tarikh ahli parlimen dan ADUN mengangkat sumpah taat setia di parlimen (pada 16 Februari 1988), ahli UMNO masih belum mengetahui apakah tindakan yang akan dibuat oleh Dr. Mahathir untuk memulihkan UMNO. Pengumuman penubuhan UMNO Baru dibuat serentak dengan keputusan Dewan Tertinggi Barisan Nasional untuk menerima UMNO Baru sebagai anggota komponen BN yang ke-13. Mesyuarat Dewan Tertinggi BN yang dipengerusikan oleh Presiden MCA, Dr. Ling Liong Sik selama tiga minit bersetuju untuk memulihkan kedudukan Dr. Mahathir sebagai Pengerusi BN setelah UMNO Baru yang dipimpinnya diterima menjadi anggota. Sebelum itu, dalam mesyuarat yang dihadiri oleh kebanyakan anggota Majlis Tertinggi UMNO lama yang berlangsung pada 15 Februari 1988, mereka bersetuju memberikan mandat kepada Dr. Mahathir untuk mencari jalan keluar yang paling sesuai bagi mengatasi masalah ini. Akhirnya sebuah jawatankuasa UMNO Baru peringkat penaja dibentuk dan dianggotai oleh semua ahli Majlis Tertinggi UMNO lama kecuali ahli Majlis Tertinggi daripada Team B. Hanya Abdullah Ahmad Badawi sahaja yang diterima menganggotai Jawatankuasa Penaja UMNO Baru tersebut.

Senarai penuh ahli Penaja UMNO Baru ialah:

Datuk Seri Dr. Mahathir Mohamad
Ghaffar Baba
Mohamad Rahmat

(Pengerusi Penaja)
(Timbalan Pengerusi)
(Setiausaha Agung)

Daim Zainuddin (Bendahari)
Sanusi Junid
Tengku Ahmad Rethauddin
Anwar Ibrahim
Abu Hassan Omar
Najib Tun Razak
Sabaruddin Chik
Napsiah Omar
Dr. Yusuf Noor
Rafidah Aziz
Tajol Rosli
Megat Junid Megat Ayub
Dr. Siti Zaharah Sulaiman
Wan Abu Bakar
Khalid Yunus
Hussein Ahmad
Abdullah Ahmad Badawi
Khalid Abdullah
Shamsuri Salleh
Mohd. Nor Mohd. Dom
Ahmad Shahbuddin

Semua menteri besar dan ketua menteri UMNO lama iaitu:

Dr. Hamid Pawan Teh
Osman Aroff
Ramli Ngah Talib
Muhammad Hj. Mohd. Taib
Isa Abdul Samad
Muhyiddin Yassin
Khalil Yaacob
Wan Mokhtar Ahmad
Mohammed Yaacob
Rahim Tamby Chik

Pada mulanya, kebanyakan ahli UMNO berbelah bagi untuk menyokong penubuhan UMNO Baru dan tidak kurang juga yang mengkritik dan menentanginya. Tetapi kemudian, ramai UMNO lama memberikan sokongan terhadap penubuhan UMNO Baru dengan harapan akan menyambung perjuangan UMNO lama.

Langkah Dr. Mahathir menubuhkan parti UMNO Baru tidak dapat dinafikan sebagai tindakan mengelakkan diri dan penyokongnya daripada menghadapi tentangan yang lebih hebat jika parti ini masih berada pada *status quo* yang asal. Barang kali tindakan Dr. Mahathir ini mempunyai sedikit persamaan seperti yang pernah berlaku di Britain pada 23 Ogos 1931 apabila Ramsay MacDonald mengumumkan yang beliau akan meletakkan jawatan sebagai Perdana Menteri, setelah partinya (Parti Buruh) menghadapi perpecahan. Penentang utama beliau ialah Setiausaha Pertahanannya sendiri iaitu Arthur Henderson. Rakyat Britain yang sedia maklum hal ini menunggu perlantikan ketua Parti Konservatif, Stanley Baldwin yang dikatakan akan membentuk kerajaan campuran dengan Parti Liberal untuk menjadi Perdana Menteri. Tetapi, setelah MacDonald mengadap Baginda Ratu, beliau kemudiannya mengumumkan bahawa beliau telah dilantik semula sebagai Perdana Menteri dan direstui oleh Ratu untuk menubuhkan kerajaan campuran dengan Parti Konservatif yang disebut Kerajaan Nasional. Kerajaan campuran MacDonald tidak disukai oleh ahli Parti Buruh yang menuduh MacDonald sebagai bertanggungjawab memecahbelahkan parti. Arthur Henderson yang menjadi pemimpin Parti Buruh kemudiannya tidak dibawa berunding dalam soal perlantikan semula beliau menjadi Perdana Menteri oleh Baginda Ratu.

Akhirnya dalam pilihan raya umum yang diadakan apada akhir tahun 1931, parti kumpulan MacDonald iaitu Parti Nasional Buruh Kebangsaan telah mengalami kekalahan teruk, dan Parti Konservatif yang bertanding sendirian memenangi banyak kerusi parlimen, sedangkan parti pimpinan MacDonald memenangi hanya 13 kerusi parlimen sahaja. Bilangan kerusi Parti Buruh jatuh daripada 289 kerusi kepada 46 kerusi pada pilihan raya tersebut. MacDonald turut dikalahkan diawasannya sendiri.

Pemimpin Parti Buruh yang terkenal juga telah dikalahkan seperti Athur Henderson, Clynes, Greenwood, Dalton, Shaw, Morrison, Isaacs, Shinwell, Bond Field dan lain-lain. Akhirnya beberapa orang pemimpin Parti Buruh Baru mengambil alih pimpinan parti iaitu George Lansbury, Clement Attle dan Sir Stafford Cripps.¹ Selepas peristiwa tahun 1931, parti Buruh telah mula dipulihkan dengan kepemimpinan baru hingga ke hari ini dan menjadi parti pembangkang yang kuat.

Kalau dilihat keadaan politik di negara ini, memang ada persamaan dengan kes di Britain iaitu UMNO juga menghadapi perpecahan seperti Parti Buruh. Kalau Dr. Mahathir disaingi dengan hebat oleh Tengku Razaleigh dan Musa Hitam, MacDonald juga ditentang oleh menteri

kanan beliau, Arthur Henderson. Jika MacDonald mendapat sokongan ratu untuk dilantik semula sebagai Perdana Menteri,² Dr. Mahathir juga disokong oleh Yang di-Pertuan Agong untuk terus memegang jawatan Perdana Menteri. Kalau MacDonald menubuhkan kumpulan beliau sendiri yang disebut Kerajaan Nasional bersama Parti Konservatif untuk membentuk kerajaan campuran, Dr. Mahathir pula terpaksa menubuhkan parti baru.

Timbul pertanyaan, mengapa perlu MacDonald meletakkan jawatan atau menubuhkan kerajaan campuran dengan Parti Konservatif. Sungguhpun Parti Buruh mempunyai kerusi majoriti di parlimen (289 kerusi), tetapi keadaan dalam Parti Buruh sendiri adalah kucar-kacir. Dengan sebab itu, kedudukan MacDonald sebagai Perdana Menteri juga terganggu kerana kepemimpinannya dipersoalkan dan mula merosot. Dalam kes ini didapati MacDonald tidak meletakkan jawatan, sebaliknya bersekongkol dengan parti pembangkang yang akhirnya memusnahkan Parti Buruh dalam pilihan raya umum tersebut. Jelaslah antara kepemimpinan MacDonald sebagai Perdana Menteri dan kepemimpinan beliau dalam parti adalah saling bergantung. Apabila kepemimpinan dalam parti terganggu, maka jawatan Perdana Menteri juga terganggu, walaupun parti itu mempunyai majoriti ahli di parlimen. Walaupun kepemimpinan Dr. Mahathir dalam UMNO terganggu tetapi kedudukan beliau sebagai Perdana Menteri masih tidak terjejas. Sebenarnya jika dilihat daripada pengalaman di Britain (Malaysia juga mengambil model yang sama dari negara itu) kedudukan kepemimpinan Dr. Mahathir terganggu sama ada dalam UMNO (telah dibuktikan) dan juga jawatan Perdana Menteri yang beliau sandang, walaupun ahli parlimen UMNO merupakan kumpulan yang majoriti di Parlimen. Keadaan ini disebabkan oleh kedudukan ahli parlimen UMNO dengan kepemimpinan dalam parti UMNO adalah rapat sekali hubungannya. Ahli parlimen juga ialah ahli atau pemimpin UMNO yang tentunya mempengaruhi kepemimpinan Dr. Mahathir sama ada dalam parti atau kerajaan.

Justeru itu, jika mengikut doktrin kerajaan berparti cara demokrasi berparlimen Britain, Dr. Mahathir harus bertindak mengikut prinsip tersebut untuk mengelakkan wujudnya dimensi baru di luar daripada doktrin itu.

Sebaliknya di India, tindakan yang dilakukan oleh Indira Gandhi berlainan dengan tindakan MacDonald. Beliau masih mempunyai pengaruh dalam Parti Kongres dan tidak meletakkan jawatan walaupun menghadapi tekanan daripada parti pembangkang. Apabila beliau menghadapi keputusan mahkamah Alahabad pada 12 Jun 1975, yang me-

ngatakan bahawa keputusan pilihan raya beliau tidak sah kerana melanggar peraturan pilihan raya India, Gandhi lantas bertindak meminda akta pilihan raya dengan membelakangkan tarikh kuat kuasanya; yang bermaksud pemilihannya sah. Dikatakan jika beliau tidak bertindak seperti itu, keadaan keselamatan di India akan terancam kerana pada masa tersebut India berkonfrontasi dengan Pakistan – musuh tradisi India.³ Gandhi telah menasihatkan parlimen supaya menukarkan hakim yang terlibat dalam perbicaraan kesnya. Bezanya perbezaan yang terdapat dengan cara politik Dr. Mahathir ialah Yang di-Pertuan Agong telah menggantung hakim berkenaan memandangkan tindak-tanduk mereka sudah melalaikan tanggungjawab mereka supaya bersikap berkecuali terhadap politik.

Tindakan menghalang penubuhan UMNO Baru telah dilakukan oleh Team B. Antaranya ialah:

- (i) Saman daripada Tunku Abdul Rahman, Hussein Onn dan Manan Othman terhadap pendaftar meminta mahkamah menghalang pendaftaran UMNO Baru. Dalam keputusannya pada 25 Mei 1988, hakim Ajaib Singh menolak permohonan mereka kerana penubuhan UMNO Baru tidak menyalahi undang-undang dan tidak boleh dihalang kegiatannya mendapatkan ahli.
- (ii) Saman daripada Malek Ahmad (Speaker Negeri Perak) dan Manan Othman meminta mahkamah menghalang pendedaran borang dan menghalang UMNO Baru mengambil harta UMNO lama. Saman ini juga ditolak kerana Hakim Mahkamah Tinggi berpendapat bahawa harta UMNO masih di bawah jagaan pemegang Amanah Raya.
- (iii) Saman daripada UMNO cawangan Jalan Raja Hussein yang meminta diisytiharkan mesyuarat UMNO Bahagian Titiwangsa sebagai tidak sah. Tetapi, Hakim memutuskan supaya menunggu keputusan Mahkamah Agung dahulu.
- (iv) Saman daripada kumpulan 11 meminta mahkamah mengisytiharkan UMNO 1984 masih sah dan yang tidak sah ialah UMNO selepas 24 April 1987. Keputusan tentang perkara ini telah dibuat pada 8 Ogos 1988.

Perlembagaan UMNO Baru

Perlembagaan UMNO Baru (sewaktu penulisan ini dibuat) belum lagi

diluluskan oleh perhimpunan agung parti itu. Tetapi berdasarkan kenyataan yang dikeluarkan oleh akhbar didapati Perlembagaan UMNO Baru tidak banyak perbezaan dengan Perlembagaan UMNO.⁴ Perbezaan hanya berkenaan dengan beberapa perkara yang dikatakan sebagai punca berlakunya perpecahan dalam UMNO. Tegasnya, salah satu faktor berlaku kemelut dalam UMNO selama ini berpunca daripada beberapa fasal dalam perlembagaan yang dianggap terlalu demokratik atau terbuka sehingga tidak terkawal. Perbezaan antara UMNO Baru dan UMNO ialah

- (i) Tujuan UMNO Baru ditubuhkan adalah sama dengan UMNO iaitu untuk memperjuangkan kedaulatan raja-raja Melayu, bangsa Melayu, kebudayaan kebangsaan dan kerjasama dengan bukan Melayu dan lain-lain.
- (ii) Keahlian kedua-dua parti ini tidak sama kerana setiap ahli UMNO Baru mesti diluluskan oleh Majlis Tertinggi, manakala untuk menjadi ahli UMNO memadai hanya diluluskan oleh bahagian saja.
- (iii) UMNO Baru menetapkan umur keahliannya 16 tahun ke atas sedangkan UMNO lama ialah 18 tahun ke atas.
- (iv) Bendera dan logo UMNO Baru sama dengan UMNO, termasuk warna serta cogan katanya.
- (v) Struktur organisasi kedua-dua parti ini sama mengandungi Majlis Tertinggi negeri, bahagian dan cawangan.
- (vi) UMNO Baru membuat pemilihan peringkat Majlis Tertinggi, manakala untuk menjadi ahli UMNO memadai hanya diluluskan oleh bahagian saja.
- (vii) Ketua bahagian, ketua pemuda dan wanita semua peringkat UMNO Baru dipilih oleh ahli parti.
- (viii) Ketua Pemuda dan Wanita peringkat nasional dilantik oleh Presiden Majlis Tertinggi. Pemilihan Ketua Pemuda dan Wanita menjadi salah satu punca perpecahan yang mewujudkan pertandingan proksi antara puak dalam UMNO. Oleh itu, adalah lebih baik pemilihan ini dimansuhkan.

Undi Bonus

Pemilihan Presiden dan Timbalan Presiden UMNO Baru agak berbeza dengan UMNO lama. Dalam UMNO Baru, setiap pencalonan Presiden dan Timbalan Presiden yang dibuat oleh bahagian akan mendapat 10

undi bonus. Mengapakah Dr. Mahathir menerapkan cadangan ini ke dalam UMNO Baru tajaan beliau? Sepatutnya undi ini tidak perlu diadakan.

Reaksi terhadap perubahan ini diterima oleh pihak Team B dan pengkritik UMNO sebagai satu cara Dr. Mahathir mengongkong struktur UMNO itu sendiri. Hujah ini memang sukar untuk dipertikaikan. Dalam pemilihan 24 April, Dr. Mahathir mendapat 88 pencalonan, manakala Ghaffar pula memperoleh 76 pencalonan (daripada 33 bahagian) untuk jawatan Presiden dan Timbalan. Menurut angka atau bilangan para perwakilan bahagian, sekiranya mereka mengundi berdasarkan pencalonan, Dr. Mahathir sudah pasti mendapat sekurang-kurangnya 880 undi manakala Ghaffar pula 760 undi. Tetapi apa yang telah berlaku tidak menepati logik ini. Dr. Mahathir telah mendapat 761 undi manakala pencabarnya Tengku Razaleigh pula mendapat 37 pencalonan dengan 718 undi. Secara logik beliau sepatutnya mendapat 370 undi perwakilan. Begitu juga dengan Ghaffar Baba yang memperoleh 739 undi, manakala Musa Hitam mendapat 699 undi. Jika cadangan UMNO Baru mengambil kira tambahan 10 undi subsidi dalam pemilihan 24 April itu, Dr. Mahathir, selain mendapat 761 undi sulit perwakilan ke perhimpunan agung, juga secara automatik mendapat 880 undi tambahan hasil 88 pencalonan yang diterima itu. Keadaan ini bermakna undi keseluruhan yang beliau peroleh ialah $880 + 761 = 1641$ undi, begitu juga Ghaffar Baba yang mendapat 760 undi pencalonan + 739 undi perwakilan = 1499 undi; Tengku Razaleigh mendapat 370 undi pencalonan + 718 undi sulit perwakilan = 1088. Hal ini bermakna sekiranya cara baru ini menjadi amalan, Dr. Mahathir menang dengan majoriti yang lebih besar iaitu $1641 - 1088 = 553$ undi, bukannya 43 undi seperti yang beliau peroleh pada 24 April lalu (1987).

Dalam hal ini, ahli UMNO mula mempertikaikan logik di atas. Tetapi jika diperhatikan konsep pencalonan dan pemilihan, kedua-dua memang berlainan. Tidak timbul logik atau tidak kerana pencalonan tersebut tidak melambangkan kemenangan. Pencalonan merupakan satu syarat untuk masuk bertanding dalam proses demokrasi. Pencalonan bukan bererti prasyarat yang mutlak untuk memenangi sesuatu pertandingan. Seseorang calon akan melalui satu lagi proses iaitu pertandingan yang akan diundi atau diadili oleh semua golongan ahli secara menyeluruh. Pencalonan bererti menonjolkan beberapa kriteria bagi membolehkan seseorang masuk bertanding. Misalnya, kelayakan atau syarat untuk memasuki bidang perubatan, mestilah mempunyai sijil SPM, STPM atau memasuki kursus matrikulasi. Setelah itu, calon

memasuki tahun pertama hingga lulus. Namun begitu, peperiksaan akhir merupakan pertandingan yang menentukan seseorang calon itu boleh menjadi doktor atau tidak. Kalau ia gagal dalam peperiksaan akhir, maka ia tidak akan bergelar doktor. Apakah logik setelah seseorang pelajar memenuhi berbagai-bagai syarat dan layak menjadi calon pelajar perubatan, ia akan terus berjaya menjadi seorang doktor? Begitu juga dengan pertandingan lain, seseorang calon terpaksa menempuh proses pencalonan. Apakah seseorang yang mendapat pencalonan dan layak bertanding, secara automatik boleh menang dalam pertandingan atau boleh memenangi banyak undi?

Dalam pertandingan parti politik, terpulanglah kepada penilaian ahli terbanyak apakah pencalonan sebelum pertandingan itu boleh diterima atau tidak. Oleh sebab pengundian dibuat secara sulit atau terbuka, maka dalam proses demokrasi, keputusan pertandingan adalah tidak konsisten dengan apa yang diramalkan atau dijangkakan pada masa pencalonan dilakukan. Perkara ini banyak bergantung dari jangka masa pencalonan ke jangka masa pertandingan, *mood* atau gelagat ahli dan isu yang timbul. Hal ini harus diakui sebagai boleh mempengaruhi pemikiran ahli yang bakal mengundi. Justeru itu, adalah tidak bersifat konvensional kalau meramalkan kemenangan yang cemerlang seseorang calon, semata-mata berasaskan prasyarat yang kukuh sebelum ia menempuh ujian atau pertandingan. Oleh itu, pencalonan dan pertandingan ialah dua konsep yang berbeza. Di sesetengah negara seperti di Amerika Syarikat, pencalonan untuk melayakkan seseorang itu menjadi calon Presiden daripada Parti Republikan atau Demokrat juga terpaksa bertanding dengan tokoh dalam parti yang sama. Setelah menjalani ujian dan saingan yang sengit, barulah calon yang ditonjolkan diterima sebagai calon tunggal Parti Demokrat atau Republikan.

Bagi pihak yang menyokong cadangan ini menyatakan bahawa perwakilan daripada bahagian tidak begitu berkuasa menentukan kemenangan atau kekalahan Presiden dan Timbalan Presiden kerana sudah ada undi penimbal sebanyak 10 undi. Lagi pula dengan cara ini tokoh yang memegang kedua-dua jawatan tidak mudah dijatuhkan dengan sewenang-wenangnya. Walaupun begitu, mengikut penyokong Team A, cara ini juga boleh memberikan peluang kepada cawangan menentukan siapa yang mereka suka untuk dikemukakan pada bahagian dan ketua bahagian atau ahli jawatankuasa bahagian tidak boleh sesuka hati menentukan pencalonan Presiden dan Timbalan Presiden.

Mengikut pengalaman dan pemerhatian penulis, anggapan seperti di atas kurang tepat. Lazimnya ahli jawatankuasa bahagian ialah

pemimpin atau tokoh UMNO yang memang mempunyai pengaruh. Pendapat mereka sering didengar dan dipatuhi oleh ahli biasa. Apalagi di kampung, kebanyakan ahli jawatankuasa ini terdiri daripada golongan guru yang memang dihormati. Jadi walaupun dikatakan cawangan diberi peluang yang luas untuk menentukan pencalonan tetapi dalam keadaan sebenarnya tidak semua cawangan boleh atau sanggup berbuat demikian kerana pada amalnya, ahli jawatankuasa bahagianlah yang memainkan peranan penting menentukan siapakah calon atau tokoh yang hendak dicalonkan. Tokoh bahagian ini hadir dalam mesyuarat cawangan dan pendapat mereka sentiasa diikuti.

Beberapa kritikan terhadap cadangan ini terutama daripada Team B mempersoalkan keupayaan cadangan ini dilaksanakan sepenuhnya? Beberapa persoalan dikemukakan seperti:

- (i) Tentang undi bonus, daripada manakah undi itu diperoleh? Adakah 10 undi itu datang daripada perwakilan, ahli cawangan atau daripada sumber lain?
- (ii) Apa yang jelas, undi 10 ialah undi yang tidak kelihatan. Sepatutnya dalam soal ini, undi 10 hendaklah mewakili pengundi, iaitu satu undi bermaksud seseorang atau seorang wakil, bukan satu undi diandaikan kepada beberapa orang. Tegasnya angka yang diperoleh mesti angka sebenar, yang bererti jika Dr. Mahathir mendapat undi sebanyak 1489, maka angka ini berdasarkan jumlah pengundi yang sebenar.
- (iii) Jika ditetapkan 10 undi bonus untuk satu pencalonan, soalnya mengapa pula 10 undi tambahan? Mengapa tidak 5, 15 atau 20 undi?
- (iv) Ramai ahli UMNO Team B yang mempersoalkan sistem baru ini kerana mereka kurang pasti apakah undi 10 itu melambangkan jumlah sebenar keahlian UMNO sesuatu bahagian. Jika diambil kira sistem baru ini, dalam pertandingan antara Hussein Onn dan Sulaiman Palestin, maka Hussein Onn mendapat sejumlah 2029 undi. Daripada 114 bahagian ketika itu, beliau mendapat pencalonan sebanyak $113 \times$ dengan 10 undi bonus = $1130 + 898$ (undi sulit daripada perwakilan) = 2028. Manakala Sulaiman Palestin mendapat 1 pencalonan \times dengan 10 undi bonus + 250 (undi sulit perwakilan) = 260. Tidakkah aneh apabila jumlah kesemua pengundi dalam Perhimpunan Agung UMNO itu lebih kurang 1254 sedangkan undi yang diperoleh oleh Hussein Onn ialah 2028 orang. Jadi

undi 774 (2028 - 1254) itu, mewakili siapa? Apakah bilangan 774 itu mempunyai pengundinya?

Semua perwakilan didaftarkan sebelum masuk ke tempat mengundi. Nombor kad pengenalan, nama bahagian dan gambar perwakilan terpaksa ditunjukkan bagi membuktikan bahawa satu undi untuk seorang perwakilan. Jadi kalau diambil iktibar daripada cadangan UMNO Baru yang memberikan 10 undi bonus kepada setiap pencalonan bahagian kepada calon Presiden dan Timbalannya bererti baki undi 880 (undi bonus) yang diberikan kepada Dr. Mahathir tidak mempunyai pengundi yang sebenar. Lagipun pemilihan ahli Majlis Tertinggi UMNO melibatkan hanya perwakilan yang mewakili bahagian sahaja; tidak melibatkan lebih ramai pengundi daripada jumlah yang ditetapkan, atau tidak semua ahli UMNO datang mengundi. Tegasnya wakil yang hadir dalam perhimpunan agung UMNO itu telah diiktiraf sebagai mewakili ahli UMNO keseluruhannya, bukan hanya mewakili puak atau bahagian tertentu. Apa juga keputusan perwakilan merupakan keputusan semua ahli. Apabila Dr. Mahathir menang dengan 43 undi majoriti, maka itulah keputusan UMNO dan perwakilannya. Team B telah mengiktiraf keputusan tersebut, tetapi perkara yang mereka pertikaikan hanya kesahihan Mesyuarat Agung UMNO pada 24 April itu sahaja dan bukan keputusan pertandingan tersebut. Persoalan ini ditimbulkan oleh Dr. Mahathir yang mempertikaikan mengapa beliau boleh mendapat 43 undi sahaja. Sepatutnya beliau bersyukur dan tidak mempersoalkan undi tersebut. Oleh sebab beliau mempersoalkan keputusan 43 undi itulah yang membawa kepada perubahan peraturan pencalonan Presiden dan Timbalan Presiden yang memberikan 10 undi bonus kepada setiap pencalonan yang diperoleh.

- (v) Ada pendapat yang mengatakan adalah lebih baik dikekalkan sahaja sistem lama atau ditambah saja bilangan perwakilan daripada 11 orang kepada 20 orang. Perkara yang dipertingkatkan di sini ialah pemilihan itu berasaskan satu undi untuk satu orang perwakilan. Dalam pilihan raya umum, juga berlaku keadaan seperti ini. Di sesetengah kawasan parlimen, bilangan ahli UMNO lebih ramai daripada bilangan ahli parti pembangkang, tetapi mengapakah ada ketikanya BN atau UMNO dapat dikalahkan. Sebaliknya pula di suatu kawasan

lain UMNO beroleh kemenangan walaupun bilangan ahli UMNO tidak ramai berbanding bilangan ahli parti pembangkang. Pengalaman di Sabah dapat membuktikan bahawa Berjaya boleh dikalahkan oleh PBS yang tidak mempunyai ramai ahli pada awal penubuhannya. Justeru itulah, pemilihan seperti ini tidak boleh berasaskan angka mutlak. Kerana lebih bersifat kemanusiaan yang relatif sifatnya. Kita tidak dapat menolak kebebasan para perwakilan. Jika mahu disekat lobi-melobi atau politik wang dan sebagainya, jalan yang paling baik adalah dengan memansuhkan sistem pemilihan dan membiarkan pencalonan menentukan kemenangan. Sesiapa yang mendapat lebih pencalonan, ia diisytiharkan menang. Ataupun perlembagaan UMNO Baru menetapkan bahawa bahagian yang telah memutuskan untuk mencalonkan seseorang hendaklah mengundi orang itu juga bersama perwakilan bahagian itu. Jika Dr. Mahathir mengatakan ada bahagian yang mencalonkan beliau, tetapi tidak mengundinya dan itu dianggap telah mengecewakan mandat atau harapan ahli UMNO bahagian tersebut supaya mengundi beliau tetapi bagaimana pula keadaannya apabila terdapat bahagian yang tidak membuat pencalonan terhadap beliau tetapi perwakilan itu mengundinya? Nampaknya tindakan bahagian yang tidak mencalonkan Presiden tapi mengundi Presiden, hanya di-diamkan saja, sedangkan bahagian yang mencalonkan Presiden tapi tidak mengundi Presiden dikritik habis-habisan. Mungkin pada saat terakhir, keputusan perwakilan berubah daripada hendak memangkah Si A kepada Si B atau sebaliknya. Dengan sebab itu dalam hal seperti ini ramai pengkritik mengatakan tujuan pemilihan seperti yang terdapat dalam sistem lama adalah lebih baik, lebih bersifat kemanusiaan, lebih menekankan penjagaan hati rakan seperjuangan, menekankan unsur maruah supaya tidak berdepan atau secara terang menyokong atau tidak menyokong seseorang pemimpin.

Dikatakan juga jika cara baru ini menjadi amalan, kegiatan kempen yang lebih sengit akan berlaku pada peringkat cawangan dan mungkin lebih memburukkan lagi suasana. Satu lagi perkara yang perlu difikirkan ialah dakwaan daripada para penyokong cadangan ini yang mengatakan bahawa sesebuah bahagian yang mencalonkan Presiden, tetapi tidak

mengundi Presiden, maka undi 10 itulah yang menjadi penimbal ahli UMNO yang mencalonkan Presiden – walaupun perwakilan yang diberikan mandat itu tidak mahu mengundi Presiden yang dicalonkan. Tetapi bagaimana pula kalau seseorang bahagian mencalonkan Presiden tapi sebenarnya mereka tidak sukakan calon presiden tersebut dan mereka berbuat demikian kerana hendak menutup malu atau “malu-malu alah” kerana calon itu pernah merasmikan mesyuarat agung bahagian mereka. Apakah undi 10 itu dianggap lojik? Tidak dapat dinafikan ada bahagian yang kesemua ahlinya tidak menyukai tokoh yang hendak bertanding itu.

Bagaimanapun dalam perhimpunan agung UMNO tahun 1991 (8.11.1991) peruntukan yang memberi kuasa kepada Presiden UMNO melantik Ketua Pemuda dan Wanita UMNO telah dimansuhkan. Hal ini berikutan perkembangan politik UMNO sendiri yang berasaskan adalah tidak demokratik jika jawatan Ketua Pemuda dan Ketua Wanita dilantik. Selain itu, perhimpunan UMNO itu juga meluluskan pindaan perlembagaan parti yang memberikan kuasa kepada Presiden melantik Ahli Majlis Tertinggi daripada 7 orang kepada 10 orang.

Bagaimanapun undi bonus (Semangat 46 menyebutnya sebagai undi subsidi) masih diteruskan bagi mengelakkan perebutan kuasa di kalangan ahli parti. Alasannya ialah sebelum UMNO diharamkan terdapat amalan di kalangan ahli UMNO yang memberikan sogokan kepada wakil untuk mengundi calon pemilihan mereka sedangkan bahagian yang berkenaan memberikan mandat untuk mengundi seseorang calon lain tetapi perwakilan tersebut tidak melaksanakan mandat tersebut kerana undi mereka telah dibeli.

Nota

- 1 Lihat, Neumann, R.G. *op. cit.* hlm. 38 dan 166-167.
- 2 Di England, lazimnya jika Perdana Menteri menghadapi perpecahan dalam partinya sendiri, Baginda Ratu akan mempunyai peluang untuk melantik ketua parti pembangkang menjadi Perdana Menteri. Kalau Perdana Menteri itu enggan meletakkan jawatan lazimnya beliau meminta Baginda Ratu membubarkan parlimen supaya diadakan pilihan raya. Lihat Neumann R.G. *op. cit.* hlm. 38. Tetapi apa yang berlaku pada tahun 1931 agak berlainan sedikit. Begitu juga di Malaysia. Dr. Mahathir tidak berbuat seperti di England itu.
- 3 Lihat Kuldip Nayar 1977. *The Judgement: Inside Story of the Emergency in India*. New Delhi: Vikes Publishing House, Pte. Ltd.
- 4 Lihat juga Chamil Wariya, *op. cit.* hlm. 44-58. Rujuk juga “Perlembagaan UMNO” (lama).

BAB 19

PEMULIHAN UMNO 46 (LAMA)

Setelah UMNO baru ditubuhkan pada 16 Januari 1988, Team B melancarkan gerakan untuk memulihkan UMNO 46 yang didakwa telah sengaja diharamkan oleh Team A. Perlu juga diingat bahawa Kumpulan 11 tidak melambangkan Team B. Daripada apa yang telah dibincangkan dalam bab awal didapati banyak tindakan Kumpulan 11 tidak mendapat restu daripada keseluruhan pengikut Team B. Dengan sebab itu, Dr. Mahathir hanya menolak keahlian Kumpulan 11 dan beberapa orang pemimpin yang menentang kepemimpinannya sahaja.

Bagaimanapun, setelah perkara ini merebak, maka pemimpin Team B telah menyokong tindakan Kumpulan 11 dan seterusnya menunggu keputusan Mahkamah Agung. Perkara rayuan Kumpulan 11 ini telah dibangkitkan apabila Hakim Mahkamah Tinggi, Harun Hashim dalam keputusan bertulisnya antara lain menyebut bahawa walaupun Perhimpunan Agung UMNO 24 April tidak sah, namun pemegang jawatan dalam UMNO sebelum tahun 1984 masih sah.¹ Ini bertentangan dengan laporan lisannya sebelum ini yang diputuskan pada 4 Februari 1988 yang tidak menyebut bahawa UMNO sebelum tahun 1984 masih sah dan Majlis Tertinggi boleh berfungsi. Ekoran itu, Kumpulan 11 telah membuat rayuan sekali lagi pada 16 Januari 1988 meminta mahkamah membenarkan perhimpunan diadakan sekali lagi.

Pelbagai tafsiran telah berbangkit daripada penghakiman Harun Hashim itu dan Dr. Mahathir terkejut dengan berita yang mengatakan hakim mempunyai "second thought" tentang keputusan lisannya pada bulan Februari 1988.

Sementara menunggu perbincangan, kedua-dua pihak iaitu Team A dan Team B masing-masing mengadakan perhimpunan rakyat. Team A telah mengadakan perhimpunan Semarak di seluruh negara. Perhim-

punan Semarak pertama diadakan di Lubuk Jong, Gua Musang, Kelantan pada 11 Mac 1988. Semarak seterusnya diadakan di Perlis, Kedah, Perak, Selangor, Terengganu, Melaka dan negeri lain. Manakala Team B pula mengadakan perhimpunan pemulihan UMNO 46. Perhimpunan UMNO 46 yang pertama diadakan di Kelantan pada 18 Mac 1988 bertempat di Balai Islam, Kota Bharu. Banyak ceramah Team B ditumpukan di Kelantan, Terengganu, Perak, Selangor, Pahang dan Johor dan seterusnya di seluruh Tanah Melayu. Sehingga bab ini ditulis, ceramah dan perhimpunan Team A dan Team B masih berjalan rancak. Kemuncak perhimpunan Team B ialah satu Perhimpunan Pemuda UMNO 46 diadakan di rumah Haji Suhaimi Kamaruddin di Kuala Lumpur pada 4 Julai 1988 dan pada 11 Julai 1988 pula perhimpunan ini dilangsungkan di Hotel Subang Merlin, Subang Jaya yang dihadiri oleh wakil lebih 15 000 dari semua bahagian UMNO.

Pemimpin Team B berazam untuk memulihkan UMNO 46. Selepas perhimpunan UMNO 46, terbit pula cerita yang kerajaan akan menangkap sembilan orang pemimpin UMNO 46 kerana dikatakan membahayakan keselamatan negara. Mereka yang dalam senarai untuk ditangkap itu ialah Tengku Razaleigh Hamzah, Rais Yatim, Zainal Abidin Zain, Rahmah Osman, Marina Yusuf, Ibrahim Ali, Tajudin Abdul Rahman, Sheikh Radzi Sheikh Ahmad dan Ibrahim Azmi Hassan. Bagaimanapun, pihak Bukit Aman menafikan khabar yang mengatakan polis akan menangkap pemimpin Team B tersebut. Malah menurut seorang pegawai polis di situ, tidak ada sebarang fail di pihak polis untuk menangkap mereka.² Kemungkinan cerita ini hanya merupakan khabar angin sahaja.

Sementara itu berlaku beberapa peristiwa yang menyemarakkan lagi keadaan. Ketua Hakim Negara telah digantung daripada jawatannya oleh Duli Yang Maha Mulia Seri Paduka Banginda Yang di-Pertuan Agong pada 31 Mei 1988. Perkara ini terjadi kerana Ketua Hakim Negara (Tun Salleh Abas) telah menyatakan sokongan dalam tindakannya sebagai hakim terhadap gerakan Team B yang sedang menghidupkan UMNO 46. Menurut punca yang diperolehi daripada Team B, antara faktor Hakim Negara itu digantung jawatannya disebabkan oleh tindakan beliau menetapkan 13 Jun 1988 sebagai tarikh untuk mendengar rayuan Kumpulan 11 di Mahkamah Agung. Perdana Menteri tidak bersetuju dengan Salleh Abas yang telah memilih sembilan orang hakim bagi mendengar kes tersebut. Bagaimanapun, cerita tentang pemecatan Salleh Abas yang mempunyai kaitan dengan UMNO tidak disebut dalam hal itu. Sebaliknya kesalahan lain seperti kurang sopan,

kelakuan yang tidak sejajar dengan jawatan Ketua Hakim negara serta hal peribadi telah dijadikan asas kepada pemecatan beliau.

Satu tribunal yang diwakili oleh Pemangku Ketua Hakim Negara; Tan Sri Abdul Hamid Omar, Hakim Besar Borneo; Tan Sri Lee Hun Hoe, Hakim Bersara, Tan Sri Abdul Aziz Zain, Hakim Mahkamah Tinggi Singapura; T.S. Sinathuray dan Hakim Bersara; Tan Sri Mohamed Zahir Ismail telah diwujudkan untuk memperakukan kepada Yang di-Pertuan Agong sama ada Salleh Abas perlu dipecat atau tidak. Antara kesalahan beliau yang telah diumumkan oleh Peguam Negara, Abu Talib Othman ialah:

- (i) Salleh Abas membuat beberapa kecaman terhadap kerajaan yang menunjukkan buruk sangka dan berat sebelah terhadap kerajaan.
- (ii) Pada 1 Januari 1988 Salleh Abas dikatakan telah membuat beberapa kenyataan memburuk kerajaan bertujuan untuk menghilangkan keyakinan awam terhadap pentadbiran kerajaan dan negara menurut undang-undang.
- (iii) Salleh Abas menulis surat kepada Yang di-Pertuan Agong dan raja-raja yang bertujuan mempengaruhi Seri Paduka dan raja-raja supaya mengambil satu bentuk tindakan terhadap Perdana Menteri.
- (iv) Salleh Abas selepas digantung jawatan telah membuat kenyataan yang tidak benar kepada media massa.

Pada 2 Julai 1988, Mahkamah Agung yang bersidang secara mengejut telah mengambil keputusan menghalang tribunal daripada mengemukakan sebarang syor, laporan atau nasihat tentang hasil siasatannya kepada Yang di-Pertuan Agong. Pada 6 Julai 1988 lima orang Hakim Mahkamah Agung; Tan Sri Mohd Azmi Kamaruddin, Tan Sri Datuk Eusoffe Abdool Kader, Tan Sri Wan Hamzah Hj. Mohd. Salleh, Tan Sri Wan Sulaiman Pawan Teh dan Datuk George Edward Seah Kim Seng yang mengeluarkan perintah berkenaan digantung jawatan dan akan didakwa kerana bersidang tanpa mengikut peraturan. Pada 22 Julai 1988 pula Mahkamah Agung dengan sebulat suara telah menyetujui perintah yang menghalang tribunal daripada menyampaikan laporan siasatannya kepada Yang di-Pertuan Agong.⁴

Pada Ogos 1985, tribunal yang mengandungi hakim yang dilantik dan dipengerusikan oleh Hakim Abdul Hamid Omar telah memperakukan bahawa Salleh Abas dipecat daripada jawatannya sebagai Ketua Hakim Negara.

Dalam satu lagi kes mahkamah iaitu rayuan Kumpulan 11 supaya UMNO 46 dapat beroperasi seperti biasa, Mahkamah Agung yang bersidang pada 8 Ogos 1988 dan dipengerusikan oleh Hashim Yeop Sani telah menolak dengan rasmi kes permohonan Kumpulan 11 tersebut. Dengan itu, berakhirlah tuntutan UMNO melalui proses mahkamah.⁷ Walaupun pihak Team B tidak berpuas hati dengan keputusan mahkamah yang dikatakan lebih memihak kepada pemerintah, tetapi Team B mematuhi proses undang-undang tersebut. Ringkasnya tahun 1988 penuh dengan peristiwa saman-menyaman, tribunal dan perhimpunan demi perhimpunan.

Tengku Razaleigh menyatakan bahawa usaha pemulihan UMNO 46 tetap diteruskan menerusi cara lain seperti tribunal rakyat, parlimen dan pilihan raya. Kemuncak pertikaian UMNO ialah apabila Shahril Abdul Samad bertindak mengosongkan kerusi parlimen Johor Bahrunya dan bertanding atas tiket bebas (UMNO lama). Penamaan calon telah dibuat 11 Ogos 1988. Calon Barisan Nasional ialah Mas'ud b. Abdul Rahman manakala calon Parti Sosialis Rakyat Malaysia pula ialah Abdul Razak Ahmad. Bagaimanapun dalam pilihan raya kecil yang diadakan pada 25 Ogos 1988 itu calon Bebas Bersatu (UMNO 46) telah memenangi pilihan raya itu dengan undi majoriti yang banyak yang belum pernah berlaku dalam sejarah tanah air. Pertandingan ini amat menarik kerana akan menentukan apakah langkah yang diambil oleh pemerintah nanti. Mengikut Aliran, pertandingan antara Shahril Abdul Samad (UMNO 46) dengan Barisan Nasional (UMNO Baru) adalah pertandingan antara golongan autoritarianisme dengan penentangannya ialah UMNO 46 yang inginkan demokrasi.⁸ Manakala Shahril Abdul Samad pula tidak menganggap pertandingannya itu sebagai menentang Barisan Nasional, tetapi lebih merupakan penentangannya terhadap cara kepimpinan Dr. Mahathir Mohamad.

Dalam pilihan raya di Tanjung Puteri itu Shahril Abdul Samad menang dengan 23 581 undi mengalahkan calon Barisan Nasional yang memperoleh 10 968 undi. Manakala calon PSRM hilang wang pertaruhan dengan 2260 undi.

Kemenangan ini amat mengejutkan pemimpin Barisan Nasional. Dr. Mahathir tidak membuat sebarang ulasan selepas menyaksikan keputusan tersebut. Empat hari sebelum keputusan itu beliau ada menyeybut perlunya rundingan oleh semua pihak untuk menyelesaikan apa jua masalah.⁹

Boleh dikatakan isu yang dibawa oleh calon bebas (Shahril Abdul Samad) telah berjaya memikat ramai pengundi Johor. Segala isu yang

telah dibincangkan dalam bab terdahulu telah berjaya dimanifestasikan dalam pilihan raya itu. Antara faktor utama kemenangannya ialah isu kepemimpinan Dr. Mahathir, perlucutan jawatan Ketua Hakim Negara dan sokongan serta kempen oleh Tunku, Hussein Onn dan Musa Hitam.

Nota

- 1 Lihat "Written Judgement" Mahkamah Tinggi oleh Datuk Harun Hashim 4.2.88 dalam "Civil Suit No. R8, 22-28-1988, 13 April 1988".
- 2 Kedengaran juga cerita yang mengatakan ura-ura meminta Tengku Razaleigh meninggalkan negara ini, kerana ada berita untuk menahan beliau. Bagaimanapun Tengku Razaleigh tidak mahu meninggalkan negara dalam keadaan "pengikutnya" masih memerlukan kepemimpinan beliau.
- 3 *Utusan Malaysia* 7.8.1988, hlm. 1 dan 11, lihat juga *The New Straits Times*, 7.8.1988.
- 4 *Utusan Malaysia*, 7.8.1988, hlm. 11.
- 5 Dalam perbicaraan tentang kes UMNO ini Hakim Hashim Yeop Sani tetap mempertahankan bahawa Seksyen 12(3) Akta Pertubuhan yang mengatakan bahawa jika cawangan sesuatu pertubuhan itu tidak sah maka badan induknya juga dianggap tidak sah.
- 6 *Mingguan Kota*, Bil. 43 14 Ogos 1988.
- 7 *New Straits Times*, 26.8.1987, hlm. 1.
- 8 Ucapan Semarak di Melaka.

BAB 20

BEBERAPA ANDAIAN DAN ANALISIS KRISIS KEPEMIMPINAN UMNO

Setelah membuat analisis tentang krisis UMNO, penulis dapat membuat beberapa andaian. Faktor yang membawa kepada perpecahan UMNO berkisar pada beberapa perkara yang antara lain ialah:

- (i) Kepentingan peribadi pemimpin, sama ada di pihak Team A atau Team B yang lebih merupakan percaturan politik antara Dr. Mahathir dengan Tengku Razaleigh.
- (ii) Nilai moral agak menurun di kedua-dua pihak dengan wujudnya sifat angkuh, menggunakan wang untuk berjaya dalam parti, putar belit dalam tindak tanduk para pemimpin dan ahli parti.
- (iii) Organisasi UMNO tidak diurus dengan cekap seperti ada cawangan tidak berdaftar.
- (iv) Wujudnya puak dan klik dalam parti yang merenggangkan rasa persaudaraan ahli.
- (v) Perlembagaan UMNO kurang menitikberatkan kawalan terhadap ahli yang bertindak di luar peraturan.
- (vi) Para pemimpin UMNO tidak menitikberatkan prinsip-prinsip demokrasi tertentu, tegasnya UMNO sendiri tidak mempunyai ideologi tertentu yang boleh diikuti oleh ahli dan pemimpinnya secara berterusan. Dengan sebab itu, tindakan yang dilakukan oleh para pemimpin UMNO selalunya bercorak *ad hoc* dan "double-standard".

Berhubung dengan pengharaman UMNO oleh mahkamah pada Januari 1988 penulis berpendapat unsur kompromi tidak berjaya dimajukan oleh kedua-dua pihak. Langkah Kumpulan 11 menyaman

UMNO merupakan satu kesilapan yang besar dan tindakan UMNO yang tidak membereskan cawangan tidak berdaftar serta tidak mahu mengadakan perhimpunan agung UMNO sekali lagi setelah diberi peluang oleh mahkamah berbuat demikian juga merupakan satu akibat yang berat yang membawa kepada pengharaman UMNO. Kumpulan 11 tidak bersikap sabar sebaliknya mengamalkan politik dendam setelah mengalami kekalahan. Mereka bertindak tanpa berunding dengan ahli parti.

Justeru itu, pada pendapat penulis, langkah membiarkan pihak tertentu mengharamkan UMNO merupakan satu tindakan yang kurang bijak. Begitu juga dengan langkah menubuhkan UMNO baru untuk mengatasi masalah perpecahan UMNO perlu dilihat dari sudut yang lebih luas yang mencakupi perpaduan semua orang Melayu. Berdasarkan tujuan penubuhan UMNO Baru itu sendiri, kewujudan parti ini bertujuan menyelamatkan UMNO yang diharamkan dan membawa pengikut Team A ke arah satu parti lain buat sementara. Dengan sebab itu, tidak hairanlah mengapa ramai yang mempersoalkan penubuhan UMNO Baru.

Justeru itu, satu jalan penyelesaian ialah berkompromi atau berdamai atau terus membiarkan pertandingan melalui pilihan raya kecil atau umum yang memberi peluang untuk Team A dan Team B bertanding, siapa yang menang dengan undi majoriti, maka kumpulan itu akan berkuasa.

Di bawah ini, penulis cuba memberikan beberapa andaian yang salah satu daripadanya mungkin menepati apa yang telah dan akan berlaku nanti. Politik Melayu begitu unik dan juga berbeza dengan politik kaum lain. Misalnya, orang Melayu mengamalkan sistem raja dan feodal, orang Melayu juga mempunyai kelakuan politik yang berbeza dengan kaum lain yang masih diamalkan sehingga kini. Contohnya, konsep daulat masih digunakan dan konsep derhaka serta pantang Melayu menderhaka belum pupus. Di kalangan orang Melayu masih wujud keadaan sesiapa yang berkuasa dan mempunyai wang serta pengaruh, maka dia yang ditaati atau dituruti. Dalam politik Melayu soal prinsip kurang dititikberatkan.

Di kalangan elit Melayu pula, kecenderungan merebut kuasa merupakan suatu gejala yang lumrah. Seorang sarjana Barat iaitu Profesor Clifford Geertz pernah membandingkan gejala berebut kuasa di kalangan elit Melayu seperti minat orang Melayu terhadap sabung ayam. Menurut profesor itu, keghairahan bermain sabung ayam mempunyai hubungan yang rapat dengan gejala sosial dan politik Melayu serta perebutan kuasa di kalangan golongan pembesar Melayu dahulu yang

masih subur hingga ke hari ini. Schubungan dengan itu dikatakan bahawa UMNO diasaskan sebagai satu kesinambungan budaya Melayu yang membuka gelanggang pertarungan berebut jawatan dalam parti. Dengan sebab itu, apabila ada usaha UMNO Baru hendak mengetatkan sedikit unsur supaya UMNO tidak terlalu menggalakkan perebutan jawatan – misalnya penghapusan pertandingan jawatan Ketua Pemuda dan Wanita maka kecaman daripada orang Melayu tidak sedikit dan menuduh UMNO sudah tidak demokratik lagi.

Masalah yang berlaku di kalangan ahli UMNO hari ini adalah tentang cara bagaimana sesuatu matlamat hendak dicapai. Boleh dikatakan semua ahli UMNO mempunyai matlamat yang sama. Terdapat antara orang Melayu yang tidak bersetuju apabila UMNO mengetatkan sedikit jenteranya, dengan tujuan untuk mengurangkan main politik supaya sampai ke matlamat yang dikehendaki dengan segera dan lebih berkesan. Persoalannya sekarang, apakah perlu UMNO membuka gelanggang untuk berebut jawatan, kadang kala matlamat yang sebenar masih belum tercapai.

Schubungan dengan hal di atas, seorang lagi sarjana Barat iaitu Profesor Clive Kessler berpendapat tujuan utama orang Melayu memasuki UMNO ialah kerana nafsu. Manakala tujuan orang Melayu masuk PAS pula ialah kerana akal.¹ Beliau melihat bagaimana PAS jatuh di Kelantan, apabila hampir RM650 juta peruntukan yang selama 18 tahun dahulu tidak diberikan oleh kerajaan pusat, telah diberikan kepada Kelantan semasa Tun Razak menjadi Perdana Menteri. Menurut profesor itu lagi, daripada contoh itu jelas orang Melayu tertarik kepada UMNO kerana nafsu dan tertarik dengan PAS pula kerana akal yang tidak berasaskan kebendaan. Pada pendapat penulis pandangan ini ialah satu pelarian profesor tersebut yang dangkal tentang Islam.

Selain andaian di atas, politik Melayu dikatakan tidak menepati andaian dan teori politik Barat, kerana orang Melayu terdedah dengan kaum imigran seperti kaum Cina dan India. Walaupun orang Melayu menggunakan ciri-ciri demokrasi ala British, tetapi soal nasionalisme Melayu atau Islam masih dipertahankan, prinsip perkauman Melayu masih digunakan apabila perlu, serta nilai demokrasi digunakan secara tidak tetap atau akan digunakan apabila nilai itu tidak mengancam kewujudan orang Melayu. Begitu juga jika pendekatan Islam boleh merubah orang Melayu, maka mereka akan menggunakannya. Dengan kata lain, pendekatan politik Melayu tidak menggunakan nilai atau prinsip demokrasi secara berterusan, hatta penggunaan undang-undang sekalipun, kalau diandaikan boleh mengancam kedudukan pemimpin.

Oleh sebab politik Melayu lebih menekankan politik kewujudan pemimpin daripada kewujudan orang Melayu, maka tujuan politik Melayu (UMNO) juga tidak tetap tetapi disesuaikan mengikut keadaan. Apalagi kebanyakan masyarakat Melayu belum boleh dikatakan merasa kesenangannya, masih ramai yang tidak mendapat peluang di negara sendiri, maka politik yang berasaskan kewujudan masih digunakan. Dengan sebab itu, pada pendapat penulis, sebarang kajian tentang politik Melayu harus berasaskan keadaan dan jangka masa tertentu serta pemikiran Melayu itu sendiri, memandangkan kemajuan dan perkembangan politik Melayu berasaskan tahap tertentu. Politik di Barat mempunyai sesuatu pendekatan atau arah aliran tertentu sekurang-kurangnya dalam suatu masa yang panjang, sebaliknya politik Melayu tidak dapat menggunakan hanya satu pendekatan sahaja atau jangka masa yang panjang. Dengan sebab itu, ramai sarjana membuat pandangan bahawa corak politik di negara ini tidak boleh diteka dengan tepat, tetapi bergantung pada keadaan.

Misalnya, pada sesuatu keadaan, orang Melayu boleh mengundi calon wakil rakyat kaum Cina dan India. Di tempat lain seperti di Kelantan, orang Melayu akan mengundi parti PAS jika tidak berpuas hati dengan calon Barisan Nasional. Manakala di kawasan yang ramai orang Cina dan India, orang Melayu hampir tiada pilihan untuk memilih calon, melainkan calon parti pemerintah. Kelakuan politik parti UMNO juga sering berubah. Ada ketika UMNO boleh bekerjasama dengan PAS, seperti yang ditunjukkan pada tahun 1974 dahulu. Pada ketika yang lain, UMNO tidak bekerjasama dengan parti itu.

Begitu juga keadaannya dengan parti politik lain terutama MCA. Mereka juga bergerak mengikut keadaan. Mereka akan menyokong seseorang calon jika tindakan sedemikian akan menguntungkan mereka atau sebaliknya. Secara ringkas, politik Melayu dan bukan Melayu dikatakan berunsur "pragmatism" dan jarang mempunyai ideologi atau prinsip tertentu. Hal ini berlaku kerana begitu rencamnya struktur masyarakat orang Melayu itu sendiri yang tidak dapat menjanakan satu haluan dan satu arah pemikiran. Struktur masyarakat Melayu yang mempunyai pelbagai corak seperti adanya unsur-unsur feudalisme, adat istiadat, kepercayaan, tingkat ekonomi yang berbeza daripada secukup hidup kepada kelas menengah, pemiagaan, pertanian, pentadbiran, ahli politik, raja dan sebagainya.

Dengan sebab itu di kalangan ahli politik dan intelek Melayu, sering wujud polemik antara kuasa dan nilai dalam politik Melayu itu sendiri. Antara mereka, ada yang tidak dapat menilai antara "virtues" dan "vice"

atau mana nilai yang benar dengan yang tidak benar ataupun apakah hendak memilih nilai yang berasaskan nilai tersebut. Bagi sesetengah orang Melayu, sudah tertanam sifat yang tidak mempedulikan nilai atau moral. Mereka akan memegang atau mempertahankan sesuatu yang boleh menjaga kepentingan mereka walaupun terpaksa mengetepikan nilai dan moral. Akibatnya, tercemar keadilan itu sendiri. Di kalangan ramai orang Melayu terutama di Pantai Barat, politik dilihat lebih dari sudut pembangunan material dan mengharapkan kematangan politik ditentukan oleh pemimpin mereka. Baik kata pemimpin, baiklah pada mereka. Hal seperti ini agak berbeza sedikit di kalangan orang Melayu Kelantan dan Terengganu dan segelintirnya di Sabah dan Sarawak.

Perbezaan pemikiran politik Melayu di Kelantan dan di negeri Pantai Barat ini disebabkan beberapa faktor; orang Melayu di Pantai Barat lebih terdedah kepada penembusan kaum bukan Melayu, maka politik Melayu dirasakan perlu konsisten – walaupun tidak semua pendapat pemimpin Barisan Nasional itu dipersetujui tetapi orang Melayu tidak mempunyai banyak pilihan. Sebaliknya di Kelantan dan Terengganu, hatta di Sabah, mereka tidak menganggap Barisan Nasional sebagai parti yang tidak boleh di tukar ganti atau tidak boleh dikalahkan. Namun begitu, pendapat yang mengatakan pemikiran politik orang Pantai Timur khususnya Kelantan lebih matang daripada orang pantai Barat juga mempunyai latar belakang sosiopolitik dan budaya yang turut membentuk pemikiran politik yang berbeza dengan yang terdapat di Kelantan. Persoalannya, apa yang penting ialah kita perlu memilih manakah nilai budaya politik yang lebih baik antara kedua-duanya untuk dijadikan contoh teladan dan sempadan.

Berikut adalah beberapa dimensi politik di negara ini. Pertama: Kedudukan politik UMNO dapat digambarkan melalui tahap yang seperti berikut:-

- (i) 1946-1957: Perpaduan yang kukuh dan padu dalam kelompok Melayu untuk menentang satu ancaman bersama iaitu Malayan Union dan untuk menuntut kemerdekaan.
- (ii) 1957-1963: Perpaduan masih utuh walaupun wujud pembangkang Melayu yang kuat.
- (iii) 1963-1969: Perpaduan UMNO masih kukuh.
- (iv) 1970-1981: Perpaduan UMNO masih kukuh, tetapi wujud bibit perpecahan dalam UMNO.
- (v) 1981-1988: Perpaduan UMNO retak. Wujud perpecahan antara dua puak. Faktor perpecahan itu:

- (a) Kemunculan golongan cerdik pandai Melayu dalam berbagai-bagai bidang.
- (b) Dasar Ekonomi Baru memberikan penekanan kepada pencapaian kebendaan dan harta benda.
- (c) Tidak ada ancaman bersama dari luar atau dalam seperti komunis, subversif, perkauman, konfrontasi (Indonesia), 13 Mei dan lain-lain.
- (d) Kecenderungan merebut kuasa di kalangan ahli parti amat tinggi kerana faktor ketiadaan ancaman luar dan dalam. Di samping itu kuasa politik dianggap sebagai satu sumber penting untuk mendapatkan kekayaan dan kemegahan.
- (e) Keputusan dan taat setia kepada pemimpin mulai longgar, kerana faktor (a) iaitu pertambahan golongan cerdik pandai dan faktor (b) taraf hidup ahli UMNO dan orang Melayu umumnya telah meningkat hasil daripada DEB yang melahirkan ramai golongan kelas pertengahan Melayu.

Kedua: Unsur bergantung pada penaung iaitu kerajaan, pemimpin dan wakil rakyat yang mula berkurangan dan kerajaan juga mula berkempen supaya orang Melayu tidak lagi bergantung sepenuhnya pada bantuan dan subsidi kerajaan. Hal ini juga dikaitkan dengan ura-ura kerajaan untuk menggantikan Dasar Ekonomi Baru dengan dasar lain pada tahun 1990 dan dasar baru itu dikatakan lebih terdedah kepada persaingan. Berdasarkan faktor ini, pendapat yang mengatakan bahawa politik Melayu berasaskan konsep atau penaung-dinaung sudah semakin tercabar. Jika sebelum dan selepas merdeka sehingga menjelang tahun 1980-an, didapati teori penaung-dinaung boleh dianggap menepati gambaran politik Melayu, tetapi pada hari ini orang-orang Melayu dilihat mula menyuarakan pendapat mereka dengan lantang. Ahli UMNO dan pemimpin tertinggi UMNO turut memberikan pandangan dan kritikan terhadap dasar kerajaan dan pucuk pimpinan UMNO tanpa rasa takut. Sebelum krisis kepemimpinan dalam UMNO, terdapat juga orang Melayu yang menyuarakan kritikan terhadap kerajaan melalui saluran parti politik pembangkang seperti PAS, PSRM, DAP, Gerakan.

Begitu juga di Sabah dan Sarawak, orang Melayu menyalurkan pendapat kritis mereka menerusi USNO, Berjaya dan PBS.

Kalau teori penaung-dinaung¹ menyatakan bahawa kepatuhan daripada rakyat terhadap pemimpin atau parti politik pemerintah kerana

memerlukan perlindungan seperti kemudahan untuk hidup, mendapat kekayaan dan kemewahan, namun pada hari ini ramai di kalangan orang Melayu seolah-olah tidak memerlukan perlindungan tersebut kerana mereka yang disingkirkan daripada parti dan kerajaan setelah menentang pucuk pimpinan masih mampu berdikari dan ada antaranya yang kaya-raya. Pengaruh mereka sebelum disingkirkan daripada jawatan menteri telah sedia dipupuk di kalangan pengikut mereka dan apabila bekas menteri ini keluar daripada naungan pemimpin UMNO, mereka membina kumpulan atau kelompok sendiri dan seterusnya membentuk parti politik UMNO itu sendiri. Kebanyakan daripada mereka mempunyai kedudukan ekonomi yang baik. Bagaimanapun, ketidakbergantungan ini hanya sementara sahaja selagi kepentingan mereka belum terhakis. Pada masa akan datang tentunya kepentingan atau kemewahan mereka akan habis digunakan untuk mendapatkan pengaruh. Maka secara sulit mereka akan beralih mencari penaung baru, hatta akan kembali kepada penaung yang sedang berkuasa. Dengan yang demikian, adalah tidak menghairankan apabila ramai tokoh yang dahulunya menyebelahi Team B akan menganggotai semula parti UMNO (Baru) untuk mencari kesinambungan perjuangan mereka. Kemenangan Shahrir Abdul Samad pada 25 Ogos 1988, mengalahkan calon Barisan Nasional jelas membuktikan pendapat ini.

Dengan kata lain, taraf hidup atau kedudukan ekonomi yang tinggi di kalangan pemimpin yang disingkirkan itu merupakan satu asas yang kukuh untuk mereka keluar daripada sistem penaung-dinaung itu dan seterusnya mewujudkan pula satu bentuk penaung lain iaitu menjadi pemimpin Team B. Jika perkembangan ini berterusan maka corak politik negara ini mungkin berubah mengikut arus atau rentaknya. Sudah wujud dua kelompok penaung-dinaung iaitu Team A dan B. Jika melihat politik orang Melayu dua tahun atau tiga puluh tahun yang lalu, sememangnya teori penaung-dinaung itu bertepatan sekali. Dulu, kebanyakan orang Melayu berada dalam kemiskinan golongan yang kaya ialah kaum bukan bumiputera, pemimpin dan kaum bangsawan Melayu. Penentangan terhadap pemimpin atasan seolah-olah tidak popular kerana tidak mendapat sokongan daripada golongan Melayu yang kebanyakannya tidak berada. Dengan itu, pemimpin UMNO sentiasa menerima kepatuhan, walaupun ada kalanya terdapat tentangan dari dalam yang dilakukan oleh pemimpin tertentu UMNO, tetapi tentangan itu berjaya dipatahkan oleh pucuk pimpinan kerana mereka masih mempunyai sokongan dan kuasa yang tidak memudahkan tentangan dibuat. Lagipun ahli yang menentang pucuk pimpinan itu berjaya dipatahkan dan calon

yang menentang bukan merupakan tokoh nombor dua atau nombor tiga dalam parti. Sudah tentu sokongan daripada golongan bawahan tidak sehebat seperti yang berlaku pada zaman Hussein Onn dahulu.

Namun, arah aliran dalam UMNO semasa Dr. Mahathir telah berubah. Sebaik sahaja Dr. Mahathir mengambil alih pimpinan UMNO, telah ada pemimpin yang berkebolehan, ahli UMNO yang mempunyai kedudukan ekonomi yang mantap, tidak lagi berbasikal atau naik bas untuk menghadiri mesyuarat agung UMNO. Ramai ahli UMNO yang berpendidikan tinggi. Secara tidak langsung, pemikiran politik ahli parti sudah terbuka, lebih kritikal dan lebih menitikberatkan logik, rasional, objektif dan mempunyai falsafah tersendiri dalam pertimbangan politik mereka. Dalam UMNO juga wujud pihak dan puak tertentu yang mempunyai kepentingan dan hasrat di sebalik prinsip yang mereka pegang. Ringkasnya, bukan semua ahli UMNO mempunyai prinsip perjuangan yang luhur.

Berlatarbelakangkan faktor tadi, maka didapati corak politik yang berasaskan penaung-dinaung mula tercabar. Terdapat ahli UMNO yang tidak mahu bersikap "yes man" sahaja terhadap pucuk pimpinan parti. Apakah pucuk pimpinan sedar akan arah aliran sikap ahli UMNO kini atau tidak, belum dapat dipastikan di sini. Apa yang jelas ialah politik yang hanya berdasar pembangunan yang disogokkan kepada para pengundi belum tentu mendapat sokongan.⁴

Ketiga: Kemunculan penentang dalam UMNO yang dilabel sebagai penderhaka, pengkhianat bangsa, makhluk perosak dan sebagainya mungkin dilihat oleh sesetengah pihak suatu petanda negatif yang boleh menghancurkan perpaduan Melayu. Tetapi bagi sesetengah golongan yang menganalisis pendirian Musa Hitam yang bertindak keluar daripada kabinet dan UMNO berpendapat, langkah beliau menunjukkan bermulanya satu dimensi baru dalam perkembangan politik negara dengan tindakannya menguji sejauh manakah orang Melayu boleh mengekalkan sikap dan sokongan mereka terhadap kepemimpinan UMNO atau akan mencari satu parti alternatif lain.

Dalam hal ini, pengikut Tengku Razaleigh telah membuat satu gerakan untuk menubuhkan satu parti Melayu pada 5 Jun 1989 (setelah usaha memulihkan UMNO 46 gagal) yang dikenali sebagai parti Semangat 46 yang tentunya mencabar kepemimpinan UMNO baru. Soalnya di sini, bukan kejayaan atau kegagalan usaha ke arah itu tetapi yang penting ialah untuk melihat sokongan yang diberikan kepada Team B ini tidak sedikit dan jika hal ini berterusan, bermakna tidak mustahil orang Melayu akan mencari parti alternatif untuk memperjuangkan sebahagian

daripada kelompok Melayu yang dikatakan tidak terbela oleh parti UMNO yang ada. Tidak hairan nantinya orang Melayu juga mempunyai parti-parti politik seperti kaum Cina iaitu MCA. Gerakan dan DAP atau di Sabah yang mempunyai Berjaya, USNO dan PBS. Tegasnya, jika arah aliran ini berterusan ditambah lagi dengan ketiadaan ancaman sama ada dari luar atau dari dalam yang boleh mengancam orang Melayu seluruhnya, penulis berpendapat akan wujud satu keadaan tidak ada sebuah parti politik Melayu yang benar-benar dapat mewakili bangsa Melayu seperti yang wujud pada UMNO sebelum perpecahannya. Pada ketika itu nanti, akan wujud pelbagai parti orang Melayu seperti UMNO Baru, Semangat 46, PAS, Berjaya, HAMIM, PRM dan sebagainya yang bergerak seiring dan masing-masing mendakwa bahawa merekalah yang sebenarnya memperjuangkan nasib orang Melayu.

Soalnya apakah kelahiran parti baru oleh Team B berasaskan kepentingan diri atau tidak, ada isu atau dasar yang kukuh. Kemungkinan ada benarnya dakwaan ini sekurang-kurangnya pada peringkat permulaan pergerakan mereka. Tetapi lama-kelamaan, gerakan ini sudah pasti berlandaskan dasar tertentu untuk berjuang melalui parti yang mereka tubuhkan.

Ada dua pendapat tentang gejala kewujudan banyak parti politik Melayu serta ketiadaan suatu parti yang terkuat. Pertama gejala ini dikatakan tidak akan menjelaskan kewujudan politik orang Melayu sebagai masyarakat teras di negara ini. Kedua, gejala ini tentu menjahanamkan perpaduan Melayu dan seterusnya menghilangkan kekuasaan Melayu. Pendapat pertama dikemukakan dengan alasan kemunculan parti politik Melayu itu memang kukuh dan perkara ini tidak perlu dibimbangkan selagi orang Melayu itu mempunyai kekuatan ekonomi serta politik yang tidak lagi disandarkan kepada satu parti politik Melayu sahaja seperti UMNO. Tegasnya kekuatan dan perpaduan orang Melayu tidak lagi bergantung hanya organisasi UMNO sahaja, tetapi berkembang kepada parti baru sejajar dengan pertambahan ahli dan perkembangan fikiran serta matlamat perjuangan yang pelbagai yang tidak dapat dielakkan. Jika ini yang berlaku, orang Melayu akan menyamai keadaan politik kaum Cina yang parti politiknya telah lama berkembang dibandingkan dengan parti politik Melayu. Parti politik kaum Cina berkembang daripada Kuomintang, PKM, MCA, Gerakan dan DAP. Begitu juga orang India daripada C.I.A.M (Central Indian Association of Malaya) kepada M.I.C., KIMA, DIPM dan lain-lain. Di Sabah pula, daripada USNO lahir Berjaya, PBS dan sebagainya. Jelas bahawa kewujudan pelbagai parti bagi kaum Cina tidak sedikit pun

menjejaskan kedudukan mereka dalam semua aspek, maka kedudukan mereka dalam kerajaan Barisan Nasional bertambah kukuh. Penyertaan Gerakan, MCA dan DAP jelas menjadi penimbal atau pengimbangtara antara pelbagai parti itu untuk memperjuangkan dan menjaga kepentingan kaum Cina.

Jika melihat analogi parti politik kaum Cina secara sihat dan positif, penulis berpendapat kewujudan parti UMNO baru dan lama haruslah mencontohi parti politik Cina itu. Kelahiran parti politik UMNO lama seharusnya dibenarkan jika ingin melihat amalan demokrasi yang sebenarnya.

Sepatutnya pertanyaan apakah kewujudan parti politik Melayu yang bersaing antara satu sama lain iaitu UMNO baru dan UMNO 46 (lama) akan menjejaskan pembentukan kerajaan yang berteraskan orang Melayu tidak timbul. Barangkali akibat yang mungkin timbul dalam persaingan seperti ini ialah pembentukan kerajaan yang berasaskan atau bertulangbelakangkan UMNO mungkin terjejas, kerana pengikut parti tersebut sudah terbahagi dua. Tetapi jika berlandaskan konsep pembentukan kerajaan berasaskan Melayu, perkara ini masih dapat dipertahankan kerana wakil Melayu di parlimen dan dewan undangan negeri masih diwakili oleh orang Melayu. Maka, dalam perkara ini pembentukan kerajaan campuran merupakan jalan yang terbuka luas kepada UMNO Baru dan lama sebagai mewakili parti komponen yang berasaskan Melayu sebagai tulang belakang Barisan Nasional.

Hal ini dikatakan boleh berlaku kerana selama ini pun, dalam persidangan parlimen, ahli parlimen Team B tetap menyokong rang undang-undang yang dibentangkan oleh ahli parlimen Team A. Penulis percaya jika pun rang undang-undang itu menyentuh orang-orang Melayu, kesemua ahli-ahli parlimen daripada pelbagai parti Melayu tetap mempertahankan hak orang Melayu. Dengan cara itu hak istimewa orang Melayu tetap dipertahankan walaupun UMNO sudah berpecah dua. Apabila terdapat sesuatu hal yang boleh mengancam kewujudan orang Melayu, semua parti Melayu akan bersatu mempertahankannya. Tetapi apabila tiba soal pentadbiran dan pelaksanaan dasar yang melibatkan perkara yang tidak menyentuh hak-hak istimewa Melayu tentulah mereka mempunyai perbezaan pendapat yang digambarkan dalam pelbagai parti Melayu tadi.

Meskipun demikian, saranan dan andaian di atas tidak mudah untuk dilaksanakan. Hal ini bergantung pada sejauh manakah kematangan berpolitik orang Melayu. Suatu perkara yang perlu dipertimbangkan ialah, Team B perlu diberi kesempatan dalam usaha untuk menubuhkan

parti UMNO lama (setelah gagal dipulihkan) kerana hak untuk menu-
 buhkan organisasi politik seperti itu ialah hak yang perlu dibenarkan.
 Jika sebuah parti seperti itu tidak diluluskan, maka ancaman perpecahan
 dan keadaan anarki yang tidak teratur dan tidak mempunyai pertubuhan
 tertentu akan wujud. Perkara ini akan lebih memburukkan lagi keadaan.
 Dengan kata lain, dalam masyarakat moden hari ini, adalah lebih baik
 mempunyai banyak organisasi politik dan pelbagai pendapat daripada
 keadaan tidak ada langsung saluran atau pertubuhan sebagai tempat
 golongan tertentu berjuang dan berteduh.

Dalam sistem demokrasi, tidak dapat ditentukan dengan jelas, go-
 longan atau parti manakah yang berpengaruh dan mendapat tempat di
 hati rakyat. Hanya pilihan raya sahaja yang boleh menilai dan men-
 tentukan parti manakah yang mendapat kepercayaan. Sebarang bentuk
 perkumpulan baik apa pun bentuknya belum dapat menjamin sokongan
 rakyat. Daripada pemerhatian penulis, UMNO (Baru) perlu membuat
 sesuatu untuk memulihkan kepercayaan sebahagian ahli UMNO yang
 telah terkeluar dari parti dan difikirkan bahawa hanya wadah UMNO
 yang satu sahaja boleh menyatukan orang Melayu, sekurang-kurangnya
 buat jangka yang pendek ini. Pemimpin UMNO Baru harus peka kepada
 perubahan sikap dan fikiran politik rakyat.

Andaian seterusnya ialah tentang konsep demokrasi. Jika dianalisis
 secara lojik, demokrasi yang diamalkan di sesetengah negara Barat
 seperti Britain mempunyai sedikit kelainan dengan demokrasi yang
 diamalkan di Malaysia. Di negara Barat itu, konsep majoriti bagi mereka
 lazimnya ialah lebih daripada 2/3. Jika majoriti yang dimenangi dalam
 sesuatu pertandingan itu terlalu tipis, maka biasanya ketua parti atau
 Perdana Menteri akan meminta Ketua Negara membubarkan parlimen
 untuk mengadakan pilihan raya, atau meletakkan jawatan dan seterusnya
 meminta pihak pembangkang mengambil alih kerajaan. Terdapat
 beberapa lojik untuk dikenap pasti di sini. Pertama, sistem demokrasi
 membenarkan seseorang tokoh memegang jawatan Perdana Menteri
 atau Presiden. Meskipun menang dengan kelebihan satu undi. Tetapi,
 ada satu lagi pertimbangan yang jarang disedari iaitu jika hal seperti itu
 berlaku, maka kedudukan kerajaan dan parti lazimnya tidak stabil
 kerana ramai yang menentang tokoh yang memenangi kerusi Presiden.
 Gejala seperti ini tidak perlu dihairankan kerana memang begitu ke-
 adaannya, jika kesetiaan ahli parti terhadap seseorang pemimpin telah
 berpecah. Dalam apa juga organisasi, jika ada yang tidak menyukainya
 sudah tentu menimbulkan banyak bantahan dan sukar baginya untuk
 mentadbir atau mencapai satu kata sepakat. Perkara ini berlaku dalam

UMNO selepas 24 April, apabila pemimpin parti mendapati satu kelompok ahli yang sama banyak dengan kelompoknya, tidak suka kepada kepemimpinan UMNO, walaupun beliau telah memenangi pertandingan merebut jawatan Presiden.

Kedua, jika keadaan seperti itu berlaku, maka di Britain, ketua parti dan kerajaan biasanya akan bertindak membubarkan parlimen atau meletakkan jawatan ataupun meminta penggantinya mengambil alih jawatannya. Beliau berbuat demikian adalah untuk mengelakkan kekacauan dan ketidaktentuan dalam pentadbiran parti dan kerajaan.

Mengapakah jika memperoleh kemenangan tipis seseorang ketua kerajaan membubarkan parlimen dan seterusnya mengadakan pilihan raya? Jawapannya ialah pembubaran parlimen bertujuan mengadakan pilihan raya sekali lagi dan rakyat akan menentukan apakah parti dan kepemimpinannya dapat diteruskan atau tidak. Dengan cara itu kestabilan politik mungkin dapat dicapai. Jika pilihan raya tidak diadakan, terdapat satu cara lagi iaitu dengan mengadakan kerajaan campuran dengan parti pembangkang seperti yang pernah dibuat oleh Ramsay MacDonald di England pada tahun 1931 dahulu⁵ apabila parti kepemimpinannya menghadapi perpecahan dan berkrisis dengan Arthur Henderson, seorang penentang beliau. Akhirnya jalan yang dipilih ialah parti Buruh pimpinannya bergabung dengan parti Konservatif (parti pembangkang). Dengan itu kestabilan dapat dicapai sekurang-kurangnya sebelum pilihan raya umum diadakan. Bagaimanapun, dalam pilihan raya umum yang diadakan kemudian, MacDonald mengalami kekalahan dan parti Konservatif mengambil alih pemerintahan.

Dalam hal ini timbul satu lagi persoalan iaitu mengapakah seseorang Perdana Menteri (seperti di England) lazimnya tidak akan mengekalkan jawatan sebagai Perdana Menteri dan tidak mahu berkongsi kerajaan dengan parti pembangkang? Dengan kata lain, beliau boleh mengandaikan bahawa walaupun beliau berkrisis dengan pemimpin dalam partinya, beliau dapat bertindak menghapuskan penentangannya dan seterusnya boleh mendakwa ahli parlimen daripada partinya masih setia kepadanya dan partinya tetap mendapat undi majoriti di parlimen. Dengan itu, beliau tidak perlu meletakkan jawatan atau membubarkan parlimen.

Dalam hal ini, Perdana Menteri tersebut mungkin menganggap kedudukannya hanya terjejas dalam partinya sahaja. Namun sebenarnya, secara tidak langsung pengaruhnya di parlimen turut terjejas, bukan sahaja di kalangan parti pembangkang, tetapi juga di kalangan ahli parlimen partinya sendiri. Dengan sebab itu, dari segi lojiknya seseorang

Perdana Menteri boleh mendakwa bahawa jawatan Perdana Menteri tetap kukuh walaupun oleh bilangan ahli partinya menjadi majoriti di parlimen dan ia boleh memerintah negara. Tetapi perkara inilah yang difahami oleh Dr. Mahathir semasa beliau menghadapi kemenangan tipis daripada penentangannya dan ketika beliau menghadapi UMNO yang diisytiharkan tidak sah itu.

Apakah logiknya jika seseorang Perdana Menteri menghadapi kemenangan tipis dalam partinya atau partinya diharamkan, maka jawatan Perdana Menteri tidak terjejas? Jika diperhatikan sekali imbas, jawatan seseorang Perdana Menteri yang juga menjadi Presiden parti pemerintah memang tidak terjejas meskipun memperoleh kemenangan tipis atau kalah sekalipun dalam pertandingan merebut jawatan Presiden partinya kerana dalam perlembagaan tidak menyebut bahawa perlantikan Perdana Menteri mesti daripada seseorang yang memenangi jawatan presiden parti. Perlembagaan hanya menyatakan seorang Perdana Menteri perlu dilantik daripada seorang ahli parlimen yang difikirkan mempunyai sokongan terbesar di kalangan ahli parlimen. Beliau juga hanya boleh mengandaikan yang beliau masih seorang ahli parlimen dan hanya parlimen saja yang boleh memecatnya.

Perkara ini ada benarnya, tetapi jika diselidiki lagi oleh sebab kejayaan seseorang Perdana Menteri itu melalui parti politik, maka secara langsung kedudukan dan kemenangannya dalam parti politik mempengaruhi jawatannya sebagai Perdana Menteri. Ahli parlimen yang mewakili partinya juga merupakan ahli parlimen yang berpengaruh dan jika dalam kes UMNO, kebanyakan mereka itu memegang jawatan seperti ketua bahagian atau timbalan. Oleh itu jika seseorang Presiden parti yang juga merupakan seorang Perdana Menteri menghadapi penentangan dalam partinya, secara langsung dari segi moralnya, ia juga menghadapi tentangan yang sama daripada ahli parlimen, kerana mereka juga ialah ahli kanan dalam parti (UMNO) yang turut mengundi dalam pemilihan Presiden tersebut. Apakah tentangan parlimen itu hanya perlu dinyatakan dalam bentuk undi tidak percaya dalam parlimen sahaja.

Meskipun demikian harus diingat bahawa dalam kes UMNO, sejak Dr. Mahathir mengambil alih jawatan Presiden dan Perdana Menteri ahli parlimen daripada UMNO tidak semuanya terdiri daripada ketua bahagian, kerana ramai juga ahli parlimennya terdiri daripada ahli jawatan-kuasa bahagian sahaja.⁶ Perkara ini merupakan stailnya dalam memilih calon wakil rakyat terutama pada peringkat parlimen.⁷

Dengan sebab itu, terdapat ahli parlimen yang tidak dikenali pada

peringkat bahagian sebelumnya tetapi dipilih oleh Dr. Mahathir untuk bertanding. Barangkali, kesannya amat besar dalam jangka panjang, kerana ahli parlimen yang tidak memegang jawatan ketua bahagian selalunya merupakan menyokong kuat presiden parti dan seterusnya nasib mereka bergantung pada budi bicara presiden untuk mengekalkan kedudukan mereka.

Pada hemat penulis, oleh sebab komposisi ahli parlimen yang terdiri daripada pelbagai kedudukan itulah yang menyebabkan kedudukan Perdana Menteri di parlimen sukar digugat kerana tidak ada kata sepakat di kalangan ahli parlimen, lantaran mereka mempunyai berbagai-bagai latar belakang. Ada antara mereka yang merupakan ahli jawatan kuasa biasa ataupun tidak memegang sebarang jawatan penting pada peringkat bahagian telah ditonjolkan bahkan ada yang telah dilantik menjadi menteri, timbalan menteri dan setiausaha parlimen. Berbanding dengan England, kes di Malaysia agak unik atau berbeza kerana Dr. Mahathir masih mempertahankan jawatan Perdana Menteri berdasarkan sokongan ahli parlimen UMNO dan Barisan Nasional meskipun dengan kemenangan tipis. Di England, lazimnya jika seseorang Perdana Menteri menghadapi keadaan seperti Dr. Mahathir, maka pilihan raya diadakan, atau undi tidak percaya dibuat oleh ahli parlimen daripada pembangkang hatta daripada partinya sendiri.

Di Malaysia, hal seperti itu tidak berlaku kerana pertama; komposisi ahli parlimen UMNO yang berbeza seperti yang disebutkan sebelum ini. Kedua; ahli parlimen Melayu sangat mudah menghadapi kekurangan majoriti jika tidak bersatu. Parti MCA, MIC, DAP daripada bukan Melayu begitu dicurigai dan akan mengancam kedudukan dominasi kekuasaan Melayu dan akan menggugat kedudukan orang Melayu sebagai Perdana Menteri. Dengan sebab itu, penentangan ahli UMNO terhadap Presidennya dan sekaligus Perdana Menteri tidaklah semudah seperti di negara Barat yang tidak menghadapi masalah penduduk berbilang kaum seperti di negara ini. Ahli UMNO terpaksa berfikir berpuluh kali sebelum membuat sesuatu keputusan dan tindakan yang boleh mengancam kedudukan orang Melayu sebagai Perdana Menteri.

Andaian terakhir ialah, daripada perpecahan UMNO kemungkinan wujud barisan parti pembangkang yang menyerupai Barisan Nasional yang ada dan kedua-dua barisan ini akan bertanding untuk mendapat pengaruh dan kuasa. Hal ini telah terbukti apabila berlaku pembentukan barisan pembangkang antara DAP, PAS, Berjasa dan Hamim yang mungkin bergabung dengan UMNO lama, manakala Barisan Nasional dengan MCA, MIC, dan Gerakan akan bergabung di kalangan mereka.

Sabah dan Sarawak berkemungkinan juga akan mengikut arah aliran seperti ini.

Keputusan DAP untuk menyokong Shahrir Abdul Samad dalam pilihan raya kecil di Johor Bahru telah membuka mata para pemerhati politik dan orang Melayu. Selama ini parti DAP dianggap musuh ketat Barisan Nasional dan dilabelkan sebagai parti perkauman. Tetapi sejak akhir ini, DAP telah mula menampakkan sikap yang agak sederhana dan telah membuka pintunya kepada orang Melayu. Peranan Semangat 46 dan PAS terbukti dapat mengurangkan sedikit kepanasan atau bahang perkauman dengan merintis jalan ke arah kerjasama pembangkang. Malah, dikatakan Lee Lam Thye jauh lebih sederhana daripada Lee Kim Sai atau Dr. Ling Liong Sik.

Pilihan raya umum yang diadakan pada 21 Oktober 1990 sekali lagi membuktikan yang Barisan Nasional di bawah pimpinan Dr. Mahathir telah berjaya memenangi 127 kerusi daripada 188 kerusi parlimen, manakala Angkatan Perpaduan Ummah (gabungan Semangat 46, PAS, Berjasa, Hamim dan PRM) hanya berjaya memenangi 15 kerusi parlimen dan di Kelantan PAS memenangi 24 kerusi negeri dan Semangat 46 mendapat 14 kerusi dan Berjasa 1 kerusi. Ringkasnya Kelantan telah berjaya dikuasai oleh Angkatan apabila semua kerusi parlimen dan negeri dimenangi oleh parti pembangkang tersebut. Manakala parti PBS di Sabah telah keluar daripada Barisan Nasional empat hari sebelum pilihan raya umum diadakan. Dengan itu dua buah negeri iaitu Sabah dan Kelantan telah diperintah oleh parti pembangkang.

Walaupun Angkatan tidak berjaya memenangi kerusi untuk membolehkannya menjadi alternatif kepada Barisan Nasional, namun ia dapat menggugat keutuhan Barisan Nasional. Pada pilihan raya kali ini pengaruh Dr. Mahathir dan sekaligus Barisan Nasional serta UMNO, agak menurun. Tetapi pengaruh Dr. Mahathir dan UMNO dapat bertahan iaitu 52 peratus; berbanding pengaruh Tunku Abdul Rahman dahulu yang memperoleh hanya 49 peratus semasa pilihan raya 1969.⁸

Berikut ialah jadual yang menunjukkan pengaruh parti Barisan Nasional (UMNO daripada kepimpinan Tunku hingga Dr. Mahathir Mohamad).

Berdasarkan Jadual 20.1, didapati hanya pengaruh Tun Abdul Razak sahaja yang lebih tinggi daripada pengaruh Perdana Menteri yang lain. Tun Abdul Razak memperoleh lebih undi sebanyak 0.02 peratus (60.7 peratus) daripada Dr. Mahathir yang mendapat 60.5 peratus undi (1982). Ini bermakna Tun Abdul Razak dan Dr. Mahathir mempunyai pengaruh setanding antara satu sama lain.

Jadual 20.1 Pengaruh/peratus undi Barisan Nasional (UMNO) berdasarkan kepemimpinan

Perdana Menteri	Tahun	Peratus Undi
Tunku Abdul Rahman	1959	51.8
	1964	58.5
	1969	44.9
Tun Abdul Razak	1974	60.7
Tun Hussein Onn	1978	57.2
Dr. Mahathir	1982	60.5
	1986	57.6
	1990	52.0

Kerusi parlimen yang dimenangi oleh parti politik dalam pilihan raya tahun 1986 dan tahun 1990 adalah seperti yang berikut:

Jadual 20.2 Kerusi parlimen yang dimenangi oleh komponen Barisan Nasional (Pilihan Raya 1986 dan 1990)

Parti	1986	1990
UMNO	73	71
MCA	17	18
PBS	7	10
MIC	6	6
USNO	5	6
Gerakan	5	5
SUPP	4	4
PBDS	4	4
SNAP	4	3
Jumlah	125	127

Jadual 20.3 Kerusi Parlimen yang dimenangi oleh pembangkang (Pilihan raya 1986 dan 1990).

Parti	1986	1990
DAP	24	20
PBS	9	14
Semangat 46	12	8
PAS	1	7
Bebas	4	4
Permas	1	0
Jumlah	51	53

Jadual 20.4 Pengaruh/peratus undi parti pembangkang dari tahun 1959 hingga 1990

Tahun	DAP	PAS	S46
1959		21.3	
1964		14.6	
1969	11.9	20.9	
1974	18.3	-	
1978	19.1	15.5	
1982	19.6	14.5	
1986	21.1	15.3	
1990	15.2	16.5	14.39

Kesimpulan yang boleh dibuat ialah peningkatan pengaruh pembangkang kian bertambah hasil gabungan antara parti pembangkang untuk menumbangkan Barisan Nasional. Walau bagaimanapun, Barisan Nasional tetap dapat menguasai negara dengan majoriti lebih daripada 2/3 kerusi parlimen. Perkara ini jelas menunjukkan rakyat masih menyokong parti pemerintah Barisan Nasional dan UMNO sebagai tunjang pemerintahan Malaysia. Kebanyakan orang Melayu menganggap Semangat 46 sudah terkeluar daripada UMNO. Bagi orang Melayu, Semangat 46 merupakan satu parti yang mempunyai baju dan bendera yang lain daripada UMNO. Maka sekali lagi dapat diibaratkan UMNO itu Melayu dan Melayu itu pula UMNO kalau mahu dikatakan begitu.

Nota

- 1 Sila lihat Kessler C.S. 1974. "Muslim Identity and Political Behaviour In Kelantan" dlm. W.R. Roff (ed.) *Kelantan: Religion, Society and Politics in a Malay State*. Kuala Lumpur: Oxford University Press. hlm. 272-313.
- 2 Setahu penulis kebanyakan pemerhati politik berpendapat ramai ahli UMNO tidak mendapat sebarang habuan dan keuntungan, tetapi masih setia dalam perjuangan yang ikhlas, jujur serta mengharapkan kepemimpinan yang luhur. Ada orang berpendapat bahawa ahli UMNO terdiri daripada orang yang luhur, baik dan patuh kepada tuntutan agama dan tatasusila. Anehnya pula ada pendapat mengatakan kebanyakan pemimpin parti itu dikatakan berkelakuan sebaliknya. Ramai antara pemimpin yang kaki judi, rasuah, kaki minum, putar belit, pembohong dan sebagainya. Kalau di Barat, para pemimpinnya dikehendaki berkelakuan baik walaupun masyarakat mereka mengamalkan budaya minum, judi dan kejahatan yang lain, tetapi pada mereka pemimpin mesti berkelakuan baik. Jika pemimpin didapati berkelakuan tidak senonoh seperti kaki minum, rasuah, maka skandal akan didedeh dan mereka hendaklah meletakkan jawatan. Satu lagi budaya politik Melayu yang sukar dihapuskan ialah cucuk-mencucuk antara satu sama lain. Gejala ini ibarat makan sate iaitu salah satu makanan kegemaran orang Melayu. Sate dicucuk dengan lidi, dibakar dan dikipas. Terdapat ramai tukang kipas di kalangan pemimpin Melayu. Terdapat ramai orang Melayu juga suka mencucuk sesama sendiri. Dengan sebab itu apa jua perubahan yang radikal sukar dilaksanakan.
- 3 Lihat Scott, *op. cit.*
- 4 Dalam kempen pilihan raya di Johor Bahru, Barisan Nasional menggunakan strategi menjanjikan pembangunan kepada para pengundi seperti akan membina jambatan baru dari Johor ke Singapura dan menurunkan kadar tol di tambak Johor kepada 50 peratus dan lain-lain. Tetapi, Barisan Nasional kecundang untuk memenangi pilihan raya itu.
- 5 Lihat Neumann, *op. cit.*
- 6 Jawatan ketua bahagian sangat penting sekali dalam UMNO.
- 7 Perkara ini merupakan salah satu punca utama berlakunya perpecahan dalam UMNO. Ramai yang tidak berpuas hati kerana tidak dapat menjadi calon wakil rakyat.
- 8 Semasa penulis membuat analisis ini, Tunku Abdul Rahman telah kembali ke rahmatullah pada 6 Disember 1990. Jenazahnya disemadikan di pusara diraja Langgar, Kedah. Sebelum itu Hussein Onn juga telah kembali ke rahmatullah pada 26 Jun 1990, semoga Allah mencucuri rahmat ke atas roh kedua-dua pemimpin ini.

BAB 21

PENUTUP TIRAI

Bagi menutup kisah perpecahan dan pengharaman UMNO penulis berpendapat, peristiwa pengharaman ini sekaligus telah menghilangkan pengaruh kepemimpinan Tengku Razaleigh, Musa Hitam dan Harun Idris. Bagi mewujudkan keadaan tersebut memerlukan satu perancangan yang teliti, strategi bermuslihat, ketajaman fikiran, kesabaran, kadang-kadang bersandiwara, seperti dalam budaya Melayu yang digambarkan menerusi wayang kulit serta mengorbankan tenaga dan kos. Pengaruh Tengku Razaleigh telah semakin pudar apabila beliau kalah dalam pilihan raya umum ke-9 (1990) dan pengaruh Semangat 46 juga luntur kerana ahlinya telah mula berjinak-jinak semula dengan UMNO. Tindakan Tengku Razaleigh lebih mirip untuk mengekalkan dan mempertahankan nilai lapuk Melayu seperti Kebangsaan, aritokrasi dan juga, kenegerian. Manakala nilai dan wawasan Dr. Mahathir lebih memperlihatkan nilai sosialistik, pragmatis, nasionalistik progresif dan Islamik walaupun menerima kritikan.

Ciri-ciri lain ialah kedua-dua kumpulan iaitu kumpulan Dr. Mahathir dan Tengku Razaleigh tidak mempunyai kesinambungan kepemimpinan kerana mereka berasal daripada platform yang berbeza. Dr. Mahathir bergiat daripada platform "Ultra Malay" yang antiaristokrasi dan konservatif Tunku Abdul Rahman, manakala Tengku Razaleigh pula bermula daripada platform yang menyokong Tunku dan Tun Abdul Razak. Oleh itu tidak mungkin Dr. Mahathir akan mewariskan kepemimpinannya kepada Tengku Razaleigh dan orang-orangnya. Dr. Mahathir tentu mengharapkan warisan kepemimpinannya kepada tokoh-tokoh seperti Anwar Ibrahim dan Sanusi Junid. Manakala Abdullah Ahmad Badawi yang dirasakan sudah mendapat kemaafan yang total daripada Dr. Mahathir akan terus memberi khidmatnya. Hal ini terbukti

apabila barisan Naib Presiden UMNO dalam pertandingan yang diadakan pada 30 November 1990 yang lalu terdiri daripada orang kanan Dr. Mahathir dari utara iaitu Anwar Ibrahim, Abdullah Ahmad Badawi dan Sanusi Junid. Orang kuat Musa Hitam juga terkeluar daripada senarai warisan Dr. Mahathir seperti Muhyiddin Yassin, Shahrir Abdul Samad dan Ajib Ahmad. Walaupun begitu dengan kemenangan Abdullah Ahmad Badawi, saki-baki pengaruh Musa Hitam dirasakan masih melukut dalam UMNO. Dengan terkeluarnya Tengku Razaleigh daripada UMNO melalui tragedi 12 Februari 1988 (tarikh pengharaman UMNO), maka impian beliau yang dikatakan bakal menjadi Perdana Menteri adalah meleset sama sekali menurut perancangan manusia, kecuali kehendak Allah dan UMNO diramalkan kembali pulih seperti pulihnya Dr. Mahathir yang berjaya menjalani pembedahan koronari yang tentunya akan mendapat nafas baru untuk membangunkan semula bahtera yang telah runtuh itu. UMNO yang berjaya dipulihkan akan memulihkan kembali perpaduan Melayu, walaupun dengan kos yang tidak terhitung nilainya serta di sana sini masih wujud keburukan dan kejelikan, tetapi perkara ini lama-kelamaan akan dapat diatasi. Dijangka ada lebih ramai pemimpin Semangat 46 yang akan berhijrah kembali ke dalam UMNO Baru.

Tragedi yang menimpa UMNO membenarkan kata-kata pujangga bahawa sejarah berulang kembali; iaitu kalau pada tahun 1959 – PAS memerintah Kelantan hingga tahun 1974 (18 tahun) maka pada hari ini PAS sekali lagi bekerja memerintah Kelantan dengan bantuan Semangat 46. UMNO tetap memerintah kerajaan pusat sehingga kemungkinan besar Kelantan dapat kembali diperintah oleh UMNO. Begitulah pusingan politik Malaysia ibarat roda yang terus berputar tiada hentinya hingga zaman-berzaman. UMNO akan bertambah utuh lagi dengan sayapnya dilebarkan ke Sabah dan mungkin ke Sarawak pula. Tamatlah kisah UMNO yang pernah diharamkan dan dihalalkan semula untuk memperjuangkan bangsa Melayu. Seperti kata Hang Tuah "Tidak Melayu Hilang di Dunia" dan bak kata pepatah "biduk berlalu kiambang bertaut".

Perpecahan UMNO mungkin merupakan satu rahmat yang terselindung kepada orang Melayu khasnya dan negara amnya. Apakah rahmat terselindung itu? Sama-sama kita fikirkan. Walau apa pun kritikan yang dilemparkan terhadap kepemimpinan Dr. Mahathir, beliau telah dianggap seorang pemimpin yang mempunyai wawasan yang jauh untuk menukar dan merubah corak pemikiran dan sikap orang Melayu ke arah yang lebih progresif dalam semua bidang, khususnya dalam bidang

ekonomi dan teknologi moden. Begitu juga pembaharuan yang dilakukannya terutama dalam bidang pentadbiran awam, ekonomi negara dan ekonomi antarabangsa dan menekankan peranan Islam yang tidak sahaja mementingkan akhirat tetapi juga untuk dunia yang merupakan dimensi baru yang belum pernah dibuat oleh pemimpin terdahulu. Walaupun kritikan tajam dilemparkan oleh kawan atau lawan dan sesetengah kritikan tersebut memang ada kebenarannya namun cara kepemimpinan beliau telah dapat menawarkan segala bisa kritikan itu. Sesungguhnya perubahan yang belum pernah berlaku terhadap sesebuah masyarakat, tentunya menerima tentangan dan kritikan sebelum perubahan itu membuahakan kejayaan.

Harus diakui peristiwa politik yang dialami oleh UMNO seperti yang diuraikan dalam bab yang lalu merupakan manifestasi kepada perubahan politik daripada konflik yang wujud itu. Seperti yang disebut oleh Tom Bottomore bahawa bentuk perubahan sosial dan politik berlaku berterusan dalam setiap masyarakat iaitu bertindak balas terhadap pelbagai keadaan dalaman dan luaran di kalangan mereka yang berupa kelas, kelompok tertentu, agama dan persekitaran dengan masyarakat lain; interaksi kelompok dalam masyarakat, dan tidak berkesudahannya pusingan ahli masyarakat melalui lenyapan generasi yang lebih tua dan timbul pula generasi baru.¹ Maka UMNO dan orang Melayu serta negara amnya tidak terkecuali daripada menerima perubahan seperti yang disarankan oleh Bottomore.

Perubahan ini terbit daripada sesuatu peristiwa seperti kemunculan seorang pemimpin politik yang luar biasa sekali bakatnya.² Dalam hal ini kepemimpinan Dr. Mahathir Mohamed menepati pendapat Bottomore tersebut. Selain faktor kepemimpinan yang luar biasa, perubahan ekonomi juga telah diakui sebagai perubahan yang amat penting yang antara lain mengikut Bottomore ialah disebabkan perubahan yang terdapat pada ragam pengeluaran kehidupan kebendaan, iaitu yang terhasil daripada perkembangan daya pengeluaran dan menghasilkan satu transformasi bagi keseluruhan super struktur iaitu yang terjadi dalam sesuatu tempoh perubahan sosial itu.³

Kalau dihubungkan dengan perubahan yang berlaku dalam politik UMNO, tampak jelas bahawa semenjak DEB (1970) dilancarkan, ragam dan daya pengeluaran ekonomi orang Melayu mula meningkat dengan mendadak dalam semua bidang kehidupan, yang secara langsung membawa kesan kepada cara ahli UMNO berpolitik seperti yang dibincangkan dalam keseluruhan buku ini yang tidak pernah berlaku sebelum dasar ekonomi baru itu. Gaya hidup sebilangan orang Melayu yang agak

mewah, wujudnya pertambahan kelas menengah Melayu serta ahli UMNO yang menganggap politik kuasa sebagai wadah perjuangan untuk meningkatkan daya pengeluaran ekonomi mereka, yang akhirnya telah mengheret parti itu ke dalam kancah perebutan kuasa yang maha dahsyat yang belum pernah terjadi sebelum ini. Jelaslah seperti kata Bottomore lagi, pengaruh ekonomi terhadap politik adalah lebih besar berbanding dengan perhatian analisis sosiologikal tentang akibat yang terhasil oleh peperangan.⁴

Akhirnya dapat dikatakan bahawa dua model politik seperti yang dibincangkan dalam buku ini iaitu model kelompok dan model elit bersesuaian dengan peristiwa yang berlaku pada UMNO. Meskipun ada yang berpendapat, model ini tidak bersesuaian, tetapi pada hemat penulis model yang digunakan ini sekurang-kurangnya dapat membantu pembaca memahami dengan sistematik dan konseptual terhadap fenomena masyarakat dan peristiwa politik khususnya UMNO. Seperti yang diuraikan dalam bab yang tertentu, model kelompok melambangkan dua buah kelompok yang utama yang berkepentingan dan mempunyai nilai dan pendapat yang bersaing untuk merebut kuasa.

Akhirnya Dr. Mahathir dapat mengalahkan kelompok Tengku Razaleigh melalui proses demokrasi menerusi pemilihan Agung UMNO pada 24 April 1987. Pihak berkuasa lantas memperakui kemenangan Dr. Mahathir. Kelompok Tengku Razaleigh telah menyaman UMNO yang mengakibatkan pengharaman UMNO. Dilihat dari sudut model elit pula, didapati semua aktiviti dan keputusan politik yang utama dibuat oleh elit parti pemerintah dan tidak ramai rakyat umum yang dapat menentukan kecenderungan dasar atau keputusan politik. UMNO misalnya, daripada mula beroperasi hingga sampai kepada pengharamannya, kemudian penubuhan parti UMNO baru, pengiktirafan terhadap parti itu, peranan Setiausaha Agung UMNO, pengubalan perlembagaan UMNO Baru, undi bonus, perantukan Ketua Wanita dan Pemuda, perantukan Ahli Majlis Tertinggi, ataupun pemilihan calon wakil rakyat, Menteri Besar, Menteri dan pegawai tinggi kerajaan banyak ditentukan oleh golongan elit pemerintah atau UMNO dan juga menggambarkan kebendak dan nilai golongan itu sendiri. Menurut model elit ahli biasa dalam parti ataupun rakyat umum tidak mengambil daya inisiatif atau tidak kisah (apati) terhadap dasar kerajaan. Mereka menyerahkan untung nasib mereka kepada golongan elit tersebut.

Meskipun terdapat tentangan daripada kelompok Semangat 46 dan kelompok masyarakat yang lain seperti Majlis Peguam Negara, penubuhan MTUC dan parti pembangkang seperti DAP, PAS, SDP

ataupun PRM pihak pemerintah berjaya membendung tentangan itu melalui penguatkuasaan undang-undang. Sekali lagi kepemimpinan Dr. Mahathir berjaya mengelakkan serangan yang dianggap sempit dan tidak berpandangan jauh.

Semasa penulis menghabiskan tulisan ini, kepemimpinan Dr. Mahathir secara perlahan-lahan melenyapkan kritikan pembangkang dengan memperkenalkan wawasan 2020 untuk masyarakat Malaysia. Wawasan ini mencakupi semua bidang kehidupan. Segala tohmah dan kritikan negatif terhadap dasar Dr. Mahathir selama 10 tahun yang lalu secara diam diakui ada kebaikannya.

Pada hemat penulis, Dr. Mahathir sememangnya bercita-cita tinggi dan dinamik sekali. Beliau faham dan begitu prihatin dan mengakui bangsa Melayu tidak mempunyai wawasan atau visi yang jauh, iaitu bangsa Melayu masih lagi dikongkong oleh nilai dan budaya konservatif dan feodalistik yang menghambat pemodenan. Beliau sedar jika kepemimpinan Tengku Razaleigh atau Musa Hitam yang menerajui negara, wadah perjuangan mereka akan mengikut cara lama dan tradisi lama Melayu, sedangkan bangsa Melayu perlu berubah sikap untuk maju. Beliau sedar selagi sikap feodal dan tradisi Melayu tidak dihapuskan, kehidupan orang Melayu tidak cemerlang dan kemungkinan berada di takuk lama. Justeru itu, beliau berasakan hanya beliau sahaja seorang pemimpin besar Melayu yang boleh melaksanakan perkara yang ingin dibuktikannya pada akhir tahun 1980-an. Kepemimpinan dan wawasannya begitu terserlah bukan sahaja di negara ini tetapi juga pada peringkat ASEAN dan Dunia.

Oleh sebab skop dan jangka mana kajian ini meliputi peristiwa-peristiwa sebelum 1990, maka tentu akan berlaku lagi dimensi baru selepas tahun 1990. Justeru itu, kajian selepas tahun 1990 dijangka lebih menarik lagi, kerana semasa tulisan ini berada di barisan penamat, sedang berlaku lagi beberapa perubahan ketara dalam arena politik nasional; misalnya kemunculan parti-parti pembangkang seperti PAS, Semangat 46 yang telah memenangi semua kerusi DUN dan Parlimen di Kelantan dan juga berlaku krisis perlembagaan dan usaha-usaha UMNO menawan semula Kelantan.

Nota

- 1 Tom Bottomore 1979. *Sosiologi Politik*. Diterjemahkan oleh Hussain Ahmad. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, hlm. 87.
- 2 *Ibid.*
- 3 *Ibid.* Penekanan ditambah oleh penulis.
- 4 *Ibid.*

BIBLIOGRAFI

- Abdul Ghani Ismail 1984. *Razaleigh Lawan Musa*. Kuala Lumpur: IIS Communication Sdn. Bhd.
- Abdul Samad Idris (Tan Sri) 1982. *25 Tahun Merdeka*. Kuala Lumpur: Pustaka Budiman.
- Ahmad Atory Hussain. "Pilihanraya 1986. Satu Kajian Kes di Pulau Pinang". Laporan Penyelidikan. Jabatan Sains Politik, Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Ahmad Atory Hussain. "Ke Arah Kemantapan Demokrasi" dlm. *Dewan Masyarakat*.
- Ahmad Atory Hussain 1987. "Ke Arah Pemantapan Demokrasi di Malaysia". Kertas kerja Seminar Perpaduan Nasional, Universiti Utara Malaysia.
- Ahmad Atory Hussain 1982. "Kepimpinan UMNO Sepintas Lalu" dlm. Buku Cenderamata UMNO Bahagian Hilir Perak, Teluk Intan.
- Ahmad Atory Hussain 1986. *Pembentangan Dasar Awam: Hubungannya dengan Politik UMNO dan Birokrasi*. Kuala Lumpur: Utusan Publication.
- Ahmad Atory Hussain 1987. *Kepimpinan Masa Depan: Berakhirakah Dilema Melayu?* Kuala Lumpur: Karangkrak.
- Ahmad Mokhtar 1988. *Pengharaman UMNO 1946, Siapa Pengkhianatnya*. Kuala Lumpur.
- Alias Muhammad 1982. *Wasiat Nasionalisma Melayu*. Kuala Lumpur: Utusan Publication.
- Andrew J. Milnor 1969. *Comparative Political Parties*. ____: Thomas Y. Crowell Company.
- Chamil Wariya 1988. *UMNO Baru: Kelahiran dan Perkembangannya*. Kuala Lumpur: K. Publishing.
- Dorothy Pickles 1984. *Pengenalan kepada Politik* (Introduction to Politics). Diterjemahkan oleh Hussain Muhamad. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka. (Teks asal dalam bahasa Inggeris).
- Hambali Abdul Latif 1988. *UMNO Milik Siapa?* Kuala Lumpur: Penerbitan Pena.

- Jomo Kwake. S 1983. "Penswastaaan - Teruskan, tetapi Berhati-hati". Kertas kerja. Seminar Penswastaaan dan Persyarikatan Malaysia. Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Milne R.S. dan Diane K. Mauzy 1977. *Politic and Government in Malaysia* Kuala Lumpur: Federal Publications.
- Mohamed Abu Bakar 1987. *Penghayatan Sebuah Ideal*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Mohd. Mansur Abdullah. "Penswastaaan: Sekitar Konsep dan Objektif". *Dewan Masyarakat*.
- Mokhtar Shuib 1980. *Datuk Harun di Persimpangan*. Kuala Lumpur: Pakar Print.
- Nasaruddin Arshad 1983. "Penswastaaan Merugikan Rakyat" dlm. *Dewan Masyarakat*, Oktober.
- Neumann R.G. 1960. *European and Comparative Governments*. Edisi Ketiga. London: MacGraw Hill Company.
- Sayyid Abdul 1404 H. *Ala Al-Maududi, Teori Politik Islam*. Diterjemahkan oleh Kamaruddin Abdul Rahman. Kuala Lumpur: Agensi Media Islam Sdn. Bhd.
- Shafie Nor 1981. *Peristiwa di Rumah Rehat Alor Setar: Mahathir - Harun*. Kuala Lumpur: Percetakan Surat Sdn. Bhd.
- Scott J.C. 1972. "Patron Client Politics and Political Change in Southeast Asia" dlm *The American Political Science Review*. Jil. 66 No. 1.
- Shamsul A.B. 1988. "The Battle Royal: The UMNO Elections of 1987" dlm. *Southeast Asian Affairs*. Institute of Southeast Asian Studies.
- Sigmund Neumann 1956. *Modern Political Parties: Approaches to Comparative Politics*. Chicago University Press.
- S.H. Alatas 1988. *Talqin untuk UMNO*. Kuala Lumpur: Al-Suhaimi.
- Taleo Arita 1983. "Dasar Pandang ke Timur" dlm. *Dewan Masyarakat*.
- Tengku Razaleigh Hamzah "Menentang Kemungkaran Politik dan Ekonomi", 19 April 1988, Kuala Lumpur.
- Thomas R. Dye 1978. *Understanding Public Policy*. New Jersey: Prentice Hall, Englewood, Cliff.
- Tom Bottomore 1983. *Sosio-Politik (Policital Sociology)* oleh Hussain Mohamad. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka. (Teks asal dalam bahasa Ingeris).
- Yahaya Ismail 1987. *Siapa Presiden UMNO 1987? Mahathir - Tengku Razaleigh*. Kuala Lumpur: Dinamika Kreatif Sdn. Bhd.
- Yahya Ismail 1988. *Krisis Politik UMNO: Melayu Tergugat*. Kuala Lumpur: Dinamika Kreatif Sdn. Bhd.
- Yasin A.F. 1987. "Melihat ke Timur, Perspektif Lain dari Satu Kenyataan" dlm. *Dewan Masyarakat*.

SUMBER-SUMBER LAIN

- Berita Harian, Kuala Lumpur.
- Bersatu, "Ucapan Datuk Hussein Onn" di Persidangan Agung UMNO ke- 28, Hilton Hotel, K.L. 1977 (1/7/1977).
- Far Eastern Economic Review, 10 Mac 1988.
- Far Eastern Economic Review, 14 April 1988.
- Federal Constitution, Government Printer, K.L. 1970.
- Fourth Malaysia Plan, Government Printing, K.L. 1980.
- Harakah, Kuala Lumpur.
- Laporan Tahunan Bank Negara Malaysia, K.L. 1988.
- Mid-Term Review, Second Malaysia Plan, Government Printer, K.L. 1973.
- Mingguan Kota, Kuala Lumpur.
- Perlembagaan Kota, Kuala Lumpur.
- Societies Acts 1966, Government Printing, K.L.
- Statement of Agreed Facts, Mahkamah Tinggi, Kuala Lumpur, Februari 1988.
- Tuntutan Sivil No. P8-22-28-87.
- The New Straits Times, K.L.
- The Star, Kuala Lumpur.
- Third Malaysia Plan, 1975 - 1980, Government Printing, 1976.
- Times London, The Times Friday, 5/2/1988.
- Utusan Malaysia, Kuala Lumpur.
- Verbal Judgement by Datuk Harun Hashim, (Draft), Civil Suit No. R8-22-28-87.
- Warta Kerajaan Persekutuan, K.L., 15/2/88.
- WATAN, Kuala Lumpur.
- Written Judgement by Datuk Harun Hashim, 4/2/88, (Civil Suit No. R8, 22-28-1988, 13 April 1988).

INDEKS

- Abdul Aziz Ishak, 5, 16, 121
- Abdullah Ahmad Badawi, 38, 39, 40, 77, 97, 104, 116, 121, 124, 165, 169, 204
- Akta Keselamatan dalam Negeri (ISA), 11, 90, 96
- Hasutan, 11
- Bahasa Kebangsaan, 11
- Universiti dan Kolej 1975, 11, 21
- Darurat, 23
- 1966, 132
- 1970, 158, 165
- Asri Hj. Muda, 26, 35, 53
- Anwar Ibrahim, 31, 32, 35, 36, 37, 41, 43, 46, 51, 54, 68, 101, 204, 205
- kemasukan dlm UMNO, 34, 38, 39, 40, 52
- kepemimpinan, 34, 38, 39
- pengaruh, 38
- Berpuak, 64, 66, 73, 75, 76, 82, 186, 193
- Bersih Cekap Amanah, 22, 23, 57
- Dasar, 76, 90, 91, 92
- Ekonomi Baru, 6, 7, 11, 17, 191, 206
- Pandang ke Timur, 22, 56, 58, 72, 84
- Penswastanaan, 57, 58, 72, 84
- 70 juta, 12
- Buy British Last, 39
- Daulat/derhaka, 16, 187
- Demokrasi, 17, 29, 39, 43, 64, 65, 76, 79, 87, 99, 100, 109, 110, 111, 112, 117, 172, 175, 176, 184, 186, 188, 196, 207
- Dr. Mahathir, 5, 7, 8, 11, 12, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 23, 24, 26, 28, 29, 30, 32, 33, 34, 38, 39, 41, 42, 43, 44, 46, 46, 48, 49, 51, 52, 53, 55, 58, 59, 63, 73, 76, 77, 78, 79, 80, 85, 87, 88, 89, 90, 91, 93, 95, 96, 100, 101, 102, 103, 104, 106, 107, 110, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 125, 127, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 171, 173, 175, 177, 178, 179, 181, 186, 193, 199, 200, 204, 205
- kepemimpinan, xi, xii, 6, 10, 20, 34, 55, 60, 71, 76, 80, 90, 91, 93, 96, 110, 111, 153, 172, 184, 208, 206, 207, 208
- dasar, xii, 20, 21, 22, 35, 48, 55, 56, 72, 79, 80, 84, 88, 93, 94, 100, 109, 151, 163, 166
- surat layang, 7
- letak jawatan, 81, 128
- kuasa, 150
- politik, 31, 61, 156
- kemenangan, 116
- Ekonomi, 2, 5, 6, 7, 9, 14, 17, 65, 79, 84, 88, 9, 112, 189, 206
- kemelesetan, 55, 56, 63, 64, 71, 79, 81, 88, 96
- pertumbuhan, 83

- moden, 57
perusahaan bebas, 57
bumiputera, 9, 53
- Elit
model, 2, 39
bangsawan, 2
politik, 39
Melayu, 3, 10, 187
- Ghaffar Baba, 8, 22, 24, 45, 49, 51, 54, 77, 78, 80, 82, 99, 100, 101, 102, 104, 107, 117, 179, 152, 162, 175
- Haram, ix, xii, 20, 112, 125, 129, 131, 136, 150, 152, 153, 157, 158, 162, 164, 165, 180, 186, 187, 204, 207
- Harun Hashim, 124, 130, 131, 132, 150, 158, 159, 181, 185
- Harun Idris, 6, 7, 8, 10, 12, 14, 28, 44, 45, 116, 204
- Hussein Onn, 8, 10, 14, 17, 19, 22, 24, 28, 29, 41, 42, 53, 54, 74, 75, 76, 80, 82, 88, 91, 92, 94, 98, 117, 125, 129, 151, 152, 159, 177, 181, 185, 193
kepemimpinan, 16, 22, 24, 90, 113
letak jawatan, 16, 18, 22
- Ibrahim Azmi, x, 59, 71, 78, 80, 86, 90, 91, 94, 95, 98, 106, 107, 114, 160, 161, 162, 164, 167, 168
- Ideologi, 1, 8, 60, 67, 189
- Islam, 27, 40, 63, 206
nilai, 32, 33, 34, 58, 62
kebangkitan, 34
- Isu, 103, 112, 167, 184
- Jaafar Albar, 5, 6, 8, 21, 90
- Kelompok, 24, 29, 30, 39, 46, 70, 119, model, 11, 12, 24, 29, 45, 70, 105, 136
- Kemiskinan, 2, 5, 7, 11, 17, 21, 74, 75, 192
- Kempen/strategi, 100, 101, 106, 117, 132, 179, 203
- Kepemimpinan, 2, 5, 6, 14, 37, 73, 74, 75, 82, 90, 191, 192, 193, 196
- Kepimpinan Melalui Teladan, 23
- Kes ke mahkamah, 122, 123, 124, 125, 150, 152, 153, 155, 157
- Kestabilan, 11, 24, 27, 30, 79, 106, 118, 197
- Kompromi, 11, 12, 29, 42, 43, 70
- Konflik, 105, 119, 206
- Konfrontasi, 60, 96, 191
- Krisis, xii, 42, 47, 49, 64, 65, 66, 101, 121, 123, 125, 186
- Kuasa, 8, 29, 33, 54, 71, 94, 105, 117, 156, 161, 180, 189, 192, 207
rebut, 28, 38, 39, 46, 70, 180, 191, rampas, 49
perubahan, 29
- Kumpulan, 11, ix, x, 122, 123, 125, 127, 128, 130, 131, 135, 150, 152, 153, 156, 157, 159, 160, 166, 181, 186
ketua, 124
peguam, 130, 134, 140, 156, 157
tuntutan, 138
pertandingan, 103
rayuan, 182, 184
dan Tengku Razaleigh, 157
- Mahkamah, ix, 10, 14, 15, 127, 128, 129, 132, 156, Tinggi, 140, 161, 162, 185
Agung, 135, 166, 181, 183
perintah, 151
- Majlis Tertinggi, 99, 100, 102, 103, 104, 105, 106, 111, 117, 120, 125, 129, 151, 152, 159, 181, 185, 193
- Malayan Union, 1, 2, 20, 74
- Malaysia, 4, 12, 15, 27
Gagasan, 4
Persyarikatan, 12, 71
Rancangan, 12, 71
- Marina Yusof, 98, 123, 161, 182
- Melayu, 3, 4, 6, 7, 10, 11, 12, 17, 21, 26, 34, 36, 51, 57, 58, 61, 64, 67, 74, 76, 81, 87, 88, 89, 108, 109, 112, 114, 131, 152, 155, 166, 188, 191, 192, 193, 194, 199, 200, 201, 205
perpaduan, 1, 2, 7, 75, 120, 166, 187, 193, 194
bukan, 4, 12, 21, 66, 81, 108, 109, 188, 189, 194, 195
hak istimewa, 4, 55, 75, 195

- ekonomi, 5, 10, 11
- Merdeka, 1, 4, 24, 66, 75
- Musa Hitam, 6, 8, 10, 11, 19, 23, 28, 29, 30, 32, 35, 37, 38, 41, 42, 43, 44, 46, 47, 70, 77, 79, 80, 81, 82, 86, 87, 90, 91, 92, 95, 97, 99, 101, 102, 104, 106, 116, 119, 121, 150, 153, 156, 160, 165, 166, 171, 175, 185, 193, 204, 208
- pengaruh, 44, 45
- pengikut, 36, 45, 76
- kepemimpinan, 48
- letak jawatan, 47, 48, 50, 51, 52, 55, 62, 65, 71, 73, 80
- Naung-dinaung, 70, 191, 192
- Onn Ja'afar, 1, 2, 4, 5, 7, 66, 68, 74, 75, 82
- Dasar, 4
- letak jawatan, 4, 5
- kepemimpinan 89
- Parti, 61, 63, 90, 110, 111, 118, 134, 150, 175, 191, 198, 201
- ahli, 9, 54, 94, 112, 117
- politik, 12, 16, 20, 21, 37, 40, 45, 62, 65, 70, 91
- perpaduan, 27, 85, 122
- BN, xi, 11, 26, 27, 35, 50, 51, 53, 59, 60, 63, 67, 164, 178, 184, 189, 190, 192, 199, 200, 201
- Dewan Tertinggi, 164
- komponen, 104, 164
- MCA, 4, 11, 12, 26, 50, 51, 121, 189, 194, 195, 199
- presiden, 104, 164
- MIC, 4, 12, 27, 51, 194, 199, presiden, 104
- PAS, 7, 11, 15, 20, 26, 32, 39, 50, 52, 58, 59, 61, 69
- Semangat 46, 194, 194, 200, 201, 205, 207, 208
- Gerakan, 7, 194, 195
- DAP, 27, 50, 59, 61, 121, 191, 194, 195, 199, 200, 201, 205
- pembangkang, 10, 11, 50, 58, 197, 199, 200, 201, 207
- perkauman, 200
- Aliran, 74
- Perikatan, 4, 7, 20
- API, 1
- Insaf, 1
- KMM, 1
- Hamim, 26
- Peguam, 130, 10, 155, 157
- Pendapatan, 5, 9, 12, 55
- Pendidikan, 2, 5, 8, 9, 11, 89
- Perdana Menteri, xi, 6, 14, 17, 18, 19, 21, 23, 31, 33, 35, 36, 40, 45, 52, 55, 56, 61, 74, 78, 79, 80, 86, 87, 89, 91, 92, 94, 106, 110, 111, 112, 118, 159, 168, 172, 188, 196, 198, 199, 201
- bekas, 163
- timbangan, 8, 19, 21, 22, 23, 24, 28, 41, 43, 47, 48, 51, 53, 62, 93, 99, 118
- Perhimpunan Agung, ix, 8, 16, 23, 46, 49, 51, 53, 54, 61, 73, 79, 110, 111, 123, 127, 128, 129, 131, 137, 142, 177, 178, 180, 181, 187
- Peristiwa 13 Mei, 6, 9, 10, 16, 65, 91, 165, 191
- Perlembagaan, 1, 2, 79, 91, 128, 129, 132, 133, 164, 174, 186
- Perpecahan, 26, 27, 37, 42, 74
- Perpecahan/pergeseran, xii, 20, 26, 63, 65, 128, 158, 166, 186, 187, 199, 203, 204, 205
- Pertandingan/Pemilihan 24 April, 81, 82, 85, 98, 99, 100, 101, 111, 121, 124, 156, 175
- Pertubuhan
- akta, 131, 132, 133, 134, 150, 151, 165, 166
- ordinan, 132, 134
- pendaftar, 132, 134, 135, 140, 141, 169
- Pilihan raya, 20, 43, 51, 52, 55, 62, 64, 11, 178, 184, 187, 195, 196, 199, 200, 201
- umum, 21, 31, 50
- kawasan, 42
- Polemik, 73, 34, 94, 109
- Politik, 8, 10, 14, 28, 29, 36, 55, 66, 71, 155-157, 189, 190, 192
- wang, 38, 62, 179, 186

- main, 11, 188
 melobi, 8, 51, 179
 dendam, 54
 habuan, 32
 Malaysia, 205.
 pilih kasih, 65, 83
 Presiden, 6, 7, 14, 16, 17, 39, 43, 46, 54,
 73, 76, 77, 88, 91, 98, 99, 162, 166,
 174, 175, 176, 178, 179, 196, 198
 Timbalan, 7, 8, 12, 15, 16, 24, 43, 46,
 48, 49, 54, 73, 76, 77, 98, 99, 101,
 107, 168, 166, 174, 185, 176, 178
 Naib Presiden, 8, 12, 15, 22, 24, 39,
 46, 54, 73, 76, 101, 103, 205
 keputusan pemilihan, 101, 104
 Rahman Osman, x, 97, 98, 116, 120, 162
 Rasuah, 8, 10, 15, 16, 28, 159
 Rebut/tanding jawatan, 16, 23, 28, 42, 43,
 45, 46, 73, 76, 78, 79, 81, 94
 Saman, ix, xii, 125, 126, 155, 159, 207
 Samusi Junid/Setiausaha Agung UMNO,
 123, 124, 125, 126, 128, 129, 134,
 135, 136, 140, 144, 158, 204, 205,
 207
 Shahrir Abdul Samad, x, 97, 116
 Skandal BMF, 79, 84, 103
 Slogan, 7, 10, 48, 58, 112
 Status - quo, 43, 63, 92, 171
 Sulaiman Palestin, 15, 16, 17, 18, 24, 91,
 92, 94, 118, 177
 Tak sah, 150, 151, 159, 198
 Team
 A, ix, x, xi, 27, 70, 77, 82, 85, 86, 87,
 88, 90, 92, 95, 98, 99, 100, 101,
 103, 106, 108, 109, 111, 112, 117,
 121, 123, 124, 125, 127, 128, 129,
 131, 155, 160, 162, 163, 164, 167,
 181, 182, 186, 187, 192, 195
 kempen, 10
 krisis kepemimpinan, 125
 B, x, xi, 27, 70, 77, 82, 85, 86, 88, 90,
 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101,
 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109,
 110, 111, 112, 116, 117, 119, 120,
 121, 123, 124, 125, 126, 127, 128,
 136, 153, 155, 160, 161, 167, 169,
 175, 177, 181, 182, 184, 186, 187,
 192, 194, 195
 pimpinan, 156, 153,
 kempen, 108,
 puak, 106
 Tengku Razaleigh, x, 8, 19, 22, 23, 29,
 30, 35, 36, 37, 38, 42, 43, 44, 45, 48,
 50, 51, 62, 70, 73, 77, 80, 82, 84, 85,
 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95,
 97, 99, 101, 102, 104, 105, 106, 107,
 116, 118, 119, 121, 122, 150, 155,
 156, 157, 158, 160, 162, 164, 165,
 166, 167, 168, 171, 182, 184, 186,
 193, 204, 207
 pengaruh, 29, 35, 43, 44, 45, 52, 54
 pengikut, 29, 36, 45, 76
 puak/kelompok, 29, 46, 73, 78, 81
 Bapa Ekonomi Malaysia, 44
 letak jawatan, 35
 kumpulan sebelas, 157
 kepemimpinan, 208
 Tun Abdul Razak, 3, 6, 7, 8, 10, 12, 18,
 21, 31, 39, 41, 53, 54, 56, 63, 68, 75,
 76, 88, 90, 91, 113, 120, 188, 201
 Bapa Pembangunan, 9
 Tun Dr. Ismail, 5, 7, 8, 15, 53, 121
 Tunku Abdul Rahman, xi, 2, 4, 5, 6, 7, 15,
 21, 28, 31, 39, 53, 74, 75, 76, 82, 88,
 89, 91, 93, 98, 117, 151, 161, 172,
 163, 167, 185, 203, 204
 kepemimpinan, 3, 4, 5, 10, 11, 90, 200
 Dasar, 7
 Bapa kemerdekaan, 5
 UMNO 88, 16, 164
 UMNO, ix, v, xii, 2, 3-5, 10, 12, 16, 20,
 21, 22, 24, 26-28, 30, 31, 32, 34, 35,
 36, 37, 38, 41, 49, 50, 53, 54, 58, 61,
 62, 63, 64, 65, 67, 67, 68, 69, 74, 75,
 76, 77, 79, 87, 88, 91, 101, 105, 106,
 107, 109, 114, 119, 121, 123, 125,
 128, 133, 134, 135, 147, 159, 161,
 166, 171, 175, 177, 178, 179, 182,
 184, 186, 187, 188, 193, 194, 196,
 201, 205, 206,
 ahli, 6, 8, 14, 18, 21, 23, 29, 31, 32,
 35, 37, 39, 42, 44, 46, 51, 59, 63,

- 69, 75, 78, 80, 89, 92, 93, 96, 97,
100, 111, 116, 118, 152, 153, 156,
158, 159, 161, 162, 164, 166, 170,
175, 177, 178, 179, 180, 188, 191,
193, 196, 199, 201, 209.
- Bahagian/Cawangan, 73, 74, 77, 81,
82, 85, 89, 123, 125, 128, 129,
132, 134, 140, 141, 142, 144, 145,
146, 147, 148, 153, 158, 159, 166,
176, 178, 179, 182, 187, 199.
- Baru, 125, 161, 164, 165, 169, 170,
171, 173, 187, 178, 181, 184, 187,
188, 192, 194, 196
- senarai penaja, 169
- perlembagaan, 173, 179
- Undang-undang, 12, 15, 36, 132, 133,
156, 157, 188
- Undi, 28, 30, 45, 50, 53, 62, 64, 81, 92,
100, 101, 102, 111, 118, 128, 175,
176, 184, 201
- sulit, 77, 175, 177
- rosak, 102,
- Bonus, 174, 177, 178, 180, 207,
majoriti, 178, 187
- tidak percaya, 199
- Veteran, 69, 82, 93, 150, 151